

# Notes du mont Royal

[www.notesdumontroyal.com](http://www.notesdumontroyal.com)

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES  
Google Livres

# L V C I A N I

S A M O S A T E N -

S I S D I A L O G I

A L I Q V O T ,



D. BRASMO ROT. ET THOMA  
MORO INTERPRETIB.

*Eiusdem Oratio, Calumniæ non esse temerè cre-  
dendum: & Encomium Demosthenis: ex  
Philippi Melanchthonis uersione.*

V I R T U T E D V C E ,



C O M I T E F O R T V N A .



A P V D S E B. G R Y P H I V M  
L V G V D V N I ,

1541.

3-4 23  
**ERASMV S R O**

**TERODAMVS REVE**

rendissimo in Christo patri, D,

Guilielmo archiepiscopo

Cantuariensi, totius

Angliae primati,

S. D.

**M**itto ad te Dialogos aliquot Luciani, partim nuper à me traductos, partim recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nugas sanè, sed literatas, nimirum ut rideas, si tamen unquam ridere potes, homo tot curis districtus, tot negotiorum fluctibus obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, seu ludicrum, seu serium, quod meae Camoene produxerint, quam tibi unico meo Mecœnati?

qui solus, & addis animum Erasmo, & alis ingenium, & ocium suppeditas, & ornas studia,

Bene Vale. Londini, tertio Calendas

Maïas. Anno

M. D. XII,

# SATVRNALIA

## LVCIANI, DES.

ERASMO Roter.

INTERPRE

TE.

\*

PERSONAE.

SACERDOS, ET SATVRNVS.



**D** I C mihi Saturne, quando tu quidē hoc tempore regnare uideris, tibiq; et sacrificatū, et litatū est à nobis, quid potissimū abs te pro immolatis hostijs postulare debeam, quod postulatū seram? SAT. Istud quidem te ipsum perpendere oportuit, quid tibi foret optandū, nisi qui princeps sit, eundē et uatē esse uis, ut norit, quid maximē collubitū sit animo tuo petere. Ceterū ego quantum facultas feret, non abnuā uotis tuis. SAC. Quin illud iam olim mihi perpensum est: desidero enim uulgaria ista, ac passim obuia, uidelicet opes, multā auri uim, utq; uiris imperē, utq; multa possideā mācipia, uestes splēdidas ac delicatas, tū argentū, et ebur, breuiter, si quid est, præterea rerum preciosarum. Hæc igitur mihi da optime Saturne, ut et ipse nonnihil emolamēti ex tuo sentiam imperio, ne'ue solus per omnem uitam earum rerum sim expers. SAT. Illud uide. Iam postulas, quod non  
a 2 est mea

est mēae potestatis, neq; enim mearum partium est ista distribuere. Quare ne grauit̃er feras, si quae petis, non assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato, quum ad eum imperij uices redierint, id quod breuī futurum est. Nam ipse praescriptis conditionibus, rerum administrationē ab illo suscipio. Est autem uniuersum imperium meū, septem duntaxat dierum, quorum si ius excesserit, illico priuatus reddor, ac uelut unusquibet de plebeia multitudine. Nec tamen in his ipsis septem diebus serium quippiam, aut publicum tractare mihi permissum est. Verū potare, inebriari, uociferari, ludere, certare tesseris, creare reges, famulos in conuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltitare, nonnunquam et in gelidam aquam dare praecipitē, facie fuligine oblita. Haec uti faciam permissum est. Ceterum magna illa, puta diuitias, et aurum, Iupiter ipse dilargitur, quibus illi uisum fuerit. S A C. Imò ne ille quidem Saturne admodum facile, ac lubens id facit, adeo ut me iam uox defecerit, magno clamore haec ab illo flagitantem. At is nihil prorsus audit, uerum egidē obuians, ac fulmen intētans, toruumq; obtuēs, pauc facit instantes. Quod si quando etiam annuerit alicui, diuitemq; reddiderit, mirum quā id nullo delectu facit, ut aliquoties praeteritis probis, ac sapientibus uiris, sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, uerberonibus atque effeminatis, cuiusmodi sunt isti plerique. Quanquam equidem cupio cognoscere, quenam sint ista tuae potestati permessa. S A T. Haudquaquam parua, neque omnino contemnenda, si quis uniuersi imperij uim expendat, nisi fortē tibi paruum esse uidetur, ut in tesserarum ludo uincas

uincas, cumq; ceteris alea in unionē uoluitur, tibi senio-  
nem semper in summo latere ostendat. Nam hinc sibi ple-  
riq; uictum parant, uel ad saturitatem usq; quibus propi-  
tia, ac secunda aspirarit tessera. Rursum alij nudi ena-  
tarunt, naue elisa, fracta ad tam minutum scopulum, puta  
aleam. Adde his potando quā maxime hilarēscere, ac mo-  
dulatiuē alio uideri canere in conuiuio. Præterea reliquis  
ministris in aquā præcipitatis (nam ea pœna est parū de-  
xtrē ministranti) te uictorem pronuntiarī, atq; ei quem ui-  
ceris, præmia præripere. Vides nimirum quā ingens sit  
bonum. Quemadmodum, et illud, quum talo uictor solus  
omnibus rex præficeris, ut non solum ipse non feras ulla  
ridicula imperata, uerumetiam ipse possis alijs imperare:  
huic ut turpe quiddam de seipso uociferetur: illi ut saltet  
nudus, utq; sublata in humeros tibicina, ter domū obam-  
bulet. An nō hæc quoq; munificentiæ meæ nō exiguæ sunt  
argumenta? Quod si causaberis regnum hoc nec uerum  
esse, nec stabile, in scitē feceris, quum uideas me ipsum, qui  
ista dilargior, exigui temporis imperium tenere. Ex his  
igitur quæ meæ facultatis est præstare, Nempe de taxillis;  
de regnando, de canendo, deq; reliquis, quæ modo recen-  
sui, audacter quæ uoles petito, nihil ueritus, ne te egide  
aut fulmine territem. S A C. Atqui istis nihil mihi est opus  
Titanum optime. Tu tamen illud mihi respondeas uelim,  
quod maxime cupiebam cognoscere. Quod si mihi dixeris  
fatis magnā gratiam pro sacro persolueris, quin et reli-  
quum tempus quæ debueris condono. S A T. Roga modo,  
equidem respondebo, si fortē quod rogaris sciero. S A C.  
Illud in primis. Num uera sunt ista, quæ de te audimus?

Quemadmodū deuoratis liberos tibi ex Rhea natos, utq;  
 clam illa, subducto Ioue saxum infantis loco suppositum,  
 tibi deuorandū tradiderit. Deinde puer adultus, te regno  
 expulerit, bello superatum, mox arreptum in tartarum  
 precipitarit, uinculis iniectis, tum tibi, tum omnibus co-  
 pijs auxiliarijs, que tecum in acie steterant. S A T V R.  
 Quid dixti? Nisi festum celebrāremus, essetq; licitum  
 inebriari, atque in dominos impune conuicia iacere, in-  
 telligeres profecto mihi permissum esse irasci, qui qui-  
 dem istiusmodi roges, nihil reueritus adeo canum, ac se-  
 nem Deum. S A C. At ego hæc Saturne, non ex meipso  
 dico, Quin et Hesiodus, et Homerus, nolo enim dicere  
 reliqui propè mortales omnes, eadem de te credunt. S A T.  
 An tu putas, uel pastorem illum, uel hunc ampullosum,  
 uerè quippiam de me scisse? Rem ad hunc considera mo-  
 dum. Est ne quisquam homo, non dicam Deus, adeo du-  
 rus, ut possit ipse uolens suos deuorare liberos? nisi si quis  
 esset Thyestes, qui ab impio circūuentus fratre comede-  
 ret. Sed finge esse qui possit, qui fiat, ut ignoret sese saxū  
 edere uice pueri? nisi fortè dentibus sit huiusmodi, ut do-  
 lere non queant. Imò neq; bello confliximus, neq; Iuppi-  
 ter per uim imperium occupauit, sed ego illi uolens, et  
 ultro rerum administrationem tradidi, cessiq;: Porro ne-  
 que uinctū esse me, neq; in tartaro esse, uel ipse uides opi-  
 nor, nisi prorsus oculis captus es, quemadmodum Home-  
 rus. S A C. Sed quid tibi accidit Saturne, ut imperium de-  
 poneres? S A T. Ego tibi dicam. In summa, senex iam, et  
 podagrosus quum essem ob ætatem (unde etiam factum  
 est, ut pleriq; mihi compedes esse finxerint) impar eram  
 uiribus

uiribus ad tam multa huius ætatis facinora puniendâ: nam  
 erat asidue mihi sursum ac deorsum cursitandum obar-  
 mato fulminē, quo sacrilegos, periuros, ac raptores exu-  
 rerent. Eratq; negocium plenum laboris, quodq; iuue-  
 nem desideraret. Itaq; mihi consulens, Ioni locum dedi.  
 Quanquā et alioqui recte facturus mihi uidebar, si par-  
 titus filiis (nam erant) imperium, ipse plerumq; uitam cō-  
 uinijs per ocium traducerem, nihil necesse habens, neque  
 uota facientibus operam dare, nec ab ijs qui contraria  
 petunt, molestia affici, neq; tonare, neq; fulminare, neque  
 grandinem aliquoties immittere. Sed senilem hanc, ac iu-  
 cundissimam dego uitam, meracius bibens nectâr, atque  
 interim cum Iapeto, reliquisq; equalibus dijs confabu-  
 lans. At regnat quidem ille mille districtus negocijs, nisi  
 quod hos pauculos quos dixi, dies mihi uisum est excipe-  
 re, in quibus recipio principatum, ut mortalibus in me-  
 moriam reducam, cuiusmodi fuerit me regnante uita, quâ  
 citra sementem, citraq; arationem cuncta illis proueni-  
 rent. Haud tum quidem aristæ, sed panis paratus, carnes  
 apparatæ, ac uinum fluminum instar fluebat, tum fontes  
 mellis, lactisq;, propterea quod mortales omnes probi  
 essent, et aurei. Hæc, inquam, mihi causa fuit, cur exigui  
 temporis imperium geram, atque ob id undique plau-  
 sus, cantiones, lusus, equalitas omnibus seruis æque, ac  
 liberis, neque enim me regnantē quisquam erat seruus.  
 S A C. At ego Saturne coniecturam istam ad seruos, et  
 eos qui boias terunt, referebam, quasi ob eam causam tibi  
 fabula tribueret erga hos humanitatem, quod memor  
 teipsum aliquando seruitutem seruasse, ac gestasse com-

pedes, eos magnificeres, qui simili essent fortuna. SAT.  
 Num tu defines istiusmodi nugari nugae? SAC. Bene  
 mones, itaq; desino. Quin illud etiam mihi responde, talis  
 ludere, in usu fuit tui quoq; seculi mortalibus? SAT. Erat  
 sanè. At non depositis talentis, ac decem nummum mili-  
 bus, quemodmodum uos facitis, uerum ut plurimo nuci-  
 bus, ne uidelicet discrucietur q uictus esset, ne'ue sem-  
 per ploraret sese unum omnium non habere quod ederet.  
 SAC. Et recte quidem illi. Nam quo tandem premio cer-  
 tassent ipsi talis, quum ipsi toti essent aurei? Itaque te lo-  
 quente, tale quiddam mihi uenit in mentem, si quis unum  
 aliquem ex aureis illis uiris, in hanc nostram etatem ad-  
 ductum uulgo ostèderet, quid illi tandem eueniret? Nem-  
 pe miserum (sat scio) discerperent, haud aliter incur-  
 santes, quàm in Pentheum Menades, aut in Orpheum  
 formine Thracie, aut in Acteonem canes, interq; sese de-  
 certarent, quantam quisque maximam posset portionem  
 auferre, ut qui ne in festo celebrando, à lucri studio tem-  
 perent, quin ipso etiam festo ad lucri abutuntur incre-  
 mentum. Itaque alij quidem tibi primitias immolant, a-  
 micos in conuiuio depredantes. Alij uerò tibi conuitian-  
 tur, cum nihil ad rem pertineant, tum ipsas commi-  
 nuunt tesseras, perinde quasi illis sit imputandum, quod  
 illi suapte sponte faciunt. Sed dic mihi, et illud, quid tan-  
 dem cause fuit, ut deus usque adeo imbecillis, ac senex,  
 tempus inanæ nixi sum. delegeris, cum iam nix omnia oc-  
 cupat, plurimus seuit Boreas, cumq; nihil non gelu con-  
 cretum est, arent arbores nude decussis frondibus, squa-  
 lent, horrentq; uacua floribus prata, cum incurui, con-  
 tractiq;

tractiq; mortales, perinde quasi extremo confecti senio, ad focum fermè desident, interea tu festum diem agis? neq; enim accommodum seni tempus, neq; satis idoneum genio indulgentibus. SAT. Sed heus tu permulta quidem à me sciscitaris, cum potare iam oporteat. Itaq; nō exiguan temporis portionem tuis rogationibus mihi de festo perdidisti, dum ista mecum philosopharis, non admodum ad rem pertinentia: quare nunc istis tandem omisis, conuiuium agitemus, plaudamus, ac liberam agamus uitam. Deinde prisco more depositis nucibus, ludamus tesseriis, ac reges suffragijs creemus, ipsisq; ultro pareamus. Si quidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbum, quod dicunt: senes repuerascere. SAO. Imò cui ista quæ dicis, non probantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum sitit. Itaq; bibamus, quādoquidem ut primo colloquio satis à te responsum est. Proinde uideor mihi recte facturus, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legendam, si qui sunt digni, qui tua dicta accipiant.

CRONOSOLON, id est, SATVR= nalium Legum lator, Erasmo interprete.

**H**Aec ait Cronosolon sacrificus, & idem uates Saturni, earumq; legum conditor, quæ quidem ad festum pertinent. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis præscripsi. Neq; dubito quin eas leges seruēt, alioqui obnoxij futuri pœnis, quæ grauissimæ

decrete sunt in eos, qui minus paruerint. Vos autem diuites uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neque negligatis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legislatorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me condendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palam congressus. Erat autem neque compedibus uinctus, neque situ oblitus, qualem cum pictores fingunt, exemplar à deliris poetis mutuati, uerum falcem quidem tenebat præacutam. Cætera uero, et hilaris erat, et ualidus, regioque apparatus. Atque hæc quidem specie mihi uisus est. Ceterum quæ locutus est, planè diuina sunt, et in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo moestum inambulanti, mox intellexit, quippe deus, quanam esset molestiæ causa, uidelicet grauitèr me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam uestem haberem, cùm iam esset gelu, multusque flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quòd cum festum instaret iam proxime, reliquos uidere apparâtes, quæ ad uictimas, quæque ad cõuinia requirebantur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aureque prehensa, ac uellicata (Nam hæc specie sese mihi consuevit ostendere) Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquã heret cum impios ac sceleratos homines opibus superfluere, et solos delitijs frui uideam, ipse uero, mecumque complures alij docti, cùm inopia, summaque rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem heret, curas his rebus finem imponere, et ad equalitatem

ta tem

tatem reuocare. Tum ille. Cætera quidem, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisq; Parricis accidit. Porro paupertatis malum uobis corrige, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostendens quid obseruandū sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrent, sed uobis sua bona impertiant. At nō nisi, inquam, leges cōscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq; ingressus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidicisse: Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcem hanc acutam circumfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Cælum execuerim, non idem castraro diuites istos, quicunq; leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri sese adiungāt cū tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq; publicū, neq; priuatū nisi quæ ad lusum, ad uoluptatē, animiq; oblectationē pertinebunt. Obsoniorum, et bellariorum artifices soli in opere sunt. Aequalitas omnibus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minari ue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalicias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentum, uestem ue expendito, ne ue inscribito solennitatis tempore, ne quis exerceatur, ne ue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana lepidaq; , quæ dicacitatem respiciant, ac iocum. Lex secunda. Multo ante festum diuites singulorum amicorum nomina in tabella scribunto. Porro pecuniam paratam habento, ad decimam partem annuorum fructuum

rum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestiū, & quicquid est cultus pinguioris, quam ut ipsis cōueniat. Ad hæc argenteorum uim non modicam. Atq; hæc quidem in promptu sunt. Cæterum ante solennitatem porcellus circumagitor, atq; ex ædibus eijciuntor sordes, auaritia, & questus, & si quæ id genus alia sunt plerisq; diuitum domestica. Deinde ubi domum, perpurgarint, tum rem diuinam faciunt Ioui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atq; Apollini magna donanti. Deinde circa uesteram tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunt. Distributis autem pro cuiusq; dignitate muneribus ante solis occasum amicis mittunt. Porro qui deserant, ne plures tribus, quatuor uel sunt, atq; hi certissima ex famulis fide, iamq; natu grandes. Asscribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utriq; suspectos habere possint eos, qui perferunt. Atq; ipsi ministri unico quisque calice epoto, domum recurrunt, neq; præterea quicquam ab eis postulant. Doctis omnia dupla mittuntur. Nam hos æquum est geminā accipere portionem. De muneribus quā modestissimè simul, et quā paucissima uerba fiunt, neq; graue quicquam in literis quisquam ascribito, nec odiosè laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neque locuples Saturnalibus equali sorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruant. Ne uel cui muneris poenitètia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eaq; causa munerum expers fuit, & illa accipito. Quinetiam pro tenuibus amicis æs alienum diuites soluant, atq; etiam conductarum ædium precium, si qui forte,

tè & hoc debèt, neq; sunt soluēdo. In summa uerò, multo ante illud illis esto curæ, ut cognoscant, quæ re maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne de missis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecunq; fuerit, id magni ducunt. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis avis, inter munera Saturnalia ne habentor. Ne uē Saturnalia dona in risum uertūto. Remittito uicissim diuiti pauper: Si donatus est, libellam aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit, quod fausti sit ominis, et conuiuijs accommodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues leto admodū, hilariq; uultu accipito. Acceptū protinus perlegito. Quòd si recusarit, reiecerit uē, sciat sese ijs quæ de fulce minatus sum obnoxium esse, etiam si miserit, quicquid alioqui mittendū erat. Porro reliqui, coronas alij, alij turis frustula mittunt. Quòd si pauper, aut uestem, aut argentum, aut aurum supra facultatem diuiti miserit, id quidem, quod missum fuerit, publicum esto, conflatumq; in Saturni thesaurum infertor. Ipse uerò pauper postridie plagas à diuite, manibus ferule suppositis accipito, non pauciores quinquaginta supra ducentas. Leges conuiuiales. Lauandum est, ubi linea sex erit pedum. Ante lauandum, nucibus ac talis lusitandum. Vbicunque casus cuiq; locum dederit, ibi accumbito. Dignitas aut genus, aut diuitiæ, parū momenti habēt, ut prius alicui ministretur. Eodē de uino omnes bibunt. Neque profit diuiti, si causetur uel stomachi, uel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore. Carnium omnibus æqua portio. Ministri ne cui quid fauore danto, neque contantor, neq; prætermittunt, donec ipsis uisum fuerit, quæ tollenda crunt. Neq; huic quidem magna, illi uerò

uerò perexigua apponunt. Ne'ue huic coxa suis, illi man-  
 xilla apponitur, sed in omnibus equalitas esto. Pocillator,  
 acutis oculis unūquemq; obseruato, minus tamē herū. Acu-  
 tius etiā exaudito. Calices omnis generis sūto. Ad potādū  
 inuitare si quis uoluerit, ius esto. Omnes omnibus præbībū-  
 to, si libeat, ubi præbiberit diues. Neq; quisquam bibere  
 compellitur, qui non ualeat ad comotationem. Ne liceat  
 ipsis, neq; saltatorem, neq; citharædum inducere, nisi qui  
 nuper discere cœperit. Quòd si cui libeat diſtēſijs uti, li-  
 ceat, sed hætenus adhibeatur modus, ut ne sint molesta.  
 Super omnia, pro nucibus ludunt talis. Si quis deposita  
 pecunia talis luserit, in posterum usque diem ieiunato. Et  
 maneto quisq; et abito cum uoluerit. Porro cum diues fa-  
 mulos suos cōiuiui accipiet, tum amici quoq; unā cū ipso  
 ministranto. Leges hæce singuli diuites, æræ columnæ  
 inscriptas, in aulæ meditullio habento, ac legunt. Atq; id  
 quidem sciendum est, quo ad ea columna manebit, neq;  
 fames, neq; pestilentia, neq; incendium, neque quic-  
 quam alioqui molestum, in illorum domum  
 subibit. Quòd si quādo (id quod Dii  
 prohibeant) tollatur, abo-  
 minanda sunt, quæ  
 illis tum enen-  
 tura.

15

# EPISTOLAE

## SATVRNALES.

EGO SATVRNO SALVTEM.



**Q**VIDEM. & antea tibi scripsi, si-  
gnificās quonam in statu essem, & quē-  
admodum ob inopiam mihi periculum  
esset, ne solus omnium, expers relinque-  
rer solennitatis, quam indicisti. Addidi  
& illud (nam memini) iniquissimum esse, si nostrum alij  
opibus ac delitijs superfluerent, nihil ex suis facultatibus  
impertientes pauperioribus, alij rursus fame cōtabesce-  
rent, atque id quidem instantibus Saturnalibus. Verum  
quoniam tū ad meas literas nihil respōdisti, operæpre-  
cium existimaui, te denuo ijsdem de rebus cōmonefacere.  
Tuum erat optime Saturne, sublata hac rerū inæqualita-  
te, bonisq; in medio depositis, postica celebrandum festum  
edicere. Nā uti nunc res habent, formica camelus, quem  
admodū aiunt prouerbio. Quin magis tragœdiæ histrio-  
nem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis  
sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica calceamenta,  
altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modū instructus  
ingrediatur, uides necessario futurū, ut nunc excelsus sit,  
nunc humilis, prout hunc aut illum pedem uicissim pro-  
mouerit. Nec minor est in uita nostra inæqualitas, dum  
illi cothurnis sulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos  
agunt. Contrā magna pars pedibus, atq; humi ingredia-  
mur, quum, & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabu-  
lam

lam agere possumus, atque ingredi, si quis nos quoque ad  
 eundem istum modum adornarit. Atqui ex poetis audio,  
 nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu so-  
 lus adhuc imperium teneres. Verum tellus illis citra se-  
 rendi, arandiq; laborem bona progignebat, coenam uni-  
 cuique paratam, uel ad satietatem usque. Porro flumina  
 partim uinum, partim lac, erant autem, et quæ mel man-  
 nabant. Quodq; est omnium maximum, aiunt illos ipsos  
 homines aureos fuisse. Cæterum paupertatem omnino  
 procul ab illis absuisse. Nos contra non satis idonei su-  
 mus, qui uel plumbum uideri possumus, aut si quid etiam  
 plumbo uilius, ut quorū plerisq; uictus labore queritur,  
 ac passim paupertas, egestas, ac desperatio, et illud: Hei  
 mihi, et unde inueniam, et o fortunam, atq; id genus alia  
 permulta, apud nos nepe pauperes abundant: quanquam  
 bis de rebus leuius dis cruciaremur, nisi diuites conspice-  
 remus tanta fruētes felicitate. Qui quidem quum tan-  
 tum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum ue-  
 stium possideant, tot mācipia, tot currus, familias, agros,  
 atq; harum rerum omnium magnam uim teneant, tamen  
 adeo uobis nihil unquam de eis impertiunt, ut plebeios  
 homines ne aspectu quidem dignentur. Hæc, inquā, sunt  
 Saturne, quæ nos enecant maxime, planeq; rem into-  
 lerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem,  
 tantis opum delitijs affluere, ructantem interim, et ap-  
 plaudentibus amicis, perpetuo festum diem agere: me ue-  
 ro, meiq; similes, somniorum coniecturas interpretari, si-  
 cunde forte quatuor oboli contingant, quo uidelicet pa-  
 ne polenta ue expleti dormire queamus, nasturtium, aut  
 porrum

porrum, capas'ue, allium'ue opsonij uice arrodētes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatem uitæ mutes, corrigasq; necesse est, aut quod est postremū, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auritam multis uel heminā in omneis nos dispergāt. Porro ex uestibus, si quas iam à tineis exesas, citra suum incōmodū dare possint, malintq; hæc prorsus uetustate, situq; peritura, nobis dare quā induamur, quā finere ut in cubilibus, ac scrinijs multa carie computrescāt. Præterea ut coeant singuli, nunc quaternis, nunc quinis pauperibus ad conuiuiū adhibitis. Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peraguntur, uerum popularius, ut æqua sit omnium portio, neq; ut hic opsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante, atq; operiente, donec herus uorando præfocetur. Caterum ubi ad nos uenerit, quum uix etiam apparauerimus admouere manū, protinus ad alios transferatur, patina tantum ostensa, uel si quid de placētū reliquum est. Neque illatum aprum ita partiatur, ut domino totum dimidium apponat, unā cum capite, reliquis autem ossa tecta apponat. Utq; præmoneātur pincernæ, ne contentur donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi protinus infundant, et ingentem calicem impletum tradant æque atque ipsi domino, utq; unum et idem uinum conuiuiis sit omnibus. Alioqui ubi nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato, generosoq; temulentus sit, mihi contra musto dirumpatur aluius? Hæc si correxeris nouarisq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, festum uere festum: sin minus, illi quidem epuletur, nos autem interim

sedentes precabimur, ut simul atque loti uenerint, puer subuersam amphoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionem muriam piscium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens, opsoniorum artificibus alibi intentis, exta deuoret uniuersa, præterea placentæ dimidiū: utq; sus, ac ceruus, neq; non sucule inter assandum idem faciant, quod Homerus de Solis bobus commemorat: imò uti non serpant solum, uerumetiam unà cum ipsis uerbis in montem abripiant sese, fugiantq;: utq; ipse etiam aues pingues, iam adeptis plumis, et ad coquendum apparate, uolatu aufugiant, ne soli illis fruantur: quodq; futurum est illis grauissimum, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum è thesauris effossum, noctu in publicū efferant: utq; uestis curatorum indigentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri possit, nihilq; differat à casse uenatorio: utq; formosi illorum comatq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solent) dum ipsis poculum porrigunt, subito defluente coma calui fiant, et acutam edant barbam, cuiusmodi in comædijs induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomē inuentum est: utq; uertex illis asperis, ac pungentibus pilis sit hirtus, reliqua capitis parte nuda. Hæc atque his etiam plura illis imprecabimur, nisi desinant usque adeo suis priuatim studere commodis, uelintq; in commune diuites esse, nobis quoque quantum æquum est impertientes.

SATVRNVS MIHI CHARISS. S.

**Q**uid tu, obsecro, nugæ istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubesq; ut de integro bonorum faciam

faciam partitionem? quod quidem alterius munus fuerit, penes quem nunc est imperium. Etenim demuror te, si solus omnium ignoras, quemadmodum iampridem regnare destiterim, ac priuatus esse coeperim, liberis partitus imperium. quanquā Iupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porro mea potestas non nisi ad taxillos usque, saltationes, cantiones, & ebrietatem ualeat, idque septē non amplius diebus. Itaque grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollēda rerum inæqualitate, utque ex æquo omnes aut opibus abundēt, aut egeant, Iupiter uobis operam dabit. Quod si quid in hijs quæ ad festum pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearū partiū iudicare. Iamque scribo diuitibus de cœnis, deque auri hemina, neque nō de uestibus, ut uobis quoque ad celebrandū festū nōnihil mittant. Quādoquidē æqua sunt ista, decetque illos facere quemadmodū prædicatis, nisi forte habēt isti, quod probabiliter ad hæc respondeāt. In summa tamē illud scitote pauperes, uos longe falli, neque rectē iudicare de diuitibus. Siquidem illos felices arbitramini, solosque suauem uitam uiuere, propterea quod illis liceat opiparē cœnare, uino suauī inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerum istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidē hæ res non mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare coguntur, nequid rerum domesticarum dispēsator fraudet, aut clanculum suffuretur, ne uinum acefcat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calūniatoribus, si illum dixerint affectare regnū. Atqui hæc quidem quota pars est eorum, quæ istos discruciant? Quod si

noſſetis metus, & curas, quibus obnoxij ſunt, planè fugiē-  
 das uobis eſſe diuitias exiſtimaretis. Alioqui creditis uel  
 meipſum uſq; adeo inſanum, ut ſi præclara res eſſet opu-  
 lentia, aut regnū, deſignaturus hæc, alijsq; ea ceſſurus fue-  
 rim, patererq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio?  
 Quin potius quum nō eſſem ignarus huiusmodi malorum  
 quæ plurima diuitibus, ac regibus adſint neceſſe eſt, impe-  
 riū depoſui, idq; ſapiēter. Nā quod tu nunc apud me deos  
 obteſtans deplorabas, illos apris, ac placentis expleri, uos  
 contra, naſturtium, porrum ue, aut caſe per feſti tempus,  
 opſonij loco arroderere, cuiusmodi ſit conſidera. Etenim in  
 præſens quidem utrūq; dulce eſt illis, minimeq; moleſtū.  
 At poſtea res inuertitur. Quādoquidem uobis deinde nō  
 accidit, ut poſtridie ſurgatis, capitis dolore grauari ob  
 temulentiam, quemadmodum illi: neque ob immodicam  
 ingurgitationem graue olentem, & acrem ſpiritum ru-  
 etatis. At illi hoc quoq; fructus ſerunt, ut quoniam ma-  
 gnā noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio  
 tranſigunt, facile ſibi, uel tabem, uel tuſim, uel morbum  
 intercutem, ex intemperato uoluptatum uſu colligant.  
 Alioqui quotum quenq; potes oſtendere, qui non planè  
 palleat, ac faciē cadaueroſam præ ſe ſerat? Quotum-  
 quenq; autem, qui cum ad ſenectutem peruenierit, ſuis  
 ipſius pedibus ingrediatur, ac non potius à quatuor ba-  
 iulis geſtetur? foris quidem totus aureus, intus putris, ac  
 pannofus, cuiusmodi ſunt Tragica indumenta, ex pannis  
 admodum uilibus conſarcinata. Vos autem quum mole-  
 ſtum eſt, quòd de piſcibus guſtare non liceat, quòd inedia  
 laboratis, non illud item cogitatis, eoſdem & podagræ,  
 & tuſis

et tuis expertes esse, aut si quid aliud aliam ob causam illis incommodi cōtingit. Quanquam nec illis ipsis aequē dulce est, quotidie, supraq; satietatem istis uesci. Quin potius uideas eos nonnunquam ita holus, ac lupinum appetere, ut tu non aequē leporem appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim sileam, quæ illos discruciant, puta si filius sit luxuriosus, si uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis quàm ex animo cum illo dormiat. In summa multa alia sunt, quæ uos ignorantes, tantū aurū illorum, ac purpuram uidetis. Tum si quando uidetis eos alio prouehi curru, inhiatis, et adoratis. Quod si illos contemneretis, negligeretisq; neq; ad argenteum currum oculos haberetis intentos, neq; inter colloquendum, smaragdum annulo inclusum respectaretis, neque uestes obiter contrectantes molliciem admiraremini, sed sineretis eos ipsos sibi diuites esse, haud dubiè futurum sit, ut ipsi uos ultro adirent, ad cœnam rogarēt, nimirum ut uobis ostēdere possint lectos, mensas, ac pocula. Quarum rerū nulla sit utilitas, si sine teste possideantur. Certe reperiretis pleraque hæc illos uestra causa parare, non quo utantur ipsi, sed uti uos admiremini. Hæc ad consolandos uos scribo, utranque uitam cognitam habens. Conuenitq; ita festum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum è uita, et illis, depositis opibus, et uobis, relicta paupertate. Quanquam et illis scribam, sicuti sum pollicitus, certum scio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS, S.

**P**auperes nuper ad me datis literis incusarunt uos, qui nihil ipsis ex facultatibus quas possidetis, imper-

b 3

timini

timini: atque omnino postularunt, ut omnia bona facerem omnibus cōmunia, ut ad singulos illorum sua pars rediret. Aequum enim esse, ut rerum equalitas constitueretur, neque decere, ut huic supersit, ille nullo modo sit particeps uoluptatum. Ego uerò respondi, hisce de rebus rectius Iouem consideraturū. Ceterū de præsenti negotio, deque iniurijs, quibus sese per festos dies affici putant, uidebam mei officij esse sententiā ferre, sumque pollicitus me uobis scripturum. Sunt autem quæ postulant hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nam quo pacto, inquirunt, tanto frigore horrentes, tantæque obnoxij esuritioni, postea diem etiam festum celebrare possimus? Quare si uellem et illos festi participes esse, postularunt ut cogerem uos, ut et de uestibus illis impertiamini, si quæ super sunt pinguiore, quàm quæ uobis conueniant, utque de auro nonnullas guttulas in illos destilletis. Quod si ista feceritis, inquirunt, non erit amplius disceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur sese ad nouam rerum partitionem prouocaturos, ut primum Iupiter pro tribunali sedere cœperit. Atque hæc quidem facere uobis nequaquam graue fuerit, impertiri nonnihil de tantis opibus, quas possidetis, et rectè possidetis. Quin de coenis quoque, ut uobiscum cœnarent, et hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præsentia foribus oclusis, soli delitijs frueremini. Quod si quando uobis uisum fuerit, et illorum quempiam post longum tempus conuiuio adhibere, plus esse molestiæ in cœna, quàm uoluptatis, multaque illic in pauperum contumeliā fieri: uel ut illud, cum non eodem de uino bibant,

bibant, Dij boni, quàm illiberale : planè dignum, in quo  
et illi debeant accusari, qui non surgant potius, abeantq;,  
toto conuiuio uobis solis relicto. Quanquam negant sese  
etiam ad satietatem ex illo qualicunq; uino bibere. Pro-  
pterea quòd uestri pincernæ, aures habeant cæra obtura-  
tas, quemadmodum olim Vlysis socij. Porro reliqua us-  
que adeo sunt turpia ut pigeat commemorare, quæ de car-  
nium partitione criminantur, deq; ministris, quicum uo-  
bis assistant, donec plusquam ad plenum expleamini,  
ipso prætercurrunt, aliq; huius generis permulta sor-  
dida, minimeq; digna uiris ingenuis. Proinde æqualitas,  
res est omnium iucundissima, maximeq; conuiujs con-  
gruens. Atque hac de causa, uobis æquus ille partitor in  
conuiujs præficitur, ut æquam omnes habeant portio-  
nem. Videte igitur ne post hac uos iterum accusare pos-  
sint. Quin potius honorabunt uos, et amabunt, si pauca  
ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis  
nec sentiretur quidem, penes illos muneris in tempore  
dati memoria semper mansura est. Præterea nec Remp.  
administrare positis, ni pauperes unà uobiscum in ea uer-  
sentur, milleq; modis felicitatem uestram adiuuent. Neque  
enim habituri estis, qui diuitias uestras suspiciant, si soli  
atq; apud uos ipsos in tenebris eas possideatis. Videat igi-  
tur uulgus, mireturq; uestram argentū, mensas, et quem-  
admodum præbites ad potandum inuitetis. Dein illi  
inter bibendum poculum undique contemplantur, ac pon-  
dus expendant, manu librantes. Tum argumenti absolu-  
tam cælaturam. Tum auri uim, uicissim artem condecoran-  
tis. Nam in istum modum, non solum illi uos probos ui-

ros, & humanos prædicabunt, uerumetiam inuidiam illorum effugietis. Quis enim inuideat impertienti, dantiq; quod æquum est? Quis non potius optet, ut quàm diutissime uiuens, bonis suis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas uestra teste caret, & diuitiæ inuidiose, & insuauis uita. Neque enim perinde iuuat, opinor, si quis solus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos solitarios uocant, quàm si cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, conuiuatis. Qui primum non sinent conuiuium surdum, aut mutum esse, uerum consuetudine sua fabulas conuiuijs aptas, dicteriaq; minime molesta, uariasq; uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundissime transigitur. Idq; gratum est Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs: deinde postero die, dum comitatem uestram referunt, beneuolentiam uobis conciliant. Hæc etiam magno fuerat emenda. Nam illud à uobis sciscitabor, si pauperes abeant taciti, sic enim fingamus, non ne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus ostentaretis purpureas uestes, comitum multitudinem, anulorum magnitudinem? Neq; iam libet referre, necessario futurum ut pauperum insidiæ, atq; odia in uos oriantur, si soli delitijs frui uelitis. Nam quæ minantur uobis imprecaturos sese, prorsus abominanda sunt. Ac dii prohibeant, ne unquam ad eiusmodi imprecationes uenire cogatur. Quandoquidem si id fiat, neq; intestina posthac gustabitis, neque placentiam, nisi si quid canis reliquum fecerit. Præterea lenticula saperde liquamen uobis habebit. Porro sus, aut ceruus interim dum assantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq;

quoq; pingues absque alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt. Deniq; quod est omnium grauissimum, pocillatores formosissimi repente uobis calui fient, idq; etiam fracta amphora. Super his rebus consulite, quæ et festo sint digna, et uobis quàm maxime tuta, atque illis paupertatis onus subleuate, exiguo uestigali illos amicos habituri, neutiquam malos.

## DIVITES SATVRNO, S.

**N**VM putas Saturne, de rebus istis ad te solum scripsisse pauperes? Quin potius Iouis ipsius aures iam obsurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerum partitionem flagitant, ac simul et fatum incusant, quòd non equaliter distribuerit, et nos, quòd nihil ipsis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum sit Iupiter, penes quos sit culpa, eoq; illos plerunq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noster es. Nos enim omnia ista quæ scribis, ob oculos habètes quàm sit honestum de magna rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantoq; sit iucundius, simul cum pauperibus uersari, et conuiuium agitare, ad eum modum assidue facimus, adeoq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil possit incusare is, quem ad conuictû admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Deinde ubi semel illis fores aperuerimus, nunquã desinunt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiam si quid de nobis sit mentiendum. Porro qui audiunt, si dem illis habent, rati uidelicet illos probe scire quæ dicunt,

b s propt

propterea quòd nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi pròtinus egcamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cetera quidem utcumq; ferenda sunt, uerum inter coenas ipsas non satis habent ingurgitari cibis, atque aluum ex-  
plere, sed ijdem ubi plus satis adbibierint, tum uel puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concu-  
binam, uxorem uel sollicitant. Postremo conuomito conui-  
uio, postero die nobis obtrestant, narrantes quemadmo-  
dum sitierint, esurierintq;. Quòd si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixion in memoriam redeat, qui ad communis mensæ honorem admissus, ac uo-  
bis dignitate equiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iu-  
nonem adortus est. Hæc atque huiusmodi sunt, propter quæ in posterum statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditum præbeamus. Quod si te  
autore, pacto recipiant, sese moderate petituros, quemad-  
modum nunc aiunt, neq; quicquam flagitiose in compo-  
sitionibus admissuros, age, conuiuant nobiscum, simulq;  
coenent bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mittemus,  
& de auro, quantum facultas patietur, ac sumptus auge-  
bimus: in summa, nihil omitemus officij nostri, modo ui-  
cissim desinant ipsi arte nobiscum uiuere, sintq; pro pa-  
rasitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis  
desideres, si ipsi quoq; suo fungi uolent officio.

LVCIANI SATVRNALIUM

FINIS.

Luci

# L V C I A N V S D E

L V C T V, E R A S M O I N =

T E R P R E T E.



**Q**UAE AEPRECIVM sanè fuerit obseruare ea, quæ in luctu uulgo tum dicantur, tum fiant: item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet, quamq; non ferenda putent lugentes ea, quæ sibi acciderunt, & sibiipsis, & ijs quos flent: cum haud quaquam pernouerint mala ne sint ista, ac dolenda, an contra iucundiora, melioraq; ijs quibus accidunt: sed ex more, & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cum mortuus fuerit aliquis, faciunt ad hunc modum. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipsa opiniones. Sic enim palàm fiet, qua gratia superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos sapientes isti uocant idiotas, Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum autoribus, super his fidem habentes, & illorum poësim pro lege ducentes, locum quendam subter terram profundum esse putant, quem Tartarum uocant. Eum existimant magnum, & spatiosum esse, caliginosum, atq; opacum, qui tamen istis haud scio quo pacto illustrari uidetur, quo singula quæ illic sunt, introspeciant. Tum regnare in hoc specu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mirè peritus, ob id eo uocabulo honestatum, quòd mortuorum copia diues esset. Porro Plutonem hunc inferorum Rempubicam, & manium uitam constituisse

constituiffe in hanc formam. Nam sorte obtigiffe huic, uita defunctis imperaret. Quos ubi demiffos receperit, arreptos uinculis ineffugilibus coercet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterquã admodũ paucis ex uniuerso æuo, idq; grauiffimis de caufis. Interluitur autem regio illius, fluuijs & magnis, & horredis, uel solo nomine. Siquidem Cocyti, Phlegethõtes, atq; huiusmodi uocabulis appellantur. Quodq; est grauiffimũ, præiacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non possis neq; transmittere, neq; transire sine uectore. Nam & profundior est, quàm ut pedibus transiri possit, et spatiosior, quàm ut tranari queat. In summa huiusmodi est, ut nec auium manes possent eam transuolare. In ipso uero descensu, portaq; quæ quidem est adamantina, Aeacus est, regis patruelis, cui mandata est custodia, iuxtaq; hunc canis triceps, seuus admodum. Is adueniẽtes satis amice, pacateq; intuetur. Ceterũ si quis conetur ausumgere, latrat, terribitosq; in specum redigit. Iam qui transmissa palude ingressi sunt, eos excipit pratũ ingēs, Asphodelo confitum, ac fluuius memoriæ hostis, eoq; Lethe nomen est inditũ. Nam hæc uidelicet prisca illis mortalibus narrarunt, qui illinc redierant. Nempe Alcestis et Protefilaus, Thessalus uterq; neq; nõ Theseus Aegeo prognatus, & Homericus Vlysses, testes admodũ graues, digniq; quibus habeatur fides, qui mihi non uidentur è fonte illo bibisse, alioqui nõ meminissent horũ. Itaq; Pluto, & Proserpina, ut aiebant illi, Rempublicam administrant, rerũq; omnium dominatum obtinent. Sed inseruiunt his, & in administrando principatu adiuant ingens turba, Furie,

Pæne

Pœna, Terrores, ac Mercurius, quanquam is sanè non adest perpetuò. Præfetti autem, & satrapæ, & iudices sedent duo, Minos, & Rhadamanthus, uterq; Cretensis, uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos, ac iustos viros, qui cum uirtute uitam peregissent, ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniam quandam emittunt in campum Elysium, uitam optimam inibi uicturos. Quòd si malos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorum locum eijciunt, pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco, quid tandem mali non patiuntur? torti, excussti, à uulturibus arrosi, rota circumacti, saxa sursum uoluentes. Nam Tantalus ipse ad paludem stat in periculum adductus, ne siti moriatur infelix. Rursum alij mediocris uite, sunt autem hi complures, uagantur in prato sine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu fumus euanescentes, Aluntur autem uidelicet nostris libationibus inferijsq; , quæ sepulchris inferuntur. Adco ut si cui nulus sit in terra reliquus amicus, aut cognatus, hic mortuus, ieiunus, ac famelicus inter illos uersetur. Hæc usque adeo ualide uulgi animos peruasferunt, ut simulatq; familiaris quispiam mortuus fuerit, primum obolum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus sit, nec illud prius expendunt, cuiusmodi numisma legitimum sit, ambuletq; apud inferos, & apud illos ualeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginensis obolus. At ne id quidem cogitant, multo satius esse non posse naulum reddere. Sic enim fiet, ut non recipiente portitore, postliminio redeant in uitam. Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea palus non satis sit idonea lauandis his, qui

qui illic degunt, et unguentis optimis uncto corpore, iamq; uicta graecolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus proponunt splendide uestitos: ne uidelicet algeant per uiam, ne uideantur nudi conspiciantur à Cerbero. Accedunt ad hæc mulierum eiulatus, omnium certe lacrymæ, pætorum planctus, comæ dilaniatio, genarum cruentatio. Alijs autem et uestis discerpitur, et puluis capiti inspergitur, adeo ut uiuentes miserabiliores sint mortuo. Nam illi humi uolutantur sepenumero, capita solo allidunt. Hic uero decorus, ac formosus, ac diligentissime coronatus, sublimis propositus est, et excelsus, uelut ad pompam adornatus. Deinde mater, atque adeo pater quoque ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus (nam finge iuuenem aliquem, ac formosum propositum esse, quo magis in hunc competat actio fabulæ) absurdas, ac stultas uoces emittit. Ad quas mortuus ipse responsurus sit, si contingat uocem recipere. Ait enim pater, flebili quadam uoce uerbum unumquodq; producens in longum: Fili iucundissime, peristi mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me super hæc misero solo relicto. Non duxisti uxorem, non parasti liberos, non militasti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti, non comessaberis post hæc, non amabis fili, neq; cum equalibus in computatione inebriaberis. Porro hæc atque id genus alia dicet, quasi putet filium adhuc rebus his egere post obitum, ac desiderare quidem, uerum potiri non posse. Sed quid hæc loquor? Quot enim sunt, qui equos, ac concubinas, rursus alij, qui pincernas etiam in funere mactarunt, qui ueste, reliquumq; mundum pariter in rogum iniectum exusserunt, aut unà cum cadauere

cadauere sepelierunt, perinde quasi illic sit usurus, & apud inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, hæc omnia atque his etiam plura, quæ dicit, neque filij causa iactare uidetur, ut quem sciat non auditurum, etiam si Stentorem clamore uincat, neque rursum sua ipsius gratia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoscere, uel sine uoce. Nihil enim opus est, ut quis apud sese clamet. Superest igitur, ut ad hunc modum deliret ob eos qui adsunt, cum nesciat neque quid acciderit ipsi filio, neque quod concesserit: imò cum ne suam quidem ipsius uitam, cuiusmodi sit perpenderit. Neque enim alioqui ceu rem acerbam grauius ferret, illum ex hac demigrasse. Filius igitur huic ita responderit, exorato Aeaco, atque Orco, quo liceat tantisper è specu proferre caput, dum patrem insanientem compescat. Homo infelix quid clamas? Quid mihi molestus es? Desine uellicare comam, ac uultus, etiam cutem lacerare. Cur mihi conuitium facis, ac miserum appellas, & infortunatum, qui iam sim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus genibus, segnis, in summa, totus ætate putris, multis expletis Triacadibus, & Olympiadibus, denique ad istum modum delirans apud testes tam multos? O demens, quid tibi uidetur in uita boni, quo post hac non simus potituri? Nimirum computationes dicis, ac cœnas, uestemque, & concubitus, eoque metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius esse, non sitire, quam bibere, non esurire, quam edere, non algere, quam uestibus abundare.

Age

Age igitur, quandoquidem ignarus uideris, docebo te lugere uerius. Iamq; denuo incepto luctu, clama. Fili miser, non amplius sities, non amplius esuries, non amplius alagebis. Peristi mihi infelix, quod morbos effugeris, qui febrem iam non timeas, non hostem, non tyrannum : non amor discruciat te, non auocabit coitus, neque huius rei causa bis, aut ter quotidie perdes impensam. Heu calamitatem. Neq; contemneris factus senex, neque molestus eris iuuenibus, si quando conspiciaris. Hæc si dixeris, pater, an non putas te multo ueriora, magisq; ridicula dicturum, quàm ista quæ modo ? At uide ne illud te male habeat, dum noctem, quæ apud nos est, magnamq; cogitas caliginem : proinde metuis, ne tibi præfocer, conclusus in monumento. Verum in his illud oportebat perpendere, oculis putrefactis, atq; adeo exustis (siquidem paulopost exurere me decreuistis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumen inspiciendum. Atq; ista fortassis utcunq; ferenda. Verum ciulatus iste uester quid mihi confert ? aut quid ista pectorum ad tibie modos percussio ? aut quid mulierum immodica lamentatio ? Quid autem saxum, quod sepulchro imponitur, coronis ornatum ? Aut quid ualet, quod merum infunditis ? Num putatis illud ad nos destillaturum, et ad Orcum usq; permeaturum ? Nam de parentalibus ipsi quoq; , ni fallor, uidetis, quod ex apparatu potissimum ad nos redire debuerat, id fumo correptum, sursum in coelum abire, neq; quicquam iuuare nos, qui infernè agimus. Porro quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos cinere uesci. Non est usqueadeo sterile, neque infrugiferum Plutonis regnum, neque nos destituit

tuit asphodelus, ut à uobis cibos huc deportemus. Itaq; iuro per Tisiphonē, iā pridē mihi libebat uehementer exclamare super his, quæ & faciebatis, & dicebatis, sed uetabat linteum ac lanæ, quibus mihi fauces obligastis.

Atq; ita profato, mors ultima lumina clausit.

Sed dicito per Iouem, si conuersus ad eos mortuus ille loquatur hæc, cubito innitens, an non uidebitur rectissime dicturus? Attamen uecordes isti uociferantur, & accersito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiutore, & amētiæ chorago abutūtur, ubicūq; cœperit ille, ipsi ad melos eiula tu respondentes. Verum quantum ad lamentationes attinet, omnibus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps sepulturæ rationem in uarios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Persa defodit, Indus nitro oblitit, Scythia deuorat, muria cōdit Aegyptius. Atq; hic quidem (rem à me uisam narro) deficcatum cadauer, conuiuam, & compotorem adhibet: fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indigentem pecuniæ, leuet egestate pignus frater, aut pater in tempore factus. Nam libationes, pyramides, colamnæ, tituli, ad breue tempus duratura, an non superuacanea, & ludicris simulima? Sunt uero qui ludos quoque constituent ad sepulchrum, ac funebres orationes habeant perinde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeant defuncto apud inferos iudices. Post hæc omnia, superest exequialis cœna. Iamq; adsunt necessarii, ut defuncti parentes consolentur, suadētq; uti cibum capiant, quāquam illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpetuum iam triduum enecti fame. Et quousque quæso flebi-

c mus?

*mus? Sine quiescant Plutonis manes. Quod si tibi delibera-  
tum est omnino flere, uel ob hoc ipsum cibus est capiendus,  
quo tanto luctui par esse possis. Tum deniq; tum ex omni-  
bus contextuntur duo uersus Homerici.*

*Nam coepit meminisse cibi Niobe auricapilla.*

*Tum illud,*

*Vita defunctos flere haud finit aluus Achiuos.*

*At capiunt quidem illi, sed initio pudibundi, uerentesq;  
ne post charissimorum obitum uideantur adhuc affectibus  
humanis commoueri. Hæc atque his longè magis ri-  
dicula reperiet, quisquis obseruarit ea, quæ fiunt in lu-  
ctu: propterea quod uulgò existiment mortem summum  
esse malum.*

## ABDICATVS LVCL

ANI, D. ERASMO ROTE-

BODAMO INTER-

PRETE.

*Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem infans labo-  
rantem, reliquis medicis desperantibus, pharmaco cum sanasset, de-  
quo receptus est in familiam. Post hæc nouercam infans correptam  
sanare iussus abdicatur.*



*AVD* *quaquam noua sunt hæc Iudi-  
ces, neque miranda, quæ in præsentia fa-  
cit pater, neque nunc primum ad hunc  
irascitur modum: uerum hæc lex illi fa-  
cilis est, & assuetus ad hanc causam ac-  
cedit. Verum illud mihi nouo calamitatis genere accidit,  
quod cum nullum proprium sit crimen, quod mihi possit  
imponi*

imponi, tamen in periculum uocor, ne poenas dem artis nomine, nisi huic iubenti per omnia parere possit. Quae quidem re quid fieri possit absurdius? uti curem ex praescripto, non iam quatenus ars ualeat, sed patris arbitratu. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiusmodi quoque remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes insania, uerum etiam praeter equum irascentes liberare possit, nimirum quo liceat ex patris iracundia mederi. Nunc autem ipsa quidem insania leuatus est, ceterum iracundia magis etiam exasperatur. Quodque est omnium grauissimum, erga ceteros omneis sanus est, in me unum insanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi mercedem curationis feram, cum rursum ab illo abdicor, iterum alienor à familia, ceu ob id ipsum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia saepius eijcerer domo. At ego quidem in his quae praestare queam, ne expecto quidem patris iussum, ut qui pridem non accersitus ad opitulandum accesserim. Verum ubi res est eiusmodi, ut nulla omnino spes sit, tum nec aggredi uelim. Porro in hac muliere multo etiam minus ausim, neque id temere. Siquidem reputo quae in me facturus sit pater, si res non successerit, cum iam abdicet nondum aggressum curationem. Quare doleo Iudices, nouercae uicem, grauiter laborantis. Erat enim proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Maxime tamen mea ipsius causa, qui uidear immorigerus patri, cum non possim quae iubor praestare: partim ob morbi magnitudinem, partim ob artis imbecillitatem. At sanè non arbitror equum esse ut abdi-

cer, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidē. Itaq; quibus de causis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negotio conijcere. Quanquam ad illas, opinor, satis respondit ipsa post acta uita. Ad hæc autē quæ nunc obijcit, pro uirili sum responsurus, si prius de statu meo pauca uobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, patrem dedecorans, & indigna genere meo patrans, id quidē temporis multa id genus uociferanti, ac sine fine occlamanti paucis contradicendum esse duxi. Verum domo cedēs, existimaui mihi grauissimū iudiciū instar fore, uerumq; calculum, ita actam deinde uitam, ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longissime abesse, sed potius honestissimis studijs dedisse operam, cumq; optimis uiris habuisse cōsuetudinem. Iam uero, & eiusmodi quiddam prospiciebam, ac suspicabar fore, ut aliquando pater, qui non admodum animo constaret, mihi sine causa succenseret, falsaq; in filium crimina strueret. Neq; deerant qui ista morbi initium interpretarentur, minasq; ac tela paulo post irruituri mali. Nempe odium absq; causa, mores asperos, conuitia parata, censuram seueram, clamorem, iracundiam, in summa, omnia plena bilis, unde usu uenturum credebam, ut mihi aliquando arte medicinæ foret opus. Proinde foras profectus, ac probatissimorum, quos in peregrinis regionibus nancisci potui, medicorum usus doctrina, plurimo labore, uehemētīq; animi studio artem perdidici. Porro dōmum reuersus, offendo patrem manifesta iam insania laborantem, & ab huius loci medicis desperantibus destitutum, qui nō altius introspiciunt, nec admodum exactē morbos dijudicant. At ego sanē, sicuti par erat facere frugi filium,

neque

neque superioris abdicationis iniuriā recordabor, neq; ut accerferer opiebar. Neq; enim erat quicquā, quod illi proprie imputare possem. Verū peccata illa omnia fuerāt aliena. Nempe quemadmodum modo dicebam, ipsius morbi. Ergo cum inuocatus acceſſiſſem, non sum equidem protinus medicatus, neque enim hic nobis mos est. neque id præcipit ars: uerum illud omnium primum iubemur obseruare, sanabilis ne sit morbus, an insanabilis, atque artis terminos prætergressus. Ac tum si eiusmodi fuerit malum, ut cōmode possimus aggredi, aggredimur, totoq; adnitimur studio, ut egrotum scruemus. Quod si uiderimus iam inualuisse, superasseq; nec manum admolimur omnino, idq; uetustam quandam legē eorum, qui primæ medicinae prodiderunt artem, secuti: qui negant tentandos esse morbos, qui iam inualuerunt. Itaque cum patrem adhuc intra spem esse perspicerem, neque malum supra artis uires esse, diu obseruatus, ac pensitatus singulis, ita demum aggrediebar, ac pharmacum fidenti animo porrexi. Multi sanè eorum qui tum aderant, suspectum habebant administrationem pharmaci, calumniantes curationem meam: iamq; parabant in ius uocare me. Aderat autem et nouerca pauida, atque diffidens, non id quidem odio mei, sed quòd metueret, utpote probè sciens illam grauiter laborare. Nam sola nouerat omnia, quippe familiaris, et assidue conuiuens egrotanti. Atamen ego nihil his rebus deterritus (sciebam enim futurum ut mihi signa non mentirentur, neque falleret ars) adhibui curam, obseruato tempore idoneo. Quanquam erant amici nonnulli, qui mihi consilium darent, ne fiderem, ne forte si res male successisset, ma-

iorem aliquam calumniam mihi accerferem, quasi patrem  
ueneno ultus essem, memor iniuriarum, quibus me affecerat. In summa, ille protinus conualuit, pristinae redditus sanitati, cognouit quae omnia. Familiares admirabantur: denique laudabat et nouerca, ac palam omnibus utriusque nomine gaudebat, tum mihi laudem affecuto, tum illi ad sanam mentem reuerso. Atque hic quidem, nam illud de eo testari possum, neque contatus, neque quopiam his de rebus in consilium adhibito, simulatque rem omnem à familiari-  
bus cognouit, irritam fecit abdicationem, ac denuò me filium fecit, seruatorem ac beneficum appellans, confitens sese certum experimentum mei cepisse, de quo illis ante factis semet excusans. Id factum compluribus attulit uoluptatem, nimirum quotquot aderant probi. Ceterum urebat eos, quibus abdicationis filij iucundior fuerat reuocatione. Proinde uidebam tum non eodem modo ea re gaudentes omnes, sed erat cuius et colorem illico uerti sensi, et oculos turbari, et uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odioque solet accidere. Nos igitur ut est consentaneum, in complexibus, et animi gaudijs uersabamur, utpote utroque alteri reddito. Ceterum nouerca paulopost aegrotare protinus coepit, morbo, iudices, graui, et impotenti. Nam statim obseruabam, ut nascebatur malum. Neque enim simplex erat, aut leuis insaniae species, quin potius uetus quidam morbus, qui iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorque in apertum prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa signa insanabili laborantis insaniam, tum illud commune in hac obseruauimus muliere. in ceteros placatior est, ac mitis, atque illis praesentibus con-  
quiescit

quiescit morbus. Quod si quem conspexerit medicum, imò si uel audierit tantum de medico, in hunc supra modum incenditur. Quod, & ipsum argumento est, illam graui, & insanabili teneri malo. Hæc cum perspicerem, equidem acerbe ferebam, miserebarq; mulieris, ut debui, præter meritum tanto laborantis infortunio. Pater uero ob imperitiam (neque enim nouit uel originem mali, quo tenetur, uel causam, uel morbi magnitudinem) iussit uti medicarer, ac simile pharmacum exhiberem: aròitratus idem esse insanie genus, eundem morbum, eandem egrotationem, quæ similem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerissimum dico, fieri nullo pacto posse, ut mulier seruetur, fateorq; me morbo imparem esse, indignatur, ac succenset, aitq; me studio detrectare, ac mulierem destituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atque huic quidem accidit, quod solet ijs qui dolent. Succensent enim omnes ijs, qui liberè uerum loquuntur. Tamen ego sanè pro uiribus illi respondebo, tum meo ipsius nomine, tum artis. Ac primum quidem à lege sumam initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat sibi non esse posthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neque enim legis lator omnibus, o pater istam potestatem permittit, neque uti quoslibet filios, neque quoties libuerit, abdicent, neque qualibet de causis: Verum quemadmodum patribus concessit, certis de causis irasci, ita prospexit & liberis, ne id immerentibus accadat. Ea q; gratia iussit, ne libera esset, ac citra iudicium uindicta: sed ad iudices uocat, æstimatores constituit, qui neq; per iracundiam, neque per calum-

niam, quod iustum sit iudicent. Nouerat enim frequenter  
accidere multis, ut ob causas iniquas ad iram commoueretur:  
hic quidem alicui falsæ calumnie credens: ille famulo  
fidem habens, aut uxori cuiuspiam inimicæ. Quare noluit rem  
iniudicatam agi, neq; indefensa causa liberos statim capi,  
uinciq; uerum, & aquam infundit, & ratio redditur, &  
nihil inexcussum relinquitur. Quandoquidem solum hoc  
autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet: uerum iudicandi  
autoritas, an merito accuset, id penes uos, qui iudicio præ=  
sidentis. Ac nondum spectate crimen, quod mihi imponit,  
cuiusque gratia nunc indignatur: uerum illud prius ex=  
pendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdi=  
cauerit, iamq; sit usus facultate, quâ lex concedit, atq; hæc  
paternam potestatem expleuerit, deinde rursus in familiã  
receperit, ac superiorem abdicationem irritam fecerit.  
Nam ego certe iniquissimum istud esse dico, ut liberorum  
quoque sint infinitæ pœnæ, ut multæ condemnationes, ac  
metus perpetuus: utq; lex nunc irato inferuiat, mox deinde  
faciat irritum, quod actum est: rursus ut eodem mo=  
do ualeat: in summa, ut ius sursum ac deorsum tor=  
queatur, utcunque patribus pro tempore uisum fuerit.  
Verum initio quidem æquum erat uti concederet, cumq;  
indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret  
ei, qui genuisset. Porro ubi semel potestatem absum=  
pserit, ac lege sit abusus, iracundiam expleuerit, post  
hæc rursus in familiam receperit, & in hanc opinio=  
nem discesserit, ut frugi putet, in his perseueret necessarium  
est, neq; postea resiliendum, aut retractanda sententia,  
neq; rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat,  
opinor

opinor, is qui natus fuerat frugine, an contra esset euasurus. Atque hanc ob causam permissum est, ut genere indignos abdicent, quos cum educabant, cuiusmodi essent futuri nesciebant. Ceterum ubi non coactus, sed suapte sponte atq; autoritate ex sese comprobatum recipit, qua deinde ratione possit mutare factum, aut quis legis usus superest? Etenim ipse legislator hunc ad modum tecum egerit. Hic si improbus erat, dignusque quem abdicares, quid accidit uti reuocares? Cur denuo in familiam reduxisti? Cur legem irritam fecisti? Nam liber eras, tibiq; in manu erat ista non facere. Neque enim tibi concedendum est, ut legibus tuo arbitrato abutaris, utque iudicia utcunq; mutatus sit animus tuus, eo trahantur. Neque uti nunc irritentur leges, nunc rursus ualeant, iudices interim testes sedeant, uel ut rectius dicam, ministri tue uoluntatis, modo punientes, modo absoluentes, quando cunque tibi uisum fuerit. Semel genuisti, semel educaisti, pro his semel item abdicare potes, atque ita potes, si istud merito facere uidearis: uerum ut hoc fiat sine fine, ut perpetuo, ut frequenter, ut facile, id uero supra patris ius est. Quare per Iouem iudices, ne permittatis huic, ut qui sua sponte receperit, superioris iudicii sententiam irritarit, iram damnarit, rursus ad eandem prouocet poenam, et ad patriam recurrat potestatem, cuius tempus iam excessit, euauitque privilegium, nec huic uni quicquam ualens, quippe antehac consumpta. Etenim illud considerate, quemadmodum in reliquis iudicijs, ubi iudices sortibus ferunt sententiam, si quis perperam pronunciatum existimat, permittitur alios adire iudices.

Porro si qui ipsi suapte sponte iudices constituerint, de-  
 ctisq; arbitris causam commiserint, post hac non idem li-  
 cet. Etenim si quis, quorum sententijs initio stare non co-  
 gebatur, hos sponte delegerit, iam æquum est boni consu-  
 lere quæ statuerint. Idem sanè tu quoq;, quem antea li-  
 berum erat non recipere, nisi dignus maioribus uideretur,  
 hunc si probum arbitratus esse, denuo recepisti, iam dein-  
 de non erit abdici ius. Siquidem indignum esse in quem  
 ista denuo fiant, ipse testatus est, iam de integro frugi fi-  
 lium esse confessus. Itaque non conuenit poenitere rece-  
 ptionis, sed firma reconciliatio sit oportet, nimirum post  
 toties pronunciatam sententiam, ac rem bis iudicatam, pri-  
 mum cum abdicarer, iterum, cum ipse mutasti consilium,  
 meq; in familiam reuocasti, rescisis decretis superioribus,  
 confirmans illa quæ postea sunt placita. Proinde perseue-  
 ra in his quæ proximè statuisti, tuumq; ipsius iudicium  
 serua. Pater sis oportet, quādoquidem id abs te decretum,  
 id probasti, id ratum fecisti. Ego quidem si natura non  
 essem filius, sed adoptatum abdicare uelles, ne tum quidem  
 existimarim tibi licere. Quod enim initio liberum erat  
 non facere, id semel factum, iniquum est rescindere. Porro  
 eum qui primum natura sit filius, postea iudicio, senten-  
 tiaq; accersitus, quæso num par est rursus expellere, et  
 eadem familiaritate priuare sæpius? Age quid si forte ser-  
 uus essem, ac tu quidem primum improbum esse ratus, in  
 uincula coniecisses, deinde ubi cognitum est me mihi pec-  
 casse, manumisisses, num tibi liceret, utcunque contingerit  
 irasci, rursus in eandem reuocare seruitutem? Minime li-  
 ceret. Istiusmodi igitur acta, leges firma uolunt esse, ac  
 perpe

perpetuo ualere. Ego cū pluribus etiam argumentis docere possim, nō esse ius huic abdicare denuo, quem semel abdicatum, sponte sua receperit, tamen finem faciam. Nunc spectate cuiusmodi filium parat abdicare. Atq; illud nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuisse, nunc abdicari medicum (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars) tum iuuenem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiam ipsa fidem faciat, me nihil peccasse. Nam leue fortassis hoc quoque: uerum tum quidem, etiam si nullo commissso peccato, ut ego quidem dixerim, sed nec benemeritus, alienabar à familia. Nunc porrò cum nuper salutem dederim, ac beneficus extiterim, exigor. Quare quid fieri potest ingratus? ut mea seruatus opera, tanto que elapsus à discrimine, protinus sanationem illam huiusmodi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed usque adeo facile mandarit obliuioni, atque in solitudinem abigat eum, qui iure sit obsecutus, cum præter ius eijceretur, neque solum non meminerit iniuriæ, uerum etiam et salutem attulerit, et sana menti restituerit? Neque enim exiguo iudices, neque uulgari in hunc collato beneficio, tamen huiusmodi malis nunc uideor dignus. Porrò quanquam hic ignorat, quo in statu tunc fuerit, uos tamen omnes noſtis, quid facientem hunc, simul, et patientem, et quibus affectum modis, ego curandum susceperim, ac medicis reliquis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere audentibus, talem reddidi, ut etiam accusare possit, ut de legibus disserere. Quin magis si exemplum queris pater, cum propemodum talis esses, qualis nunc est uxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non est æquum

equum, ut pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, utq; in me unum tantummodo sanus sis. Etenim te nō mediocribus à me beneficijs affectum esse, uel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam quem ob hoc odio persequeris, quòd uxorem extremo laborantem periculo grauiissimeq; affectam non sanem, qui sit, ut eundem non multo potius charissimum habeas, quum simili morbo liberarerim? non gratias agas, tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidē est ingratiissimū, simulatq; ad te redisti, protinus in ius trahis: salute donatus, punis, & ad uetus recurris odium, eandem recitas legem. Egregiam igitur mercedem persoluis arti, dignamq; pro remedijs refers gratiam, qui quidem aduersus medicum tantum sanus es. Vos autem iudices, huic conceditis, ut de benemerito poenas sumat, ut salutis autorem expellat, ut eum qui sanitati restituerit, oderit, ut per quem reuixit, ulciscatur. Haud profecto concedetis, si quidem quod equum est facietis. Etenim si maximum aliquod flagitium in praesentia commissem, tamen superioris beneficii nomine non mediocriter mihi debebat: cuius respectus memoriae que conueniebat hunc praesentem iniuriam negligere, & ob illa priora facile ignoscere: maxime si tam ingens sit beneficium, ut omnia superet, quae postea possint accidere. Quod equidem mihi in hunc competere puto, quem seruauit, qui mihi totius uitae debitor est: cui praestiti ut sit, ut sapiat, ut intelligat: praesertim cum ceteri omnes iam desperarent, seque morbo impares esse faterentur. Nam, & illud, opinor, ad meriti mei cumulum accedit, quòd cum id temporis filius non essem, cum nihil esset cause, quae me cogeret

ret curationem suscipere, uerum cum liber essem, atque alienus, à naturali causa solutus, tamen haud dissimulaui, sed ultroneus, inuocatus, iniussus adij, succurri, adnissus sum, sanaui, restitui, meum ipsius patrem seruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolentia sedauì, legem pietate sustuli, magnoq; beneficio reditum in familiam emi, atq; in tempore adeo periculoso fidem erga patrem demonstraui, meq; ipsum artis auxilio insinuaui, ac tristibus in rebus legitimus filius apparui. Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini, quantum & exhaustisse laborum? dum adfideo, dum obseruo, dum opportunitates capto, nunc cedens patris uehementiæ, nunc artē admouēs ad breue tempus cōcedente morbo. Est autē hoc omnium quæ sunt in arte medicorum periculosissimum, huiusmodi medicari, ac propius accedere ad hos, qui ad eum sunt affecti modum. Fit enim non raro, ut exæstuante malo, rabicm in proximos exerceant. Me tamen nihil horum piguit. neque grauatus sum, uerum aderam, modis omnibus cum morbo luctans, postremo superaui pharmaco. Ne uero quisquam hoc audito, protinus apud se cogitet. Quis, aut quantus labor miscere pharmacum? Etenim multa prius sunt facienda, præstruenda uia dando pharmaco, præparandum corpus, quo facilius recipiat præparationem, deq; omni corporis habitu sollicitus sit medicus oportet, inaniens, extenuās, cibis idoneis alens, mouēs ad omne quod conducit, Somnos accersendi rationes excogitans, solitudines arte reperiens. Quibus in rebus ægroti ceteri facile pareant. At qui laborant insania, ob animi libertatem intractabiles sunt, ac gubernatu difficiles, ipsiq; medico periculosi

riculosi, neque qui facile cura expugnentur. Proinde saepe  
 numero cum effecerimus, ut iam speremus proximè ad-  
 esse morbi finem, leue aliquod erratum incidens, renoua-  
 to malo, cuncta illa superiora facile subuertit, curatio-  
 nem impedit, artem fallit. Eum igitur qui hæc omnia su-  
 stinuerit, qui cum morbo tam graui sit luctatus, qui malum  
 malorum omnium expugnatum difficilimum uicerit, huic  
 ut interim abdicet permittetis, utq; leges in benemeritum  
 interpretetur suo arbitratu concedetis, atq; cum ipsa  
 natura bellum gerere sinetis? Ego naturæ parens, iudi-  
 ces, patrem mihi ipsi seruo, custodioq; etiam si hic quidē  
 iniuria me afficiat. Quod si filium benemeritum, leges, ut  
 ait, secutus, perdit, et à familia alienat: hic nimirum libe-  
 rorum osor erit: ego pius in patrem. Ego naturam am-  
 plector: iste naturam contemnit, fas'que et ius uiolat. O'  
 patrē iniuste prosequente odio. O' filium iniustius aman-  
 tem. Nam mihi ipsi uitio uerto, patrē compellente, quod  
 odio habitus, cum præter causam amo, et magis amo,  
 quàm oporteat. Atqui natura comparatum est, ut patres  
 liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic  
 studio tum leges contemnit, quæ filios nihil commeritos  
 familie seruant, tum naturam, quæ parentes ad uehemens  
 natorum desiderium incitat. Non solum enim cum plu-  
 res habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, uti de-  
 bebat, beneuolentiam non adiungit, atq; addit, aut quod  
 est minus, me saltem imitatur, meum'que emulatur amo-  
 rem: sed o calamitatem, quin insuper odit amantem, cha-  
 ritate prosequentem expellit, benemerentem ledit, com-  
 plectentem abdicat, leges'que liberis fauentes, ceu liberis  
 infensas

inſenſas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non ſunt iſta, non ſunt inquam, quemadmodum tu uiſ: leges bene conditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent: Hic inter ſeſe conſentiunt, & altera utrique auxilio eſt ad delendas iniurias, Contumelia afficis benemeritum. Offendis naturam. Cur legibus quoque ſimul cum natura facis iniuriam? Quæ cum honeſtæ, iuſtæ, liberorum amantes eſſe cupiant, non pateris eſſe: quippe quas aduerſus unum filium, tanquam aduerſus multos ſæpius tentes. Nec ſinis in ſupplicijs quietem inuenire, quæ uelint in beneuolentia liberorum erga parentes conquiſcere: quanquam alioqui ne poſſitas quidem adueſus eos, qui nihil peccarint. At ſanè leges ingratitudinis actionem concedunt in eos, qui benemeritis non retulerint gratiam. Atqui non ſolum non reſert gratiam, uerumetiam punire conatur ob ea ipſa, quibus adiutus eſt beneficio. Conſiderate num quicquam facere poſſit iniquius? Itaque non poſſe hunc iam abdicare de nouo, qui paternam poteſtatem ſemel expleuerit, ac lege ſit uſus: præterea non eſſe æquum, eum qui tanta præſtiterit beneficia, expellere, familia'que exigere, ſatis opinor demonſtratum. Nunc autem ad ipſam abdicationis cauſam ueniamus, & crimen cuiuſmodi ſit expendamus. At rurſum ad mentem eius qui legem condidit, recurramus neceſſe eſt. Etenim ut iſtud tibi donemus ad breue tempus, licere quotieſcunque uelis abdicare, utq; præterea poteſtatem iſtam tibi largiamur, etiam aduerſus benemeritum, haud tamen ſimpliciter, opinor, neq; quibuliſbet de cauſis ab

sis abdicabis. Neq; hoc dicit legis conditor: Quicquid ut-  
cunq; criminatus fuerit pater abdicato, ut satis sit tantum  
uoluisse queri. Nam si id esset, quid opuserat iudicio?  
Verum uos istud expendere iubet iudices, num graui-  
bus ac iustis de causis irascatur pater, nec ne. Hoc igitur  
in presentia considerate. Exordiar autem ab ijs, quæ  
protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primum  
omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat: Re-  
scidit abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter  
omnia eram. In his, nisi fallor, nihil adhuc esse poterat,  
quod cum crimine uideretur esse coniunctum. Deinde  
quid est omnium quod accusat? Quod obsequium, quam  
curam filio dignam prætermisi? Quando foris cubui?  
quas intempestiuas potationes, quas comestationes obij-  
cis? Qui luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusa-  
uit? Nemo profecto. Atqui hæc sunt, ob quæ præcipuè  
lex permittit abdicare. Ceterum cœpit ægrotare nouer-  
ca. Quid istud mihi uertis crimini? morbiq; pœnam à me  
reposcis? Non repesco, inquit. Sed quid? Quòd eam cu-  
rare iussus recusas, ob hoc dignus fueris qui abdiceris,  
quippe immorigerus patri. Ast ego quidem cuiusmodi  
sint ista quæ iubet, in quibus quia non possim obsequi, ui-  
deor immorigerus, paulisper differam. Sed illud prius in  
totum dico. Neque lex huic concedit, ut quiduis impe-  
ret, neque mihi necesse est in omnibus omnino parere.  
Quædam enim mandata sunt huiusmodi, ut si non parue-  
ris, nō sis obnoxius pœnæ. Quædam id genus, ut nisi ob-  
temperaris, ira, supplicioq; sis dignus: ueluti si ægrotes  
ipse, & ego non curem. Si quid rerum domesticarum cu-  
randum

randum sit, & ego negligam. Si quid rem rusticā curandam mandes, atq; ego recussem. Hæc omnia, atq; id genus alia, probabiles adstrunt causas paternæ querelæ. Porro cætera nostri sunt arbitrij, nempe quæ ad artes, & artium usum pertinent: Maxime si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præcipiat pater. Hæc pingere fîli, illa nequaquam. Rursum musico, hæc pulsa harmoniâ, illam ne pulsa: Tum fabro ærario: Ista cude, illa ne cude: num quisquâ hunc patietur abdicare filiû propterea, quòd non ex ipsius arbitrio artem exerceat? Nemo opinor. Atqui medendi ars, quâto est honoratior, uitæq; cõducibilior, tanto conuenit esse liberiores qui hac utuntur: ac iustum est, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in exercendi facultate, ut neq; cogatur usquâ, neq; seruat imperium, res sacra, decorum doctrina, uirorum eruditorû cura: neq; in seruitutem trahatur legis: neq; timori, pœnisq; tribunalium, neq; calculis, ac patris minus, & indocti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palam ac simpliciter ad hunc modum respondissem: Nolo curare cum possum, sed artem soli mihi didici, ac patri, ceteris omnibus imperitus esse uolo: quis est tyrannus usque adeo ferox, ut cogat etiam nolentem uti arte? Siquidem istiusmodi officia blanditijs, precibusq; ni fallor, non legibus, ira, iudicijs, conuenit elicere: persuadere medico oportet, non iubere, ut uelit, non ut metuat: neque ad sanandum adigendus est, sed ultro, ac lubens accedat oportet, immunis à compulsionem patris. Immunis est ars ipsa, quandoquidem ciuitates quoque publicitus honores, præsentias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc

d igitur

igitur in genere poteram artis nomine respondere, etiam si tu me illam docuisses, si multum studij, multū pecuniarum insumpsisses, ut discerem, et unam hanc curationē, etiam si eiusmodi esset, ut præstare possem, recusassem. Nunc illud cogita, quā rem modis omnibus ingratam, et iniquam facias, qui non sinas me, à meipso mihi partis liberè uti. Hanc ego artem tum cū non essem filius tuus, perdidici, neque tuis subiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus sensisti, cum nihil adiumenti contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorum mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatus comparasti? Nullum omnino. Verum inops, ac rerum necessariorum indigens, à præceptoribus, mei miseris sum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad discendum uaticum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odium, cognatorum auersatio. Pro istis itaq; factis postulas uti arte mea, uisq; earum rerum esse dominus, quas mihi paraui tum cum mihi non esses dominus. Boni consule, si quid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te sum meritus, cum nullo nomine ullam abs te gratiam possem repositum. Ceterum non conuenit sanè, ut meum beneficium mihi in reliquum tempus pariat necessitatem: ut quod uolens beneficio iuuu, uertatur in occasionem, ut postea nolenti præcipias: iamq; in consuetudinem trahatur, ut qui semel sanauerit aliquem, semper deinde curet omnes quoscūq; uoluerit is, qui sanatus est. Etenim ad istum modum fieret, ut quos curarem, eos dominos nobis creauerimus, nosq; metipsum illis tradiderimus, mercedis loco seruitutem acceptu

accepturi, & ad omnia quæ iusserint obtemperaturi. Quare quid esse potest iniquius? Quoniam te grauiter adeo laborantem restitui, ob id existimas tibi ius esse arte utendum mea? Atque hæc quidem dicere poteram: si mihi hic imperasset ea, quæ meæ sint facultatis, atque ego non omnino modis omnibus, uel inuitus obtemperassem. At nunc tandem perpendite, cuiusmodi sunt huius imperata. Quando quidem, inquit, me laborantem insania, sanasti: insanit autem, & uxor, eodemq; tenetur morbo (sic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum destituta est: tu'que potes omnia, id quod re demonstraſti: sanato hanc quoque, ac morbo leuato. Id si quis simpliciter ad hunc audiat modum, uehementer æquum uideatur, præsertim illiterato, artis'que medicinæ imperito. Sin autem me auscultetis artis nomine respondentem, intelligetis nimirum nec omnia esse nostræ facultatis, neque consimiles morborum naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadem remedia in omnibus efficacia. Ac tum palam fiet, quantum intersit, nolis quippiam, an non possis. Vos interim patienter auscultate me, hisce de rebus philosophantem: existimantes nec inelegantem fore, nec extra causam, nec alienam à re, nec intempestiuam de his disputationem. Iam primum naturæ corporum, ac temperaturæ, haud quaquam eadem sunt: tametsi maxime in confesso est, iisdem ex elementis constare. Verum alia de his, alia de illis magis aut minus participant: id'que loquor adhuc de corporibus uirorum, quæ neq; similia sunt omnibus, neq; eadem temperatura, neq; eadem constitutione. Vnde necessario consequitur, ut morbi quoque tum ma-

gnitudine, tum specie differentes, his accidunt: utq; alia sanatu sint facilia, atque ad curationem sponte propensa: alia rursus prorsus desperata: ut quæ, & facillimè corripiantur, & grauissimè à morbis prehendantur. Proinde si quis existimet, quamlibet febrim, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut insaniam, quolibet in corpore unam atque eandem esse genere: is non uideatur ponendus inter sobrios: neque doctos: neque inter eos, qui in rebus huiusmodi exquirendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore facile sanabitur, in hoc minimè. Quæ admodum uidelicet triticum, si idem in diuersos ejicias agros: aliter proueniet in plano solo, profundo, irriguo, aprico, uentis salubribus exposito, exculto, nimirum ubere, leto, copioso: que fructu: Rursus aliter in montuosa, petricosq; terra, aliter in opaca, aliter in subiecta montibus. In summa: pro cuiusque loci diuersa natura, uariè proueniet. Itidem, & morbi, pro ratione corporum, in quæ inciderint, aut maiores, & uberiores, aut minores eueniunt. Verum his omisissis pater, nec omnino discussa re uult quamuis insaniam in quouis corpore cõsimilem esse, similemq; desiderare curationem. Super hæc tam multa, muliebria corpora plurimum differre à uirorum corporibus, uel ad morbi corruptionem, uel ad sanandi spem, aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem uirorum corpora bene compacta sunt, neruosa, laboribus, agitationibus, uita sub dio acta, exercitata. Cõtrà fœminarum, flaccida, male compacta, in umbra alita: Candida ob sanguinis inopiam, colorisq; penuriam, & humoris superuacanei abundantiam. Quare facilius corripiuntur, quam

quàm uirorum: utpote morbis exposita, nec serentia curationem: præcipuè uerò ad insaniam procliuiora. Nam cū multum habeant iracundiæ, ac leuitatis, facileq; commouentur: porrò corporis exigue sint uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utrisque eandem à medicis sanandi rationem requirere. Cum intelligatis, hæc ab illis longissimo distare interuallo: iam ab ipso protinus ortu discreta: tum tota uitæ ratione, tum actionibus omnibus, tum studijs atque exercitijs uniuersis. Quare cum dicis, Insania laborat: adde hoc quoque, laborat mulier. Neq; confundas hic omnia sub unam, & eandem insanie referens appellationem. Verum discretis ijs, quemadmodum, & natura discreuit, quid in quoque præstari possit, considera. Nam nos, quemadmodum initio dixisse memini, illud in primis spectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis sit particeps, calidius, an frigidius: uigēs, an ætate deficiens: magnum, an pusillum: crassum, an macilentum: reliquaq; id genus omnia. Quæ si quis penitus expenderit: is demum erit idoneus cui fides habeatur, uel desperanti, uel recipienti. Quandoquidem, & insanie innumerabilia sunt genera, et causæ complures: nec uocabula quidem eadem. Neq; enim idem, desipere ac delirare, rabire, et insanire. Verum hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxium esse morbo. Porrò causæ aliæ sunt uiris, aliæ foeminis. Rursum inter ipsos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica fermè repletio: senibus autem importuna calumnia, ira impotens, quæ sæpenumero incidit aduersus domesticos. Hæc initio per-

turbant animum: deinde paulatim uergit in insaniam. Porro mulierum corpora, & multæ res infestant, & facile in morbum adducunt: præcipue uerò si quem oderint uehementius, aut si inuideant inimico, secundis rerum successibus utenti: aut si quid molestum sit: aut si cui succenseat. Hæc paulatim subgliscentia, multoq; alita tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid uxori quoque usu uenit pater: & haud scio, an nuper aliquid illi ægritudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquam morbo sanè tenetur, neque his malis ullius medici cura poterit eripi. Quod si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberarit: tum me oderis licet, uelut iniurium. Tametsi ne illud quidem uerebor dicere pater: Etiam si non prorsus esset, ut est, desperandum: sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur, nec sic quidem facile manum admouerem: neque statim auderem ministrare potionem: uidelicet ueritus fortunam, ac multorum hominum obtreccationem. Vides, ut omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse nouercis omnibus, etiam si probæ fuerint: easque hanc ceu communem quandam mulierum insaniam insanire. Quare facile suspicatus fuisset aliquis, si malum hoc secus euenisset, neque profuissent remedia, perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque uxoris quidem res pater ad hunc sese habent modum: idq; loquer, quod prorsus exploratum habeo: nunquam melius est habitura, etiam si mulier biberit pharmacum: eoq; non operæ precium conari, nisi me in hoc solum urges ut frustrer: idq; uis ut scdam mihi famam accersam. Patere, ut mihi eiusdem artis professores

fores inuideant. Quod si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deferar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auertat deus) redeat morbus (solēt istiusmodi ferme mala irritata recurrere) quid erit mihi faciundum? Curabo, ut nosti, tum quoq; : neque unquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripsit: neq; generis, quoad in me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, num credere debeo futurum, ut me de nouo recipias, illud uide. Iam ista quum facis, accersis morbum, pestemq; refricas: heri ac nudius tertius è tantis elapsus malis, contendis, uociferaris: quodq; grauissimum est, irasceris: ad odium propensus es: leges reuocas. Hec mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insanie tue proemia.

# ICAROMENIPPVS

LVCIANI SIVE HYPER-

NEPHELVS, DES. ERAS.

ROT. INTERP.



ER mille igitur erant stadia à terra usque ad lunam, ubi prima nobis fuit mansio. Porro hinc sursum ad solem paraſangæ ferme quingentæ. Rursum ab hoc usque ad ipsum deniq; cœlum, arcemq; Iouis in ædito sitam, tantum ferè spatij fuerit, quantum aquila probe succincta, atque expedita queat uno die peragere. AMICVS. Dic mihi per gratias Menippe: quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus

d 4 tecum

tecum supputas? Etenim iamdudum te affectans, audio soles, & lunas: prater ea autem, & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quadam commemorantem.

MENIPPVS. Ne mireris Amice, si sublimia, aëreaq; tibi uideor loqui, nam summam apud me reputo nuper actæ peregrinationis. AM. Ninirum Phœnicum exemplo uia stellis notaras. MEN. Haud quaquā per Iouem: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus. AM. Papæ, longum profecto somnium mihi narras. Siquidem totas edormisti parasangas insciens. MEN. Quid ais? Somnium tibi referre uideor qui modo ab ipso Ioue ipse reuersus adsum?

AM. Quid audio? Ita'ne Menippus nobis à Ioue delapsus adest è cœlo? MEN. Ita sanè. Ego tibi ab ipso illo summo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis, & conspectis. Quod si non credis, equidem hoc ipso nomine supra modum gaudeo, cum supra fidem esse uideo, meam felicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine, atque Olympic Menippe, mortalis cum sim, ac terrestris, queam nō credere uiro, qui nubes superarit: quiq; ut Homericis dicam uerbis, Iam sit cœlitū è numero unus? Verum illud mihi dicito, si molestum nō est, quibus modis in altū subuectus es, aut unde natus scalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem, ac formam attinet, non es admodum similis illi Phrygio: ut coniectare possimus, te quoq; ab aquila raptū fuisse, quo pocillatoris alicubi munere fungereris. MEN. Non me clām est te iamdudum irridere. Neq; uero id omnino mirū, si narrationis nouitas tibi fabulæ uidetur adsimilis. Cæterum ad consensum nihil mihi erat opus, neque scalis, neque uti pueri illius

in mo

in morem ab aquila raperer : propterea quòd alæ mihi  
essent propriæ. A M. Iam uero istud quod narras, uel  
ipsum Dædali factum superat. Siquidem præter alia no-  
bis inscientibus, miluius quispiam, aut graculus ex homi-  
ne factus es. M E N. Recte Amice : neque procul à scopo  
coniecisti. Etenim illud Dædali de alis inuentū ipse quoq;  
sum machinatus. A M I C. At interim omnium audacissime,  
non ueritus es, ne tu quoq; alicubi in mare delapsus, Me-  
nippum aliquod pelagus tibi cognomine redderes : quæ-  
admodum ille Icarium? M E N I P. Nequaquam : Siquidē  
Icarus cum alas haberet cera adglutinas, eaq; quam-  
primum ad solem esset liquefacta, defluxis alis, non mirum  
si decidit. At nobis citra ullam ceram erant pennæ. A M I.  
Istud quī fieri potuit? Iam enim haud scio quo pacto pau-  
latim me adducis, ut uera uideantur quæ narras. M E-  
N I P. Ad hunc fermè modum. Aquilam egregie magnā,  
tum autem, & uulturem ualidum arripui. His cum alas  
unā cum ipsis brachijs præsecuissē. Quin potius si ua-  
cat totius commentī rationem ordine tibi percensebo.  
A M I C. Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo sublimis à  
sermone tuo pendeo : iamq; ad narrationis finē inhio. Ne  
uero me negligas, per Iouem amicitie præsidem, auribus  
in aëre suspensum ob tuam narrationem. M E N. Ausculta  
igitur. Neq; enim ciuile fuerit, si spectē amicū ore hiantē  
relictum : cumq; , quemadmodum tu ais, ab auribus suspē-  
sum. Ego igitur cum expēdēs ea quæ sunt in uita morta-  
lium, protinus omnes res humanas reperissem ridiculas,  
humiles, instabiles : nempe opes, imperia, magistratus : cō-  
temptis his, atq; horū studio, adiectoq; animo ad ea, quæ

uere sunt bona: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad uniuersi naturam suspicere. Atq; hic mihi multam attulit hesitationem: primum hic ipse qui à sapientibus appellatur mundus. Neq; enim inuenire poteram, neq; quo pacto factus fuisset, neq; quo opifice: neq; quid esset illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplarer, multo etiam magis ambigere sum coactus. Quippe qui uiderem stellas temere per cœlum disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebam. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur abfurda, ac planè mira: putabamq; causam aliquam arcanam, & inexplicabilem esse, cur illa subinde speciem formamq; uariaret. Quinetiā fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando è sublimi demissa: uidebantur hæc quoq; omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi possent. Itaq; cum ad eum modū essem affectus, optimum factu ratus sum, ut horum unumquodq; à philosophis istis perdiscerem. Siquidem existimabam illos ueritatem omnem docere posse. Quare cum ex illis præstantissimos delegissem, quantum mihi coniectare licebat, è uultus austeritate, eq; coloris pallore, ac barbæ profunditate: Mirum enim ut mihi ex ipso protinus aspectu sublimiloquos quosdam, & cœlestium rerum peritos uiros præ se ferebant: His ubi memet docendum tradidissem magna pecunia: quam partim euestigio præsentem numeravi: partim tum me persoluturum sum pollicitus, ubi ad philosophiæ sumnam peruentum esset: non grauabar erectus ad nugæ doceri, et uniuersi dispositio-nem discere. At illi tantum aberant, ut me pristina libera-

rent

rent infcitia, ut in maiores etiam dubitationes conice-  
 rint, principia nescio quæ, ac fines, tum insecabilia, ina-  
 nia, sylvas, ideas, atque id genus alia, mihi quotidie offun-  
 dentes: Verum illud interim mihi uidebatur omnium esse  
 grauissimum: quod cum nihil inter illos conueniret, ue-  
 rum pugnantia, diuersaq; inter se omnia loquerentur: ta-  
 men postulabant, ut sibi fidem haberem, ac ad suam quis-  
 que rationem me conabatur adducere. A MIC. Rem absur-  
 dam narras, si uiri cum essent sapientes, inter se de rebus  
 factiose dissidebāt: neq; de iisdem eadē probabant. MEN.  
 Atqui rideres Amice, si audieris illorum arrogantiam, et  
 in differendo prodigiosam confidentiam. Qui quidem  
 cum humi ingrederentur, nihilo que præstantiores essent  
 nobis, qui super terram ambulamus, ne cernentes qui-  
 dem acutius quàm quiuis alius astans, nonnulli cæcutien-  
 tes etiam senio, atque inertia: tamen et cœli terminos  
 perspicere sese profitebantur: solem quoque ipsum deme-  
 tientes, et ea quæ supra lunam sunt, aggredientes: Ac  
 perinde quasi ex ipsis delapsi stellis, ita et magnitudinem  
 illarum, et figuram explicabant. Ac sæpenumero cum  
 forte ne illud quidem certò scirent, quot stadijs a Mega-  
 ra abessent Athenæ: tamen spatium, quod interest inter  
 solem et lunam, quot esset cubitorum, audebant pronun-  
 tiare: tum aëris altitudinem, maris profunditatem, terræ  
 ambitum demetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac  
 triangulorum figuras super quadrangulos inducentes,  
 neq; non sphaeras quasdam picturatas, cœlū scilicet ipsum  
 metientes. Iam uerò illud an non insulsum, et insignis ar-  
 rogantiæ? quod cum de rebus usq; adeo incertis loquan-  
 tur,

tur, nihil tamen ita proponunt, quasi coniecturis. ducantur: uerum supra modum contendunt: neque ullum uincendi locum alijs relinquunt: tantum non iureiurando confirmantes Solem massam esse candefactam, incoli Lunam, stellas aquam potare, idq; Sole ueluti situla quadam per funem demissa, uaporem è mari attrahente, atque illis omnibus ordine potum distribuyente. Nam quantita sit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoscere. Iam mihi spectata per Iouem, num illorum decreta inter se consentiant, ac non magis longissimis distita interuallis, quandoquidem primum de ipso mundo uaria est sententia, cum alijs, & ingenitus, & nunquam interiturus esse uideatur. Rursum alij, & opificem illius, & fabricandi modum eloqui sint ausi. Quos equidem cum primis admirabar, propterea quòd cum deum quendam rerum omnium opificem praeposuissent, non illud etiam adderent, uel unde is esset profectus, aut ubi loci consisteret cum omnia fabricaretur. Nam ante uniuersi exortum, non possis uel tempus, uel locum imaginari. AMIC. Prorsus audaces quosdam Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras. MENIP. Quid autem, si iam audias uir optime, quae differant, & de Ideis, & de incorporeis: tum quae de finito, & infinito nugantur? Nam & de his rebus acriter inter se digladiantur, dum alij sine circumscribunt uniuersum, alij contra, finem illud nescire existimant. Quin insuper quidam ex istis complures esse mundos demonstrabant, dannantes eos, qui de hoc uelut uno quopiam illorum disputarent. Rursum alius, nescio quis uir, haud quaquam amicus paci, bellum rerum

rerum omnium parentem esse censebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus esset numerus: illi rursus, per canes, ac anseres ac platanos deierarent. Deinde alij, reliquis omnibus dijs expulsis, uni soli rerum omnium imperium tribuebant: ita ut mecum etiam animo discrucier, cum tantā audirem deorū inopiam. E' diuerso alij liberaliores, multos deos faciebāt: ac dissectis illis hūc aliquē primum deum appellabant: his secundas, aut tertias diuinitatis partes tribuebant. Ad hęc alij incorporeum quiddam, & informe putabant esse numen. Alij corpus esse imaginabantur. Deinde non omnes erāt in hac opinione, ut putarent dijs esse curę res mortalium: uerum erant nōnulli, qui eos omni cura liberantes, haud aliter, atque nos consueuimus etate defectos, à ministerijs dimittere: nihilo aliusmodi eos inducunt, quā cuiusmodi in comœdijs induci solent satellitia. Iam alij superantes hęc omnia, ne esse quidem ullos omnino deos credebant, sed mundum nullo domino, nulloq; duce temere fieri sinebant. Atqui cum hęc audiebam, ucrebar non habere fidem uiris altifremis, ac probe barbatis. Neque tamen inueniebam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorum sententiam nansciscerer irreprehensam, ac nequaquā ab alio subuersam. Itaque planē tandem Homericum illud mihi usu ueniebat. Nam sæpenumero animus incitabat, ut huic alicui illorum crederem.

Sed me mens diuersa uctabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæsitare, desperabam futurum, ut super his uerum aliquid in terris audirem: cæterum unica tantum uia, uniuersa dubitatione liberari

berari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in coelum ascenderem. Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primum ipsa cupiditas, deinde fabularum scriptor Aesopus, qui aquilis ac scarabeis, interdum et camelis coelum adiri potuisse demonstrat: uerum ut mihi ipsi alæ prouenirent aliquando, id nulla ratione fieri posse uidebatur. Cæterum si uulturis, aut aquilæ alas induissem, nam has solas sufficere ad humani corporis modum, futurum forsitan, ut mihi succederet experientia. Itaque correptis auiibus, alteri dextram alam, porro uulturi sinistram amputaui, id quæ admodum scire. Deinde quum obligassem, humeris quæ loris ualidis accommodassem: tum summis pennis ansas quædam manibus inferendis addidissem, mei ipsius periculum faciebam: primum subsiliens, ac manibus interim subseruiens, et anserum exemplo paulum adhuc à terra uolatu me sustollens, inter uolandum summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet, iam audacius etiam experimentum aggrediebar: conscensâ quæ arce demisi meipsum per præceps, atque inde in ipsum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolasssem, sublimia iam et ardua cogitare cœpi: ac tolens me à Parnetho siue Hymetto, ad Geraneam usque uolabam: Rursum inde ad Acrocorinthum subuolaui: deinde supra Pholoën, et Erymanthum ad Taygetum usque. Ergo quum tandem audax facinus satis essem meditatatus, iam quæ perfectus, et altiuolus euasissem, non amplius de pullis imitandis cogitabam, uerum conscenso Olympo, quàm leuissimo commeatu onustus, inde rectâ in coelum tendere cœpi: initio quidem oborta oculorum

uertigi

uertigine ob profunditatem: & postea ferebam, & hoc quoq; facile. Verum ubi iam ipsi lunæ uicinus essem, plurimumq; nubium essem emensus, sentiebam me defatigatum, maxime in ala sinistra, nempe uulturina. Huc igitur diuerti, ac super eam insidens requiescebam, in terram interim è sublimi respiciens, neq; secus quàm Homericus ille Iupiter, nunc bellacium Thracum regionem despicieus, nunc Mysorum, mox (si libuisset) Graciam, Persidem, Indiamq; ex quibus omnibus uaria quadā uoluptate perfundebar. **AMI.** Ergo ista quoq; narrabis Menippe, ne ulla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius si qd obiter in itinere conspexisti, fac ut hoc quoq; sciamus. Nam ego sanè haud mediocria dicturū te expecto, de terræ forma, deq; omnibus quæ in terra sunt, cuiusmodi tibi uisa sunt ex alto contemplanti. **MENIP.** At tu quidem recte coniectas Amice. Quamobrem quatenus licet, conscensa luna inter narrandum peregrināti comes esto, simulq; mecum contemplare totam terræ speciē, habitumq;. Atq; initio quidem admodum pusillam quādam terram mihi uidere uidebar: multo inquam, luna minorē: ita ut ego repente intentis oculis diu dubitarem, ubi nam essent tanti illi montes, ac tantum mare: quod ni Rhodiorum Colossus conspexissem, tum Phariam turrim, haud dubie prorsus ubinam esset terra, me prorsus latuisset: uerum ista quod sint sublimia, præq; cæteris eminētia, præterea oceanus paulatim ad solem resplendescens, indicabant terram esse id quod uidebam. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium uita coepit esse conspicua: non solum singulæ nationes atque urbes: sed  
planè

planè uidebam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigantes, mulieres, feras: & ut summatum dicam,

*Quicquid tellus educat alma.*

**A M I C.** Ista quæ nunc dicis, haud quaquàm sunt uerisimilia, ac secum pugnantia. Etenim quum paulo ante Menippe terram requireres, propter ingens in medio interuallum in arctum contractam, adeo ut nisi Colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddam uidere te credidisses, qui repente factus lynceus cuncta quæ sunt in terra, dignoscis: homines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos. **M E N I P.** Recte tu quidem admones: nam quod maxime dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidem terram conspectam agnoscerem: ceterum reliqua non possem perspicere propter altitudinem, nimirum iam non pertingente oculorum acie, grauius ea res me discruciat, ac uehementer perplexum habebat. Ego quum ad hunc modum essem sollicitus, ac propemodum etiam lacrymaret: adest a tergo sapiens ille Empedocles, ea specie ut carbonarium quempiam esse diceret, cinere oppletus, atq; exustus. Huc ego quum uidissem (dicendum est enim) nonnihil perturbabar, ratus demonem aliquem lunarem uidere me. At ille: Bono, inquit, es animo Menippe.

Nullum ego sum numè, quid me immortalibus æquas? Sum Empedocles ille physicus: etenim ubi me præcipientem in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptum huc subuexit. Itaque nunc lunam incolo, æriuagus plerumque ac rore uictito. Adsum autem hæsitantiâ istam tibi adempturus: nam illud (ni fallor) male te habet, torquetq; quod non

quod non liceat tibi perspicue terram cernere. Bene abs te factum est, inquam, optime Empedocles: ubi primū de- uolaro rursus in Græciam, tui memor sacrificabo tibi in fumario: atq; in nouilunijs ter ad lunam inhians, uota fa- ciam. Imò per Endymionem, inquit ille, haud huc accessi premij gratia, sed affectio quedā mouit animum meum, quum te uiderem affectū molestia: uerum scis quid facies, quò perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginem amoueat ab oculis: nam in presentia ui deor non mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim ut acute uideas, id ipse tecum ē terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud, inquā, neq; enim noui? An ignoras, inquit, te dextram aquila alam indutum esse? Scio, inquā, maxime, sed quid ala cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cetera acu- tissimi uisus est, unde sola solem aduersum obtuetur: atque ita demum est rex et ingenua aquila, si non conuiuenti- bus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, in- quam. Quare iam me poenitet qui non meis exemptis ocu- lis aquilinos inseruerim, cum huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus adaenio, neq; omni ex parte satis regali- ter adornatus, quin magis ad similes uideor nothis istis, et abdicatis. Attamen in te est, inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas. Etenim si assurges, uelisq; cohi- bita uulturis ala, alteram solam mouere, iuxta proportio- nem ala, dextro oculo cernes acutè: quominus altero ex- cutias nulla ratione succurri potest, propterea quòd ad partem pertineat deteriore. Mihi, inquam, satis est, si uel dextera ex parte aquilino more cernam. Nihil enim sue

e

rit det

rit deterius, cum mihi non raro uidisse uidear, fabros al-  
 ro oculo melius etiam ad regulam exaequant, ligna. Hæc  
 locutus, simul ea faciebam, quæ præceperat Empedocles,  
 ille interim paulatim subducens sese, sensim in fumum eu-  
 nit. At simulatq; mouissem alam, ingens lumen mihi cir-  
 cumfulsit, adeo ut cuncta fierent in conspectu, quæ hacten-  
 us latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, clare ui-  
 debam, et urbes, et homines, et quæ fiebant: neq; solum  
 ea quæ sub dio, uerum etiam quæ domi faciebant, rati se-  
 se à nemine uideri. Ptolemæum uidi cum sorore rem ha-  
 bentem: Lysimacho struentem insidias filium: Antiochum  
 Seleuci filium, nonerçæ Stratonicæ clanculum innucentem:  
 Tbesidum Alexandrum ab uxore tolli e medio: Antigoni  
 filij uxorem adulterio stuprantem: Attalo uenenum  
 porrigentem filium. Rursum ex altera parte Arsacem in-  
 terficiantem mulierculam: et Arbacen eunuchum gla-  
 dium educantem in Arsacem. Porro Spartinus Mædus e  
 cæuiuo foras protrahebatur à satellitibus, calice aureo in  
 frontem impacto. Atque his ferme consimilia tum in Li-  
 bya, tum apud Scythas, ac Thraces, in regijs geri lice-  
 bat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, insidiantes,  
 rapientes, peierantes, trepidantes: nonnullos ab intimis  
 amicis prodi. Ac regum quidem negotia huiusmodi mihi  
 spectaculum exhibebant. Ceterum quæ faciebant ple-  
 bei, longe magis erant ridicula. Siquidem et inter hos  
 uidebam Hermadori Epicureum ob mille nummum peie-  
 rantem: Agathoclem Stoicum de mercede discipulum in  
 ius uocantem: Cliniam rhetorem ex Asculapij sano phia-  
 lam auream suffragantem: Herophilum Cynicum in fornice  
 dorm

dormientem. Quid enim alios commemorem, qui parietes  
 perfoderet, qui lites agitabat, qui foenerabat, qui reposce-  
 rent? Nam uarium quoddam, et undique mixtum erat specta-  
 culum. A M. Atqui recte facies Menippe, si ista quoque re-  
 tuleris. Consentaneum est enim te ex his non uulgarè cepisse  
 uoluptatē. M E N. Ne fieri quidē potest Amice, ut cuncta  
 ordine recenseam, quum spectare modò ista fuerit diffici-  
 limum: uerum rerum fastigia eiusmodi fermè uidebantur,  
 qualia refert Homerus in clypeo, ubi erant conuiuia, nup-  
 tiaeque. Altera ex parte iudicia, et conciones. Rursum  
 alia ex parte sacrificabat quispiam. In proximo uero con-  
 spiciebatur aliquis luctum agens. Porro quum ad Geticā  
 respicerem, uidebam belligerantes Getas. Rursum ubi ad  
 Scythas deflecterem, cernere erat errantes in plaustis.  
 Mox ubi paululum in diuersam partem deflexissem ocu-  
 lum, spectabam agricolantes Aegyptios. Phoenix scorta-  
 batur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cede-batur, Athe-  
 niensis causas agebat. Hæc omnia quum eodem tempore  
 gererentur: cogita nunc cuiusmodi uisa fuerit rerum con-  
 fusio. Non aliter, quàm si quis producat multos saltato-  
 res, uel potius multas choreas: deinde precipiat, ut omisso  
 concentu propriam quisque cantionem canat. Deinde si  
 certatim canat unusquisque, et peculiarem suum cantum  
 absoluerē studeat, uocisque magnitudine uicinum superare  
 contendat: cogita tecum per Iouem, cuiusmodi futurus sit  
 eiusmodi cantus. A M. Modis omnibus Menippe ridicu-  
 lus ac confusaneus. M E N. Atqui Amice, hoc genus sunt  
 omnes qui in terris choreas agunt, omnisque mortalium  
 uita ex huiusmodi constat discrepantia: quippe qui non

modo sonent absona, uerum et ornatu sint dissimili, diuersaq; moneant, neque quicquam idem cogitent, donec choragus omnes è scena exigat, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum est, iam omnes sunt inter se similes, taciti, nec amplius confusam illam, et incòpositam canentes cantionem. Verum in uario ipso ac multiformi theatro, uidelicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipue uero mihi risum mouebant ij, qui de agrorum finibus cõtendebat, quiq; sibi placerent hoc nomine, quòd Sicyonium agrum colerët, aut quòd Marathonis eam partē haberët, quæ est iuxta Oenoën, aut quòd in Acarnania iugerũ mille possiderët. Cum uniuersa Græcia, quæ admodũ id temporis mihi è sublimi despicienti uidebatur, quatuor digitorũ spatiũ habere uideretur. Attica (ni fallor) proportionē minima pars erat. Itaq; perspexi quid esset reliquum, quod diuitibus istis animos tolleret. Etenim is qui inter hos quàm plurimum agri possidebat, uix unã ex Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Ceterum ubi ad Peloponnesum flexissem oculos: deinde terrã Cynösuræ subiectã aspexissem, ueniebat in mentem pro quātula regione, quæ nihilo esset latior lente Aegyp̄tia, tam ingēs Argiuorũ ac Lacedæmoniorũ multitudo cecidisset uno die. Porro si quæ cõspexissem auro superbientē, quòd anulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebã et hunc. Nam Pangeũ uniuersum, unã cum ipsis metallis, uix erat magnitudine milij. A M I C. O te felicē Menippe, qui tam nouũ spectaris spectaculũ. Sed age dic mihi per Iouē, ciuitates, atq; homines ipsi, quãti uidebãtur ex alto cõtēplãti? M E N. Equidem arbitror te sæpenumero

penumero formicarum concionem uidisse: aliquas in orbem obambulantes, nonnullas exeuntes, rursus has in ciuitatem redeuntes. Atque hæc quidem finem exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatum frumenti granum currens apportat. Consentaneum est autem pro ratione uitæ formicarum, esse apud illas et ædium fabros, et concionatores, et magistratus, et musicos, et philosophos. Sed urbes sanè cum ipsis uiris, formicarum nidis maxime uidebantur adsimiles. Quod si tibi uidetur humiliter exemplum, uiros cum formicarum Reipublica conferre, uetustas Thessalorum fabulas spectata. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimam, è fornicis uiros natos esse. Iam posteaquam satis spectassem omnia, satisque risissem, excusi meipsum, subuolaui

Ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes.

Nondum stadium ascenderam, cum Luna, foeminea sonans uoce: Menippe, inquit, ita tibi contingant quæ optas, Inserui mihi in re quapiam apud Iouem. Dic, inquam, neque enim erit molestum, nisi si quid oneris sit portandum. Nuntium, inquit, quendam haud grauem, ac petitionem meo nomine Ioui perferes. Enecor Menippe, et multa, et intoleranda ab istis philosophis audiens. Quibus præterea nihil est negotij, nisi ut curiosi res meas exquirant, quæ sim, quanta sim, et quam ob causam dissecer, dimidiataque fiam, curque utrinque gibbosa uidear. Tum mihi dicunt inhabitari: illi speculi ritu supra mare suspensam esse. Alij rursus, quod quisque secum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Postremo ipsum quoque lumen aiunt mihi et furtiuum esse, et adulterinum: quodque su-

perne à sole profisciscatur, neq; finem faciunt, etiam cum hoc qui mihi frater est, committere me, & factionem inter nos serere conantes. Neq; satis erat illis, quæ de ipso dixerunt sole, saxum esse illum, & massam cadentem. Et tamen quam multarum rerum illis sum conscia, quas nos tu patrant, turpissimas & execrandas, cum interdum tetrici sint, & aspectu uirili, habituq; graues, & imperitorum oculos in se coniectos habentes. Atq; ego cum ista uideam, fileo tamen. Neque enim decorum arbitror, reterege, atque in lucem efferre nocturnas illas diatribas: & quam quisque in operto uiuat uitam. Quinetiam si quem conspicerem adulterantem, aut furantem, aut aliud facinus quammaxime nocturnum audentem, continuo contracta nube tegebam, ne uulgo ostenderem uiros senes, ea gerentes, quæ neque barbae prolixa, neque uirtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est, oratione me discerpere, modisq; omnibus contumelia afficere. Adeo ut, testis est mihi nox ipsa, sepius in animo habuerim, quam possem hinc longissime demigrare quopiam, ubi liceret curiosam istorum linguam effugere. Hæc igitur memincris, ut Ioui renuncies: simulq; illud addas, ne fieri quidem posse, ut hoc in loco durem, nisi phisicos illos comminuat, dialecticis os ocludat, Stoam demoliantur, Academiam exurat, quæ in Peripato habentur, diatribis finem imponat. Siquidem ad hunc deniq; modum fiet, ut mihi paretur quies, desinantq; me quotidie commetiri. Fient inquam, quæ mandas, simulq; recta ad ipsum cælum tendebam.

Nulli ubi comparent hominum'ue, boum'ue labores.

Etenim

Etenim paulo post ipsa etiam Luna mihi perpusilla uidebatur è sublimi. Tandem et terram obtexerat. Porro relicto ad dextram sole, per ipsas uolans stellas, tertio die ad cœlum perueni. Ac primum quidem mihi uisum est, protinus ita ut eram, introire: ratus facile fieri posse ut fallerem: quippe dimidia mei parte aquila. Porro aquilam sciebam iam olim esse Ioui familiarem. Post apud me perpendebam illos, quàm primum deprehensuros esse me, qui alteram alam uulturinam indutus essem. Quapropter optimum factu ratus, non temere uenire in periculum, adiens pulsaui fores. At Mercurius audito pulsu, ac nomen percontatus meum, festinatò abiit, Ioui renuntiaturus. Nec multo post, intro sum accersitus, magnopere pauitans, ac tremens. Offendoq; deos omneis pariter confidentes, nec hos absq; solitudine. Nonnihil enim animos illorum turbabat nouus, et inopinatus aduentus meus. Et quantum antea nunquam expectabant, futurum, ut mortales omnes mox aduenirent, ad eundem modum alati. Porro Iuppiter, admodum terribili uultu, toruoq; et Titanico me obtuens, inquit:

Quisnam es, et unde uenis: ubi nam urbs tibi, qui uerè parentes? Hoc ubi audissem propemodum metu sum exanimatus. Attamen constitui stupidus, præq; uocis magnitudine attonitus. Aliquāto post ad me reuersus, omnia dilucide exposui, ab ipso exorsus capite: Quemadmodum concupissem sublimia illa cognoscere: Quemadmodum accessissem ad philosophos: Quemadmodum pugnantia loquentes audissem: Quemadmodum desperassem, distractus illorum dictis. Deinde meum inuentum, tum alas re-

liquaq; omnia, usque ad ipsum cœlum. Post omnia addidi  
quæ Luna mandarât. Itaque ridens Iuppiter exporrecit  
aliquantum supercilijs: Quid dicas, inquit, de Oto, &  
Ephialto, cum ausus sit & Menippus in cœlum ascende-  
re? At in præsentia quidem te ad hospitij consuetudinem  
inuicamus. Cras, inquit, super his quorum gratia huc ad-  
uenisti, dato responso dimitemus: simulq; cum dicto sur-  
gens, ibat ad eam cœli partem, unde maxime omnia po-  
terant exaudiri. Iam enim tempus erat, ut uotis audiendis  
consideret. Atq; interim inter eundem, percontabatur me  
super his negotijs, quæ essent in terra, ac primum quidem  
illa: Quanti nunc uenit triticum in Græcia: Et num supe-  
rior hyems grauius uos tetigit: Et num holera egent  
hymbre copiosiore. Sub hæc rogabat: num quis adhuc su-  
perisset è Phidiæ genere: Et quam ob causam Athenien-  
ses tot annos Iouialia intermisissent: & num in animo ha-  
berent Olympium suum absolvere: Et num essent com-  
prehensi, qui templum Dodonæum sacrilegio spoliassent.  
Ad ea cum respondissem: Dic mihi, inquit, Menippe, de  
me uero quam habent homines opinionem? Quam, in-  
quam, ô here, nisi maxime piam? nimirum omnium deo-  
rum regem esse te. Ludo tu quidem, inquit. Ceterum ego  
contentionem illorum probe noui, etiam si nihil fâcere.  
Siquidẽ fuit olim tempus, cum illis & uates esse uiderer,  
& medicus. In summa, unus eram omnia. Tum Iouis ple-  
na erant, & uia omnes, simul & mortalium conciones.  
Pisa, ac Dodona splendide erant, ac conspiciende omni-  
bus. Porro præ fumo sacrorum, nec attollere oculos mihi  
licebat. Verum posteaquam Apollo apud Delphos con-  
stituit

*stituit oraculum: Aesculapius medicina officinam Pergae  
 mi: simulatque Bendidium natum est in Thracia: Anubis  
 templam in Aegypto: Dianae apud Ephesios, ad ista qui-  
 dem concurrunt omnes, solennes conuentus celebrant,  
 Hecatombas offerunt: mihi uero tanquam etate defecto,  
 abunde magnū honorē habuisse se putant, si solido quin-  
 quennio sacrificarint in Olympia. Proinde uideas aras  
 meas frigidiores, quā sint uel Platonis leges, uel Chry-  
 sippi syllogismi. Huiusmodi quēpiam confabulati, in eum  
 peruenimus locum, ubi confessus erat ad exaudienda  
 uota. Erant autem ordine sitae fenestrae, cuiusmodi sunt  
 ora puteorum, habentes opercula, iuxta unam quanque  
 sella posita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primam as-  
 sedisset detracto operculo, praeiuit sese petentibus. Opta-  
 bant autem ex omni undiq; terra, diuersa, uariaq;. Nam  
 ipse quoque admotis pariter auribus simul audiebam uo-  
 ta. Erant autem huiusmodi. O' Iuppiter, contingat mihi  
 regnum. O' Iuppiter, contingat capas, et allia mihi pro-  
 uenire. O' Iuppiter utinam pater mihi breui moriatur.  
 Rursum alius aliquis dicit: Utinam existam heres uxoris:  
 Utinam nemo resciscat me struxisse insidias fratri: Con-  
 tingat mihi uincere litem: Coronari Olympia. Porro ex  
 his qui nauigabant, hic optabat ut spiraret Boreas: ille ut  
 Notus: Agricola optabat pluuiam: contra fullo solem. At  
 Iuppiter audiens, et singula uota diligenter expendens,  
 non omnibus pollicebatur.*

*Verum hoc concessit Saturnius, abnuuit illud.*

*Nam iuxta uota per os fenestrae sursum admittebat, ad-  
 missa ad dextram statuens. Rursum iniqua remittebat irri-  
 ta,*

ta, flatu deorsum redigens, ne possint ad  
 re. Super uno quodam uoto uidebam illum  
 gentem. Etenim cum essent duo, qui diue  
 equales uictimas pollicitantes: non inueni  
 tius annueret. Itaque iam Academicon illud  
 bat, ut nihil statuere posset. Verum exemp  
 suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Pe  
 satis uota proponentibus dedisset operam, a  
 digressus sellam, & ad secundam fenestram,  
 te fœdera ferientibus, ac iurantibus dabat o  
 bus quoque responsum esset, ac Hermodo  
 reum fulmine comminuiſſet: ad proximam d  
 sese transtulit, de diuinationibus, omnibus,  
 auditurus. Hinc ad sacrificiorum fenestram  
 quam fumus ascendens, denunciabat Ioui n  
 cuiusq;, qui rem diuinam faceret. Rursum om  
 tis & horis mandabat, quæ facere deberent.  
 Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, ap  
 ningito. At tu Borea spira in Lycia, Tu N  
 Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in  
 ciam grandinis mille modi diffpergantur.  
 mnibus firmè ordinatis, discedebamus in eu  
 compotant dij. Iam enim cœnæ tempus erat.  
 curius arreptum inſit accumbere iuxta Pan  
 rybantes, & Attim, ac Sabazium, inquil  
 ancipites deos. Interea panem exhibebat  
 chus uinum, Hercules carnes, myrta Venus  
 Mænides: simul interim & ambrosiam, &  
 tim degustabam. Nam optimus ille Ganyr

hominum amans, si quando conspexisset Iouem ~~an~~  
tere oculos, nectaris cyathum unum, nonnunquam etiam  
duos mihi infundebat. Dij uero quemadmodum alicubi  
dixit Homerus, et ipse opinor, ut ego illic conspica-  
tus, neq; frumentū edunt, neque potant nigrātia uina, ue-  
rum ambrosiā apponunt, et nectare inebriatur: precipue  
uero gaudent uesci sacrificiorum fumo, unā cum ipso  
nidore, subuolante: ad hæc sanguine uictimarum, quem  
sacrificantes aris infundunt. Ceterum inter coenādum,  
et Apollo cithara canebat, et Silenus Cordacem salta-  
bat, et Musæ surgentes in medium, tum Hesiodi Theo-  
gonias nobis canebant, tum primam ex Pindaricis hym-  
nis odam: deinde omnium saturi requieuiimus, quo quisque  
sederamus loco, satis uuidi potu.

At reliqui noctem diuīq; hominesq; per omnem

Dormibant, me nequaquam sopor altus habebat:

Verum mecum animo uersabam, cum alia permulta, tum  
illa precipue, quī fieret, ut Apollini tanto iam tempore  
non proueniret barba, aut quo pacto nasceretur nox in  
cœlo, quum sol semper adesset, unaq; conuiuium agita-  
ret. Ac tum quidem pusillum obdormij. Mane uero sur-  
gens Iuppiter, iussit indici concionem: mox cum adess-  
sent omnes, sic farier inquit: Vt uos conuocarem, in causa  
fuit hospes hic, qui heri aduenit: uerum quum alioqui iam  
olim mihi fuerit animus communicare uobiscum de phi-  
losophis, maxime uero à luna, hisq; de quibus illa queri-  
tur, commotus, statui haudquaquam diutius prorogare  
consultationem. Est enim hominum genus, quod non ita  
pridem in uita fluicare cœpit, iners, contentiosum, glo-  
ria

rie anidum, iracundum, gula studiosum, stultum, fastuosum, contumeliosum: & ut uerbis Homericis dicam:

-Telluris inutile pondus.

Isti igitur in sectas diuisi, ac uarijs rationum labyrinthis excogitatis, alij sese Stoicos appellant, Academicos alij, alij Epicureos, alij Peripateticos: alij item uocabulis, his multo magis ridiculis. Deinde ubi uenerandum illud uirtutis nomē induerint: tum adductis in altum supercilij, promissaq; barba, fucato habitu obambulant, detestandos mores secum circumferentes, similini nimirum istis Traegædiarū histrionibus, quibus si personas, stolamq; illam auro sparsam detraxeris, quod superest, id ridiculum est: nempe homunculus septem denarijs ad agonem cōductus. Atqui huiusmodi quum sint, mortales quidem uniuersos aspernantur, de dijs uero absurda prædicant, contractisq; cœtibus adolescentulorum, quos nihil negotij sit fallere, nobilem illam uirtutem ostentant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud discipulos temperantiam semper ac modestiam laudant, opes ac uoluptatem execratur: cæterum ubi soli, & apud sese esse cœperint, quid attinet dicere, quantopere sese ingurgitent, quàm immodici sint ad Venerem, quemadmodum autem etiam asium sordes oblingant? Iam illud est omnium grauissimum, quod cum ipsi nihil agant, neque publicum, neque priuatum, sed inutiles ac supernacanei desideant,

Nusquam in consilijs, nusquam numerentur in armis: Tamen reliquos accusant, ac uirulentis quibusdam dictis congerentes, neq; non maledicta quedam meditati, obiuergant, proximisq; conuiuantur. Adeo ut is inter eos pri-

mas

mas tenere uideatur, qui clamosissimus sit, & impudentissimus, & ad maledicendum audacissimus. At sanè si quis istum sine fine ista facientem, uociferatorem, & ceteros incusantem percōtetur ad hunc modum: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos dicemus te ad uitam conferre? Nimirum respondebit, si modo recta ueratq; fateri nō let, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi uidetur. Ceterum clamo, squalco, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo, ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumnior. Ac si quis diuitum sumptuosius opsonarit, aut amicam habeat: id exquiro, atq; indignor. Quod si amicorū quispiam aut sodalium, morbo decubat, curatq; & obsequio cgeat, id ignoro. Hoc genus sunt nobis o dij hæ pecudes. Iam uero qui ex his uocatur Epicurei, uehementer sunt etiam contumeliosi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dijs esse curæ res mortalium, neq; omnino considerari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus est, ut de his consultemus: propterea quòd si semel ualeant hæc persuadere ijs qui sunt in uita, non mediocriter esurietis. Quis enim post uobis rem diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumentum? Nam de quibus luna hos accusat, omnes audistis heri narrantem hospitem. Super his consultate, quæ pariter & hominibus sint quàm utilissima, et nobis quàm minime periculosa. Hæc locuto Ioue, frequens adfremebat concio: mox clamatum est ab omnibus, effulmina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes. At Iuppiter rursus indicto silentio, fient ista, inquit

inquit, quemadmodum uultis. Omnes comminuentur cum ipsa sua dialectica. Quanquam in praesentia sanè fas non est punire quenquam. Est enim Hieromenia, sicuti notis, quatuor hos menses. Iamq; inducias promulgaui. Itaq; proximo anno, ineunte uere, mali male perdentur formidando fulmine:

Sic ait: atq; supercilijs pater annuit atris.

Porrò de Menippo hæc mihi uidentur, inquit, ut ademptis illi alis, ne quando denuo redeat, à Mercurio defertatur hodie in terram. Hæc loquutus dimisit coetum. Me uero Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter nesperam deposuit in Ceramico. Audisti omnia, omnia inquam Amice, quæ è cælo mecum adfero, Quare ab eo iam eadem hæc renuntiaturus. philosophis in Pœcila inambulantibus.

REVERENDO PATRI AC DOMINO D. Ricardo Episcopo Vintoniensi,  
Erasmus Roterodamus  
S. P. D.

Episcoporum usq; seculis mos hic in hæc nostra tempora deductus est, amplissime pater: ut Calendis Ianuarijs principe ineuntis anni die, munuscula quæ piam missitentur: quæ nescio quid letioris ominis asferre creduntur: tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeunt. Itaq; quæ ego dispicerem ecquid tandem muneris à nobis iret ad tantum patronum, ad tam potentem amicū: neq; quicquam in mea reperirem suppellectile, præter meras chartulas,

chartulas, profecto chartaceam styrenam mittere sum co-  
 actus: quanquam quid aliud potius mitri conveniebat  
 ab homine studioso ad præfulem, omnibus quidem for-  
 tunc muneribus magnificentissime cumulatum: sed qui  
 uirtutem, uirtutisq; comites, honestas literas infinitis cal-  
 culis anteponat: quiq; tanquam contemptim, peneq; di-  
 xerim inuitus fortune dona admittat: contra animi bonis  
 quum sit opulentissimus, tamen semper magis ac magis cu-  
 piat ditescere? Porro nostrum hoc munusculum, si nulla  
 alia licet, saltẽ Terentiani Parmenonis exemplo, hæc  
 nomine commendabimus: quod non ex Aethiopia, uerum  
 è Samosata usque Conuagenorum urbe sit profectum.  
 Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de  
 amicitia, quem nos paucis hisce diebus Latinum feci-  
 mus. Qui quidem (uti spero) non omnino futurus est in-  
 gratus tue excellentiæ: uel ob id quod Amicitiam prædi-  
 cat, rem adeo sanctam, ut barbarissimis etiam nationi-  
 bus olim fuerit ueneranda: Nunc Christianis usque adeo  
 in desuetudinem abiit, ut non dicam uestigia, sed ne no-  
 men quidem ipsum extet: quum nihil aliud sit Christia-  
 nismus, quàm uera perfectaq; amicitia, quàm commori  
 CHRISTO, quàm uinere in CHRISTO, quàm unum  
 corpus, una anima esse cum CHRISTO: hominum inter  
 ipsos talis quedam communio, qualis est membrorum inter  
 se corporis. Neque minus tamen iucundus, quàm frugifer  
 futurus est, si quis modo decorum obseruet, quod in per-  
 sonis situm est. Nam Mnesippi Græci sermo, quàm to-  
 tius Græcicum quiddam sapit: comis, facetus, festiuus:  
 contra Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota Scythicum  
 quid

quiddam spirat, simplex incondita, aspera, sedula, seria, fortis. Quin etiam dictionis discrimen, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum, pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualemcunque clientuli tui strenulam amplissime Præsul, felicibus auspicijs accipe. Et Erasmodum si uis iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale, Londini, Calendis Ianuarijs: M. D. VI.

## TOXARIS, SIVE

AMICITIA, DIALOGVS

Luciani Des. Erasmo Rotero-  
damo interprete.

INTERLOCVTORES,

MNESIPPVS Græcus, TOXARIS Scythæ.



VID ais Toxaris? Sacrificatis Orestis ac Pyladi uos Scythæ, deosq; esse illos creditis? TOXARIS. Sacrificamus Mneshippe, sacrificamus inquam: haud tamen deos esse arbitrati, sed uiros bonos. MNE. An uero mos apud uos, etiam bonis uiris posteaquam uita defuncti sint, perinde ut dijs sacrificare? TOXA. Non isthinc modo, uerum eosdem festis diebus, ac celebribus conuentibus honoramus. MNEs. Quid captantes aut sperantes ab illis? Neque enim quo beneuolentiam illorum conciliatis, ob id rem diuinam illis facitis, quum iam sint mortui. TOXA. Nihil officiat fortassis, si & eos qui mortui sunt, propitios habemus:

remus: quanquam non ob id tantum hæc facimus: quin magis existimamus nos rem uehementer conducibilem er his, qui in uita sunt, esse facturos, si præstantium uiro- rum memoriam celebremus, honorem que habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidem hac ratione futurum ar- bitramur, ut multi apud nos illorum similes euadere cupiant. M N E S. Ista quidem rectè iudicatis: at Pyla- dem atque Orestem quo nomine potissimum suspexistis, ut dijs eos æquaueritis: idq; adeo quum hospites uobis essent: uel, quod grauius, hostes? Quippe posteaquã nau- fragio eiekti ab ijs, qui dum Scythiam incolebant, essent comprehensi, abductiq; , ut Diana immolarentur: adora- ti carcerarios, neq; non oppressis excubijs, et regem tru- cidarunt, et assumpta sacerdote, quin ipsa quoq; Diana sublata nauigio sese proripuerunt, irrita publica Scythia- rum lege. Quod si ob istiusmodi facta honorem habetis uiris: facile assecuti fueritis, ut multos illorum similes reddatis. Iamq; ipsi ab hoc die usque ad prisca illa respi- cite: num uobis expedierit multos in Scythiam Orestes, ac Pylades appellere. Nam mihi quidem isto pacto mox futurum uidetur, ut religionis ac deorum expertes red- damini: dijs qui reliqui sunt, ad eundem modum è regio- ne uestra in exilium ablegatis: postea, opinor, deorum omnium uice, uiros, qui illos eiektum uenerant, diuini- tate donabitis: et qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tan- quam dijs sacrificabitis. Quod si nequaquam horum gratia Orestem ac Pyladem colitis, sed aliud quippiam Toxaris in uos beneficij contulerunt: qua gratia quum olim non esse deos iudicaueritis, nunc è regione, sacra  
f illis

illis facientes, deos esse decreuistis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent, ijs nunc uictimas offertis: Enimvero ridicula uideantur ista, et cum his, quæ quondam statueratis, pugnantia. TOXA. Et ista quidem Mnesippe præclara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorasti: uidelicet duo cum essent, tam ingentem ausum audere, ut tam procul à sua patria profecti, mare transmitterent, Græcis ad id usque temporis intactum, nisi solis his, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitum: nihil expauesciti, neque fabulas, quæ de illo feruntur, neque appellationem ueriti, quod inhospitum uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undique gentes accolerent: deinde quum iam capti essent, usque adeo strenue sese gesserint, neque sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi et à rege acceptam contumeliam ulti, et Diana sublata abnauigassent. Quid? an non admiranda hæc, et quæ diuino quodam honore digna iudicent, quicquid est hominum, qui uirtutem suspiciunt? Quanquam non ista spectantes in Oreste et Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. Atqui iam dices, quidnam præter ista suspiciendum patrarint atque diuinum? Nam quantum ad nauigationem et peregrinationem attinet, non paucos profecto diuiniore istis ostendero negotiatores, atque inter hos præcipuos Phœnices, qui non in Pontum, neque ad Mæotidem usque, aut Bosphorum tantum enauigant, uerum quaqua uersus, Græcum ac Barbarum mare permetiuntur. Hi siquidem omnem oram, et omne littus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demum autumno in suam patriam

triam reuertuntur: quos scilicet ad eandem rationem pro  
 dijs habeto, id' que etiam si complures illorum caupones  
 ac salsamentarios esse reperies. T O X A. Audi nunc ô uir  
 admirande, consideraq; quanto nos, qui barbari uoca=  
 mur, rectius uobis de bonis uiris sentiamus. Si quidem in  
 Argo, atque Mycenus ne sepulchrum quidem ullum insi=  
 gne uidere est Orestis ac Pyladis, apud nos uerò & tem=  
 plum ostenditur, ambobus illis communiter sacrum (ita  
 ut par erat amicis) & hostiæ offeruntur, reliquæ que o=  
 mnis honos. Porro quòd hospites erant, non Scythæ, id  
 uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur: neque  
 enim perpendimus cuiates sint uiri honesti ac probi: ne=  
 que inuidemus, si cum amici non fuerint, res egregias ges=  
 serunt. Quin magis admirantes ea quæ patrarūt; ab ipsis  
 factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod au=  
 tem potissimum! stupentes in illis uiris effrimus, illud est  
 quòd nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse,  
 atque alijs exemplo fuisse, quasi que legem statuisset,  
 quemadmodum oportet amicos omnem inter se cõmuni=  
 care fortunam, simul' que promeruisse, ut à Scythis, qui in  
 amicitie laude primas tenerent, colerentur. Itaque quæ=  
 cunque alter cum altero, uel alter pro altero tulit, ea  
 maiores nostri descripta in columna area reposuerunt  
 in templo Orestis: ac leges statuerunt, ut ea columna pri=  
 ma esset institutio, disciplina' que liberis suis, si meminisset,  
 quæ in illa essent adscripta. Itaque penè patris quis=  
 que sui nomen citius obliuisceretur, quàm res gestas Ore=  
 stis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi ea=  
 dem quæcunque in columna notantur, priscorum picturis

adumbrata uisuntur. Nempe Orestes unà cum amico nauigans, deinde fracta inter abruptas cautes ipsorum naue comprehensus, et ad uictimam adornatus, iamq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uerò in altero pariete idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantem occidens, multosq; ex Scythiis alios. Postremo soluentes, abducta Iphigenia, ac dea. Porro Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem, hærentes gubernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij quidem ex ijs saucij, alij uerò eius rei metu compulsi, natatu semet in solum recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantam alter in alterum beneuolentiam præstiterit in conflictu cum Scythiis. Fecit enim pictor utrunque de hostibus in semet uentibus securum, propellentem autem eos qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro nihiloq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius corpore præueniens, excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uerò tantam illorum beneuolentiam, atque in rebus tristibus communionem, fidem, humanitatem, ueritatem, denique constantiam alterius in alterum amoris, hæc haud quaquam humana putauimus esse, uerum animi cuiusdam præstantioris, quàm pro more uulgarium istorum mortalium, qui donec secundis uentis nauigantur, amicis indignantur, nisi ex æquo participes fiant rerum letarum: quòd si uel paululum eis uenti reflare coeperint, aufugiunt, solos in periculis deferentes. Enim uero ut et illud noueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neque est in quo Scythæ magis gloriatur, quàm in adiutandis amicis, communicandisque rebus acerbis

acerbis: quemadmodum neque probum apud nos maius ullum, quàm amicitiae desertorem uideri. Has ob res Orestem, ac Pyladem ueneramur, quòd praestantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atque in amicitia praecellentes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationem quoque ex his illorum factis imposuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat: dii amicitiae praesides. M N E S. Huiusmodi T O x a r i s, profecto non arcu modo ualuerunt Scythae, bellicis quoque in rebus ceteris antecelluerunt, uerum uidentur et ad orandum, persuadendumque omnium aptissimi: unde mihi quum dudum secus uideretur, nunc eidem merito fecisse uideamini, qui sic Orestem, ac Pyladem in deorum numerum retuleritis: Verum illud me fugerat uir optime, quòd pictor quoque bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quae sunt in Orestis templo, picturas, pugnamque uirorum, alterique pro altero suscepta uulnera. Tametsi non putaram amicitiam usque adeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autem quòd barbari essent, atque agrestes, simulate quidem, ira, rabieque perpetuo committi: amicitiam uero, ne in familiarissimos quidem exercere solitos: idque coniiciens, quum ex alijs quae de illis audimus, tum ex hoc, quòd progenitores suos uita defunctos deuorant. T O x A. An nos Graecis quàm alijs in rebus, tum in his quae ad parentum attinent cultum, sanctiores, magisque pii simus, in praesentiarum haud quanquam contenderim. Quòd autem nostrates amici longè fideiiores sint amicis Graecis: quodque amicitiae ratio maior apud nos, quàm apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac

per deos Græcorum, ne tibi molestum sit audire, si quæ perpexi, dixero, multum iam tēporis apud nos uersatus: uos enim mihi uidemini præclarius ceteris de amicitia uerba posse facere, uim uerò factaq; illius, adeo nō solum pro sermonum dignitate nō exercere, ut sat uobis sit prædicare eam, et quātum sit bonum, ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo, è medio negotio aufugitis. Ceterum quum Tragædi in scenam progressi, istiusmodi amicitias uobis representant, pleriq; laudatis, atque applaudit, ac pro se mutuo periclitantibus illis lacrymatis, ipsi uerò nihil dignum laude pro amicis præstare audetis. Quin si quando fortè accadat, ut egeat amicus, ibi protinus non secus atq; insomnia, procul auolantes euanesçunt uobis multæ ille tragædiæ, uosq; similes relinquunt inanibus istis, ac mutis personis, quæ diducto rictu, atque immane hiantes ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare si uidetur, ita in præsentiarum agamus, priscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recensere ualeamus, quando ista quidem parte uos nimirum superaueritis, compluribus ac grauib; adductis testibus, nempe poëtis, qui Achillis & Patrocli amicitiam, tum Thesei Perithoi que, neque non aliorum necessitudinem, pulcherrimis uersibus, carminibus que contextuerunt. Quin paucos quosdam in medium adferamus ex his, qui nostra ipsorum memoria fuerint, atque eorum res gestas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uerò Græcanicas. Et in his uter superarit, meliora que  
produx

produxerit amicorum exempla, is & uictor esto, de  
 suam ipsius uictoriam promulgato, tanquam qui pul-  
 cherrimum honestissimum que certamen decertarit: adeo  
 ut ego quidem non paulò malim mihi in singulari uicto  
 certamine dextram amputari (nam ea est apud Scythas  
 uicto poena) quàm in amicitia quopiam inferior iudi-  
 cari, praesertim Graeco, ipse Scythas quum sim. M N E S.  
 Quanquam est haud mediocris negotij, cum uiro, ita ut  
 tu es, bellatore, singulari certamine congregi, tum ad-  
 modum instructo missilibus ac penetralibus narrationi-  
 bus, haud tamen usque adeo ignauiter, tam cito uniuersam  
 deferens Graciam, tibi cessero. Etenim uehementer  
 absurdum fuerit, quum duo illi tantum uicerint Scythas-  
 rum, quantum fuisse declarant tum fabulae, tum actus &  
 uestrae picturae, quas paulò antè scitè admodum reprae-  
 sentabas, Gracos omneis, tot nationes, tot ciuitates,  
 nullo defendente uinci abs te. Nam isthuc si fiat, non de-  
 xtram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam execa-  
 ri cōueniat. Sed utrum spectare nos oportet, numerum ne  
 eorū, quae amicè quis gesserit, an magis quo plures alteru-  
 ter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur?  
 T O X A. Nequaquam, imò non multitudine uis horum  
 spectetur, uerum si quae tu narrabis facta, his quae narra-  
 bo, uideantur praestantiora, magis quae penetrantia, tum  
 nimirum etiam si numero paria sint, opportuniora ma-  
 gisq; letalia mihi facient uulnera: Ac penè memet ad ictus  
 accommodabo. M N E S. Probe loqueris. Statuas  
 igitur quot erunt satis. T O X A. Mihi quidem satis fore  
 uidetur, si uterque quinque narret exempla. M N E S.

Itidem mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus, ni-  
 mirum non nisi uera dicturum, alioqui fingere eiusmodi,  
 non admodum fuerit difficile, palam autem refelli non  
 queant. Porro si iuraris, nefas sit non habere fidem. T O X.  
 Iurabimus, si quid etiam iureiurando opus esse censes.  
 M N E. At quis tibi è dijs nostratibus, num satisficiat Iu-  
 piter Philius? T O X. Et maxime. Ego quoque tibi no-  
 stratem iurabo, meapte in lingua. M N E. Testis igitur  
 esto Iupiter Philius, quæcunque dicturus sum apud te, et  
 nimirum uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs, quoad  
 fieri potuit, diligentissime perceperim, narraturum, nihil  
 ex meipso comminiscens, alleuantem quæ. Ac primo  
 quidem loco, Agathoclis Diniaeq; amicitiam referam, quæ  
 apud Ionas est celebratissima. Nam Agathocles hic, qui  
 Samius fuit, non ita pridem uixit, uir in amicitia quidem  
 præcipuus, ita ut re declarauit: ceterum reliquis in rebus  
 uulgò Samiorum nihilo præstantior, neque genere, neque  
 ceteris item opibus. Huic cum Dinia Ephesio, Lysionis  
 filio, amicitia à puero intercesserat. Porro Dinias supra  
 modum ditatus est, et quemadmodum solent ij, qui nu-  
 per opes nacti sunt, complures et alios secum habebat,  
 satis quidem idoneos illos, et ad compotandum, et ad uo-  
 luptariam consuetudinem, ab amicitia uerò longe alienis-  
 simos. Atq; inter hos, interim habebatur Agathocles, cõ-  
 uiuebatq; et compotabat illis, non admodum approbans  
 eam uiuendi rationem. Dinias autem nihilo hunc potiorẽ  
 habebat, quàm ceteros adulatores. Tandẽ etiam offendere  
 cœpit, crebrius obiurgans, molestusq; uidebatur, quippe  
 qui admoneret eum maiori, præciperetq; ut seruaret, quæ  
 multo

multo labore parata pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne ad comessationes quidem illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis comessaretur, celare cupiens Agathoclem. Denum ab assentatoribus illis misero persuasum est, quod adamaretur a Chariclea Demonactis uxore, viri illustris, atque inter Ephesios in honoribus ciuilibus primarij. Iam et literule à muliere ad illum uentitabant, et serena semimarcida, et mala quedam admorsa: denique quicquid ad hæc lenæ machinantur in adolescentes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam inferant, primumque hæc incendunt opinione, quod sese credant amari. Nam plurimum illicit et hoc, presertim eos, quibus sibi formosi uidentur, donec imprudentes in casses inciderint. Erat autem Chariclea urbana quidem et elegans muliercula, at supra modum meretricia, semperque illius, quicumque forte adisset, etiam si quis admodum leuiter concupiuisset: quin, uel si aspexisses duntaxat, protinus adnuebat, necullo pacto metuendum erat, ne quando recusaret Chariclea: admirabilis autem alioqui artifex, quauis que meretrice doctior allicere amatorem, et ambiguus quum adhuc esset, totum subigere: at quum iam teneretur, incitare, ac magis magisque accendere, nunc ira, nunc blandimentis: ac mox fastidio: deinde iniecta suspicione, quasi ad alium sese deflectura esset: postremo omni ex parte egregie docta erat mulier, et absoluta, artibusque omnigenis in amantes instructa. Hanc igitur tum Dinia adulatores accersiuerant in adolescentulum: multaque adsimulabant, quo eum in amorem Charicleæ impellerent. Illa porro que complures iam adolescentes iugularat, et innumera-

biles amores fuerat mentita, domosq; opulentias euerterat: uarium quoddam, atque inexpugnabile malum: ubi nacta manibus est simplicem, et huiusmodi artium imperitum adolescentulum, haud quaquam amittebat ex unguibus: sed undique oppugnans, tentansque, ubi iam omnium esset compos, tum ipsa dū captat, capta perijt, tum infelici Dinia innumerabilium malorum extitit causa. Nam primum quidem statim literulas illa ad illum dat: ac subinde misit ancillulam, que renunciaret ut fletet, ut uigilaret: postremo ut misera pro amore suffocatura esset sese: donec iam beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur, atque Ephesiorum uxoribus preter ceteros adamabilis. Ac tandem in congressum adductus est multis precibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut caperetur à muliere formosa: ad uoluptatem congredi docta: et in loco flere: et inter loquendum miserabiliter suspirare: et iam abeuntem amplecti: et adeunti obuiam occurrere: et formam colere, sic ut maxime placitura esset: interdum uel uoce, uel cithara canere: quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit excruciarī, iamque amore illaqueatum, ac subitum esse factum: aliud ad hæc excogitat, quo miserum subuertat: gravidam se ex eo simulat (nam hoc quoque efficax ad magis ac magis inflammandum stultum amantem). Neque postea commeabat ad illum, affirmans à uiro obseruari sese, qui iam amorem persensisset. Hic uero rem iam non ultra ferre potis erat: neque durare quibat, quum illam nō aspiceret: sed lacrymabatur, adulatoresq; ad sese accersebat, ac Charicleæ nomen inelamabat:

imagin

imaginem que illius amplexus ( candido enim lapide fecerat ) eiulabat. Demum in solum abijciens sese iactabatur: planeque res extremae dementiae speciem obtinebat. Si quidem munera reddita sunt mulieri, non pro malorum aut corollarum precio: sed solidae domus, agri, famulae, uenestres florulenta, auri quantum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones nobilissima, exhausta est, atque exinanita. Deinde ubi iam exuccus esset, eo relicto, alium quempiam adolescentulum Cretensem, bene nummatum uenata est, atque ad illum desciiuit. Iam uide licet illum adamabat: atque is quidem credebat. Itaque Dinias neglectus non à Chariclea modo, uerum etiam ab assentatoribus ( nam isti quoque ad Cretensem amatorem iam desciiuerant ) abit ad Agathoclem iampridem non inscium, quam illi res miserè haberent. Ac pudesceus quidem initio, tamen exposuit omnia, amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem: in summa, non uisiturum sese, nisi cum Chariclea consuetudinem haberet. Ille uero intempestiuum esse ratus id temporis exprobrare Diniae, quapropter ex amicis unum sese non admisisset, sed tum quidem assentatores suos sibi anteposuisse: diuendit, quam unam habebat in Samo, domo paterna, precium illi attulit talenta tria. Quae simulatque recepit Dinias, haud clam erat Charicleae: rursus subito formosus factus: rursus ancilla et literula, et expostulatio, quod iam diu sese non adisset: concurrerunt item adulescentes applaudentes, ut uiderent Diniae adhuc esse quod daret. Cum autem pollicitus esset sese uenturum ad illam, uenisset que primo ferè somno, esset que intus Demonax Charicleae maritus, siue quod

quod alioqui præsenserat: siue de composito, proditioneq;  
 uxoris (nam utrunque fertur) exiliens uelut ex insidijs, &  
 atrium iubet occludere, & Diniam comprehendi, ignem  
 ac flagra munitans: neque non gladium tanquam in moe-  
 chum educens. Ille porro reputans quibus in malis esset:  
 ueste quopiam de proximo, ut iacebat, arrepto, tum ipsum  
 occidit Demonactem, in tempus adigēs: tum Charicleam:  
 atque hanc quidem non ictu uno, uerum etiam & ueste se-  
 pius, & postea Demonactis gladio, feriens. At famuli in-  
 terea muti stabant, rei nouitate attoniti. Deinde compre-  
 hendere conati, quum in hos quoque ferro insiliret, ipsi  
 quidem aufugerunt. Dinias autem clam sese subduxit, tan-  
 to patrato facinore. Et ad auroram usq; apud Agathoclem  
 diuersabatur: pariterq;, & quæ facta essent reputabant, &  
 quid in posterum esset euenturum, considerabant. Ut au-  
 tem diluxit, milites aderant (iam enim res erat diuulgata)  
 comprehensumq; Diniam, nec hunc inficiantem homici-  
 dium, adducunt ad præfectum, qui per id tempus Asiam  
 moderabatur. Hic eum ad Persarum regem remittit. Nec  
 ita multo post relegatus est Dinias in Gyaron insulam  
 ex Cycladibus unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad ui-  
 ueret, exularet. Agathocles autem cum reliquis in rebus  
 nunquam absuerat, tum pariter soluit in Italiam, & ami-  
 corum solus una est in iudicium comitatus, neque usquam  
 defuit officio. Porro ubi iam in exilium profectus est Di-  
 nias, ne tum quidem desertus est ab amico. Quin potius  
 ipse suapte sponte damnatus uersabatur in Gyaro, si-  
 mulq; cum illo exulem agebat. At quum iam rerum ne-  
 cessariorum omnium inopia laborarent, locans seipsum  
 purpurarijs

purpurarijs, unà cum alijs urinabat, quodq; hinc partum  
 est referens, Diniam alebat. Quin & egrotanti diutissime  
 inseruiuit: & ubi uita defunctus est, noluit unquam in pa-  
 triam reuerti, uerum inibi perseuerauit in insula, pudori  
 sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset: Hoc tibi  
 Græci factum amici retulerim, quod quidem non ita pri-  
 dem accidit, haud enim scio an anni quinque præterierint,  
 quod Agathocles in Gyaro mortem obiit. TOXA. At  
 utinam iniuratus ista Mnesippe dixisses, uidelicet quo  
 mihi fas esset, eis non habere fidem. Adco Scythicum quen-  
 dam amicum Agathoclem istum descripsisti, quin uereor  
 ne quem & alium isti similem narres. MNES. Audi-  
 iam & alium Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Retu-  
 lit autem mihi de hoc Simylus nauclerus Megarensis, ad-  
 iurans profecto se teste rem factum esse. Aiebat enim na-  
 uigasse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum,  
 collectitios quosdam homines uehementem, in his fuisse Eu-  
 thydicum, unàque cum hoc Damonem Chalcidensem  
 eiusdem amicum. Ac natu quidem eos equaleis fuisse: ue-  
 rum Euthydicum ualentem, robustumq; Damonem con-  
 tra, suppallidum atque ualetudinarium, quasi qui nuper  
 (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaque ad  
 Siciliam usque feliciter aiebat Simylus nauigasse ipsos.  
 Cæterum ubi transmissò freto, in ipso iam Ionio mari  
 nauigarent, tempestatem maximam eis incubuisse. Quid  
 autem attinet multa referre: immaneis quasdam procellas  
 ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis  
 mala? Ut uero iam haud procul abessent à Zacyntho,  
 nuda nauigantes antenna: præterea & funes quosdam  
 trahentes

trahentes, quo nimirum uim impetumque fluctus exciperent: circiter noctis medium, Damonem, qui in tanta iactatione nauſearet, uomuiſſe in mare propendentem. Deinde, ut conijcio naue uehementius inſiccam partem, in quam ille propendebat, inclinata, ſimulque propellente fluctu, excidiſſe: cum prono capite in pelagus: neque nudum tamen, uidelicet ut miſero uel natare commodè liceret. Mox itaque ſucclamaiſſe quum præſocaretur, uixque ſeſe ab undis ſuſtolleret. Porro Euthydicum ſimulatque audiſſet (nam forte fortuna nudus in ſtrato tum erat) abiçiſſe ſemet in mare, arreptoque Damone, qui iam deficiebat (diutius enim iſta uideri poterant, Luna ſcilicet relucente) unà iuxta illum naſſe, ac ſubleuaſſe. Ac uoluiſſe quidem illis opitulari ſeſe miſeratos uirorum calamitatem, uerum nequiſſe quòd uento præualido raperentur. Illud tamen ſciſſe, ſubera complura ad illos proieciſſe, tum ex contis aliquot, ut ab his ſuſpenſi natarent, ſi quem forte ex eis nanciſcerentur, poſtremo ſcanſoria quoque tabulata, quæ quidem erant neutiſquàm exigua. Cogita iam per deos, quod aliud grauius beneuolentiæ documentum quiſquam ædere queat in hominem amicum, qui noctu decidiſſet in mare, uſque adeo ſauiens, quàm communicata morte? Iamq; adeo mihi ante oculos pòne imminentes procellas, fragorem aque ſeſe adglomerantis, ſpumam undique efferueſcentem, noctem, ac deſperationem. Ad hæc illum iam præſocari incipientem, uixque undis extantem, manusq; porrigentem amico: hunc autem incontinenter inſilientem, ſimulq; nantem, prorſusq; ſollicitum

tum, ne se prior Damon interiret. Sic enim profecto con-  
 gredies, quod haud ingenerosum hunc quoque amicum,  
 uidelicet Euthydicum, retulerim. TOXARIS. Vtrum  
 perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex inspera-  
 to illis contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui.  
 MNESES. Bono animo es Toxaris, seruati sunt, quin  
 hodie que Athenis agunt, ambo Philosophie dantes ope-  
 ram. Nam Simylus ea demum narrare poterat, que non  
 etu uidere licuit, hunc delapsum, illum desilientem, si-  
 mul que nantes, quatenus per noctem dabatur assficere.  
 Porro que post hæc acciderint, Euthydicus ipse nar-  
 rat. Primum quidem, subera quædam forte nactos, su-  
 spendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse, sanè  
 quàm incommode. Deinde ubi tabulata conspexissent,  
 iam sub auroram annasse, conscensis que illis commode  
 deinde nantes appulisse Zacynthum. Post hos autem,  
 qui neutiquam mali sunt, ut ego quidem autumo, acci-  
 pe iam tertium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Co-  
 rinthius Areteo Corinthio, & Charixeno Sicyonio  
 amicis utebatur, & ijs quidem opulentis, quum ipse pau-  
 perrimus esset. Hic uita decedens, testamentum reliquit,  
 alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an  
 tale sit appariturum, uiro probo, & apud quem ami-  
 citia in precio sit, qui que uel cum præcipuis in ea certare  
 queas. Sic enim in eo scriptum erat: Lego Areteo qui-  
 dem matrem meam alendam, atque in senecta fouendam:  
 Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote,  
 quanta ab illo maxima dari poterit. Erat autem illi ma-  
 ter anus, ac filiola iam matura nuptijs. Siquid autem in-  
 terim

terim acciderit alterutri, huius quoque partem (inquit) alter habeto. Huiusmodi lecto testamento, ij qui tenuitatem quidem Eudamide nouerāt: at amicitiam, quæ illi cum his uiris intercesserat, ignorabant, rem pro ludo iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui nō cum risu discederet, quod eiusmodi hereditatem Aretæus, et Charixenus essent accepturi, felices uidelicet, atq; ita aiebant: Siquidem persoluēt Eudamide, superstites etiam ipsi hereditatem tradent mortuo. Ad heredes, quibus ista erant legata, ut audierunt, uenerunt illico, agnoscentes rataq; facientes ea, quæ erant testamento mandata. Itaque Charixenus quinque duntaxat dies superstes, diem obiit. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, et matrē alit Eudamide, et filiā non ita pridem elocauit, ex quinq; talētis quæ possidebat, duobus in propriæ filiæ dotē, duobus in amici filiā erogatis: Ac nuptias ambarū eodē die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iste uidetur, num nam leue amicitie argumentum exhibuisse, adita huiusmodi hereditate, neque deserto amici sui testamento? an hunc quoque in perfectis, idoneisq; calculis ponimus, ut sit unus ē quinque? T O X A. Et iste quidem egregius, quanquā equidem Eudamidam multo magis ob fiduciam admiratus sum, qua fuit erga amicos: declarauit enim, quod et ipse eadem fuisset factururus erga illos, tametsi non essent ea scripta in testamento, uerum ante alios uenisset nō scriptus talium heres. M N E S. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo: Zenothemim Charmolēi, Masilia oriundum. Commonstrabatur autem mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat.

apparebat. Aſidebat illi uxor in rheda iter facienti, quā  
 alioqui deformis, tum dimidia nēpe dextra corporis par-  
 te manca, alteroq; capta oculo, teterrimum quoddam, et  
 refugiendum terriculum. Deinde quum demirarer, ſi de-  
 corus ille quum eſſet, ac uenustus, ſuſtineret cuiſmodi mu-  
 lierem ſibi adiunctam: is qui mihi eum commonſtrabat,  
 cauſam exponit, quare in id matrimonium incidiſſet: no-  
 uerat enim comperte omnia, nam ipſe quoque Maſilien-  
 ſis erat. Menecrati (inquit) huius ſœdæ patri, amicus  
 erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipſe iſdem re-  
 bus par. Deinde aliquanto poſt, facultatibus exutus eſt ex  
 condemnatione Menecrates, quo tempore pariter infā-  
 mis, et ad capeſſendos magiſtratus inidoneus eſt iudica-  
 tus à ſexcentum uiris, tanquam qui ſententiam iniquam  
 pronuntiaſſet. Ad hunc autem modum, inquit, nos Maſi-  
 lienſes mulctamus, ſi quis corrupte iudicet. Grauiſſe itaq;  
 ferebat Menecrates: primum, quòd eſſet condemnatus:  
 deinde, quòd è diuite pauper: poſtremo, quòd ex nobili  
 repente factus eſſet infāmis, ac reiectitiuus. At præter cæ-  
 tera eum ipſa diſcruciabat filia iam nubilis, utpote annos  
 nata decem et octo, quam ne cum omni quidem patris  
 ſubſtantia, quam ante condemnationem poſſederat, di-  
 gnatus fuiſſet quiſquam ingenuus ac pauper facile acci-  
 pere, quæ tam infelici fuerit forma. Quin et concidere di-  
 cebatur, idq; circa lunam creſcentem. Hæc ubi apud Ze-  
 nothemim deploraret, bono, inquit, animo es Menecra-  
 tes. Neque enim ipſe egebis neceſſarijs, et filia tua di-  
 gnum aliquem ſuo genere ſponſum inuenerit. Atque hæc  
 eloquutus, ſtatim apprehenſa illius dextra, deduxit domū.

Ibiq; opes, que illi multe erant, partitus est cum illo, ac cœna parari iussa, cœuiuius accepit amicos, et in his Menecratem, ueluti iam è necessarijs cuipiam persuasisset, ut puellam in matrimonium acciperet. Posteaquàm autem conuiuuium peregerant, libassentq; dijs, tum uero plenum illi calicem porrigens: accipe, inquit, Menecrates, à genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie ducturus sum ego filiam tuam Cydimacham, dotem autem iam olim accepi, talenta quinque, et uiginti. Illo uero respondente, absit ne feceris, ô Zenothemus, ne'ue ipse usq; adeo insaniam, ut te neglectum, qui et iuuenis es, et formosus, conspiciam cum deformi puella, ac debilitata cōiugatum. Hec, inquam, illo loquente, hic sponsam adiunctam tollens, abduxit in thalamum: ac paulo post prodijt, ea deuirginata, atque ex eo tempore cum illa uiuit, supra modum diligens, et quemadmodum uides, circumferens eā. Et non solum non pudet matrimonij, uerumetiam perinde, atque glorians de eo, sic ostentat, propterea quod negligit corporis formam ac fœditatem, ad hec opes, et famam, tantum amici rationem habet Menecratis, neque arbitratur eum sexcentum uirum sententia deteriorem esse factum, quantum ad necessitudinem. Quanquàm pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum. Puellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque diu est, quod tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis coronatum, ac pullis amictum, quo plus miserationis auo cōciliaret. At infans arridebat iudicibus, maribus complodebat. Itaque curia commota super illo, remisit multam Menecrati, atque ille iam rei, fameq;

fameq; restitutus est, eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat Masiliensis Zenothemin amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti uides, neq; qualia passim Scythæ faciunt, qui concubinas formosissimas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq; uerò mihi uideor alium quempiam debere dicere, Demetrio Suniensis præterito. Nauigarat in Aegyptum Demetrius, unà cū Antiphilo Alopecensi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atque ephebus ephebo conuixerat, pariterq; fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam disciplinam sequutus, sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uerò medicæ scientiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Aegyptum, ad spectaculum Pyramidum, Memnonis que. Nam audiuerat illas, quum essent sublimes, umbram non iacere. Memnonem autem uocem edere, ex oriente sole. Harum igitur rerum cupiditate adductus Demetrius: uidelicet ut pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mensem aduerso Nilo nauigabat relicto Antiphilo, quòd is itinere atque aestu defessus esset. Hic autem interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicum postularet. Nam puer eius ut nomine, ita et patria Syrus inita societate cum sacrilegis aliquot, unà cum illis in Anubis templum irrupit: sublatoq; Deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo aureo et hoc, neque non cynocephalis argenteis, atque id genus alijs: omnia apud Syrum deposuerant. Deinde forte cõprehensi (capti enim fuerāt, diuidentes nescio quid) rem omnem protinus confessi sunt, districti in rota: deponatig; uenerunt in aedes Antiphili: ubi res furto sublatas

depromebant. sub lectica quadam in abdito condita. Syrus itaque illico uinctus, una'que herus huius Antiphilus: atque is quidem interea dum preceptorem audit, a uulsus. Nec opitulabatur quisquam: quin magis hi qui fuerant hactenus amici, auersabantur hominem tanquam qui templum Anubis sacrilegio compilasset: sese'que impiari credebant, si cum illo bibissent, aut edissent. Porro duo qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuasantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sordidissimus. Porro praefectus carceris Aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere Deo, atque illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminerebat. Quod si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse, impudens habebatur: atque hoc nomine multo etiam magis erat inuiclus. Subægrotabat itaque iam, maleq; habebat: nec mirum: quippe qui humi cubaret, idq; etiam noctu: neque crura sineretur protendere, ligno inclusa: nam per diem catasta stringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu congebatur totus in uinculis esse. Ad haec insuper domicilij paedor, ac praefocatio, multis ibidem uinctis, locum'que angustum prementibus, adeo ut uix respirarent, tum ferri stridor, ac somnus exiguus: haec omnia molesta erant, atque intoleranda: nimirum homini eiusmodi rerum insucto, minime'que ad tam durum uitae genus exercitato. Quum uero iam deficeret, ac ne cibum quidem capere posset, reuersus est tandem ex Demetrius, nihil dum sciens eorum'que acciderant. Vt autem cognouerat quo in loco

in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem uenisset: tum quidem admissus non est, propterea quod uespera iam esset: & carceris custos iam dudum occlusis foribus dormiebat ministris excubias agere iussis. At mane quum esset ingressus, multis uidelicet precibus admissus, accedens multo tempore querebat Antiphilum: quippe maiorum multitudine sic immutatum, ut cognosci non quiret. Circumiens igitur è uinctis unumquenque contem-  
plabatur: eorum more qui familiarium cadauera iam mar-  
cida facta, requirunt in stragibus. Quod ni nomen fuisset elocutus, Antiphilum Denomenic filium: ne longo qui-  
dem tempore potuisset agnosci quisnam esset, usquea-  
deo præ malis erat transfiguratus. Vt uero ad uocem agnitam respondisset, atque adeunte illo comam diduxisset: eam à uultu abigens sordidam atque impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt, oculis oborta caligine, in tam inopinato spectaculo. Verùm aliquanto post, posteaquam & ipse sibi redditus, & Antiphilum recipiens Demetrius de singulis esset illum diligenter percontatus, bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse: reliquum autem illi donat, detra-  
ctis illi putribus, atq; detritis; quibus erat opertus pan-  
niculis, atque ex eo die modis omnibus illi aderat: curam eius agens, inseruiensq;. Locans enim sese ijs, qui uersa-  
bantur in portu mercatoribus, à mane ad medium usque diem, oneribus gestandis non parum lucri faciebat. De-  
inde ab opere reuersus, mercedis partem carcerario in ma-  
num dabat, quo illi mansuetum hunc, ac pacatum redderet. De reliquo autem, in amici curâ affatim suppeditabat.

Atq; interdiu quidem aderat Antiphilo, quo illum con-  
solaretur: ubi uero nox occupasset, pro carceris foribus  
facto ex herbis thorulo, substratisq; frondibus, adquies-  
cebat, et in hunc quidem modum aliquandiu degebant:  
ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atque ob id  
mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in  
carcere latrone quopiam, id'que ut putabatur ueneno,  
& custodie exactissimè obseruata, neq; deinde quisquam  
admissus in domicilium uinculis liber. Quas ob res du-  
bius, atq; anxius, quum alia uia non pateret, qua liceret  
amico adesse: adito præfecti collega, seipsum desert, tan-  
quàm in irruptione templi Anubis communem operam  
addidisset. Id simulatque confessus est, abductus est ilico  
in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis  
precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime An-  
tiphilo, atque eadem in trabe uinciretur. Hic igitur uel  
maximè declarauit, quanto in illum fuerit amore, quum  
sua ipsius incommoda negligeret, cum & ipse interim e-  
grotaret: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset,  
ut ille & quamplurimum dormiret, & minimum ange-  
retur. Atq; ita commodè tolerabant, communicatis inter  
ipsos malis: donec aliquanto post, tale quiddam accidit,  
quod finem fermè eorum imponeret calamitati. Siquidem  
è uinctis quispiam, haud scio unde nactus limam, adiun-  
ctis coniuratis captiuorum plerisq;, catenam insecuit, qua  
seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc insertis, sol-  
uitq; omnes. Qui quidem facillè trucidatis, quippe paucis  
custodibus, conglobati profiliere. Atque hi quidem illico  
quò quisque poterat, dissipati: postea plerique sunt com-  
prehenfi

prehensi. Porro Demetrius, et Antiphilus inibi remanserunt: Syro quoque retento, qui iam aufugere parabat. Ut autem diluxisset: Aegypti praeses, cognito quod acciderat, emisit quidem qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quòd soli non aufugissent. At illis haud quaquam sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autem Demetrius, sibiq; nò mediocribus in rebus iniurià fieri praetendebat, si pro maleficis habiti, uiderentur uel cõmiseratione, uel ob id laudis, quòd non aufugissent, dimitti. In summa, compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi reperit, nihil eos cõmeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolatus super poena quam tulerant, praeter ius in uincula coniecti. Quinetiam ambos munere prosecutus est, idq; de suo: Antiphilum drachmarum decem milibus: bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nunc quidem in Aegypto est. Demetrius autem sua quoque uiginti milia relinquens amico, concessit in Indiam: profectus ad Brachmanas, tantum hoc loquutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendum uideri, quòd tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is perseueraret esse, qui erat, uidelicet qui possit paucis esse contentus: neque illum amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici Graeci. Quod nì initio notasses nos, tanquam qui uerbis nos iactaremur: idẽ profecto relaturus erã tibi complures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quum interim pro seipso nihil responderet: Pro Antiphilo ue-

ro lacrymas funderet, atque etiam supplex esset: totamq;  
 causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos  
 eos liberos fecit. Hos igitur paucos è plurimis, quos mihi  
 primum memoria suggestit, tibi narrauerim præclaros, ac  
 firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedens à nar-  
 ratione, tibi dicendi partes trado. Tu porro uti Scythas  
 his non inferiores referas, sed longe præstantiores, tibi  
 ipsi curæ fuerit, siquid de dextra sollicitus es, ne ea tibi  
 præcidatur. Verum oportet strenuum præstare uirū. Et  
 enim res quedam uehementer ridicula tibi contigerit, si  
 cum Orestem ac Pyladem admodum sophistice laudaris,  
 pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. T O X A.  
 Recte tu quidē Mnesippe: qui quidem ad dicendum etiā  
 exhortaris: perinde quasi nihil sollicitus sis, ne tibi lingua  
 excetetur, uicō in narrationibus. Sed iam exordiar nihil  
 quidem quemadmodum tu, uerbis phalerans atque exor-  
 nans (neq; enim is Scytharum mos) præsertim quum res  
 ipse longe magis loquatur, quàm uerba. Nihil autē eius-  
 modi expectaueris à nobis cuiusmodi in commemorando  
 laudibus extulisti: puta si quis sine dote duxerit deformem  
 mulierem: aut si quis amici filie nubenti pecuniolam do-  
 nauerit, duo talenta: ac per Iouē, si quis sponte eat in uin-  
 cula, quum certo sciat se paulopost esse soluendū. Admo-  
 dum enim leuia ista: neq; quicquam inest in his, uel magni  
 negotij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referā mul-  
 tis cædes, bellaq;, et mortes, amicorum causa susceptas,  
 ut intelligas uestra ista lusum esse, si cum Scythicis con-  
 ferantur. Neq; tamen istuc sine causa facitis, sed merito  
 parua ista miramini: propterea quòd non sunt uobis ad-  
 modum

modum graues occasiones declarandæ amicitiaë, quippe in alta pace uiuentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate queas scire, bonus sit gubernator, nec ne. Tempestate enim tibi opus fuerit ad hoc, ut dignoscas. At apud nos bella perpetua, et aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte cōcurrimus, pro pascuis, prædaq; pugnamus. Hic potissimū opus est bonis amicis, eodq; quam firmissimè constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atque inexpugnabilia esse iudicantes. Prius autem uolo tibi commemorare, quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quemadmodum uos, neq; si quis æqualis sit, aut uicinus: uerum ubi strenuum quempiam uirū conspexerimus, quiq; præclara facinora patrare possit, in hunc omnes studio incumbimus, et quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quasi procos agentes, nihilq; non facientes, ne uidelicet frustremur amicitia, ne ue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias ceteris repulsis, delectus est quispiam, protinus fœdus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum: nimirum, et uicturos eos pariter, et mortē appetiturum, si sit opus, alterum pro altero. Atque ita facimus. Etenim simulatq; incisis digitis, sanguinem in calicem destillauerimus, summisq; intinctis gladijs, ambo pariter admoventes biberimus, non est quicquam quod deinde nos queat dirimere. Admittuntur autem ad huiusmodi fœdera, ad summum tres. Nam qui multis sit amicus, is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atque adulteræ uxores: arbitramurq; iam non perinde firmam illius amicitiam fore, posteaquam est in plures partes disse-

Etia. Exordiar autem ab his, quæ nuper Dandamis feci.  
 Dandamis enim hic in conflictu cum Sauromatis, quum  
 esset captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin p  
 tius antè tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoqu  
 dem isthuc initio sum pollicitus. Non enim per Ventum  
 & Acynacem, quicquam mentiturus sum apud te de Sa  
 thicis amicis. MENE. Equidem tuum iusiurandum ha  
 magnopere desiderabam: proinde recte facis, qui nullu  
 deorum iures. TOXA. Quid tu narras? an non t  
 uidentur esse dii, Ventus, & Acinacis? Adeo'ne te fug  
 quod nihil sit maius mortalibus uita, ac morte? Per h  
 utique iuramus, quoties per Ventum, & Acinacem iur  
 mus: uidelicet per Ventum, tanquam qui uita sit cau  
 per Acinacem uero, ut qui mortis sit autor. MENE  
 Atqui si ista idonea causa est: profecto multos alios qu  
 que deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta i  
 culum, lanceam, uenenū, funem, atq; his consimilia. Qu  
 doquidem uariius est iste deus interitus, atque innumer  
 biles aperit uias, quibus ad illum sit aditus. TOXA. Vi  
 quam contentiose nunc, quamq; litigiose isthuc fac  
 dum medio sermone interpellas me, excutisq; ac disturba  
 orationem meam. At ipse loquente te, silentium ageba  
 MENE. Age, non sum isthuc posthac factururus Toxar  
 Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter, qu  
 restat dicere: perinde quasi nec adsim dum loqueris, ad  
 tibi silebo. TOXA. Quartus igitur agebatur dies Da  
 damidi, & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant,  
 mutuum sanguinem pariter biberant. Venerant int  
 ea in regionem nostram Sauromatæ, cum equitum

cem milibus : peditum autem ter tantum aduenisse stre-  
batur. Ii nimirum quum in nos irruissent imparatos, ne-  
que expectantes illorum insultum, omnes quidem cede-  
re cogunt, complures autem repugnantes occidunt,  
nonnullos & uiuos abducunt, nisi si quis effugerat tra-  
nans in ulteriorem fluminis ripam, ubi nobis dimidium  
copiarum, & pars curruum erat. Sic enim id tempo-  
ris castra fueramus metati, haud scio quo consilio Ar-  
chiplanorum, id est, ducum nostrorum, ad utranque Ta-  
naidis ripam. Protinus itaque, & prædas abigebant, &  
captiua abducebant, & tentoria diripiebant, & curri-  
bus potiebantur, atque ijs plerisque cum uiris captis, &  
sub oculis nostris concubinas, uxoresque nostras constu-  
prabant. Nos porro rem indigne tulimus. At Amizo-  
ca quum duceretur (erat enim captus) nominatim in-  
clamauit amicum, misere uinctus, simulq; calicis, & san-  
guinis commonefecit. Quod simulatque exaudierat Dan-  
damis, nihil etiam contatus, spectantibus omnibus trans-  
iit ad hostes. Ibi Sauromatae densatis telis irruerunt in  
illum: iam confixuri, nisi succlamasset: Zirim. Hoc uerbi  
si quis sonuerit, postea non interimunt, sed recipiunt, tan-  
quam dedentem sese precio redimendum. Moxq; ad il-  
lorum ducem adductus, reposcebat amicum: ille redem-  
ptionis precium postulabat. Neque enim prius dimissu-  
rum sese, nisi maximum pro illo recepisset. Tum Dan-  
damis: que possidebam, inquit, ea omnia à uobis dire-  
pta sunt: quod si quid est quod nudus præstare queam, id  
sum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uo-  
les. Et si ita uis, me ipsum huius in locum recipe, & ab-  
ute

utere ad quodcumq; tibi lubitum crit. Ad hæc Sauromata: Nihil, inquit, opus retinere te: præsertim quum temet dedideris. Quin tu parte eorum quæ possides tradita amicum abducito. Rogat ilico Dandamis, quidnam uellet accipere. Ille oculos postulat. Atque hic protinus exhibuit eruendos. Deinde ubi essent execti, iamq; precium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: unaq; tranantès, incolumes ad nos redierunt. Id factum animum reddebat Scythiis omnibus, neque iam uictos esse rebantur sese, quum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nondum esse abductum ab hostibus: uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem non mediocrem incutiebat: reputantibus cum cuiusmodi uirès, si se præparassent, essent pugnaturi: tametsi tum quidam ex improuiso superassent: proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisq; ciuitatibus, fuga sese subduxerunt. Porro Amizoca non tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipsius semet exoculauit. Atq; ita sedent ambo, omniq; honore à populo Scytharum publicitus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referre possentis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad istos quinq; adiungere: etiam citra iusiurandum, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui: Tu uerò si quem talem narraffes, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phaleras narrationi fueris admixturus: quemadmodum supplicarit Dandamis: et quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, et quopacto redierit, & quemadmodum exceperint cum Scythæ, adgratulantes, beneq;

heneq; ominantes, atque id genus alia: cuiusmodi uos ad demulcendas aures soletis artificio quodam addere. Audi igitur, & alium huic parem Belittam, huius Amixocæ consobrinum. Is ut detractum ex equo à leone Basthen amicum conspexisset: nam forte simul erant in uenatu: iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atq; unguibus laniaret, defiliens & ipse inuolauit in tergum beluæ, reflexitq; in sese prouocans, auertensq; atq; inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iā semimortuo, ad Belittam sese conuertit, atque ipsum quoq; circumplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Itaq; pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macente, Lonchate, & Arfacomæ amicitiam. Hic enim Arfacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo: tum quum legationeungeretur super tributo, quod Bosporini semper nobis pendere soliti, id temporis tertium iam mensem ultra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur quum Mazæam uidisset proceram atque decoram uirginem, amore captus est, grauiusq; dis cruciabatur. Iam itaque quæ de tributis agebantur, erant transacta: responderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusq; rebus freti, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atque id temporis forte fortuna multi

multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij: in his erat & Tigrapates Lazorum princeps, & Adyrmachus Machlynæ dux, alijque cum his permulti. Oportet autem unumquenque procum, posteaquam exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumque accumbere. Deinde peracto conuiuio, postulata phiala, uinum in mensam effundere, atque ita sponsam ambire, multum interea colaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hunc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentque regna, & opes commemorantes: tandem Arfacomas, postulata phiala, non libauit (neque enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in Deum) sed haustum bibens: Da mihi rex, inquit, filiam tuam Maxeam uxorem, qui multo sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore uero admirante (sciebat enim rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scytharum esse) percontanteque quantum pecorum, aut quantum habes plaustorum Arfacoma: nam ijs rebus uos diuites estis, Imò nec plaustra, inquit possideo, nec armenta: uerum sunt mihi duo amici honesti probique, quales alij Scytharum nemini. Ac tum quidem ista dicens, risus est, contemptuique habitus, uisusque temulentus. Mane uero reliquis prelatum est Adyrmachus, iamque sponsam abducturus erat in Mæotidem ad Machlynenses. Porro Arfacomas domum reuersus, amicis indicat, quemadmodum reiectus esset à Rege, risuique habitus in conuiuio, quum pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes, nempe uos, ò Loncha-

ta, atq; Maecenta, uestramq; beneuolentiam longe presta-  
 re, multoq; firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verum  
 hæc dicentem me subsannauit, contempsitq;: & Ady-  
 macho scilicet Machlyensi tradidit apportandam spon-  
 sam, quod aureas phialas se diceret habere decē, præterea  
 currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium  
 boumq; multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus  
 uiris pecorum multitudinem, operosa pocula, & currus  
 graues. Proinde, o amici, dupliciter ex crucior: nā & Ma-  
 zæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata,  
 non mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem,  
 & uos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad unum-  
 quenq; è nobis tertia contumelia pars pertinebat: si mo-  
 do ita uiuimus, quemadmodum cœpimus quum coniunge-  
 remur: nimirum ut unus homo simus, iisdem dolentes, iis-  
 demq; gaudentes. Imò, inquit Lonchates, unusquilibet è  
 nobis totus iniuria afficiebatur, tum quum in te ista fie-  
 rēt. Quomodo igitur (inquit Maecentes) his in rebus age-  
 mus? Per partes, inquit Lonchates, negociū suscipiamus.  
 Atq; ego quidem recipio Arfacoma me caput apportatu-  
 rum Leucanoris. Tu uero sponsam creptam huic adducas  
 oportet. Ita fiat, inquit. At tu Arfacoma, inter hæc (nam  
 his peractis uerisimile est exercitu ac bello fore opus) hic  
 mane, quo contrahas, & appares arma, equos, atq; alia-  
 rum rerum uim, quantum potes maximam. Facillime autē  
 plurimos adiūxeris: partim quod ipse strenuus, partim q;  
 nobis non pauci sunt familiares. Maxime uero si defede-  
 ris in tergoe bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidē quan-  
 tum potuit, rectā profectus est in Bosporū, puta Loncha-  
 tes:

tes: alter, id est, Macentes ad Machlyenses, eques utraque. At Arsacomas domi manens, et cum equalibus contulit, et ex familiaribus uim hominum armavit. Demum et in tergo bouis desedit. Consuetudo autem de sedendo in tergo bubulo huiusmodi est apud nos. Vbi quis ab alio laesus est, cupitque ulcisci, neque par esse pugnae uidetur: tum boue immolato, carnes frustulatim concisas, igni torret. Dehinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo: in tergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximum est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, aduentibus domesticis: praeterea si quis alius uelit, quisque partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur: hic quidem equites praebiturum se quinque suo pte cibo, suoque stipendio: ille decem: alius plures: alius armatos pedites quot possit: atque qui pauperimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis ingens nonnunquam multitudo. Et huiusmodi quidem exercitus, et certissima fide cohaeret, et hostibus expugnatu difficillimus est: non aliter, quam si iureiurando esset adactus. Nam in tergum ascendisse, instar iurandi est. Arsacomas igitur his in rebus procurandis satagebat: coicruntque illi equites quidem circiter quinquies mille, tum armati ac pedites promiscue, uicies mille. At Lonchates ubi ignotus peruenit in Bosphorum, Regem adit, tractantem quiddam de regni negocijs, aitque uenire quidem sese publico Scytharum nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iussisset: De publicis, inquit, negocijs, haec in praesentiarum denunciant Scythae:

Scythæ: ne uestri pastores in planiciem usque transgre-  
diantur, sed intra Trachonem pascant. Ceterum latrones  
de quibus expositulatis quòd regionem uestram incurserint:  
negant eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quen-  
que lucri causa prædari. Quòd si quis illorum deprehen-  
datur: tui arbitrij esse, ut in eos animaduertas. Hæc qui-  
dem illi denuntiant. At ego tibi indico, grauem in uos  
insultum futurum ab Arfacoma Mariantæ filio, qui nu-  
per legatum egit apud te, idq; (opinor) quum filiam tuam  
postularit, non affecutus sit abs te: ob id indignantur, se-  
detq; in tergo re-taurino septimum iam diem, cōtractusq;  
illi est exercitus haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor)  
et ipse, cogi uim copiarum in tergum bouis. Quòd au-  
tem aduersum nos cogerentur, quodq; Arfacomas huius  
rei dux esset, id uero me fugerat. Atqui in te, inquit Lon-  
chates, hic apparatus constituitur. Mihi autem inimicus  
est Arfacomas, grauiusq; fert, quòd sibi præferat à natu  
maioribus, et quòd in omnibus illo uidear esse præstan-  
tior. Quòd si mihi spononderis alteram filiam tuam Bar-  
cetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi re-  
uersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, ui-  
delicet supra modū formidine correptus, propterea quòd  
non ignoraret, quam ob causam iratus esset Arfacomas:  
nimrūm ob nuptias, tum aliās quoque metuerat semper  
Scythas. At Lonchates: Iurato inquit, te præstiturum pa-  
ctā, neq; inficiaturum. Id quum fieret, iamq; resupinatus  
in cælum iurare uellet: Absit, inquit, ut hic, ne quis spe-  
ctantium conijciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc  
templum Martis ingressi, occlusis foribus insiurandum  
h edamus,

edamus, ubi nullus exaudiat. Nam si quid horum inaudierit Arfacomas, uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus. Introeamus, inquit Rex. Vos autem abssistite quàm longissime. Neque quisquam ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaquàm igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem procul abstiterunt, uibrato gladio, simulq; altera manu ob-  
turato ore, ne uociferaretur, ictum in pectus adegit. Deinde caput desectum, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiq; sese dicens adfuturum, tanquam ad negotij quippiam emitteretur ab illo. Atq; ita reuersus eò, ubi equum uinctum reliquerat, conscenso illo, redequitauit in Scythiam. Porro nemo est eum insequutus: quippe diu ignorantibus Bosphorinis, quod acciderat, tum ubi rescissent, factiose de regno decertatibus. Hec itaq; gessit Lonchates, præstitiq; promissum allato Leucanoris capite. Porro Macentes in uia factus certior super his, quæ in Bosphoro acciderant, peruenit ad Macblyenses: primusq; illis nunciũ attulit de rege trucidato. At populus, inquit, te Adyrnache, gener cū sis, ad regnũ uocat. Proinde fac ut ipse prior occupans, imperium arripas, in rebus perturbatis abortus, puella uero te sequatur à tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi cõciliaueris multitudinẽ Bosphoranorum, ubi Leucanoris filiam conspexerint. Ego porro non solum Alanus sum, uerum etiam sponse tuæ cognatus maternus: siquidem nostra è gente Masteram Leucanor asciiuit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Mastera fratribus, qui sunt in Alania: denunciantibus ut quàm potes ocysime, te recipias in Bosphorum,

porum, neq; per negligentiam committas, ut imperium ad Eubiotum deueniat: qui tametsi frater nothus est Leucanoris, tamē Scytharum partibus semper fauit, cum Alanis similitates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat autē eodem cultu, eademq; lingua cum Alanis. Commune enim horum utrunq; Alanis cum Scythis, nisi quod non magnopere comati sunt Alani quēadmodum Scythæ. At Macētes in hoc quoq; illis erat asimilis, uidelicet detonsa coma: quatinus conueniebat Alanum minus esse comatum, quā Scytham. Itaq; his rebus factum est, ut illi fides haberetur, putareturq; Mastere ac Mazææ cognatus esse. Et nunc, inquit, o Adyrmache, ad utrumuis paratus sum: uel proficisci tecum in Bosporum, si uelis: uel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Istihuc equidem, inquit Adyrmachus, longe malim, quādoquidem cognatus es, te puellam adducere. Nam si nobiscum unā proficiscaris in Bosporum, unum duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduxeris, multorum instar fueris. atq; ita factum est, et hic quidem iter ingressus est. Macente tradens ducendam Mazæam, quæ uirgo etiā dum erat. At ille per diem quidē illā curru uehebat: uerum ubi nox incubuisset, imposita equo ( nam id curarat, ut alius quidā eques sese cōsequeretur ) tum insiliēs et ipse, nequaquā deinceps ad Mæotim iter faciebat, sed deflectens ad mediterraneā, relictis ad dexterā Mitæorū montibus, quum uirginem interim aliquoties interquiescere iussam refocillasset, intra triduū à Machlyēsibus in Scythiā usq; permensus est uia: statimq; equus eius ubi destitisset à cursu, paulisper astans exanimatus est. Porro Macentes Ar-

*facomæ Maxæam in manum dans: Accipe, inquit, à me quoq; id quod sum pollicitus. At illo ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasq; agente: Desine, inquit, Macentes, ac noli me alium à teipso putare: nam mihi profecto gratias agere ob hæc quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat dextræ, quòd uulneratæ sibi subministravit, atq; officiose curâ egit agrotantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus, si iam dudum cõmissi, & quatenus licet in unum conflati, magnum adhuc esse credamus, si qua pars nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro seipso fecit, quum pars sit totius beneficio adiuti. Atq; ad hũc quidẽ modũ Arfacomæ gratias agẽti, Macetes respondit. Ceterũ Adyrmachus ubi sensit insidias, nõ perrexit ire in Bosphorũ: iam enim Eubiotus rerũ potiebatur accersitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuersatus: uerum in patriam reuersus, contractis ingentibus copijs, per montuosa irrupit in Scythiam: pauloq; post irruit & Eubiotus, cum Græcos undecunq; poterat secũducens, tum Alanos, & Sauromatas accersitos, utrinque uicies millenos. Coniunctis autem copijs, Eubiotus atque Adyrmachus nonaginta milia confecerunt, atq; ex his tertia pars equites sagittarij. Nos autem (nam, & ipse ad hanc expeditionem cõtuleram, addens ijs, qui in tergum taurinum cõuenerant, equites ad plenum instructos centum) contractis haud multo minus triginta milibus, unã cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arfacoma. Vt autẽ admouẽtes illos cõspeximus, cõtra duximus agmẽ præmissis in hostem equitibus. Atque ubi iam diu acriter esset pugnatum, tandem cessere nostri, interrupta phalã-  
ge.*

ge. Postremo in duo dissectum est uniuersum agmen Scythicum: pars subduxit sese, non omnino palam uicta, uerū ita fugiebat, ut locū dare uideretur: adeo ut Alani ad multum tempus insequi nō auderent: partē alterā, quæ eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenses, undequaq; cadebant, cōsertim iaculis emissis, atq; sagittis, sic ut uehementē laboraretur à nostris, qui tenebātur obfessi. Et iam pleriq; arma proiecerant, quorū in numero forte erat Lonchates, & Macentes: iamq; ambo uulnus acceperant, dum ante alios sese periculis obijciunt. Hic quidē adusto fimore, puta Lonchates: Porro Macentes securi sauciato capite, tum conto in humerū impacto. Quod simulatq; sensit Arsacomus, quum in altero agmine esset nobiscum: turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum clamore in hostes tendere cœpit, sublato gladio adeo, ut Machlyenses uim animi non sustinuerint, sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum aduocatis & alijs, impetū fecit in Adyrmachum, impactoque in ceruicem gladio, ad zonam usque dissecuit. Quo fuso, dissipata est omnis acies Machlyensium, paulopost, & Alanorum: Denique cum his Græci quoq;. Atq; ita redintegrato prælio, nos superiores extimimus, diuq; sumus insequuti trucidantes, donec nox finē imposuit. Postero die ab hostibus uenerūt legati, qui supplices pacem atq; amicitia orarent. Bosporani duplicatū tributum pensuros sese pollicebantur: Machlyenses obfides daturos se confirmabant. Alani ita eam inuasionem compensaturos sese spondebant, ut Sindianos nostro nomine uellent aggredi, quibuscum multo iam tēpore nobis

fuerat simultas. His de rebus auditis suffragijs, imprimis autem Arfacomæ, & Lonchata: pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu suo moderatibus. Huiusmodi Mnesippe, audent Scythæ amicorum causa facere. M N E S. Tragica prorsus, ô Toxari, fabulisq; similia. Et propitius sit Acinaces, & Ventus, per quos iurasti: si quis ista non credat, non admodum reprehendendus esse uideatur. T O X. At uide, uir egregie, ne incredulitas ista ab inuidia uestra profisciscatur. Quanquam non me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his consimilia referam, quæ non uerim à Scythiis esse gesta. M N E S. Tantum ne longum facias, uir optime, neque usq; adeo admisis, uagisq; utare sermonibus: ut nunc sursum ac deorsum Scythiam, Machlyanamq; percurrens: deinde in Bosphorum discedens: postremo rediens prorsus abutare silentio meo. T O X A. Parendum tibi & hanc præscribenti legem, dicendumq; paucis, ne fatigeris unâ nobiscum, audiendo circumcursitans. Quin magis ausculta, quæ in meipsum amicus Sifinnes nomine præstiterit. Quum enim Athenas relicta patria profisciscerer, idq; cupiditate Græcanicarum literarum, appuleram Amastrim Ponticam. Ea est urbs haud procul à Carambe disita in promontorio, obuia ijs, qui à Scythia nauigant. Comitabatur autem Sifinnes, mihi à puero amicus. Nos igitur ubi res quasdam importatas in portu spectassemus, in eumq; è navi subduxissemus, eminus nihil suspicantes mali: interea fures quidam effracta sera, sustulerunt uniuersa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eum diem sufficere posset. Ergo quum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est in ius uocare uel uicinos

nos, qui plures erant, uel hospitem, ueriti ne plerisque sy-  
 cophantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo subla-  
 tos esse Daricos quadringētos, tum uestium permultum,  
 ad hæc tapetia quædam, denique quicquid habueramus.  
 Consultabamus igitur hisce de rebus, quid esset faciundū,  
 omnium rerum egenis, idq; in urbe peregrina. Ac mihi  
 quidem ita uisum est tum temporis, statim demerso in ilia  
 acinace, uitam fugere, priusquam ignauum quippiam, aut  
 indignum esset ferendum, uel fame, uel siti enecto. Contra  
 Sisinnes consolabatur, obsecrans ne quid tale facerem.  
 Aiebat enim excogitasse sese, unde nobis uictus suppete-  
 ret. Et eo quidem die baiulandis è portu lignis allata mer-  
 cede uictum suppeditauit: mane autem obambulans in fo-  
 ro, pompam quandam aspexit iuuenum (quemadmodum  
 aiebat) elegantium ac strenuorum. Hi nimirum uirili-  
 lecti, ut mercede proposita singulare certamen inirent, in  
 tertium diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius  
 negotij conditiones audisset, accedens ad me: Caue post  
 hac inquit, Toxari, ne te ipsum pauperem dixeris: si qui-  
 dem tertio abhinc die diuitem te reddidero. Hæc ait, atq;  
 interea ægre parato uictu, quum iam spectaculum esset  
 institutum, spectabamus et ipsi: etenim assumptum me  
 duxit in theatrum, tanquam ad iucundum aliquod, no-  
 uumq; spectaculum Græcorum. Ergo ubi consedissemus,  
 spectabamus. Ac primo quidem feræ partim iaculis con-  
 fixæ, atq; à canibus agitate, partim in homines quosdam  
 uinctos emissæ, nocentes quospiam, ita ut conijciebamus.  
 Vt autem prodierunt, qui erant ad singulare certamen  
 conducti, ac producto iuvene quodam prægradi, dixisset

b 4 præco:

præco : Si quisquam uelit cum hoc singulari certamine  
 congregari, prodeat in medium, premium pugne acceptu-  
 rus drachmarum decem milia. Ibi protinus assurrexit Si-  
 sinnes desiliens, polliceturq; se dimicaturum, simulq; po-  
 nit arma. Tum acceptam mercedem, decem milia mihi de-  
 ferens, in manum dat: Si uicero, inquit, Toxaris, unâ pro-  
 ficiscemur, suppetetq; commeatus: sin cecidero, sepulto  
 me, redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis sin-  
 gultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidem corpus  
 muniuit: At galeam nequaquam imposuit, sed nudo con-  
 sistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse uulnus ac-  
 cepit, retorto gladio, succiso poplite, ita ut multum san-  
 guinis deflueret. Ego interim iam metu premortuus erā.  
 At ille confidentius inuadentem aduersarium obseruans,  
 ferit in pectore, transfigitq;: ita ut protinus ad pedes il-  
 lius procumberet. ille fissus, & ipse uulnere, mortuo in-  
 cumbebat: parumq; aberat, quin ipse quoque efflaret ani-  
 mam. At ego accurrens erexi, animumq; reddidi. Porro  
 ubi dimissus est, iam uictor declaratus: sublatum illum, do-  
 mum deportaui: multumq; temporis curatus à medicis, su-  
 peruixit quidem, hodieq; agit apud Scythas, ducta in ma-  
 trimonium sorore mea, claudus tamen adhuc est ex uulne-  
 re. Hæc res Mnesippe non apud Machlyenses, neque in  
 Alania gesta est: ut testibus careat, & ficta credi queat:  
 uerum complures extant Amastriani, qui de pugna Sisin-  
 næ memorant. Finem iam faciam: si tibi quinto loco fa-  
 ctum Abauchæ retulero. Appulit aliquādo Abauchas hic  
 in Borystenensium ciuitatem, secum adducens & uxo-  
 rem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem  
 masculum.

*masculum lactentem, altera uero erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes et huius amicus Gyndanes, atque is quidem è uulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cum quibus dum pugnaret, ictus est in femore: ita ut ne stare quidem posset præ cruciatu. Itaq; noctu dormientibus illis (nam forte in cornaculo quodam diuersabantur) ingens ortum est incendium, omniaq; circumclusit, iamq; flamma undique domum circundedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorâtib; repulsa uxore, quæ inharebat, iussaq; ut ipsa sese seruaret, amico in humeris sublato descendit, perrumpensq; euasit, ita ut nequaquam incendio lederetur. Vxor infantem baiulans consecuta est, monens puellulam, ut sese consequeretur. Ea uero semiuersa, abiecto ex uulnis infante, uix exiliit è flamma. Deinde puella unâ cum illa ueniens, penè et ipsa extincta est. Post hæc cum probro obiectaret quispiam Abauchæ, quod desertis liberis, atque uxore, Gyndanem extulisset: Imò liberos, inquit, denuo parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni sint futuri: porro amicū diu fuerit, priusquam inueniam talem, qualis est Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi Mnesippe, è pluribus his quinque propositis: iam tempus est pronunciari, utri nostrum, aut linguam, aut dexteram oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex? M N E S. Nemo. Neq; enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin quid agemus? Quandoquidem in præsentiarum, nullo proposito scopo, sumus iaculati: de integro delecto arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus: deinde*

h s uter

uter succubuerit, ei tum quidem amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera. Aut si hoc crudele, quando tu amicitiam admirari uisus es : ego nihilo secius puto, nullam esse mortalibus possessionem hac præstantiorem neq; pulchriorem : quin ipsi quoque in unum copulati, illud ap-  
 probamus, ut ex hoc die in totam usq; uitam simus amici, utriq; uictores, utriq; maximis potiti præmijs : uidelicet pro unica lingua, unaq; dextera, binas uterque habituri : atq; insuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos : in summa, duplicia omnia. Eiusmodi nanque quiddam est, cum duo tresq; copulantur amici, qualem Geryonem scriptores depingunt, senis manibus, ternisq; capitibus hominem. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui communiter omnia gererent : ut dignum est his, qui amicitia coniuncti sunt. T O X A. Probe dicis, atq; ita faciamus. M N E S. Verum neque sanguine opus est Toxaris, neque acinace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim consabulatio, et quòd eadem amamus, id multo certius est calice illo quem bibitis : propterea quòd huiusmodi nõ obligatione, sed animum postulare mihi uidentur. T O X.

Placent ista, iamq; amici atq; hospites simus : tu mihi hic in Græcia : ego tibi, si quando in Scythiam

perueneris. M N E S. Nimirum ut sis sci-

ens, nequaquam me pigeat uel lon-

gius etiam proficisci, si tales

amicos nancisci liceat,

qualem esse te To

xari ex

tua oratione coniicio.

REVE

## REVERENDO IN CHRISTO

Patri ac domino, D. Renato episcopo Carnutensi,

Erasmus Roterodamus S. D.

**C**VM multis modis compertum haberem, ornatissime pater, quam candide de meo ingenio, meis tum sentias, tum prædices, vir alioqui naris emunctissime: Iamq; ad Italicū iter accincto, per itineris comites nō li- ceret celsitudinē tuam interuifere: ut esset tamen interim quod te tui Erasmi cōmonefaceret, Luciani Pseudomantē nisi: sceleratissimum quidem illum, sed quo non alius sit utilior ad deprehendendas coarguendasq; quorundam istorum imposturas, qui hisce quoq; temporibus uel magici miraculis, uel ficta religione, uel ad simulatis condonationibus, alijsq; id genus prestigijs, uulgo fucum facere solent. Eum igitur leges, uti spero, non modo cum fructu aliquo, uerū etiam summa cum uoluptate, propterea quod intelligam te, licet præter generis claritatem, fortunæ splendorem, muneris auctoritatem, serijs illis ac tetricis studijs absolutum, non solere tamen admodum ab his etiam elegantioribus Musis abhorrere: & huiusmodi lusus nec inamœnos nec infrugiferos arduis negocijs libenter intermiscere. Porro quicquid est, uel nigri salis, quem Momo tribuunt, uel candidi, quem Mercurio ascribunt, id omne in uno Luciano copiosissime reperias licebit. Carnutensis oppidi, tam splendidum profecto, tamq; celebre phanum, fulmine conflagrasse, dici non potest quam feram acerbe. Bene uale in reditum ex Italia nostrum. Lutetia, Anno M. D. V.

Luciani

LVCIANI ALEXAN-  
DER, SEV PSEVDOMANTIS,  
D. Erasmo Rot. interpr.



V QVIDEM charissime Celse, leuē  
forte quandā ac facilem prouinciam tibi  
mandare uideris, cum iniungis ut Alexan-  
dri Agonotichitæ impostoris uitam, com-  
menta, neque non audaciam præstigiâq;  
libro complexus, uolumen ad te transmittam. Verū si quis  
ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profecto non  
minoris sit negotij quam Alexandri eius, cui Philippus  
fuit pater, res gestas literis prodere: tantus fuit scelere,  
quantus ille uirtute. Attamen si candide, ignoscenterq; le-  
gere noles, & quod narrationi deerit, id ex te imputare  
atq; addere, conatum hunc te autore capeſſam, & Augie  
bubile si non omne, at certe pro mea uirili repurgare ni-  
tar, paucis aliquot elatis cophinis: nimirum ut ex his con-  
iecturam facias, quantus, quamq; immensus fuerit finis  
uniuersus, quem ter nulle boues multis annis reddere pos-  
tuerint. Sed amborum interim nomine calumniam uereor,  
tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas memoriæ literarumq;  
monumentis tradi uirum longe sceleratissimum: meo, qui  
sumam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis  
hominis, quem nequaquam oportebat ab eruditis legi, sed  
in frequentissimo quopiâ, & amplissimo theatro specta-  
ri à simijs, aut uulpibus discriptum: quâquam si quis hoc  
crimen nobis impeggerit, poterimus & ipsi nos exemplo  
quodam simili tueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epi-  
Acti

Eteti, uir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem uitam in literarū studio uersatus, cum simile quiddam fecerit, pro nobis quoq; resposurus est. Nam is quidem Tillibori latronis uitam describere non est grauatus. Nos uero multo crudeliorem latronem memoriae prodemus, quippe qui non in syluis ac montibus, sed ipsis in urbibus sit latrocinatus: neque qui Minyam tantum, aut Idam sit pergrassatus, neq; paucas quasdam Asiae partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem suo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam hominem, effigiem eius quoad potero proxime uerbis adumbrans: tametsi nō sum admodum pingendi peritus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi representem, procerus erat, & aspectu decorus, planeq; specie diuina quadam ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, coma partim natiua tectus, partim apposititia: sed hac adeo scienter efficta, ut uulgus serē non sentisceret imitatum ascititiamq; esse. Oculi uehementer acres ac uersatiles, tum diuinum quiddam relucens. Vox dulcissima, pariterq; clarissima. In summa quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari: ac figura quidem hominis erat humani modi. Ceterum mens, atque animus, o malorum depulsor Hercules, & auersor tristium Iuppiter, seruatoresq; Dioscuri, in hostes potius contingat incidere, quam cum eiusmodi quopiam habere commercium. Siquidem ingenio, solertia, acumine longe praestabat ceteris mortalibus. Tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horum unumquodq; supra quā dici

dici posset, illi suppetebat, quibus tamen pessimam in partem est usus. Est quoniam haberet arma tam egregia sibi suppeditata, illico nimirum omnium qui essent sceleribus nobilitati, facile summus euasit, uel superior Cercopibus, Eurybato, Phrynonda, Aristodemo, Sostrato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissimæque de se loqueretur, Pythagoræ semet adsimulabat. At qui ueniam mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina: ceterum si huius ætate uixisset, puer (sat scio) præ hoc uisus fuisset. Sed heus tu per Gratias, caue putes hæc in Pythagoræ contumeliam me dicere, quasi uelim eos similitudine rerum gestarum committere. Verum si quis deterrima quæque, et probrosissima, quæ de Pythagora per calumniam feruntur (quibus equidem haudquaquam fidem perinde ut ueris habuerim) si quis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia, uix etiam minimam particulam adæquent Alexandrinæ uersutiae. Prorsum enim imaginare mihi, et cogitatione fingere, quam maxime uariam ingenij temperaturam, indoletumque ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijs confusam, promptam, audacem, uersatilem, et ad efficiendum, quæ cogitasset nullum refugientem laborem, appositam ad persuadendum, cuique facile fides habenda uideretur: tum quæ mirè simularet optima quæque, ea quæ à mente essent diuersissima, præ se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum mortalium omnium optimum acquisimumque, præterea simplicissimum minimeque fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quum nihil prorsum

filium cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita quum esset adolescentulus adhuc, formosus admodum, etate uidelicet tenera, ac uelut herbescente: id quod licebat partim è stipula coniungere, partim audire ex his qui ita prædicabant: passim sese prostituebat, ac mercede sui copiam faciebat ijs quibus lubitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigiator ex eorum numero, qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immisiones in hostes, rationem eruenendi reperiendiq; thesauros, hereditatum successiones. Hic ubi cõspiceret bene ingenia, tum puerum, atq; ad subministrandum arti negotioq; suo propensissimum: utpote qui non minus illius adamaret maleficium, quam ipse huius formam: erudit eum, semperq; deinceps pro adiutore ministroq; est usus. At is publicitus quidem et apud uulgus medicum scilicet agebat: didicerat autem apud Thoonis Aegyptij coniugem

Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa.

Quorum omnium successor hic, atq; hæres factus est. Porro doctor ille, et idem amator natione Tyanæus erat, uidelicet ex eorum numero, qui cum egregio Apollonio Tyanæo illo erant uersati, totamq; illius tragœdiam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero? Verum ubi iam barba plenus esset Alexander, Tyanæo illo uita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul et forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruum agitabat animo. Sed inito commercio cum Byzantino quopiam, annalium scriptore uiro, qui in

qui in certamina descendunt omnium ingenij longe sceleratissimi: Cocconas, opinor, erat cognomen: circumibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorum lingua uulgi appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, natu quidem grauiore illam, quam ut amoribus esset idonea, sed quæ studeret etiamdum amabilis haberi. Ab hac uictus copia suppeditabatur, atque hanc ex Bithynia in Macedoniam usque sunt consequuti. Nam illi patria erat Pella, qui locus olim floruit sub Macedonicis regibus: nunc à paucis, ijsq; obscuris, et humilibus incolitur. Ibi quum conspiceret immani magnitudine dracones placidos admodum ac mansuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, et cum pueris unà cubarent, et calcætes ferrent, neque commouerentur, si quis stringeret, premeretq; deniq; perinde, atque infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos permulti, ande uerisimile est, olim illam de Olympiade fabulam increbuisse: quum Alexandrum conciperet, huiusmodi dracone quopiam opinor, cum ea concumbente) mercati sunt ex his serpentibus unum, qui esset pulcherrimus, obolis sanè paucis. Atque (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur: nimirum quum duo facinorosissimi, et immani audacia præditi, neque non ad maleficia promptissimi, societatem iniissent, facile perpenderunt hæc duo potissimum in hominum uita tyrannidem obtinere, spem ac metum: quoram utroque si quis ad commoditatem uteretur, fore ut is illico ditesceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui spe teneretur, uidebant præscientiam

tiam quàm maximè necessariam esse, summeq; desiderari:  
 atque hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosque cele-  
 bres: præterea Delum, Clarum, & Branchydas: nimirum  
 hominibus per hos quos modo dixi tyrannos, nempe  
 spem ac metum, ad sacra confluentibus, ac futura prædi-  
 scere cupientibus, atque huius rei gratia hecatombas im-  
 molantibus, aureosq; dedicantibus lateres: Hæc ubi inter  
 sese uersassent, ultroq; ac citro agitassent, uisum est uati-  
 cinum oraculumq; constituere: etenim si res ea process-  
 isset, sperabant se protinus diuites atque felices fore.  
 Quod quidem negotium magnificentius etiam illis suc-  
 cessit, quàm expectauerant initio, & uel spe melius eue-  
 nit. Hinc iam spectare cœperunt, primum quidem de lo-  
 co, deinde quonam exordio, quæue ratione negotium  
 oporteret auspicari. Cocceonas igitur Chalcedonem op-  
 portunitam esse censuit, utpote regionem à negociatoribus  
 frequentatam, tum Thraciæ, Bithyniæq; confinem, neque  
 longe disitam ab Asia Galatiæque, cunctis item immi-  
 nentibus populis. At è diuerso patriam suam prætulit Ale-  
 xander: nam aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi nego-  
 ciorum auspicationem, aggressionemq; hominibus opus  
 esse crassis & stolidis, & qui uiderentur admissuri: cuius-  
 modi Paphlagones affirmabat esse hos, qui supra Aboni-  
 mrum incolunt, nempe superstitiosos plerosque, ac sto-  
 lidos: qui si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympa-  
 nistam, aut qui cymbala pulsaret secum adducens, cribro  
 (quod aiunt) uaticinans, illico uehementer omnes in illum  
 inhient, & perinde ut cœlitum quempiam intueantur. Hæc  
 de re quum controuersie nonnihil inter illos fuisset, tan-

dem uicit Alexander. Itaque profecti Chalcedonem ( nam id oppidum uisum est hac parte habere nonnihil ipsis con-  
ducibile) in Apollinis templo, quod est apud Chalcedonios  
uetusissimum, aras defodiunt tabellulas, quæ dicerent,  
breui admodum Aesculapium unâ cum patre Apolline in  
Pontum aduenturum, atque Aboni murum inhabitaturû.  
Eæ tabellæ quum essent de industria repertæ, facile effecer-  
runt, ut hic rumor in omnem usque Bithyniam ac Pontum  
dimanaret, multo autem ante alios in Aboni murum: nam  
hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamq; fun-  
damentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone reli-  
ctus, Cœconas ancipitia quedam, atque ambigua, obli-  
quaq; conscripsit responsa. Deinde paulo post diem obit,  
à uipera ( sicut opinor ) ictus: in huius demortui locum  
accerfitur Alexander, ac succedit iam comatus, cesariæq;  
promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtum,  
supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo  
Persei, à quo se maternum genus ducere predicabat. At  
perditissimi illi Paphlagonες quum ambos illius noscent  
parentes obscuros, atque humiles, tamen oraculo credide-  
runt ita canenti:

Perfides genere gratus Phœbo iste uidetur:

Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulie-  
rosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniam usque in Ale-  
xandri matrem sit incitatus, ille et usq;. Repertum est aliud  
oraculum, quasi Sibylle prædiuinantis:

Ad maris Euxini littus, iuxtaq; Sinopam

Tirside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:

Qui prima ex monade, tribus ac decadis, reserabit  
 Quinq; alias monades, uicenaq; ter repetita  
 Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,  
 Qui ueniet laturus opem mortalibus aegris.

Alexander itaq; multo post in patriam irruens cum eiusmodi Tragœdia, conspicuus erat ac splendidus: quum interim furore afflatus sese nonnunquam adsimulabat, ore spuma completo: id quod ille facile efficiebat radiculæ (ea est herba lauandis lanis idonea) radice cōmanducata. Ceterum illius diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur. At multo antea sibi sinxerant, parauerant quæ e linteis confectum draconis caput, quod speciem quandam humanam præ se ferret, colorum fucis mire adsimulatum, quodque pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconum) bisulca atra prominēbat, quæ & ipsa pilis agebatur. Porro Pellaus ille draco iam pridem erat in promptu domiq; alebatur: quum res postularet, tum ab illis proferendus, unaq; in partem Tragœdiam acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ. Iam uero ut erat maturum aggredi, tale quiddam machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constiterat autem in eis aqua, siue quod ea in didem alicunde destillauerat, siue quod ex æthere deciderat: illic ouum antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat sæctum recens editum serpentis. Id quum alte demersisset in abditas luti cauernas, rursus illinc discescit. At mane quum in forum prosiliisset nudus, nisi quod subligari circum pudenda tectus erat, eoq; inaurato; tum falcem illam gestans, simulq; solutam uentilans,

i 2 iactansq;

iaciansq; coniam, eorum more, qui à Cybele deorum ma-  
tre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur: cōscensa sub-  
limi quapiā ara concionabatur, ciuitatem eam beatam esse  
prædicans, quæ mox deum propalam esset ostensura inor-  
talibus. Porro qui aderant (nam concurrerat uniuersa pro-  
pè ciuitas) unā cum mulieribus, senibus, pueris, admiraban-  
tur, ac uota facientes adorabant. At ille uoces quasdam so-  
nans incognitas, nihilq; significantes, cuiusmodi sint He-  
bræorū, aut Phœnicum, attonitos eos reddebat, ut qui ni-  
hil intelligerent eorum quæ dicebat, nisi solum hoc, quod  
Apollinem Aesculapiumq; passim admiscebat. Sub hæc ad  
institutum templum curriculo fugiebat, accedens quæ ad  
fossam ac fontem illum quem iam ante conditum oraculum  
præstruxerant: ingressus aquam, magna uoce canebat lau-  
des Apollinis et Aesculapij, inuitabat quæ deum, uti dex-  
ter ac felix in ciuitatem aduentret. Deinde phialam postu-  
lat, eam porrectam à quopiam, facile immergens, unā cum  
aqua luto quæ haurit, et ouum illud in quo nimirum ille  
deum concluderat, candida cera, ceruſa quæ commissuram  
operculi ferruminans. Id quum manu cepisset, affirma-  
bat iam Aesculapium tenere sese. Interim illi stupidis de-  
fixisq; intuebantur oculis, expectantes quidnam esset fu-  
turum postea, iamdudum admirantes ouum in aqua res-  
pertum. Porro posteaquam fregisset idem caua uola com-  
pressum, ac serpentis illius fœtum exclusum excepisset,  
simulatque mouentem hanc sese conspicerent ij qui ade-  
rant, ac digitis circumuoluentem, protinus uocem tolle-  
bant, deumq; consalutabant, ac ciuitatem eam fortunatam  
esse dictitabant: singuliq; affatim uotis implebantur, the-  
sauros

sauros,opes, prosperam ualetudinem, aliaq; id genus ab illo flagitantes bona. Hic ille rursus cursim sese domum abripuit, una secum asportans modò editum in lucem Aesculapium, bis natum scilicet, cum semel duntaxat nascantur homines: atque eum non ex Coronide per Iouem id est, cornicula (nam id matris nomen fertur) neque ex cornice, uerum ex anserè progenitum. Populus autem uniuersus consequebatur, omnes afflati deo, atque ob spes animo conceptas furore correpti. Interdiu igitur se domi continebat, sperans fore, id quod et euenit, ut fama permoti, Paphlagonum pars maxima concurreret. Ergo postea quam urbs ita esset hominibus referta, ut iam redundaret: sed quibus omnibus iam tum cerebrum, tum cor esset exemptum, nec ulla parte similes uiderentur uiris paucis stantibus (ut loquuntur poëta) uerum qui præter solâ figuram nihil à pecudibus distarent: in ediculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret: imponit in sinum Pellæum illum Aesculapiū, qui quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimusq;. Hunc totam ubi collo circumdedit, caudam foras prominere sinens (erat autem ingens adeo, ut cum per pectus illius se transfunderetur, pars tamen humi traheretur) solum autem caput sub alis abditum teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextum ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, ediculas non admodum illustres, nec ad satietatem usque luminis capaces: tum turbam hominum conueniētiū, qui que alijs ex locis alijs concurrissent, tumultuantes: ac

prius etiam quàm ista uiderent, mēte attoniti stupefactiq;  
 deniq; spebus illis sublatis: quibus ingressis, nō mirum si res  
 uisa est portentosa, uidelicet ex modò pusillo serpente, in-  
 tra pauculos dies tam immanē extitisse draconem humanā  
 specie, atq; cum insuper mansuetum, tractabilemq;. Proti-  
 nus autem ad exitum properabant, & priusquàm exactius  
 essent cōtemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui semper  
 ingrediebantur. Porro ē regione ianuæ, per quam intraba-  
 tur, patefactum erat & aliud ostiū, per quod exiretur. Cu-  
 iusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse serūt  
 in Alexandri morbo, quum ille grauiter iam egrotaret:  
 illi obseffa regia desiderarent cum intueri, ac supremū al-  
 loqui. Atq; hoc spectaculi scelestus hic non semel, uerū cre-  
 brius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent  
 recentiores ac nouitij. Hoc loco, mi charissime Celse, si ue-  
 ra fateri uolumus, æquum est ueniam dare Paphlagonibus  
 ac Ponticis illis hominibus, nimirum crassis, & ineruditis,  
 si delusi sunt, quum draconem manu contingerent: nā hoc  
 quoq; largiebatur Alexander ijs qui uoluissent: quum que  
 conspicerent in dubia malignaq; luce imitatum illud illius  
 caput, os scilicet nunc aperiens, nunc claudens, tanto artifi-  
 cio, ut res planè Democritū aliquem requireret, aut certe  
 Epicurum Metrodorum'ue, aut alium huiusmodi quēpiā,  
 qui prorsus adamantinā aduersus hæc, atq; id genus alia  
 mentē obtineret: qui nullo pacto crederet, quicq; uel quid,  
 esset rei, coniecturis colligeret: uel si uiam etiam, modumq;  
 præuestigare non quiret, illud tamen antea sibi persuasum  
 haberet, fugere quidem sese modum rationemq; præstigia-  
 ture: ceterum quicquid esset negocij, prorsus simulatum  
 fucatumq;

fucatumq; esse, ac ne fieri quidē ulla ratione potuisse. Paus-  
cis ergo diebus cōfluxit tum Bithynia, tum Galatia, Thra-  
ciāq;: eorum qui renunciabant, unoquoq;, ut sit, affirmante  
se se primum nascētē uidisse deum, deinde paulopost eun-  
dem contrectasse iam grandem admodum factum, uultu  
etiam homini adsimilem. Accedebant ad hæc pictura, ima-  
gines, signa deum referentia, partim ex ære, partim argen-  
to efficta. Postremo nomen etiam inditum: nam Glycon ap-  
pellatus est, idq; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc  
enim modum eloquutus est Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturum esset, ut cuius rei gratia hæcenus om-  
nia fuerant excogitata, responsa quoq; redderet ijs, qui  
requisiuisent: diuinaretq;, accepta uidelicet ansa ab Anti-  
locho, qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoq; post  
patris Amphiarei interitū, posteaq; quā ille inter Theba-  
nos extare desisset, patria pulsus, atq; in Ciliciam profe-  
ctus, haud incōmode rē gessit, quum Cilicibus euetura præ-  
diceret, binos obolos pro singulis accipiens responsis. Ab  
hoc, inquam, arrepta ansa, prædicit Alexāder omnibus qui  
aduenerant, fore ut deus ipse respōsa daret, cuiusq; rei diem  
quendā certum præloquutus est. Iussit autē ut quisq; quod  
uideretur, quodq; maxime discere uellet, id in libello con-  
scriberet, eumq; funiculis obuinctū, cera argillāue, aut si-  
mili re quapiā obsignaret. Se uero receptis libellis, cū sub-  
isset adyta (iam enim oraculum erat extructū, et appara-  
ta cortine) ordine per præconem ac theologum euocatu-  
rum eos qui tradidissent: dehinc ubi de singulis esset edo-  
ctus à deo, libellos redditurū, ita ut traditi fuerant obsigna-

tos: subscripto illis responso pro cuiusque argumento, deo  
 nimirum respondente, quacunque de re quis esset sciscita-  
 tus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut  
 etiam (si modo dictu non est inuidiosum) cuiusmodi sum  
 ego, manifestarius, neque difficilis animaduersu, uerum  
 idiotis, quibusque nares essent mucco obsitæ, minime que  
 emunctæ, prodigiosum, planeque incredibile quiddam esse  
 uidebatur. Etenim quum uarias esset commentus artes,  
 quibus signa tollerentur, quæ quisque sciscitabatur, ea lege  
 bat: atque ita quæ uiderentur, ad interrogata respondebat.  
 Deinde rursum obuinctæ, obsignatæ que reddebat, non sine  
 summa admiratione eorum qui recipiebant. Plurimus enim  
 hic inter illos erat sermo, qui tandem scire potuisset iste, quæ  
 ego illi tradidi, sane quam diligenter obsignata signis, imo  
 tatu neutiquam facilibus, nisi reuera deus esset quispiam, cui  
 cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effecerit,  
 forsitan à me requires. Accipe, quò uidelicet imposturas  
 eiusmodi deprehendere queas, et coarguere. Prima ratio sic  
 habebat Celse charissime. Eam ceræ partem quæ post signum  
 hærebat, acu cande facta liquefactam diducebat: tum ubi le-  
 gisset rursum calefactam acu ceram, eam quæ à tergo funicu-  
 li fuerat, signo eodem manente, facile coagmentabat. Porro  
 secundus modus constat per id, quod collyrium uocant. Id  
 conficitur ex pice Beryttia, bitumine, ac lapide perspicuo  
 trito, cum cerâ et mastiche. Confectum igitur ex his omni-  
 bus collyrium igni cal factum, inuncto prius suillo pingui, si-  
 gno applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatæ  
 que siccu esset factum (siccabatur autem protinus) commo-  
 de resignabat libellos: quibus perlectis, impositæ ceræ de-  
 nuo,

quo, perinde atque è lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinē mirè effectū. Post hæc iam tertiam accipe rationem: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos adglutinant, atq; ex his confecta ceu cera, mollē adhuc eā admouebat signo, statimq; detrahebat. Nam illico siccescit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signum uti consueuerat. Sunt præter has & aliæ complures uiae, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maximè quum tu in his quos de magorum artibus conscripsisti commentarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quiq; modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longeq; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatq; non mediocri ad eam rem utens ingenio, arteq; negotium reddens probabilius, dum alijs obliqua quedā, & ambigua respondet ad ea quæ proponebatur, alijs penitus obscura. Quādoquidē et hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis remedia morborū, uitæq; rationes præscribebat, cū sciret (ut initio diximus) cōplura atq; efficacia pharmaca. Maiorem autē in modū Cytinides ab illo probabantur, id est nomen confictū emplastri ursino adipe cōfecti. Porro spes rerumq; successus & incrementa, neq; non hereditatū obuentus semper in aliud tempus reiciebat, illud interim addens: Cuncta hæc tum obtingent, cum ipse uolam, quumq; uates meus Alexāder me rogabit, proq; uobis nota faciet. Deniq; merces erat unicuiq; responso præstituta, nempe drachma cū obulis duobus. Ne uero pusillum, aut exiguum

i 5 fuisse

fuisse putes amice hunc quæstum, quum in annos singulos ad septuaginta aut octoginta milia redierit, usq; adeo audis et insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decem aut quindecim rogationes traderent. Caterum ea quæ capiebat, non ipse solus solitus est insumere, nec rursus ad congerendas opes in thesaurum reponere, uerum cōplureis et alios habebat secum adiutores, et ministros, tum qui scitarentur, qui uersibus oracula conderent, qui responsa seruant, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur, quorū unicuiq; pro dignitate, meritoq; lucrum impartiebat. Ad hæc nōnullos foras et in longinquas regiones emandarat, qui famā eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsum etiā prædicere, reuocareq; fugitiuos, fures ac prædones indicare, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdā etiā uitæ defunctos in uitam reuocare. Concurrebatur igitur undique, magnoq; tumultu concitati adproperabant, sacrificabatur, dicabantur munera, eaq; duplicata, prophætæ, discipuloq; dei. Iam enim et tale quoddā oraculū exierat:

Muneribus decorare meum uatem, atq; ministrum

Præcipio: nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Verum ubi iam pleriq;, quibus mentis plusculū inerat, nō secus atq; ex alta ebrietate resipiscentes, conspirassent in illum, præsertim ex his, qui studebant Epicuro: iamq; paulatim in oppidis deprehenderetur uniuersa præstigiatura, fictusq; fabulæ apparatus: horrendū quiddā in eos edidit, dicens impijs et Christianis impleri Pontū, qui nō uerentur in sese turpissimè maledicere: eos iussit lapidibus pellerent, si modo uellent propitium habere deum. Porro

super

super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Sciscitanti cuiquam, quid ageret apud inferos Epicurus: plumbeis, inquit, compedibus uinctus in cœno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quàm sint prouidentes, quàmque erudite? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro seuum, et irreconciliabile, idque iure optimo. Nam cum quo tandem iustus bellum gerat, homo prestigiator, et monstris ac portentis amicus, ueris inimicissimus, quàm cum Epicuro, uiro uidelicet qui rerum naturam perspectam haberet, quàmque unus quid in his esset uerum uideret? Nam Platoni, Chrysippo, aut Pythagoræ erat amicus, atque alta cum illis pax intercedebat: At intras tabulis ille Epicurus (sic enim appellat eum) erat illi plurimum inuisus, atque id merito: quippe qui hæc omnia ridicula ac ludicra duceret. Quam ob causam inter urbes Ponticas Amastrin in primis habebat exosam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum consimiles quàm plurimos ea in ciuitate uersari. Neque unquam Amastrino cuiquam oraculum reddidit: quin ubi conaretur etiam fratri proconsulis respondere, deridicule profecto discessit, cum nec ipse quemadmodum idoneum oraculum fingeret inueniret, nec haberet qui sibi in tempore posset componere. Nam cum illi de stomachi dolore conquerenti, uellet præscribere, uti suillum pedem cum malua præparatum ederet, hunc in modum ait:

Maluaca porcorum sacra cunimato Sipydno.

Crebrius autem (uti iam diximus) draconem ostendebat ijs qui uellent, haud totum tamen, sed caudam potissimum, ac reli

ac reliquum corpus oculis exponens: caput uero ne uideri posset, abditum in sinu seruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est sese exhibiturum ipsum deum loquentē, citraque interpretem edentem oracula. Deinde non magno negotio, gruum arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatum, insertis, alio quopiam per has foris insonante, responsitabat ad ea quæ proponebantur, uoce nimirum per linteaceum illum Aesculapium ad aures promanante. Huiusmodi responsa ἀποφωνα dicebantur, id est, ipsius uoce reddita: neque quibuslibet, neque passim dabatur, uerum splendidis modo atque opulenti, et qui grandia largirentur. Itaque quod Scueriano redditum est super expeditione in Armeniam suscipienda, ex Autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius regionis, sic ait:

Parthis Armenijsque citato Marte subactis,  
Romam urbem repetes, et claras Tybridis undas:  
Vertice sermone gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaquam uecors ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetque ut una cum exercitu caderetur ab Othryade, hoc oraculum à monumētis sustulit, atque aliud in eius locum substituit huiusmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neque enim expedit isthuc:  
Ne tibi foemineis uir amictus uestibus, arcu  
Exitum immittat, uitaque ac lumine priuet.

Siquidem et hoc interim callidissime fuerat commentus, ut posterioribus substitutisque responsis, ea quæ perperam maleque euenissent, sarciret ac mederetur. Sæpius enim egrotis priusquam morerentur, prædixerat fore ut reualescerent

lescerent: quibus morientibus, Alterum oraculum illico paratum erat, quod superiori diuersa caneret:

Posthac define opem morbo petere exitiali:

Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porro eum non ignoraret, qui in Claro ac Didymis, Malloq; responsa ferebant, ipsos quoq; huiusmodi quadā arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultores ad illos remittens, his uerbis:

Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus.

Et rursus:

Branchydica accedas adyta, atq; oracula queras:

Et iterum:

Mallon abi, Amphilochi quarens oracula uatis:

Et hactenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines usq; ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Ut uero & in Italiam oraculi fama permanuit, in quæ ipsam Romanorum urbem: iam nemo omnium erat, qui non alius alium anteuertere studeret, dum hi quidem eo proficiscuntur ipsi, illi uero mittunt, potissimum hi, qui potentia atq; autoritate plurimum in Repub. pollebant: quibus princeps quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir alias quidem honestus & probus, tum cōpluribus in prælijs Romanorum spectate uirtutis: sed qui in his quæ ad deos pertinent, parū sanè saperet. ut cui prodigiōsa quædam de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidem uel thurunctum, uel coronatum conspexisset, continuò procideret atque adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac leta ab illo postularet. Hic igitur simulatque de oraculo inaudisset, parum aberat quin omisso quem tenebat exercitu

exercitu in Aboni murum auolarit: alios autem post alios eò legabat. Porro qui mittebantur, seruuli nimirum idiotæ quidam facile decepti, domum redibant, referentes partim quæ uiderant, partim tanquam uidissent, audissentq;: per multa insuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores. Inflammarunt itaque senem infelicem, et in uehementem insaniam impulerunt. At ille passim ad omnes amicos accedens, quos habebat quum plurimos, tum potentissimos, enarrabat, partim ea, quæ ab ijs quos miscebat, acceperat, partim quæ ex sese effinxerat. Et ad eum modum iste compleuit urbem, concitauitq; quàm plurimis item aulicis expauescitis, atque attonitis. Qui protinus et ipsi cupiditate flagrare coeperunt, ut aliquid suis de rebus audirent. Porro Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijs quæ magnificis donatos munerebus, ad eum remittebat: hoc agens uti non solum renuntiarent oracula, uerum etiam dei laudes canerent, ac portentosa quedam de oraculo, deq; ipso mentirentur. Excogitauit autem ter scelestus ille quiddam neutiquam infcitum, et ingeniosius, quàm ut in uulgarem competat laudis tronem. Etenim resignatis libellis, ac perlectis: si quid offendisset in ijs, quæ proponebantur, ita scriptum: ut cum periculo ac discrimine eius qui scripsisset, si proferretur, coniunctum uideretur, apud se detinebat: neque remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum seruos ob metum sibi redderet eos, qui miscebat: quum in mentem illis ueniret, cuiusmodi de rebus consulissent. Intelligebat autem esse consentaneum, ut qui opibus ac potentia præcellerent, eiusmodi rogationes essent proposituri. Ab his munera  
quàm

quàmplurima ferebat: quippe, qui non ignorarent sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio, ex uxore priore suscepto, qui iam per ætatem maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quem instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit:

Pythagoram, egregieq; canentem prelia uatem.

Deinde paucis post diebus, extincto puero, ipse quid hærebatur: nec habebat quod incusantibus responderet: oraculo uidelicet ita re præsentis confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmans hoc ipsum portendisse deum, qui iussisset neminem quidem è uiuis adolescentulo deligi præceptorem, sed Pythagoram potius, atque Homerum iam olim defunctos, quibuscum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro iudicio uertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandem animam esset sortitus, ait:

Principio fueras Felides, deinde Menander.

Deinde is qui nunc es: post fax phœbea futurus.

Ostoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interijt, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquam hoc quoq; oraculum ex Autophonis erat. Eidem item de uxore ducenda percontanti aliquando incunctanter ac palam respondit:

Ducito Alexandro natam, Lunaq; puellam.

Siquidem iam olim rumorem dissiparat, filiam quam habebat, è Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientem aliquando contempleretur

spexisset, nam id illi familiare est, & formosos somno sopitos adamare. Porro Rutilianus uir prudentissimus, nihil cunctatus, protinus accessit uirginem, nuptias conficit; sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans: iamq; sibi unus e coelitis numero uidebatur. At hic ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora indices ad hæc excogitabat, & in omnes Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilentiam, incendia, terræ motus: se certa remedia traditurum, ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisse, unum quoddam tale oraculum, Autophonon, et hoc quoquò uersum gentium prodiderat, unico carmino comprehensum:

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atque hunc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum tanquam aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quòd fortuna quadam sic accidit, ut eæ domus, quibus hic uersus esset inscriptus, potissimum desolarentur. Neq; uerò me putes illud dicere, carmen in causa fuisse ut interierint, uerum casu quodam ad hunc modum accidit. Et haud scio, an pleriq; freti carmine, negligentiùs ac securius uixerint, nihil aduersum pestem præter oraculum adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnantes haberent, & intonsum Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua coniuratione quamplurimos Romæ constituerat, qui sibi qua quisque mente esset, indicarent: ac priusquam oraculum adij-

sent

sent, illi significarent quid nā essent percontaturi, quidq;  
potissimū cupere uiderentur, ut etiam priusquam adue=  
nissent ij, qui mittebantur, ille iam ad respondendū instru=  
ctus ac paratus esset. Atq; hæc quidē, & id genus alia ma=  
chinamenta, aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam  
præter hæc, & initiationes quasdam instituerat, tedarū  
per manus tradēdarū gestationes, et sacrorū ceremonias,  
quæ quidē tribus ex ordine diebus continēter peragerē=  
tur. Ac primo quidē die Atheniensīū ritu, denūtiatio fie=  
bat huiusmodi. Si quis impius, aut Christianus, aut Epicu=  
reus mysteriorum explorator accessit, discedat. Cæterum  
qui deo credunt, & parent, sacris feliciter intitientur. Sub  
hæc protinus exigebantur, illo præcunte, dicenteq;: Foras  
pellatur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuer=  
sa: Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperū  
agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ:  
demū nascebatur Aesculapius. Altero die Glycon in lucē  
emergens, deiq; exortus. Porro tertio die Podalirij cum  
Alexandri matre coniugium agebatur. Dadis autē is ap=  
pellabatur, idq; ex re, propterea quòd faces quædā incē=  
derentur. Postremo loco, Lunæ atq; Alexandri amores, ac  
nascēs Rutiliani cōiunx. At uero facem gestabat, myste=  
riaq; agebat Endymion Alexāder, cum hic dormiēs scili=  
cet, in medio iaceret: descēderet autē in eum è tecti fasti=  
gio, tanquā è cœlo, Lunæ uicem agens, Rutilia quædā  
formosissima cuiusdam è Cæsareæ domus præfectis uxor,  
quæ nimirū ut amabat Alexandrū, ita uicissim ab illo ama=  
batur. Ac sub oculis perditissimi illius mariti, tum cōple=  
xus agebantur, in oscula, idq; in propatulo. Quod nisi

complures fuissent tædæ, forsan nonnihil, & eorum que fieri solent infra sinum, patratum fuisset. Paulopost rursum introibat ornatus sacerdotali, multo cum silentio. Deinde ipse primus clara uoce sonabat, Io Glycon. Assonabant autē bene canori scilicet homines: nempe præcones aliquot Paphlagones, Carbatinis calceati, plurimū allij nidorē ructantes, Io Alexander. Porro subinde inter gestandas tædas, atq; inter mysticas saltationes, semur illius de industria renudatū, aureū apparebat: pelle, sicuti cōiugio, inaurata circumdata, atq; hac ad tædarum fulgorē refulgente. Itaq; quum duobus quibusdam ex eorū numero, qui desipienter sapientes sunt, super hac re uerteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum possideret, uidelicet ob semur aureum, an alium Pythagorico illi consimilem, atq; eam controuersiam ad ipsum Alexandrū retulissent: rex Glycon oraculo litem dissoluit:

Pythagoræ mens emoriturq; oriturq; uicissim.

Vatis at est animus diuina ē mente profectus.

Hunc pater auxilio misit iustisq; pijsq;.

Et rursum:

Tectæ Iouis repetet, Iouiali fulmine tactus.

Porro quum cunctis alijs denuntiaret, ut à puerili concubitu temperarent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipse machinatus est. Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoq; anno mitteret, qui deo dicaretur, eiusq; laudes apud se caneret. Verū mitti oportere spectatos ac selectos: nempe nobilissimos, & etate florentissimos, formaq; eximios. Quibus inclusis perinde ut emptitijs ad libidinem abutebatur, ●dis omnibus in

eos debacchari solitus. Præterea legem quoq; condiderat, ne quis maior annis octodecim sese admoto ore cōplecteretur, ne'ue cum basio saluaret, sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens, solis ætate, formaq; floridis osculum dabat: atq; his quidē inde cognomen inditum, ut intra osculum constituti dicerentur. Atq; in hunc modum uecordibus, ac stupidis mortalibus illudens, perpetuō deinceps suas nequitias exercebat, passim constuprans uxores, passim liberis abutens. Quin magnum quiddam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxorem uel aspexisset modo. Porro si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo non ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne semel in eam domum influxurum esse. Erant insuper, atque eæ non pauca, quæ sese etiam peperisse ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. Lubet etiam dialogum tibi referre Glyconis, et sacerdotis, uiri cuiusdam Tyanei, cuius sapientiam ex his quæ sciscitatus est, coniicias licebit. Hunc equidem legipridem aureis descriptum literis, τ ι ι, in ipsis sacerdotis ædibus. Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo prior? quid as? Haud fas est ut isthuc audias: Sed quot annos apud nos permansurus, atq; oracula redditurus? Ad mille simū tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bractra, atq; in eas regiones. Siquidē oportet et barbaros meo conuictu, meaq; præsentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ in Dydimis, Claro, Delphisq; redduntur: utrū ab autore perfiscitur Apolline, an uana sūt quæ illic eduntur oracula? Ne isthuc quidē scire quæsieris: nefas enim. Ceterū ego quis tandem

post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hæc uir sapiens, ac uates nō inferior Alexandro. Atq; hæc Glyconis cum sacerdote confabulatio, Postremo, et oraculum carmine comprehensum edidit, quum non ignoraret illum amicum esse Lepido:

Ne pare Lepido, namq; huic fatum instat acerbum. Mirum etenim in modum metuebat Epicurum, sicuti superius dictum est, nimirum ut artificem ac sapientem, suis artibus atq; imposturis hostē, atq; insensum. Itaq; ex Epicureis quempiam, ausum se multis presentibus coarguere, propemodum in uitæ discrimen adduxerat. Siquidem adiens ille, clara uoce dicebat: Tu nimirū Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiæ præfectū capitis accerferet, hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriæ crudiebatur, occidissent: At qui uiuit adolescens, incolumisq; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tua opera bestiis traditi perierunt. Porro huiusmodi quiddam acciderat. Cum adolescentulus amne aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem usq; subducto nauigio: persuasus est, uti pariter in Indiā nauigaret. Itaq; dum diutius abesset, infelices illi eius ministri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interisse puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti grassabantur, esse peremptum, reuersi sunt domum, renunciantes quemadmodum è medio sublatus esset. Deinde proditum oraculum, damnati serui, sub hæc adest adolescentulus perigrinationem suam enarrans, Atq; hæc quidē ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobrium sibi uanitatē, iussit ut qui adest,

sent,

sent, lapidibus illum impeterent: alioqui, & ipsos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dumq; illi iam lapidare cœpissent, Demonstratus quidam, qui diuersabatur in Ponto, primus hominē sui corporis obtegens obiectu, morti subduxit: alioqui lapidibus obruendū, idq; iure optimo. Quid enim oportebat unū inter tam multos insaniētes, sanū esse, atq; à Paphlagonum stultitia malū sibi accersere? Et illi quidem hæc euenerunt. Ceterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui proposuerant (nam id fiebat pridie quā responsa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, si cuipiam illorum ex adyto respondisset, in malam rem, huiusmodi hominem neq; tecto quisquam excipiebat, neque igni, aqua'ue impertiebat: uerum erat illi solum aliud aliò uertendum, tanquam impio, deorumq; contemptori, atq; Epicureo: quod quidem probrum omnium erat grauissimum. Quapropter unum etiā Alexander quiddam designauit ridiculum. Nactus pecuniarum Epicuri sententias, librum (ut scis) longe pulcherrimum, summam Epicureæ disciplinæ decreta completentem, medium in forum deportauit, ac lignis ficulnis exussit, tanquam autorem ipsum exureret scilicet, ac cinerem abiecit, in mare oraculo insuper eam in rem edito:

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber cōmoditatum ijs, qui in eo legendo uersarentur, quantamq; illis quietem, tranquillitatem, libertatemq; pareret: propterea quod à pauoribus, spectris, ac prodigijs liberaret: tum spes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates, mentem sanam ac ueritatē infereret, plane lustraret animum,

non tæda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratissimi, unum inter omnia multo impudentissimum. Quum iam non mediocrem in regiã aditum sibi patefecisset, inq; aulam Cæsaream, præsertim Rutiliano rem adiuuante, atq; approbante: quum bellum quod in Germania gerebatur, maxime flagraret, diuo Marco cum Marcomannis, et Quadis conferente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubiũ immitterent, uarijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis. sed præstat ipsum oraculum referre:

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri

Immisisse duos Cybeles edico ministros:

Monte feras alitas: tum quantum alit Indicus aer

Florum atq; herbarum bene olentum, moxq; futura est

Et uictoria, pax et amabilis, et decus ingens.

Ea quum essent facta, quemadmodum ille præscripserat: lcones quidem simulatq; in hostium regionem enataissent, Barbari canes quospiam aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est consequuta, uiginti ferme millibus simul extinctis. His consimilia sunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, quum parum absuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam responsionem, Cræsoq; redditũ oraculum, frigide sanè detorsit: dicens Deum quidẽ prædixisse uictoriam, haud tamen explicuisse, utrum Romanorum esset futura, an hostium. Tandem quum plarimi iam eam in urbem confluerent: premeretur quæ Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculum uentitabant, neque

neq; sufficeret suppeditandis ijs, quæ ad uictum erant necessaria, comminiscitur oraculorum genus quoddam id, quod nocturnum appellabatur. Siquidẽ libellis indormire solet, ut aiebat ipse: deinde, tanquam in somnio diuinitus edoctus respondebat: nihil certi tamen. Sed ambigue plerunq; ac cõfusim: maxime si quos libellos cõspexisset, accuratius, atq; obseruantius obsignatos. Ad hunc enim modum citra ullum resignandi periculum, quicquid temere in mentẽ uenisset, subscribebat: ratus, et hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autẽ ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedẽ non exiguã colligebant ab ijs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explicarentq; atq; hoc illorũ munus conductitium erat. Nam interpretum quisq; talentum Atticum pendebat Alexãdro. Nonnunquam, quum neq; consuleret quisquam, neq; missus esset aliquis: imò quum ne esset quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum edebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat:

Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, ac te  
Clam prorsum, uxorem uultuq; oculisq; decoram  
Stuprat adulterio, seruorum ex agnẽne primus.  
Ipse cui solus suafisti hæc omnia demens.  
Eius enim florem libasti, hoc dedecus ille  
Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.  
Quin ijdem tibi iampridem letale uenenum  
(Vt neq; quæ faciant, possis audire, nec unquam  
Cernere luminibus) tecte furtimq; pararunt.  
Inueniesq; tuo sub lecto pharmaca, iuxta  
Parietem, sub ceruicali condita, porro

Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio non cōmoueretur, ubi nominatim, & autores, & loca palam audisset designari? Verum illico despuisset, simulatq; cognouisset, quo hæc artificio gererentur. Insuper & Barbaris nō raro respondit, si quis patria lingua sciscitaretur, puta Syriace aut Gallicè, quoties difficile erat inuenire cōterraneos eorum, qui rogationē proposuissent: proinde receptis libellis, multū intercedere solet interualli, priusquàm oraculū redderet, quo uidelicet interim per otū posset & soluere tuto libellos, & nancisci, qui cuncta possent interpretari. Quod genus erat & illud Scythæ cuiusdam redditū oraculum:

Morphi ebargulis in umbram chnenchicranc, relinquet lucē. Alias rursus, quum nec adesset item quispiā, neq; tale quicquam omnino contigisset, citra carmen eloquutus est: Redito unde uenisti. Siquidē is qui te misit hodie, periit, interemptus à Diocle uicino, accedentibus latronibus, Magno, Celere, ac Bubalo, qui nūc etiam comprehensi tenentur in uinculis. Cæterum pauca nūc accipe ex his quæ mihi ipsi respondit. Sciscitato an caluus esset Alexander, quū libellos palam, atq; accurate obsignassē, responsum nocturnum subscribitur: Sabar Dalachi Malach Attis alter erat. Rursus quū diuersis libellis eandē rogationem proposuissē, puta cuiatis esset uates Homerus, idq; alio, atq; alio nomine: alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero: qui rogatus qua gratia uenit: ut remedium, inquit, peterem aduersus laterum dolorem:

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictum esset, utrum mihi satius

tius

tius esset in Italiā nauigio, an pedestri itinere proficisci,  
respondit: nihil quidem quod ad Homerum attineret:

Carpe uiam pedibus, rate ne sulcaueris undas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorū de  
numero fuit & illud: unica rogatione proposita libello  
pro more inscripto talis cuiusdam rogationes octo, nomē  
aliquod emētus, missis drachmis itē octo: præterea quod  
fieri solitū esset adiungens. At ille persuasus, partim missa  
mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogatio-  
nē: ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset im-  
porator Alexander, octo misit oracula: sed quæ neq; cœlum  
(quod aiunt) neq; terram attingerent, uerū absurda, &  
intellectu difficilia omnia. Quod ille ubi in posterū per-  
sensisset, præterea quod Rutilianum à matrimonio con-  
atus essem auertere, suasissimq; ne prorsus in diuinatione  
spes reponeret suas: oderat me uidelicet, ita uti par erat,  
sibiq; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaq; tēpore  
percontanti de me, Rutiliano ita respondit,

Noctiuagis gaudet scortis, spurcoq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde  
quum me in oppidum aduenisse sensisset, meq; Lucianum  
esse illum cognouisset: adduxeram autē milites duos, alte-  
rum lancea, alterum conto armatum, quos quidē à Cap-  
padocie præside mihi tum amico acceperam, quò me ad  
mare usq; deducerent: accersit illico, sanè quā comiter,  
multaq; cum humanitate. Ego quū aduenissem, cōplures  
apud illum reperio: porro bona quadā fortuna, & mili-  
tes unā mecum adduxeram. Tum ille manū mihi porrigit  
osculandam, quē admodum uulgo facere consueuerat: ego

k s admotus

admotus, perinde atq; osculum daturus acri morsu corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illi manum mancā reddiderim. Itaq; qui præsentes erāt, præsicare me accedere conati sunt tanquam hominem sacrilegū: quippe qui iam inde ab initio grauitē tulerant, quod Alexandrum illum, non autem prophetam compellāsem. At ille oppido quā generose obnitēs cōpescuit illos, pollicitusq; est se facile me placidū redditurū, declaraturūq; quantū posset Glycon, qui nimirum, & hos qui maxime seuirent ferocirentq;, sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, meū expostulauit, negans se clam esse quē suāfissimē Rutiliano. Ecquid me lēssisset ut ista in sese facerē, quum possem illius opera apud illū magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatē, commoditatēq; libenter accipio, perpendens nimirum, quo forē in periculo constitutus: pauloq; post prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs qui uidebant, uehementer erat stupenda, quod tam facile fuissē commutatus. Posthac quū iam nauigare statuissem, missis xenijs ac muneribus per multis (eram autē forte solus cum Xenophonte, patre cū reliquis meis in Amastrim prēmisso) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos auherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atq; officiose fieri: uerum ubi iam in medio essemus mari, uideremq; gubernatorem lacrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentem, non optimē de euentu spes me ceperunt. Erat autem illis ab Alexādro mandatū, ut tollentes nos in mare præcipites darent. Quod si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lacrymabatur,

batur, effecit ne quid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita loquutus est: annos natus, uti uides, sexaginta, quum antehac pie, atq; inculpate uixerim, haudquaquam uelim in hac tam grandi etate, praesertim quum uxorem, et liberos habeam, homicidio manus impiare: indicans uidelicet, cuius rei gratia nos suscepisset, quaeq; sibi madaisset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiam egregius meminit Homerus, retro legit cursum: ibi forte nactus praeternauigantes legatos quosdam Bosporanos Eupatoris Regis nomine in Bithyniam proficiscentes, deportandi uestigalis gratia, quod in singulos perdebatur annos: cum exposuissem illis, quod me periculum circumuallaret, atq; illi se mihi commodos facilesq; praerberent, receptus in nauigium incolumis in Amastrim perueni: tantillum absfucat ut perierim. Ex hoc nimirum tempore, et ipse aduersus illum arma capiebam, omnemque (quod aiunt) mouebam funem, quo hominem ulciscerer, quem iam tum ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iamq; ad accusationem intenderam animum non paucis mecum facientibus, maximeq; qui erant ex Timocratis Heracleotae schola philosophi. Verum qui tum Bithyniae Pontoq; praesidebat nos cohibuit, penes supplicem, et obsecrans uti destiteremus. Etenim ob necessitudinem quae sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquam posse supplicio afficere, nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atq; ita quidem ab iracundia destiti, meq; repressi: non in tempore rem aggressurus, cum iudicem haberem ad eum modum affectum. Sed quid? an non et hoc inter alia facinus audax Alexandri, a principe

cipe Romano postulare, ut Aboni murus, commutato uocabulo, Ionopolis appellaretur? utq; nomisma nouum signaret, altera quidem parte Glyconis obtinēs imaginem, altera uerò Alexandri, qui insignia aui Aesculapij, ac falcem illam Persei, unde maternum ducebat genus, teneret. Porro cum esset de sese uaticinatus, oraculo prodito, fatis decretum esse, ut annos uiueret centū, et quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maximè miserando periturum: nondum septuaginta natus annos interijt, uidelicet (uti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen usq; putrefacto, et uermibus scatens. Quo tempore simul et illud deprehensum est, quòd caluus esset: quū medicis caput humectandum præberet, ad mitigandum cruciatum, id quod haudquaquam facere potuissent, nisi detracto galericulo. Hunc habuit exitum Alexandri tragœdia, atq; hæc fuit totius fabulæ catastrophe, ut res uideri possit prouidentia quadam esse gesta, quum casu nimirum ad hunc modū eueniret. Restabat illud, ut et epitaphium uita acta dignū ei constitueretur: neq; non certamina quedam agerentur ab ijs, qui in uaticiniū coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianum arbitrum sese cōferentibus, ut is pronunciaret, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capeffendam eligi, atque sacerdotali propheticaq; corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul et Pætus, qui artis professione medicus, tū canus quū esset, ista faciebat, neq; medico neq; homini cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi auctoritatem seruans, posteaquàm inde iā demigrauerat. Hæc amice ex plurimis pauca, quo degusta

degustamentum hominis præberem, scribenda putavi, cum  
 uti tibi gratificarer, homini familiari atq; amico, quemq;  
 ego unum omnium maxime suspicio: idq; pluribus nomi-  
 bus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorē ueri,  
 uel ob morū mansuetudinem ac moderationē, uel ob uitæ  
 tranquillitatem, postremo comitatē atq; humanitatem erga  
 hos, quicū uiuis. Tum uero (quod quidem tibi fuerit etiā  
 iucundius) ut Epicurū ulciscerer, uirū uerē sacrum, ingenioq;  
 diuino, quiq; solus quæ uerē sunt honesta et nouerit, et  
 tradiderit: quiq; solus extiterit, qui liberos reddere solitus  
 sit eos, qui secū haberēt consuetudinē. Deniq; arbitror fore,  
 ut ijs qui in hanc lectionē inciderint, liber hic nonnihil  
 utilitatis asferre uideatur, dū quædā redarguit, quædā in  
 opinionibus horū, qui et recte sentiūt, cōfirmat, ac stabilit.

# ORNATISSIMO VIRO D.

Christophoro Vrsenuico, Erasmus Ro-  
 terodamus S. D.

**E**quidem hac mente semper fui ornatissime idemq; hu-  
 maniſſime Christophore, ut à nullo prorsū uitio per-  
 inde abhorruerim atq; ab ingratitudine, nec ūquā istos  
 hominis uocabulo dignos iudicāim, q̄ alieni in se meriti  
 tēpore ullo posset obliuisci. Rursus eos existimauerim bea-  
 tos, quibus tantū facultatis fortunæ commoditas suppedi-  
 tasset, ut bene de se meritis, possent parē remetiri gratiam:  
 beatissimos autē quibus licuisset acceptū beneficiū aliquo  
 cū foenore rependere. Proinde cum antehac sæpenumero  
 mecū repeterem, quantum in me nihil promeritum tua be-  
 nignitas contulisset (nā collatū arbitror, quicquid ita dela-  
 tum est

tum est, ut haud scio utrum per fortunā, an per meipsum: certe per te nō sticerit quo minus acceperim) circūspecta remq; quonā argumēto possem aliquē saltem erga te memoris gratiq; animi significationē dare: neq; in tanta fortunā meā tenuitate quicquā occurreret, quod ulla ex parte, non dicam tuis meritis respōderet, sed quod uel animo satisfaceret meo: illud deniq; mihi uenit in mentē, ut saltē istos quosdā non inurbanos homines imitarer, qui flosculo quopiā insigni, aut alio simili symbolo misso, uolūtatis propensionem, promptiq; animi studiū testificari solent: praesertim ipsi tenues erga eos, quibus neq; res, neq; animus sit alienorū egens munerū. Ergo Graecanica ingredienti *μυσῶν* (nam Musarū horti uel medijs uernant brumis) statim inter multos uaria adblandiētes gratia, hic Luciani flosculus praeter ceteros arrisit. Eū non ungue, sed calamo decerptū ad te mitto, nō solū nouitate gratum, colore uariū, specie uenustū, nec odore modo fragrantē, uerum etiā succo praesentaneo salubrem & efficacem. Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea sententia, aut noster hic Lucianus est asequutus, qui priscae comediae dicacitatē, sed citra petulantiam referens: deum immortalem, qua uasfricē, quo lepōre perstringit omnia, quo naso cuncta suspēdit, quā omnia miro sale perfricat, nihil uel obiter attingēs, quod non aliquo feriat scommate, praecipuē philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricis potissimum, ac Platonici ob praestigias: Stoicis item propter intolerandū supercilium, hos pūctim ac cāsim, hos omni telorū genere petit: idq; iure optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendum

ferendū, quā improbitas uirtutis professione personatae  
hinc illi blasphemi, hoc est, maledici uocabulum addidere,  
sed hi nimirū, quorū ulcera tetigerat. Pari libertate deos  
quoq; passim et ridet, et lacerat: unde cognomen inditū  
adū, speciosum profecto uel hoc nomine, q; ab impijs ac  
superstitiosis attributū. Floruit (uti putāt) Traiani ferme  
tēporibus, indignus, ita me deus amet, qui inter sophistas  
annumeretur. Tantū obtinet in dicēdo gratie, tantum in  
inueniēdo felicitatis, tantū in iocando lepōris, in mordēdo  
aceti, sic titillat allusionibus: sic seria nugis, nugas serijs  
miscet: sic ridens uera dicit, uera dicēdo ridet: sic hominū  
mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit: neq; le-  
gēda, sed planē spectāda oculis exponit, ut nulla Comœ-  
dia, nulla Satyra cum huius dialogis conferri debeat, seu  
uoluptatē spectes, seu spectes utilitatē. Caterum si nomi-  
natim queras huius argumētū dialogi, facit id, quod scma-  
per facit: Pythagorā uelut impostorē ac praestigiatores  
taxat: Stoicorū fastum et sapientē barbā ridet: diuitum  
ac regū uita quātis sit ærūnis obnoxia docet: cōtrā quā  
expedita res paupertas hilaris, suāq; contenta sorte. Quē  
uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, si quādo  
tibi per tua licebit negocia frontem exporrigere. Audies  
enim Gallum cum hero sutore cōfabulantē, magis ridicu-  
le quā ullus possit *χαλωποιδῆς*, sed rursus sapientius  
quā theologorū ac philosophorū uulgus nonnunquam  
in scholis magno supercilio, magnis de nugis disputat.  
Vale optime atq; humanissime Christophore, et Erasmi  
inter tuos ascribito clientulos, amore, studio, officio ces-  
surum nemini. Ex arce Hammeni. Anno M. D. III.

Luciani

# LVC. SOMNIVM

## SIVE GALLVS, DES.

Erasmio Rot. Interprete.

INTERLOQVVTORES:  
MICYLLVS, GALLVS.



**T** **T** E scelestissime Galle, cum ista tanta inuidencia, uoceq; tam acuta ipse perdat Iupiter, qui quidem opibus affluentem me, ac dulcissimo in somnio uersantem, & admirabili felicitate fruentem, penetrabile quiddam & clamosum resonans expergestis, adeo ut ne noctu quidem effugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorum. Atqui si coniectandum est, tum è silentio quod etiamdum ingens est, tum è rigore, frigoreq; quod nondum me quemadmodum assollet, antelucano morsicat titillatq; (nam hic mihi certissimus gnomon aduentantis diei) ne medium quidem adhuc noctis est. Sed iste peruigil, perinde quasi uellus illud aureum seruet, ab ipsa protinus uespera uociferari coepit. Verum haudquaquam impune: siquidem mox poenas de te sumam, fusteq; cominuam, si diluxerit modo. Nam nunc negocium mihi faceres, subsiliens in tenebris, GALLVS. Here Micylle, equidem arbitrabar me tibi gratum esse facturum, si quoad possem, alta nocte lucem anteuertissem, quod posses antelucano surgens, quam plurimum operis conficere. Etenim si priusquam sol exoriatur, uel unicam feceris crepidam, isthuc laboris lucro tibi accesserit ad parandum uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidem

tuo ar

tuo arbitrato quietem egero, longeq; magis mutus fuero piscibus. Ceterū tute uideto, ne per somniū diues, esurias experrectus. MICYLLVS. O prodigiorū auersor Iupiter, ô malorum depulsor Hercules: Quid hoc mali est? uocem humanā sonuit Gallus. GAL. Hoccine tandē tibi prodigiū uidetur, si eadē q̄lā uos lingua loquor? MIC. Quid? an nō hoc portentū? sed auertite dij malū à nobis. GAL. At tu mihi uideris admodū illiteratus esse Micylle, nec euoluisse Homeri poēmata, in quibus equus Achilles, cui nomen Xanthus, posteaquā hinnitus longum ualere iussisset, medio in praelio constitit, differēs, totosq; uersus ordine recitans: non quemadmodū nunc ego prosa oratione loquens: quin etiā uaticinabatur ille, deq; futuris edebat oracula, neq; quicquā prodigiosum facere uidebatur: neq; is qui tum audiebat, malorum auersorē, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abominandam, & auertendam audisse sese iudicaret. At quid tandem facturus eras, si tibi nauis cui nomen apud Homerum est Argo, carina fuisset eloquuta, ita ut olim in Dodoneā sylua phagus per se loquēs oraculū edidit? Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boū mugire semiaffas, coctasq; uerubus trāsfixas? Ego uero quū Mercurij sim assessor loquacissimi, deorumq; omnium facūdissimi: præterea cōtubernalis uobis & conuictor, haud mirum uideri debet, si sermonē humanum edidici. Quòd si mihi recipias taciturū te, haud quāquam grauabor ueriores tibi causam aperire, unde factū sit, ut eadē qua uos lingua loquar, & unde mihi sappetat huius orationis facultas. MIC. Modo ne isthuc ipsum sit somnium Galle, quod ita mecum loqueris: Sed dicito per

Mercuriū, ò præclare: quid etiam aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguā sones. Nam ut taceā, neq; cuiquā proferam, quid attinet te sollicitū esse? Quis enim fidem mihi sit habiturus, si cui narrem, me Gallum hæc loquentem audivisse? G A L. Ausculta igitur, nam orationē ex me audies, omnium (sat scio) maxime novā, atq; incredibilem. Siquidē hic qui nunc tibi Gallus appareo, nō ita pridem homo fui. M I C. Profecto & olim istiusmodi quiddam de vobis inaudierā: Adolescentulum quempiam fuisse Gallum, Marti adamatū, atq; hunc deo compotasse, collusitasseq;, & in uoluptatibus gessisse morem. Itaque cum Venerem adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quoq; Gallum unā secū adduxisse. Quoniā autem Solem potissimū metueret, ne si ē sublimi conspexisset, Vulcano se proderet, foris ad ostium adolescentulū semper relinquere solitū, cuius indicio certior fieret, quādo Sol emergeret. Deinde Gallum aliquādo somno correptū, excubias deseruisse inscientē, Solemq; nullo presentiēte imminuisse Veneri ac Marti securē dormienti, propterea quōd cōsideret Gallū indicaturū fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanum à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos atque irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martē simulatq; dimissus est, indignatū aduersus Gallum fuisse, atq; eum in auem transmutasse, ijsdē armis, ut in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam quo uos Marti purgetis, quum iam nihil opus, simulatq; solem exorientē sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortū prænūciare. G A L. Feruntur quidē & illa Micylle. At quod ego sum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atq; adco nuper admodum

dum in Gallum transformatus sum. MIC. Quonam modo? Nam isthuc maximopere cupio cognoscere. GAL. Audistin? de Pythagora quodam Mnesarchida Samio? MIC. Num sophistam illū dicis, et gloriosum: qui instituit, ne quis uel carnes gustaret, uel fabas ederet, suauissimum mihi eduliū, salubre, et parabile à mensa submouēs? Præterea autem qui mortalibus suasit, ne intra quinquennium loquerentur? GAL. Scis nimirum et illud, quæ admodum priusquam Pythagoras esset, Euphorbus fuerit? MIC. Præstigiatores, et prodigiorum artificem hominem aiunt fuisse, o Galle. GAL. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce, quæso, mihi conuitiari, præsertim quum ignores, quibus sim moribus. MIC. At hoc rursum multo etiā quam illud portentosius: Gallus philosophus? Attamen expone Mnesarchi gnate, quī factū sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagraeus repente nobis prodieris. Neq; enim ista uerisimilia, neq; omnino facilia creditu. Quandoquidem duas quasdam res iam mihi uideor in te animaduertisse, nimium alienas à Pythagora. GAL. Quas? MIC. Alterum quidē, quod garrulus es, et obstreperus, quū ille silere in solidos quinque annos (si memini) præceperit. Alterū uero planē cum illius legibus pugnat. Etenim cum nō habere, quod tibi obijcerē, fabas heri (sicut nosti) ad te attuli. At tu nihil cunctatus protinus eas sublegebas: unde fit ut necesse sit, aut ementitum esse te Pythagorā esse, quū aliud quiddā sis: aut si Pythagoras es, legē prætergressum esse te, iusq; uiolasse, quum fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis. GAL. Non cognouisti Micylle, quæ sit harū rerū causa, neque

que ad unumquodq; uitæ genus cōducant. Ego tum quidem non esitabam fabas, propterea quod philosophus essem. Nunc cōtrā comesurus sim, quippe auicio cōgruas, neq; nobis repudiandū pabulum. Verum si molestum nō est, audi quemadmodū ē Pythagora cōperim esse id, quod sum in præsentia, quamq; in multis uitæ generibus antehac uixerim. Et quid ex unaquaq; transformatione sim consequutus. M I C. Narra queso: nam mihi quidē auditu iucundissimū fuerit. Adeo ut si quis mihi deferat optionem, utrum te ista narrantem audire malim, an rursum felicissimum illud somnium, quod paulo antē uidi, uidere, haud sciam utrum electurus sim, usque adeo cognata germanaq; uidentur esse ista tua cum suauissimis illis uisis: & ex equo uos æstimo, te pariter ac præclarum illud insomnium. G A L. Etiamnum tu somnium illud quod dudum tibi uisum est, in animū reuocas, & inania quedam obseruans simulacra, atq; (uti loquuntur poëtæ) euandam quandam felicitatem memoria consecraris? M I C. Imō illud scias Galle, ne ullo quidē tempore unquam uisi illius mihi uenturam obliuionem. Tantū mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix queam palpebras attollere, rursus in somnū coeuntes. Itaq; qualē uoluptatē mouent pennæ in auribus uersatæ, talem titillationem mihi præbent ea quæ uidi. G A L. Nouum quendam Hercule mihi narras amorē insomnij, siquidē alatum quum sit (sicut aiunt) metasq; uolandi præscriptas habeat somnū, iamq; septa trāsilit, in oculis etiā uigilantis obuersans, adeoq; mellitum, & euident apparet. Quare peruelim audire, cuiusmodi nam sit istud, quod te supra modum

modum delectat. MICYL. Gestio narrare. Nam dulce est hoc ipsum meminisse, & cōmemorare de illo quippiā. Verum heus Pythagora: quando tu narrabis de tuis trāsformationibus? GAL. Vbi tu Micylle desieris somniare, melq; illud ab oculis absterferis. Intēim prior dicito, uti intelligam, utrum ne per portas eburneas, an per corneas tibi somnium aduolarit. MIC. Neque per has, neq; per illas, ò Pythagora. GAL. Atqui duas has tantum commemorat Homerus. MIC. Valere sinas nugatorē illum poetam, qui nihil de somnijs intellexit. Paupertina fortassis somnia per istas commeant portas, qualia uidebat ille: neq; id admodum perspicue, quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdā portas dulcissimum hoc aduenit somnium, & ipsum aureū, & aureis undiq; circumamictum, & auri plurimum secum adducens. GAL. Desine optime Mida de auro fabulari. Nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi accidit insomnium, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. MIC. Multam auri uim uidi Pythagora, multam, quā putas pulchri? quo fulgore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam in memoriam redige, siquidem meministi, quā aquam pręstantissimam dicens, postea aurum admiratur, idq; iure, statim in initio carminis unius omnium bellissimi.

GAL. Num illud quæris?

Aqua est illa quidem optima:

Ceterum aurum, uti candens

Ignis, ita enitens, noctibus eminet eximie unum

Ceteras supra opes: quæ

Gloriam ac decus addunt.

MICYL. Per Iouem, isthuc ipsum: perinde enim ac si insomnium meum uideat Pindarus, ita prædicat aurum: sed ut tandem cognoscas quale fuerit, ausculta iam sapientissime Galle. Meministi ut heri nullum domi cibum acciperim: siquidem Eucrates diues ille forte mihi in foro factus obuiam, lotum me in tempore ad cœnā uenire iusserat. GAL. Isthuc equidem planè memini. Nam totum esuriebam diem, donec mihi profunda tandem uesp̄era domum reuersus, subuuidus, uinoq; madens, quinq; illas fabas proferres, non admodum opiparam cœnam Gallo, qui quondam fuerit athleta, quiq; olympia non segniter olim decertarit. MIC. Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obiecißem, obdormij protinus. Tum mihi, iuxta Homerum, ambrosia sub nocte diuinum quoddā haud dubie somniū assistens. GAL. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acciderint Micylle narra: & cuiusmodi fuerit cœna, quæq; super cœnam acta sunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo cœnare, si ueluti somnium quoddam cuius cœna reducas, & quæ tum ederis, rursum commemoratione quasi rumines. MIC. Credebā molestū futurū me, si hæc quoq; retulisset: uerum posteaquam tu desideras, en id quoque narrabo: quum nunquam antehac in uita cœnasset apud ullum diuitem, ò Pythagora, heri bona quapiā fortuna in Eucratē incidi: atq; ego quidē simulatq; dominum illum salutasset, ita uti consueueram, subducebam me: ne pudori illi essem, si lacera in ueste fuisset affectatus. At ille: Micylle, inquit, hodie natalicia filiæ celebroy, plurimosq; ad conuiuium amicos inuitaui: uerū quoniā aiunt quendam ex his incommoda esse ualetudine, neque posse pariter

ter ad conuiuiū nostrū accedere: tu eius loco uenito lotus, nisi ipse forte qui uocatus est, semet adfuturū renuntiarit: nam nūc quidē ambigit. Hoc ubi audissem, adorato diuite discedebā: omnes obsecrans deos, ut algidam febrem aliquam, aut alterū dolorem, aut podagrā morbi auctarium immitterent ualetudinario illi, cuius ego sellæ occupator, cœnæq; uicarius, et hæres eram uocatus. Interim hoc spatij, quod usq; ad balnei tempus intercessit, longissimū seculum esse iudicabā: dum subinde respicio quotquot pedum esset litera, et quando illos iam lauissē consentaneū esset. Hic ubi tempus tandē aduenisset, ocyus me corripio, atq; ab eo, nitide admodum cultus: sic obuerso palliolo, ut qua esset parte purissimū, ea uideretur. Offendo autem ad fores et alios complures, in quibus etiā illum (gestabatur autē à uiris quatuor) cuius eram subconuiuia uocatus: qui male habere dictus erat, atq; id etiam præ se ferebat, quod afflicta esset ualetudine: nā ex alto gemebat, tussiebatq;, ac screabat, uelut ex abdito: quodq; ægre graderetur totus pallidus, ac tumens, annos natus circiter sexaginta. Ferbatur autē philosophus quispiam esse, ex his, qui apud adolescētulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica: id est, hircina, suprà quā credi posset tōsoris egēs. Porro increpante Archibio medico, quamobrē quum ita esset affectus, aduenisset: non oportet, inquit, promissa describere, præsertim hominem philosophū, etiam si mille urgeant, et insent morbi. Putabit enim Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haudquaquam, inquam ego: imò colaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quā in conuiuio animam unā cum phlegmate excreans. Atq; ille

quidem præ arrogantia dissimulabat sese deterium au-  
 disse. Haud multo post accessit & Eucrates iam lotus: cō-  
 spectoq; Thesmopolide (nam id erat philosopho nomen)  
 Præceptor, inquit, probe quidem factum abs te, qui ipse  
 ad nos ueneris. Tametsi nihilo deterius tibi fuerat futu-  
 rum. Siquidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent.  
 Hec simulatq; dixerat introgreditur, manus illi porrigēs  
 pariter & famulus innitenti. Ego igitur iam abire para-  
 bam: uerū ille conuersus ubi diu secum hæsitasset, postea-  
 quam me tristem admodum uideret: ades, inquit, tu quoq;  
 Micylle, ac nobiscū cœna. Nam filium in mulierum con-  
 clauī unā cum matre cōuiuium agere iubebo, quo tibi sit  
 locus. Ingrediebar itaque, quum parum absuerit, ut lupus  
 frustra hians discederem, uerum ingrediebar pudēfactus,  
 quòd Eucratis filiolum ē conuiuiū uiderer expulisse. Ast  
 ubi iam tempus esset ut discumberemus, primum tollentes  
 Thesmopolim composuerunt, haud sine negotio per Io-  
 uem, quinq; (si dijs placet) proceri iuuenes, cervicalia illi  
 supponentes undiquaq; : quo nimirum in eodem habitu  
 permanere ac longū etiam tempus durare posset. Deinde  
 ubi nemo iam tolerare posset, ut iuxta illum accumberet,  
 me adductum reclinant, ut eadem in mensa effemus. Dein-  
 cept cœnabamur, o Pythagora, opiparam quandam, &  
 uariam cœnam, multoq; in auro, multo item argento. Po-  
 cula erant aurea, ministri formosi: tum cantores, & con-  
 ciandi risus artifices. In summa, iucundissima quæpiam  
 erat uita: nisi quòd unum quiddam me uehementer male  
 habebat: Thesmopolis obstrepens atque obturbans, uirtu-  
 tem nescio quam mihi commemorans, docensq; quòd due  
 negat

negationes unicam efficerent affirmationem : quodq; si dies sit, nox non sit. Nonnunquam & cornua mihi dictitabat esse, atq; id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus: planeq; uoluptatem interpellatione minuebat, quum non sineret exaudiri eos, qui cithara, uoceq; caneant. Habes Galle de cœna. G A L. Non admodum suauis Micylie : maxime posteaquam cum illo deliro sene sortitus eras accubitu. M I C. Audi nunc & insomnium : Visus est enim mihi Eucrates ipse, quum orbus esset liberis, nescio quomodo e uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum condidisset, quo me insolitum heredem omnium scripserat, paulo tempore superstes emori. Porro ipse uidebar adire facultates: & tum aurum, argentumq; ingentibus quibusdam scaphis exhaurire, perpetuo subscaturiens, & affatim affluens : tum autem uestes, mensas, pocula, ministros, omnia mea, ut par erat, esse. Postea cædido uehiculo uectabar resupinus, cunctis qui intuebantur, conspiciendus & admirandus. Accurrebant permulti, ac circumequitabant, complures sequebantur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens circiter sedecim digitis insertos: epulum quoddam splendidum iubebam adornare, quo amicos acciperem. Iamq; illi, ita ut insomnio fieri consentaneum est, aderant: iam epule erant comportatae, iam potus ex animi sententia ministratus. In his quum uersarer, & aureis phialis præbiberem omnibus qui aderant amicis : quum iam inferrentur bellaria, intempestiuo tuo clamore perturbasti nobis conuiuium, mensasq; subuertisti, ac diuitias illas ita dissipasti, ut in auras euanescerent. Num tibi uideor inturia

stomachatus in te? nam uel treis noctes perpetuas libeter  
 adhuc somnium illud quod mihi accidit, uidere cupiam. GAL.  
 Adeo ne es auri cupidus, et opum auidus Micyle: idque  
 ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam esse iu-  
 dicas, si plurimum possideas auri? MIC. Equidem haud  
 solus ita cogito Pythagora: quin ipse quoque, tum quum  
 Euphorbus esses, auro atque argento comis intexto, prodi-  
 bas pugnaturus cum Achiuis: idque in bello, ubi ferrum quam  
 aurum gestare satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti ca-  
 lamistris auro internexis in periculum descendere. Atque  
 ob eam, opinor, causam, Homerus comas tuas Gratijs simi-  
 les dixit, quod auro argentoque reuincirentur. Etenim lon-  
 ge nimirum meliores, atque amabiliore uidebantur, quod  
 essent auro religatae, unaque cum eo reluceret. Neque isthuc  
 nouum est Auricome, si tu Pantho patre prognatus, aurum  
 in pretio habuisti: quin et ipse decorum omnium, homi-  
 numque pater ille Saturno, Rheaque progenitus, quum Ar-  
 golicam illam puellam adamaret: ubi nihil inueniret ama-  
 bilius in quod sese transformaret, neque quo Acrisij custo-  
 dias posset corrumpere: audisti uidelicet, ut aurum sit fa-  
 ctus: atque ita per tegulas illapsus, potitus est ea quam depe-  
 ribat. Iam uero quid tibi commemorem, quam multos  
 usus praebet aurum? et ut eos quibus adfuerit, formo-  
 sos, et sapientes, et potentes reddat, decus et gloriam  
 illis concilians? utque nonnunquam ex obscuris et infami-  
 bus, claros ac celebres repente efficiat? Nam nosti uici-  
 num mihi et eiusdem artificij Simonem: qui paucis ante die-  
 bus apud me coenauit, quum legumem coquerem Saturna-  
 libus, duasque extorum castras immittens? GALL. Noui  
 Simo

Simonem illum breuem: qui fictile ollulam, quæ nobis erat unica, suffuratus, peracta cœna abiit, sub ala gestās. Nam ipse uidi Micylle. M I C. Atqui quum eam sustulerit, tam multos ille deos postea iurabat. Sed quur non prodebas, ac uociferabare tum, ò Galle, quum nos furto spoliari cōspiceres? G A L. Coccizabam, quod mihi solum licebat id temporis: uerum quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus, nescio quid. M I C. Ei cōsobrinus erat uir supra modum diues, nomine Drimylus: is quoad uiuebat, ne obulum quidem donauerat Simoni: nam quū daret, quum ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuper: uniuersis illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellā circumlingebat, gaudens potitur: purpura ostroq; circumtectus: famulosq; et curus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet: ab omnibus adoratur: iamq; nos ne aspicit quidē. Etenim nuper quum illum procedentē conspexissem: Salue, inquam, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico isti, ne uocabulum meum diminuat: neque enim Simon, sed Simonides appellor. Porro (quod est omnium maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is quidem eludit eas, ac fastidit: & alias quidē admittit, comemq; sese præbet: aliæ porro quæ negliguntur, necem conscituras sibi minitantur. Vides quantas cōmoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui sunt deformissimi, transfigurat, & amabiles reddit, non secus atq; cestus ille poëticus. Audis insuper & à poëtis dictum:

Ò aurum auspicata res, & ostentum optimum.

Et rursum:

Aurum

*Aurum est quod opibus imperat mortalium.*

*Sed quid interim risisti Galle? GAL. Quoniā tu quoq;  
per insitiā Micyle, simili modo falleris opinione de di-  
uitibus, quemadmodū uulgus: uerum ( crede mihi ) longe  
etiā arumnosiores uitam uiuunt, quā uos. Hæc autē lo-  
quor, qui ipse & pauper, & diues aliquādo fuerim, atq;  
omne uitæ genus sim expertus. Porro paulo post ipse  
quoq; hæc omnia cognosces. MIC. Per Iouem tempe-  
stiuum iam est, ut & tu referas quēadmodū sis trāsfigu-  
ratus: & quid in unoquoque uitæ genere perspexeris.  
GAL. Ausculta, hoc tantū præmonitus, me neminē feli-  
ciorem uitæ, quā tu sis, unquā uidisse. MIC. Quā ego  
sim ô Galle? Hanc felicitatē tibi ipsi imprecor. Nam uide-  
re me tibi ridendū proponere. Verū age, narra, exordiens  
ab Euphorbo, quo pacto fueris in Pythagorā trāsforma-  
tus: Deinceps ordine ad Gallum usq;. Consentaneū enim  
est, te uarias res tum uidisse, tum tulisse: nimirū tam diuer-  
sis uitæ formis. GAL. Quemadmodū initio ab Apolline  
profecta anima in terrā deuolarit, & corpus humanum  
subierit, ut illic poenā quandā dependeret, id longū dictū  
futurum sit. Præterea neq; mihi referre fas est, neque tibi  
eiusmodi audire. Verū ubi Euphorbus factus essem. MIC.  
Sed ego priusquā essem is, qui nunc sum, ô præclare quis-  
nam eram: hoc mihi prius dicito, nunquid & ego uersus  
fuerim itidem ut tu? GAL. Maxime. MIC. Quis igitur  
eram? si quo modo potes dicere, peruelim enim isthuc co-  
gnoscere. GAL. Tu formica fueras Indica, ex earū ge-  
nere, quæ aurū effodiunt. MIC. Et postea neglexi inse-  
lix, uel paucula frustra in uitā importare: quum illo essem  
alitus*

alitus? Sed age quid post hæc futurus sim dicito: quando-  
 quidẽ consentaneum est scire te. Etenim si quid bonæ sit  
 rei, iam nunc suspendero me ab ista pertica, in qua nunc  
 stas. G A L. Istiuc profic̃to nulla ratione possis cognosce-  
 re. Caterum quum Euphorbus essem (nam ad illa redeo)  
 in Troia pugnabam: atq; à Menelao necatus, aliquanto  
 post tempore in Pythagorã perueni. Porro consq; absq;  
 testo perdurabam, donec Mnesarchus aliquãdo mihi do-  
 mum edificaret. M I C. Obsecro te, num absque cibo po-  
 tuq;? G A L. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi  
 corpori duntaxat. M I C. Illud igitur prius dicito, ea quæ  
 ad Troiam gesta sunt, num ita se habet, qualia fuisse dixit  
 Homerus? G A L. Quinã ille scire potuisset Micylle: qui  
 quidẽ dum ista gerebãtur, ipse camelus erat in Bactris?  
 Caterũ ego tibi tantũ effabor diuinitus, nihil id temporis  
 eximiũ fuisse: neq; Aiace usq; adeo magnũ, neq; Helenam  
 adeo formosam, quẽadmodũ arbitrãtur: siquidẽ uidi can-  
 dida quãdã et procera ceruice, ut hinc cygno prognatã  
 esse adsimularẽt. Caterũ uehemẽter anum, equalẽ pro-  
 pemodũ Hecubæ. Hanc Theseus primũ raptã in Aphidnis  
 possedit. Is uixit Herculis fermẽ etate. Porro Hercules  
 prius Troiã ceperat, patrũ nostrorũ memoria, qui per id  
 tẽporis maxime florebat. Nã hæc mihi Pãthus narrauit, se  
 cum esset admodũ adolescẽs, uidisse Herclẽ. M I C. Quid  
 autẽ Achilles? Num talis erat, nempe quauis in re prestã-  
 tissimus? An et isthac fabulamenta sunt? G A L. Cum illo  
 quidem congressus nõ sum: neq; queam adeo comperte de  
 rebus Græcorũ dicere. Etenim quĩ scire potui, quum ho-  
 stis essem? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno  
 negotio

negotio peremi lancea dissectum. M I C. Deinde te Menelaus multo minore negotio : uerum istis de rebus satis: Nunc res Pythagoricas refer. G A L. Illud in summa Micylle: sophista quissiam eram ( oportet enim uidelicet fateri uerum ) alioqui nō imperitus, neq; inexercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autē in Aegyptū: quò cum prophetis cōgrederer, de sapientia cōmunicaturus. Hic adyta subij, atq; ibi Ori et Isis libros perdidi. Post rursus in Italiā renauigabam, ac Græcos iuxta ea quæ in Aegypto didicerā, ita institui, ut me perinde ac Deū suspiceret. M I C. Equidē inaudierā istæc: præterea quæadmodum creditus furis, defunctus in uitam rediisse, utq; aureū femur illis subinde ostēderis. Verum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentē, ut legē statueres, uti neq; carnibus, neq; fabis uescerentur homines? G A L. Ne perconteris ista Micylle. M I C. Quā ob rem ô Galle? G A L. Nam pudet hisce de rebus uerū fateri. M I C. Atqui non cōuenit, uti id facere graueris apud hominē contubernalcē et amicum: nam herum posthac, absit ut dixerim. G A L. Nihil sani, neq; præclari quicquā erat: uerū animaduvertebam, si consueta modo, atq; eadem quæ uulgò tradūtur à multis præcepissem: non fore, ut mortales in admirationem adducere, sed quo peregriniora, magisq; aliena proposuissem, futurum, ut hoc magis nouus, magisq; uiderer admirandus. Proinde institueram in animo, nouæ quiddam rei designare, eiusmodi proposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud coniectantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in obscuris oraculis solet usu uenire. M I C. Illud uide

ut rides me tu quoq; non minus atq; Crotoniatas, ac Me-  
 tapōticos, & Tarētinios: cumq; his alios, qui muti sequū-  
 tur, tuāq; adorāt uestigia, quæ tu calcata reliquisti. Verū  
 ubi Pythagoram exueras, quem post eum induisti? G A L.  
 Aspasiā Miletensem illam meretricē. M I C. Papæ, quid  
 ego audio? Siquidē inter alia mulier quoq; fuit Pythago-  
 ras? Ita ne fuit aliquādo tempus, quo tu Galle generosiss-  
 sime oua pariebas, cumq; Pericle rē habebas, iam Aspasia  
 uidelicet: atq; ex illo grauida facta es? Præterea lanā ton-  
 debas tramāq; deducebas? Postremo meretricū in morē  
 gestiebas, uultumq; componebas? G A L. Ista quidē omnia  
 feci, tametsi non ego solus: uerum & ante me, tum Tire-  
 sias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me  
 cōuitij dixeris, tantundem & in illos dixeris. M I C. Age  
 igitur, utra tibi uita erat suauior, quū uir esses, an quū Pe-  
 ricles tecum haberet consuetudinē? G A L. Vides cuiusmo-  
 di istuc est quod percōtaris: nempe cui ne Tiresiæ quidem  
 expedierit respondere. M I C. Atqui si minus fateare tu:  
 tamen istuc Euripides satis explicuit, quum ait: se malle  
 ter sub clypeo cōsistere, quā parere semel. G A L. Imō  
 præmoneo te paulo post puerperam fore: siquidem & tu  
 mulier es olim futurus, idq; sæpius longo nimirū seculorū  
 orbe, atque recursu. M I C. Non tu pendebis, ô Galle, qui  
 quidem omneis mortales Milesios, aut Samios esse ducas?  
 Nam aiunt te etiam tum quum Pythagoras esses, uenusta  
 forma decorum, sæpius Aspasiā fuisse tyrāno. Verū age  
 secundum Aspasiā, in quem uirū aut mulierum denuo  
 renatus es? G A L. In Cratem Cynicum. M I C. O Cæ-  
 stor, & ô Pollux, quā dissimile, ex scorto philosophus?

G A L.

G A L. Deinde rex: deinde pauper: paulo post satrapes: dehinc equus, graculus, rana, aliq; innumerabilia: perlongū enim fuerit singula recensere. Postremo Gallus, atq; id sapius, nam hoc uitæ genere sum delectatus. Interea et alijs diuersis mortalibus seruiui, regibus, pauperibus, diuitibus: postremo nunc tecum uiuo, rideoq; quotidie, quum uideo te paupertatis tædio complorantē, eiulantemq;, ac diuitum admirantem fortunas, propterea quod ignores quantū illis adsit malorum: alioqui si curas noris, quibus illi distringuntur, teipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulentus, statim felicissimum esse omnium. M I C. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundā orationē, si te nunc hoc, nunc illo nomine compellem. G A L. Nihil intererit, siue Euphorbum, siue Pythagoram, siue uocaris Aspasiā, siue Cratem: quandoquidē ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in praesentiarū esse uideor) Gallū me uoces, ne auem hanc parui ducere, continereq; uideare: praesertim quum tam multas contineat animas. M I C. Ergo Galle, quandoquidem omnia penē uidendi generā iam expertus es, atque omnia cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitū ad uitæ rationē, quæ pauperum propria: quo uidelicet cognoscā, uerē ne isthuc affirmes, me diuitibus esse feliciorē. G A L. En hunc admodū interim perpende Micylle. Te quidē nō magno pere tangit cura belli, si quādo rumor sit aduētare hostes: neq; sollicitus es, ne in agros incursantes populētur, ne uē hortū proculcēt, proterantq;, aut uineas uastēt: sed simul atq; tubā audieris, si tamen audieris, de teipso uno circūspectas,

spectas, quo deflexus seruare queas, ac discrimen effugere.  
 Contra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discrucian-  
 tur, quū de mœnibus quicquid opum possidebāt in agris,  
 id omne tolli, deportariq; cōspiciunt. Ac siue inferendū est  
 aliquid in ærarium, soli accersuntur: siue in præliū exeun-  
 dum, periclitantur: aut peditū turmis, aut equitū alis præ-  
 fectione. Tu interim uimineū gerens clypeum, expeditus ac le-  
 uis ad salutem consulendū, paratus uictoriale cōuiuium age-  
 re, si quando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis  
 tēpore, tu quidē quum de plebe sis, ingressus in concionē,  
 tyrannidē in diuites obtines: illi uerō trepidāt, pauitantq;  
 ac largitionibus, choragijsq; te placant: siquidē quo tibi  
 balnea, ludi, spectacula, reliquaq; id genus abunde suppe-  
 ditent, ea omnia curant illi. At tu censor & acerbus expen-  
 sor perinde quasi dominus, ne alloquio quidē interdū di-  
 gnaris illos: quod si tibi collubitum sit, ingentibus saxis in  
 illos degrandinas, uel facultates eorum publicas facis: ipse  
 neq; calumniatorē metuis, neq; latronem, ne tollat aurum  
 uel ædium conscenso fastigio, uel pariete perfosso: neque  
 necesse habes rationibus occupari, neq; exactionibus, neq;  
 tibi cū sceleratis dispensatoribus conflictandum est, neq;  
 tantas in sollicitudines distraheris: uerum simulatq; crepi-  
 dam unam perfeceris, mercedemq; retuleris septem obolos  
 sero surgis crepusculo: & si libuerit, lauaris, tum empto  
 saperda quopiam, aut menide pisciculo, aut paucis capa-  
 rum capitulis, temetipse oblectas, canens plerunq; opti-  
 maq; cum paupertate philosophans, adeo ut eas ob res sa-  
 lubri sis, ualentiq; corpore, obduruerisq; aduersus gelu: si  
 quidem labores, qui te exacuunt, muniuntq;, certatorem

baud quamquam contemnendum reddunt aduersum eas res  
 quæ compluribus inexpugnabiles esse uidentur. Atq; hinc  
 nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quòd si quan-  
 do leuis ceperit febricula: paulo negotio eam medicatus,  
 protinus exilis, inedia temet inde excutiens. Illa porro su-  
 git illico: quippe metuens te, quæ uideat etiam frigore ali-  
 faturumq; fieri, ac medicorum certis illis recursibus longū  
 plorare renunciantē. At illi ex aduerso propter intempe-  
 rantiam uitæ, quid tandem mali non habent infelices: po-  
 dagras, phthises, pulmonum exulcerationes, aquas intercu-  
 tes. Nam hæc omnia à sumptuosis illis conuiujs nascuntur.  
 Proinde quicumq; ex his leri in morem ( ut frē faciunt )  
 sese attollunt, propiusq; se soli admouēt, haud cogitantes,  
 quòd alas habeant cera adglutinatæ, ingentem nonnun-  
 quam strepitum mouent. Cæterū qui Dædali exemplo nō  
 admodum sublimia, neq; excelsa appetūt: uerum humilia,  
 terræq; uicina, adeo ut cera nōnunquā salis aspergine ma-  
 desceret, ij tutò plerunq; ac citra discrimen transuolarūt.  
 MIC. Moderatos istos, & cordatos narras. GAL. Verū  
 aliorum Micylle naufragia fœdissima conspicias: nempe  
 ubi Cræsus reuulsis alis risum exhiberet Persis, conscenso  
 rogo: aut Dionysius quū abdicatus tyrannide, Corinthio-  
 rum in urbe ludi literarij magistrū ageret, post gestū tan-  
 tum imperium, puellōs cōpellens ut syllabas cōnecterent.  
 MIC. Dic mihi Galle: tu quum rex esses (nam ais te regē  
 quoq; fuisse) cuiusmodi tandē id uitæ genus experiebaris?  
 Mirū ni tum felix eras, quandoquidē id quod est bono-  
 rum omnium caput possidebas. GAL. Ne mihi in memo-  
 riam regeras, ô Micylle, usque adeo supramodum infelix  
 tum

tum eram. Nam quo ad res externas, quemadmodum dixi=  
 sti, planè fortunatus esse uidebar: at intus innumerabilibus  
 curis distringebar. M I C. Quibus tandem curis? Nam rem  
 prorsus absurdam, neq; credibilem narras. G A L. E quidè  
 imperabam regioni neutiquam exiguae Micylle, omni ju=

garum rerum feraci, tum incolarum frequentia, neq; non  
 urbium pulchritudine cū primis admirande: præterea flu=

minibus nauigabilibus, ac mari portuoso cōmodæ. Ad hæc  
 exercitus ingens, equitatus spectatissimus atque excellens,  
 satellitum haud exiguū, triremes, pecuniarum uis maior  
 quàm ut posset numerari, uasorum argenteorum plurima  
 copia, reliquaq; omnis illa principatus tragœdia, strepi=

tusq; et apparatus supra quàm credi queat, extructus atq;  
 accumulatus. Itaq; quum prodirem, plerique adorabant,  
 deum quempiam intueri sese rati, aliq; trudentes alios cō=

currebant, quo me cōspicerent, nonnulli conscensis tectis,  
 magni aestimabant, si plene contemplari licuisset quadri=

gam, stragulam, diadema, tum anteambulones, & eos qui  
 à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi conscius, quan=

tæ me res discruciant, uersarentq; illos quidem propter  
 inscitiam uenia dignos iudicabam: at mei ipsius miseresce=

bat, qui prægrādibus illis Colosis uiderer persimilis: qua=

les uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus est.  
 Etenim illorū quisq; quo ad ea, quæ foris apparèt, Neptu=

nus ipse est, aut Iupiter, mirifice decorus auro, eboreq; cō=

factus: & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscina  
 dextra sustinet. Ceterum si immisso capite quæ sunt intus  
 inspicias, uidebis uectes quosdam, paxillos, & clauos in=

trorsum prominentes, neq; nō uimina, cuneosq; & picem

m 2      sublitam

sublitam, & aliam item id genus deformitatem intrinsecu inhabitatē. Omitto recensere muscarum, muſtellarumq; uim, quæ nonnunquam in eis mansitant. Huiusmodi quædam res nimirum regnum quoq; uidetur. M I C. Nondum explicuisti, lutum, & clauos, & uestes, quinam fuerint in imperio, neq; fœditatem illam plurimam quenam sit: nam istum admodū uestari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis instar adorari haftenus quidem cū Colossi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinum quiddā & admirandum: nunc autē quæ sint intra Colossū exponito.

G A L. Quid primo loco tibi refrā Micylle: utrum metus, curas mordaces, suspitiones, odium, quo regē persequitur ij, qui cū illo uiuunt: insidias, atq; eas ob res somnum rarū, & hunc ipsum pertenuē, ac plena tumultus inſomnia, cogitationes perplexas, spes semper improbas: an ocij penuriam, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, fœdera, cōsultationes? quibus rebus sit, ut ne per somnium quidem aliqua re suaui frui liceat, uerū ut omnibus de rebus solus dispiciat necesse est, nulleq; negotia sustineat.

Quippe nec Atriden Agamemnona dulcis habebat Somnus, multigenas uersantem pectore curas.

Idq; quum reliqui omnes Achiui sterterent. Adde quod Lydum illum discruciat filius mutus: Persam uerò, Clearchus ad Cyrū desciscens. Atq; alium quempiam Dion cum Syracusanis nonnullis ad aurem cōmunicans. Rursum alium quendam urit Parmenion collaudatus. Item Perdicā Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoq; molestiam adferunt: amasius per uim non sponte conueniens, concubina alio gaudens, tum si qui defectionem parare dicantur

dicantur: aut duo, quatuor'ue satellites inter sese consue-  
 surrantes: Porro (quod omnium grauissimum) amicissimi  
 quiq; uel maxime sunt formidandi: semperq; metuendum,  
 ne quid mali magni ab illis exoriat. Nam alius à filio  
 ueneno necatus est: alius item ab amasio. Alium simile  
 quoddam fortassis mortis genus eripuit. M I C. Apagesis.  
 Atrocia, mira; sunt ista quæ narras ô Galle. Mihi igitur  
 multo sit tutius operæ cerdonice proutum incubere, quàm  
 ex aurea bibere phiala comiter delatū haustum: ceterum  
 cicuta, aconitoq; temperatū. Nam mihi quidem hoc unum  
 est periculi: ut si paulū aberret Smilion, deflectatq; à re-  
 cta incisione, summum secantis digitum exiguo sanguine  
 tingat. At isti quemadmodum narras, letifera agunt con-  
 uinia, atq; id innumerabilibus in malis constituti. Deinde  
 ubi confederint, persimiles esse uidentur tragœdiarum  
 histrionibus. Nam multi sicut uidere licet, quoad Cecro-  
 pes sunt scilicet, aut Sisyphi, aut Telephi diademata ge-  
 stant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantem,  
 et auro intertextam chlamydem: quòd si quis (qualia nimi-  
 rum permulta solent accidere) impulsos illos media in sec-  
 na præcipientes det, risum profecto moueant spectatoribus:  
 uidelicet persona unà cum ipso diademate contrita, uero  
 autem actoris capite luxato, cruribusq; maxima ex parte  
 renudatis: ut iam interioris amictus, quàm miseri sint pan-  
 ni fiat perspicuus: ac cothurnorū quos pedibus induxerūt,  
 appareat deformitas, haud quaquā ad pedis modū respon-  
 dentium. Vide ut me iam similitudines conferre docueris  
 optime Galle. Ceterum tyrannis talis quædam res tibi ui-  
 sa est esse: uerum ubi equus esses, aut canis, aut piscis, aut

rana, quomodo eam uitæ rationem ferebas? G A L. Istum  
 quem nunc suscitās sermonē & longior sit, neq; huius tem-  
 poris. Illud autē unum in genere dixerim: nullam ex omni-  
 bus uitam mihi non uisam tranquilliorē uitā humana, na-  
 turalibus duntaxat cupiditatibus & usibus circumscriptā.  
 Siquidem publicanū equum, aut sycophantam ranam, aut  
 sophystam graculum, aut propinatorē culicem, aut cinea-  
 dum gallum, atq; id genus alia, quæ uos studio cōminisci-  
 mini, haud quaquam inter illos uidebis. M I C. Quæ dicis,  
 ô Galle, fortassis uera sunt: uerum non me pudebit apud te  
 fateri, quod mihi accidit. Haud unquam quini dediscere cu-  
 piditatē illam, à puero mihi insitam, uidelicet ut diues eua-  
 dam. Quis nunc quoq; somnium illud ob oculos uersatur,  
 aurum ostentans: potissimum autē scelestus ille Simon ex-  
 cruciat, qui quidem tantas inter opes delicietur. G A L. At  
 ego te isto leuabo morbo Micylle, tametsi nox etiamdam  
 est. Surge modo, ac sequere me. Siquidem ad ipsum te Si-  
 monem adducam, atq; in aliorum diuitum ædes, quò nimirum  
 uideas, quomodo res habeant apud illos. M I C. Istuc  
 quo pacto, clausis foribus? Num me parietes transfodere  
 cōpelles? G A L. Nequaquam, uerum Mercurius, cui sum  
 sacer, hoc optanti mihi largitus est, ut si quis longissimam  
 caudæ plumam, quæ ob mollitiem inflectitur. M I C Y L.  
 Atqui duas habes eiusmodi. G A L. At dextram ex his au-  
 uulsam cuiusq; ego gestandam dederō, is quoad uoluerō,  
 fores omneis poterit aperire, cunctaq; uidere, ipse inuisi-  
 bilis. M I C Y L. Equidem ignorabam, ô Galle, te præsti-  
 giarum quoq; peritum esse. Porro si mihi istud semel præ-  
 stiteris, uidebis illico Simonis uniuersas opes huc deporta-  
 tas, nam

tas, nam eas huc rediens transferam. At ille rursum circum-  
 rodet, ebibetq; putria coria, quibus consuevit soleas com-  
 pingere. G A L. At qui nescis sit istuc facere. Siquidē Mer-  
 curius illud mihi mandauit, ut si quis pennā tenens, istius-  
 modi quippiam patrarit, uociferās furē proderem. M I C.  
 Rem neutiquam uerisimilē narras, nempe Mercurium quū  
 ipse sit fir, non sinere alios, ut idem faciant. Sed tamen a-  
 beamus. Nam aurū auferā, si modo possim. G A L. Pennā  
 prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulsisti. M I C. Tu  
 tius hoc quidē ō Galle, tum tibi minus fœdum sit futurū,  
 ne altera caudæ parte mutilatus claudices. G A L. Age scā-  
 nē: sed utrum Simonem prius adimus, an alium quempiam  
 diuitum? M I C. Haud aliō, imō ad Simonem, qui uidelicet  
 pro dissyllabo, tetrasyllabus esse affectet, posteaquā diues  
 euasit. Sed iam ad fōres accessimus. Quid igitur deinceps  
 facio? G A L. Pennam seræ admoue. M I C. Ecce autem, dii  
 boni, ostium perinde atq; clauī resiliūt. G A L. Perge por-  
 rō præcedēs. Vides illū uigilantē ac supputantem? M I C.  
 Video per Iouem & quidem ad obscuram siticulosāq;  
 lucernam. Præterea pallet, haud scio unde Galle: totus que  
 exaruit, atq; extenuatus est, mirum, ni curis. Neq; enim au-  
 ditum est illū alioqui male habere. G A L. Ausculta quid  
 dicat, siquidem intelliges, quibus de causis ad eum modum  
 sit affectus. S I M O N. Nimirū septuaginta illa talenta tu-  
 to admodum sub lectica defossa sunt, neq; quisquam alius  
 omnino uidit. At uero, sedecim illa Sosylus equiso uidit  
 me sub præsepi occultantem: Itaq; de curando stabulo nō  
 est admodum sollicitus, quanquam nec aliās admodum la-  
 boris appetens, uerimifile est autem illum multo etiam his

plura sustulisse. Nam unde alioqui Tibius heri tam ingens  
 falsamentum illi opsonio proposuisset? Tum autem aiunt,  
 illum monile emisse uxori drachmis quinque. Hec mihi  
 ro mihi. Hi omnia mea dissipabunt bona. Quid? quod ne  
 pocula quidem sat in tuto mihi recondita sunt, quum sint  
 multa. Vereor enim, ne quis ea suffosso pariete tollat.  
 Complures mihi inuident, atque insidias parant: Præter  
 ceteros autem Micyllus iste uicinus. MICYLL. Ita per  
 Iouem. Nam tibi sum similis, ac patellas sub ala gesto.  
 GAL. Tace Micylle, ne protinus ipso in furto nos pro-  
 das. SIMON. Optimum igitur fuerit, ut ipse insonnis  
 seruem. Omnem obibo domū in orbem obambulans. Quis  
 iste? uideo te per Iouem. O parietum perfossor: postea  
 quam es columna, bene res se habet. Pernumerabo denuo  
 refossam argentum, ne quid forte dudum me fugerit. En  
 rursum, obstrepuit mihi nescio quis. Nimirum obsideor,  
 atque insidijs appetor ab omnibus. ubi mihi gladius? Si  
 quæquam deprehēdero. rursum aurum defodiamus. GAL.  
 Sic tibi habent ô Micylle, res Simonis. Sed abeamus ad  
 alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum su-  
 perest. MICYLL. O miser cuiusmodi uiuit uitam? hosti-  
 bus eueniat ad hunc modum diuitem esse. Itaq; pugno illi  
 in maxillam illiso, uolo discedere. SIMON. Quis me  
 pulsauit? Latrocinio despolior miser. MICYLL. Flora,  
 ac uigila, auriq; similis corpore reddaris, quandoquidem  
 illi affixus, deditus es. Nos autem, si uidetur, Gniphonem  
 foeneratorē uisamus. Nam nec is procul hinc habitat. ipse  
 nobis suapte sponte fores patuerunt. GAL. Vides hunc  
 quoque curis inuigilantem, et usurarum rationes iteran-

tem digitis contortis? cui propediem relictis his omnibus sit in silpham, aut culicē, aut muscam abeundū. MICYL. Equidem uideo miserum ac uecordem hominem, ne nunc quidem multo meliorem uiuere uitam, quā silphæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus est extenuatus. Nunc ad alium eamus. GAL. Ad tuum, si uidetur, Eucratem. En tibi fores per se patuere. Quin introimus? MICYL. Paulò antè hæc omnia mea erant. GAL. At etiam nunc tu diuitias somnias? uides igitur Eucratē ipsum quidem à famulo, uirū natu grādē. MICYL. Video profecto quiddā haudquaquam uirile. Porro altera ex parte ipsam item uxorem à coquo constuprari. GAL. Quid ergo? Num optaris & horum hæres existere Micylle, cunctaq; possidere, quæ sunt Eucratis? MICYL. Haudquaquam Galle. Imò fame citius interierim, quā id genus quipiam patrarem. Valeat aurum & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quā si à domesticis mihi domus perfodiatur. GAL. Sed iam nunc, quando quidem dies fermè diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliàs uidebis Micylle.

## ORNATISSIMO IURIS

utriusque Doctori Thomæ Ruthallo Secreta-

rio regio, post episcopo Dunelmensi,

Erasmus Roterodamus

S. P. D.

**V**ide quantum audaciæ mihi suppeditet singularis quedam ingenij tui, morum quæ facilitas, humanissimi Ruthalle: qui cum neutiquam ignorem te inter Aulicos  
m s primores,

primores, uel autoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione precipuum esse: tamen non uerear meas nugas rudes adhuc, uixq; è prima scheda repurgatas ad tuam excellentiam mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & aestum nulli seruire clamitans. Itaque ne nihil mei apud hominem tam nostri studiosum relinquerem, id quod tum forte erat in manibus: Misanthropum misi, nimirum ad uirum unum omnium Philanthropotaton. Is est Luciani dialogus: quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uerus quidem ille iam pridem ab alio nescio quo: sed ita uersus, ut interpres hoc modo demonstrare uoluisset uideatur, sese neque Græce scire, neque Latine: nec temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc audaciam boni consules: & Erasmus in eorum numero pones, qui tui sunt amantiſſimi, Vale Londini, Anno M. D. IIII.

# LVCIANI TIMON,

SIVE MISANTHROPVS,

DES. ERAS. Roter.

INTERPRETE.



I V P I T E R Philie, hospitalis, sodalitie, domestice, fulgurator, iusiurandice, nubicoge, grādistrepe: & si quod aliud tibi cognomen attoniti Poëta tribuunt, maxime quum herent in uersu. Nam tum illis tu multinominis factus, carminis ruinam fulcis, metriq; ex-  
ples

ples hiatum. Vbi tibi nunc magnicrepum fulgur, graui-  
 mum tonitru? ubi ardens, candens, ac terrificum fulmen?  
 Nam hæc omnia iam palam apparet, nugas esse, fumumq;  
 poëticum, nec omnino quicquam præter nomen strepi-  
 tum. Sed decantata illa tua arma eminus ferientia expro-  
 ptaq;, nescio quomodo penitus extincta sunt, frigent' quæ  
 adeo, ut ne minimam quidem scintillulam iracundiæ aduer-  
 sus nocentes reliquam obtineant. Itaq; citius quiuis ex his,  
 qui peieraturi sunt, extinctum ellichnium metuerit, quàm  
 flammam fulminis cuncta necantis: usque adeo titionem  
 quempiam in sese uibrare te putant, ut incendium aut fu-  
 mum ab illo proficiscens, nihil quicquam formident: uerum  
 hoc solum uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine com-  
 pleantur. Quibus rebus factum est, ut iam Salmoenius tibi  
 sit ausus etiam obtonare: neque id admodum ab re: quippe  
 aduersus Iouem usque adeo ita frigidum, uir ad facinora  
 seruidus, audaciâ quæ tumidus. Quid ni enim faciat, ubi tu  
 perinde ac sub mandragora stertis: qui neque peierantes  
 exaudias, neque eorum qui flagitia committunt, respectum  
 agas? Cæcutis autē lippitudine, et hallucinans ad ea quæ  
 fiunt: auresq; iam tibi obsurduerunt, instar horum, qui etia  
 te defecti sunt. Quandoquidem quum iuuenis adhuc esses,  
 acriq; animo, uehemensq; ad iracundiam: permulta in ho-  
 mines maleficos ac uiolentos faciebas. Neque tum unquā  
 tibi cum illis erant induciæ: sed perpetuo fulmen erat in ne-  
 gotio: perpetuo obuibrabatur Aegis, obstridebat tonitru:  
 fulgur continenter iaculorum in morem, densissime ex edi-  
 to loco deuolantium torquebatur. Terræ quassationes, cri-  
 bri instar frequentes: ad hæc nix cumulatim, neq; nō gran-  
 do saxo

do saxorū in morē: atq; ut tecum grādus loquat, imbresq;  
 rapidi & uiolenti, ac flumen quotidie exundans. Hinc tan-  
 tum repente Deucalionis ætate naufragiū ortum est: ut o-  
 mnibus sub aqua demersis, uix unica scaphula seruaretur:  
 quæ in montē Lycorē appulit, humani generis quasi scin-  
 tillulas quasdā seruans, unde sceleratius etiā genus in po-  
 sterum propagaretur. Nimirū igitur dignum secordia præ-  
 mium ab illis reportas: quū iam nec sacra faciat tibi quis-  
 quam, nec coronas offerat: nisi si quis obiter in Olympicis:  
 ac ita ne is quidē rem admodū frugiferam facere uideatur:  
 sed priscum quendam ritum magis referre, ac penē Satur-  
 num, ō deorum generosissime, te reddunt, magistratu abdā-  
 cantes. Onitto loqui, quoties iam templum tuū sacrilegio  
 compilarint: quum tibi etiā ipsi in Olympiacis manus ad-  
 moliti sunt. Atq; interea tu altifremus ille pigritabaris uel  
 excitare canes, uel uicinos aduocare: ut auxilio accurren-  
 tes illos comprehenderent, quum etiamdum ad fugā adora-  
 narentur. Sed egregius ille, gigantumq; extinctor, & Ti-  
 tanum uictor sedebas: quum tibi cesaries ab illis circūton-  
 deretur, decemcubitale fulmen dextera tenēs. Horū igitur,  
 ō præclare, quis tandem erit finis, quæ tu adeo secure de-  
 spicis? aut quando de tantis maleficijs pœnas sumes? Quot  
 Phaëtontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad expian-  
 dum tam inexhaustam morū iniquitatē? Etenim ut de com-  
 munibus fileā: de ijs quæ mihi acciderunt, dicā: quum tam  
 multos Athenienses in sublime euexerim: ex pauperrimis  
 diuites reddiderim: cūctisq; quotquot opus haberent, sup-  
 peditarim, imò semel uniuersas opes in amicos iuuādos ef-  
 fuderim: simulatq; his rebus ad inopiā deueni, iā ne agno-  
 scor

scor quidē ab illis, nec aspicere dignantur me, qui dudū reuerabantur, adorabant, meoq; de nutu pendebant. Quod si quādo per uiam ingrediēs, forte fortuna in eorū quēpiā incidero, perinde ut euerſam hominis iā olim defuncti ſtatuam, ac tēporis longitudine collapsam prætereunt, quasi ne norint quidem. Porro alij procul conſpecto me aliō ſeſe detorquent: exiſtimātes ſeſe inauſpicatū, abominandumq; uiſuros ſpectaculum, quem non ita pridem ſeruatorem, & adiutorem ſuum eſſe prædicabant. Ita q; prementibus malis ad extrema redactus conſilia, renone arrepto, terram exerceo, quaternis conductus obolis: atque hic cum ſolitudine, cumq; ligone philoſophor. Hoc interim lucri mihi uideor facturus, quod poſthac non intuebor pleroſque præter meritum ſecundis fortunæ ſucceſſibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandē aliquando Saturni Rhœaq; proles excuſſo profundo iſto, grauiq; ſomno ( nam Epi menidem quoque dormiendo uiciſti ) denuo iactato fulmine, aut ex Oeta redaccenſo, ingenti reddita flamma iram aliquam ſtrenui illius, ac iuuenilis Iouis oſtende, niſi uera ſint quæ à Cretenſibus de te, tuāque ſepultura ſcruntur.

**1 v p.** Quis hic eſt Mercuri, quem audio ſic uociferantem ex Attica, ad radicem montis Hymetti, horridus totus, ac ſqualidus, pelleq; hircina amictus? ſodit autem ut arbitror, nam pronus incumbit homo loquax, & confidens: mirum ni philoſophus eſt, neque enim alioqui adeo impia, neſariaq; in nos fuerat dicturus. **MERC.** Quid ais pater, an non noſti Timonem Echecratidis filium Collyttenſem? Hic nimirum eſt, qui nos ſepenumero in ſacris legitimis conuiuio accepit, ille repente diues factus,

ille

ille qui totas Hecatombas, apud quem splendide Iouialia festa consueuimus agitare. I V P. Hem quenam ista rerum commutatio? hicine honestus ille? diues, quem tam frequentes cingebant amici? Quid igitur accidit ut hoc sit habitus? squalidus, erumnosus, fossor cōductitius, uti conijcio, quum tam grauem ligonem gerat? M E R C. Ad hunc modum illum quodammodo probitas euertit, atque humanitas, & in omnes quicumque egerent misericordia. At reuera uecordia potius facilitasq; nullusque in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutiquam intellexerit, sese coruis, lupisq; largiri. Quin magis quum à uulturibus tam multis misero iecur eroderetur, ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat, quasi beneuolentia erga sese afficerentur, quum illos epula magis caperent. Ergo posteaquam ossa penitus nudassent, circumrofißentq; deinde si qua medulla suberat, hanc quoque admodum diligenter exuxissent, aufugerunt, exuccum & radicitus defectum destituentes: adeo ut postea ne agnoscant quidem, aut aspiciant: tantum abest ut sint qui suppeditent, impartiantque. Has ob res fossor, & sago, ut uides, opertus pelliceo urbem præ pudore fugiens, mercede terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur, qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose nunc prætereant, ac ne nomen quidem an, Timon uocetur, nouerint. I V P. Atque profecto uir neutiquam fastidiendus, neque negligendus, & iure optimo indignatur, qui ijs tantis in malis agat. Quare scelerosos istos adulatores ipsi quoque fuerimus imitati, si eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum, & caprarum pinguißimas quasque nobis in aris adoleuerit. Quarum ni  
dor

dor etiā dum mihi in naribus residet. Tamen si propter ne-  
gocia maximāq; turbam peierantium, tum ui, non iure  
agentium, neq; non aliena rapientium, præterea ob formi-  
dinem, quam mihi pariunt sacrilegi, qui quidem tum mul-  
ti sunt, tum obseruatu difficiles, adeo ut ne minimū quidem  
nos conuiuere sinant, iam pridem profecto ad Atticam re-  
gionem oculos detorsissem, maxime posteaquam philoso-  
phia, & de uerbis digladiationes apud istos increbuerūt,  
ita ut pugnantibus inter se istis, uociferantibusq; ne exau-  
dire quidē mortalium uota liceat. Vnde mihi necessum est,  
aut auribus obturatis sedere, aut dirumpi ab eis, conficiq;  
qui uirtutem quandam, & incorporea quēdā, merasq; nu-  
gas ingenti uociferatione cōnectunt: hæc in causa fuerūt,  
ut hunc quoq; neglexerim, quum haud mediocriter de no-  
bis sit meritis. Quod reliquum est Mercuri, tu Plutū ad-  
ducens, quantum potes ad istum abeas. Porro Plutus unā  
secum ducat & thesaurum, & utriq; apud Timonē per-  
seuerent. Neque usque adeo facile demugrent, etiā si quā-  
maxime rursum illos per bonitatē ex ædibus exegerit. Cæ-  
terum de palponibus illis, atq; ingratitude qua in hunc  
sunt usi, in posterum consultabo: pœnasq; daturi sunt, si-  
mulatq; fulmen instaurauero. Nam fracti sunt in eo retusa  
cuspide duo è radijs maximi: quum nuper audius in sophi-  
stam Anaxagoram iacularer, qui suis familiaribus suade-  
bat, nullo pacto esse ullos nos, qui dii uocaremur. Ac illum  
quidem errore non seriebam, propterea quod Pericles  
obtentā manu eum protexerit. Cæterum fulmen in Ca-  
storis ac Pollucis templum detortum, tum illud exussit,  
tum ipsum parum absuit, quin ad saxum communeretur.

Quamq

Quanquam interim uel id supplicij satis magnū in istos fuerit, si Timonem conspexerint egregie locupletem factum. M E R C. Quantum habet momenti altum uociferari, et obstreperum audacemque esse? Idque non ijs modo qui causas agunt, uerumetiam qui uota faciunt conducibile. En mox est pauperrimo diues euaserit Timon, qui se in precando clamosum, et improbum praestiterit, Iouemque reddiderit attentum. Quod si silentio fodisset incuruum: etiam nunc foderet neglectus. P L V T V S. At ego Iupiter haudquam ad istum rediturus sum. I V P. Quid ita non rediturus optime Pluto, praesertim à me iussus? P L V. Quoniam per Iouē iniuria me affecit eijciens, et in multa fragmenta diffecans: idque quum illi paternus essem amicus, ac me, penē dixerim, fuscini ex aedibus extrusit, nec aliter quam ij, qui est manibus ignem abijciunt. Num rursus ad istum ibo, parasitis, adulatoribus, et scortis donandus? Ad eos me mitte o Iupiter, qui munus intellecturi sint, qui amplexuri, quibus equidē in pretio sim, et maiore in modū exoptatus. At hi stupidi cum inopia commercium habeant, quā nobis anteponunt, ut ab ea accepto sago pelliceo, ligonē que sat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talēta contēptim dono dare soliti. I V P. Nihil istiusmodi posthac in te facturus est Timon, quippe quē ligo abunde satis corripuerit, nisi prorsus nullum dolorem sentiunt illius ilia, te uidelicet potius, quā inopiam esse praoptandum. At tu mihi querulus admodum uideris esse, qui nunc Timonem incuses, quod tibi patefactis foribus liberē permiserit uagari, neque includens, neque zelotypus in te. Porro aliās diuersa de causa in diuites stomachabare, quā disceres

ceres te ab illis repagulis, clauibus, ac signorum obiecta-  
culis impressis ita fuisse conclusum, ut ne prospicere qui-  
dem in lucem tibi liceret. Id igitur apud me deplorabas,  
affirmans præfocari te nimis tenebris: eoq; pallidus no-  
bis occurrebas, et curis confectus, digitis etiamnũ ex as-  
siduo colligendi, coaceruandi; usu contractis, cõtortisq;  
quòd si quando daretur opportunitas, aufugiturũ quocq;  
ab illis te minitabare. In summa rem supra modum acer-  
bam iudicabas in æreo ferreo ue thalamo, Danaës exem-  
plo, uirginem asseruari, atq; à scelestissimis educari pæda-  
gogis, scœnore, et cõputo: proinde absurde facere aiebas  
hos, quòd te præter modum adamarent: neq; (quon lice-  
ret) frui auderẽt, neq; quĩ ipsis esset in manu, amore suo  
secure uterentur: sed uigiles obseruarẽt, ad signum ac se-  
ram oculis nunquam cõniuentibus, neq; usquam dimotis,  
semper intuentes, abunde magnum fructum arbitantes:  
non quòd ipsis fruendi facultas adesset, sed quòd nemini  
fruedi copiã facerẽt, nõ aliter quàm in præsepi canis, nec  
ipsa uescēs hordeis, nec equum famelicum id facere sinēs.  
Quinetiam ridebas istos, qui parcerent, asseruarentq; et  
(quod esset absurdissimum) ipsi quidẽ sibi subtraherent,  
uererenturq; cõtingere, non intelligerẽt autẽ fore, ut aut  
sceleratissimus famulus, aut dispensator, aut liberorũ pæ-  
dagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infelicem, et  
inamabile herũ, quem postea sinat ad fuliginosam, et oris  
angusti lucernulam, ac siticulosum scirpulum usuris inui-  
gilare. Quid itaq; an nõ iniquũ, quum hæc quondam in-  
cusaueris, nunc in Timone diuersa his criminari? P L V.  
Atqui si rẽ uere perpẽderis, utrũq; me iure facere iudica-

n bis. Nam

bis. Nā, & Timonis ista nimia lenitas, negligētia potius,  
 haud beneuolētia, studiumq; quod ad me pertinet, merito  
 uideatur. At ē diuerso, qui me ostijs ac tenebris inclusum  
 seruabāt, id agētes, quo scilicet crassior, saginatioq; ac  
 uehemēter corpulentia onustus euaderē, quū interim neq;  
 ipsi cōtingerent, neq; in lucē producerēt, ne uel aspicerer  
 a quopiā, hos demētes, & contumeliosos in me iudicabā,  
 quippe qui me nihil commeritum tot in uinculis cogerent  
 situ, carieq; putrescere, haud intelligētes, quo mox demigrent,  
 me alij cuipiam, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec  
 hos igitur probo, sed ne illos quidem, qui nimium facile  
 mihi manus admouēt. Sed qui (quod est optimum) mediocritate  
 utantur, uti nec prorsus abstineant, neque penitus  
 profundant. Etenim illud per Iouē considera Iupiter: Si  
 quis ubi puellulam, & formosam lege duxisset uxorem,  
 postea neque obseruet, nec ulla omnino zelotypia prosequatur,  
 uidelicet sinēs illam noctu, atq; interdū quocūq;  
 libitum sit ire, & quicūq; uoluissent cum his habere rem,  
 uel producat potius ultro ut adulteretur, fores aperiens,  
 prostituturusq; quoslibet ad illam inuitās, num hic amare  
 uidebitur? profecto hoc tu nequaquam dices Iupiter,  
 qui sæpenumero amorē senseris. Rursum si ingenuam lege  
 domum deducat, uti liberos legitimos progeneret, cæterum  
 nec ipse contingat florentē aetate, decoramq; uirginem,  
 nec alium sinat aspiciere: sed inclusam, orbam, sterilemq;  
 in perpetua uirginitate cōtineat: idq; præ amore se  
 facere prædicet, & hunc quidē præferat, pallore, corpore  
 exhausto, oculis refugis, num fieri potis est ut huiusmodi  
 non desipere uideatur? quippe qui quum liberis oportuerit

tuerit operam dare, fruiq; coniugio; puellam adeo for-  
mosam atq; amabilem sinat emarcescere, per omnē uitam  
tanquā Cereri sacerdotem alens. Huiusmodi, & ipse in-  
digne fero: quū à nonnullis ignominiosè cedor calcibus,  
laniorq; atq; exaurior: à nonnullis contra perinde ut sti-  
gmaticus fugitiuus compedibus uincior. **IV P.** Quid est au-  
tem quod aduersus illos indigneris, quandoquidem utriq;  
pœnas egregias luunt? Alteri quidem dū Tantalī in morē  
neq; bibere sinuntur, neq; edere: sed ore sicco duntaxat  
inhiant auro. Alteri uerò dum his ceu Phryneo cibos Har-  
pyia ipsis ē faucibus eripiunt. Sed abi iam, Timone mul-  
to post hac usurus cordatiore. **PLV.** An ille aliquando de-  
sinet me ceu foraminoso cophino, priusquam omnino in-  
fluxerim, data opera exhaurire, quasi conetur occupare,  
quo minus influam: ueritus, ne si copiosius infundar, ipsum  
undis obruam? Quo fit, ut in Danaïdum dolium aquā mi-  
hi uidear allaturus, frustra q; infusus, uase non continen-  
te liquorem: imò prius propemodum effuso quod influit,  
quā influxerit. Adeo latus dolij hiatus ad effusionem, ac  
liber exitus. **IV P.** Proinde ni hiatum istum obturauerit,  
perpetuamq; perstillationē sistere studuerit, te propediem  
effuso, facile rursus sagū, & ligonem in dolij fece reperi-  
ret: sed interim abite, atq; illum diuitē reddite. At tu Mer-  
curi fac memineris, ut rediens Cyclopes ex Aetna tecum  
adducas, quo fulmen cuspide restituta resarciant. Nam  
eo nobis acuminato opus fuerit. **MER.** Eamus Plute.  
Quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam ò præ-  
clare, te non cecum modo, uerumetiam claudum esse.  
**PLV.** Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri: uerum  
n. 2 si quando

si quādo proficiscor à Ioue missus ad quempiam, tum ne-  
 scio quo pacto tardus sum, & utroq; claudus pede, ita ut  
 egre ad metam pertingere queam: sene nonnunquam in-  
 terim factō, qui me opperiebatur. Porro quum disceden-  
 dum est, alatū uidebis multo auibus celeriores. Vnde fit,  
 ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor  
 pronuncier, saltu stadium transmensus, ne uidentibus qui-  
 dem aliquoties spectatoribus. M E R. At ista quidem haud  
 uera narras: imo ego tibi permultos cōmemorare queam,  
 quibus heri ne obulus quidem erat, quo restim emerent:  
 qui hodie repente diuites facti splendide uiuāt: albis qua-  
 drigis uehantur, quibus antè ne asellus quidē suppedita-  
 rit. Ii tamen purpurati, aurumq; manibus gestantes ob-  
 ambulant, Qui ne ipsi quidem opinor, credere possunt,  
 quin per somnium diuites sint. P L V, Isthæc alia res est  
 Mercuri: neq; enim tū meis ipsius ingredior pedibus: nec  
 à Ioue, sed à Dite ad istos transmittor: qui & ipse nimirū  
 opū largitor est, ac magna donans: id quod ipso etiam no-  
 mine declarat. Itaq; quoties est mihi ab alio ad aliū demin-  
 grandū: in tabellis iniiciunt me: ac diligēter obsignantes  
 sarcinæ in morē sublatū transportant. Interea defunctus  
 ille alicubi in ædium tenebricosa parte iacet, uetere linteo  
 in genua iniecto tectus, de quo feles digladiantur. Porro  
 qui me sperauerant obtinere, in foro operiuntur hiantes:  
 non aliter quàm hirundinem aduolantem stridentes pul-  
 li. Deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funicu-  
 lus incisus, apertæq; tabellæ, iamq; nouus dominus pronun-  
 tiatus est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue ser-  
 uulus obscœnus, qui puerili obsequio fauorem emeruerit,  
 etiam

etiam tum mento subraſo, pro uarijs, & opiparis uolupta-  
tibus, quas illi iam exoletus ſuppeditauerat, ingēs ſcilicet  
præmium ſerens generoſus quiſquis ille tandem fuerit, nō  
nunquā me ipſis cum tabellis arreptum, fugiens adpor-  
tat cōmutato nomine: ut qui modo Pyrrhias, aut Dromo,  
aut Tibius: iam Megacles aut Megabizus, aut Protar-  
chus appelletur. Ceterum illos nequicquam hiantes, ſeq;  
mutuū intuentes relinquit: ac uerum luctū agentes, quōd  
eiſmodi Thynnus ex intimo ſagena ſinu ſit elapſus, qui  
non parum magnam eſcam deuorari. At hic repente to-  
tus in me irruens, homo uitæ mundioris, atq; elegantioris  
rudis, pingui, illotaq; cute, qui compedes etiamdū horre-  
ſcit: & ſi quis præteriens loro increpet, arrectis ſtet auri-  
bus: quiq; piſtrinum, perinde uti templum adoret: non eſt  
deinceps tolerandus ijs, quibuſcum uiuit: uerum & inge-  
nuos afficit contumelia, & conſeruos flagris cedit: expe-  
riens, num ſibi quoq; ſimilia liceant, donec aut ſcortulo  
cuiſiam irretitus, aut equorum alendorum ſtudio captus,  
aut adulatoribus ſeſe permittens, deierantibus Nireo for-  
moſiorem eſſe, Cecrope Codro'ue generoſiorem, callidio-  
rem Vlyſſe, unum autem uel ſedecim pariter Cræſis opu-  
lentioſiorem, momēto temporis ſemel profundat infelix, quæ  
minutatim multis ex periurijs, rapinis, ſagitijſ, fuerāt col-  
lecta. M E R. Iſta ſermē ſic habent uti narraſ: uerū ubi tuis  
ipſius ingrederis pedibus, quī tandem cæcus quum ſis uia  
inuenire ſoles? Aut quī dignoſcis ad quosnam Iuppiter te  
miſerit, dignos illi uiſos qui diuitijs abundēt? P L V. Enim-  
uero, credis me reperire iſtos ad quos mittor? M E R. Per  
Iouem haudquaquam. Neq; enim alioqui Ariſtide præ-

terito, ad Hipponicum, et Calliā accessissem, tum ad alios Athenienses, homines ne obulo quidem aestimandos. Ceterū quid facis quādoquidē es emissus? P L V. Sursum ac deorsum circūcursans oberro, donec imprudens in quēpiam incurrero: hic autem quisquis ille sit, qui forte primus me nactus sit, abducit ac possidet, te Mercuri p. lucro prater spē obiecto uenerās atq; adorans. M E R. Nū ergo fallitur Iupiter: qui qdē credat ex ipsius animi sentētia, ditari abs te hos, quos ille dignos existimarit qui ditescerent? P L V. Et iure quidē optimo fallitur ō bone: quippe qui quū me cecū esse nō ignoret emittat uestigatū rem usq; adeo reptu difficilē, et iam olim ē uita sublatā, quam ne Lynceus quidē facile inueniret, quae nimirū adeo obscura sit, ac minuta. Itaq; quum rari sint boni, improbi porro in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans faciliē in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor. M E R. At quī fit, ut quoties eos deseris, celeriter ausugias quum uia sis ignarus? P L V. Tum demū acutū cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugā tēpus inuitat. M E. Iā illud quoq; mihi responde, quī fit, ut quū sis oculis captus (dicendū enim est) praeterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas ariātes, adeo ut omnes in te defigant oculos? et si potiantur, felices uideantur, sin frustrentur, non sustineant uiuere? Ex his equidem non paucos noui, qui sic perditē te amarint, ut se aëreo ē scopulo piscosi in equoris alta, praecipites abiecerint, rati fastidiri sese abs te, propterea quod illos nullo pacto respexisses. Quanquam sat scio, tu quoq; fateberis, si quo modo tibi ipsi notus es, furere istos, qui eiusmodi amore sunt dementati. P L V. At enim

credis

*credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudū, aut cæcum, aut si quid aliud adest mihi uitij. MER. Quid ni ò Plute? nisi forte & ipsi omnes cæci sunt. PLV. Haud cæci quidē, ò optime, uerum inscitia, errorq; quæ nūc occupant omnia, illis offundunt tenebras: ad hæc ipse quoq; ne per omnia deformis sim, persona uehementer amabili tectus inaurata, gēmisq; picturata, ac uersicoloribus amictus eis occorro: at illi rati sese natiui uultus uenustatem aspicere, amore capiuntur, dispereuntq; nisi potiantur. Quod si quis me toto corpore renudatum illis ostēderit, dubio procul futurum sit ut se ipsi damnent, qui tantopere cæcutierint, adamantes res neutiquam amādas ac fœdas. MER. Quid ergo posteaquam eò peruentum est ut iam diuites euaserint, iamq; personam sibi circumposuerint, rursum fallūtur? Adeo ut si quis illis detrabere conetur, penē caput potius, quā personam abijciant? Neque enim uerisimile est etiā tum illos ignorare, auro bracteatam esse formam, quum intus cuncta inspexerint. PLV. Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi sunt adiumēto. MER. Quæ nam? PLV. Simulatq; qui me primum nactus est, apertis foribus exceperit, clanculum unā mecū introit elatio, uccordia, iactantia, mollities, uiolentia, dolus, atq; alia item innumerabilia: à quibus omnibus posteaquā est animus occupatus, iam admiratur quæ neutiquam sunt admiranda, & appetit ea quæ sunt fugienda, meq; cunctorum illorum quæ introierant, malorum patrem stupet, illorum satellitio uallatum, quiduis potius passurus, quā uti me compellatur reijcere. MER. Vt leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullā præ-*

bens ansam certam quo prensus tenere: sed nescio quo modo anguillarum, ac serpentum in morem inter digitos elaberis. At è diuerso paupertas, uiscosa, præsū facilis, totoq; corpore mille uncos gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hereant, nec facile que ant auelli. Verū interea dum nugamur, rem haud paruum omisimus. P L V. Quam? M E R. Nempe quia thesaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus. P L V. Isti hac quidem ex parte bono sis animo. Nam non nisi in terra relicto illo ad uos ascēdere soleo: iussq; intus manere foribus occlusis, neq; cuiquam aperire, nisi me uociferantem audierit. M E R. Iam igitur Attisam adeamus. Tu me consequitor chlamydi adherens, donec extremam uiā attigerimus. P L V. Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim si me desereres, forsā oberrans in Hyperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic stridor ceu ferri saxo impacti? M E R. Timon hic est, qui proxime montanum, & petricosum fodit solum? Papæ: adest & Paupertas, & Labor ille, tum Robur, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorum turba: quorum omnium agmen Fames cogit, lōge præstantius quàm tui sint satellites. P L V. Quin igitur quàm ocysime discedimus Mercuri? Neque enim ullum operæpretium fecerimus cū homine eiusmodi ualato exercitu. M E R. Secus uisum est Ioui: quare ne metu deterreamur. P A V P E R T A S. Quo hunc nunc Argicida manu abducis? M E R. Ad hunc Timonem, ad quem à Ioue sumus ire iussi. P A V. Ita ne rursum Plutus ad Timonem? posteaquam ego hunc antea delitijs male corruptum suscepi: commendansq; Sapientiæ, & Labori,

Labori, strenuū, multiq; precij uirū reddidi? Adeo ne despicienda, iniuriæq; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hūc, quæ mihi unica erat possessio, eripiat, iam exactissima cura ad uirtutē excultum: ut Plutus hic ubi denuo suscepit, per contumeliā, & arrogantia illi manu iniecta, talē reddiderit, qualis erat dudum, mollē, & ignauum, ac ueccordē: rursum mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reijculus? MER. Sic o Paupertas, Ioui placitum est. PAV. Equidem abeo. At uos Labor, & Sapientia, reliquiq; consequimini me. Porro hic breui cognoscet, qualis in se fuerim, quā nunc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerum optimarū doctrix. Quicum donec habuit cōmercium, sano corpore, ualentiq; animo perseuerauit: uirilē exigens uitam, & ad sese respiciēs: superuacua autem, & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimans. MER. Discedunt illi: nos ad eum adeamus. TIM. Quinā estis, o scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini operario mercenarioq; negotiū exhibituri? uerū haudquaquam leti abibitis, scelesti ut estis omnes: nam ego uos illico glebis, & saxis petitos cōminuam. MER. Nequaquam o Timon, ne ferito, neq; enim series mortales: uerū ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, desistens à laboribus. TIM. Atqui uos iam ploraueritis, etiā si dii sitis ut dicitis. Siquidē odi pariter omnes, tum deos, tū homines. Sed hunc cecū quisquis hic fuerit, mihi certū est ligone impaecto cōminuere. PLV. Abeamus per Iouē Mercuri: quādoquidē hic homo mihi uidetur nō mediocriter insanire, ne malo quopiā accepto discedam. MER. Ne quid fero-

citer Timon:quin exue potius penitus istam ferocitatem, asperitatemq; ac manibus obujs excipe bonā fortunam: rursum diues esto:rursum Atheniensium princeps, & ingratos illos despicio, quum solus florebis. TIM. Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opū mihi ligo: præterea fortunatissimus sum, si nemo propius ad me accesserit. MER. Adeo ne quæso inhumaniter?

Hæc ego seua Ioui refro, atq; immania dicta?

Atqui par erat forsitan homines tibi haberi inuisos, ut qui tam multa indigna in te cōmisissent: deos odio te prosequi nequaquā erat consentaneū, quum illi tantopere tui curā agāt. TIM. At tibi Mercuri, Iouiq;, quod me respicitis, plurimā equidē habeo gratiam: cæterū hunc Plutum nequaquā recepero. MER. Quid ita? TIM. Quoniā pridem innumerabiliū malorum hic mihi fuit autor, quū me assentatoribus proderet, insidiatores in me inuitaret, cōflaret odium, illecebris corrumpere, inuidiæ obnoxiiū redderet: deniq; quum repente me adeo perfide, ac proditorie destituerit. Contra, Paupertas optima, me laboribus uiro dignissimis exercens, mecumq; uere, & libere conuiuēs, & quibus opus erat suppeditaui laboranti, & uulgaria ista docuit cōtemnere, effecitq; ut mihi uitæ spes omnis ex me ipso pēderet, demonstrās quænam essent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator assentans, neq; syco-phanta minitans, neq; plebes irritata, neq; cōcionator suffragiorum autor, neque tyrannus intentus insidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicquam eorum quæ sunt in ciuitate malorum aspicio, abunde magnum & suffici

sufficientem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri, quam uenisti uiam remetiens, recurre, unâ tecum Plutum adducens ad Iouē. Illud mihi sat fuerit, si effecerit ut omnes mortales per omnē aetate eiulēt. MER. Nequaquā ò bone, neq; enim omnes ad eiulādū sunt accōmodi. Quin tu iracunda pueriliāq; ista missa face, ac Plutum excipe: non sunt reiicienda munera, quæ à Ioue proficiſcuntur. PLV. Vin' Timon ut contra te partes defendam meas, an grauit̃ feres si quid dixero? TI. Dico, ne multis tamen, neq; cum proxijs, quemadmodum perditissimi isti solēt oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem. PLVT. Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accusato. Attamen uide, num qua in re te, quemadmodum ais, leserim: qui quidem dulcissimarum quarumq; rerum tibi extiterim autor, opifexq; autoritatis, præsidentie, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conspicuus eras, celebris & obseruandus. Cæterum si quid molesti ab adulatoribus accidit, non mihi potes imputare: quin ipse magis abs te sum affectus contumelia, propterea quòd me tam ignominiose uiris illis execratis suppeditaris: qui te mirabantur, ac prestigijs dementabant, mihiq; modis omnibus insidias struebāt. Porro quòd extremo loco dixisti, te à me proditum, desertumque fuisse: istud criminis in te possum retorquere, quum ipse sim modis omnibus à te reiectus, præceptis que exactus ex edibus. Vnde pro molli chlamyde, sagum istud charissima tibi Paupertas circumposuit. Itaque testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirem, qui tam hostiliter esses in me debacchatus. ME.

At

At nūc uides Plute, in cuiusmodi hominē sit commutatus. Proinde audacter cū illo consuetudinem age. Tu uero fonde ita ut facis. Tu interim thesaurū sub ligonē adducito. Audiet enim si tu accersiueris. TIM. Parendū est Mercuri, rursumq; dītescendū. Quid enim facias quū dīj compellāt? tamē uide, in quas turbas me miserū conijcies: qui quidem quū ad hunc usq; diem felicissimē uixerim, tantum auri repentē sum accepturus, nihil cōmeritus mali, tantumq; curarū suscepturus. MER. Sustine Timō mea gratia, tamen si graue est isthuc, atq; intolerandum: quo uidelicet palpones illi prae inuidia rūpantur. Ego porrō superata Actena in cœlū reuolauero. PLV. Abijt ille quidē sicut apparet. Nā ex alarū remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, siquidē digressus Thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius: tibi loquor auri Thesaurē, Timoni huic audiens esto, offerq; temet cruendū. Fodi Timon altius impingēs. Ceterum ego a uobis digredior. TIM. Age iam ōligo, nunc mihi tuas uires explica, neq; defatigare, dū ex abdito Thesaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorū autor Iuppiter, amici Corybātes, ac lucifer Mercuri, unde nam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbones reperturus sim experrectus. Atqui aurum profecto est insigne, fuluum, graue, et aspectu multo iucundissimum.

Pulcherrima Aurum faustitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesq; et dies reanides. Ades ō mihi charissimum desideratissimumq;, nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse factum. Etenim quae tandem uirgo non exporrecto sinu usque adeo

adeo formosum amatorem excipiat, per tegulas illapsus?  
 ò Mida, Cræseusq; ac munera Delphico in templo dicata,  
 ut nihil eratis si cum Timone, cumq; Timonis opibus con-  
 feramini: cui ne Persarū quidem rex par est. O ligo, sagū  
 charissimum, uos huic Pani suspendi commodū est. At ego  
 quā maximē semotum mercatus agrū, turriculaq; seruā  
 di auri gratia constructa, uni mihi affatim uixero: sepul-  
 chrum item inibi mihi defuncto parare est sententia. Hæc  
 igitur decreta sunt, placitaq; in reliquū uitæ: seiunctio,  
 ignorantia, fastidiū erga mortales omneis. Porro amicus,  
 hospes, sodalis, aut ara misericordiæ, meræ nuge. Tū com-  
 miserari lacrymantem, suppeditare egētibus, iniquitas, ac  
 morū subuersio: at uita solitaria, qualis est lupis: unus sibi  
 amicus Timon: cæteri omnes hostes, et insidiarū machi-  
 natores. Cum horū quopiam congregi, piaculum: adeo ut  
 si quē aspexero duntaxat, inauspicatus sit ille dies. In sum-  
 ma: non alio nobis habentur loco, quā signa saxea, æ-  
 reaue: neq; fœcialē ab illis missū recipiamus, neq; fœde-  
 ra feriamus. Solitudo terminus esto. Cæterum tribules, con-  
 gnati, populares: postremo patria ipsa, frigida quædā, et  
 sterilia nomina, stultorumq; mortaliū gloriæ: solus Timon  
 diues esto: despiciat omnes: solus ipse secum oblectetur, li-  
 ber ab assentationibus, et onerosis laudibus dijs sacra fa-  
 ciat: epuletur solus, sibi ipsi uicinus, sibi particeps, excu-  
 tiēs sese ab alijs. Ac semel decretū esto: ut unus seipsum co-  
 miter accipiat, si moriendū sit, aut necesse habeat sibi ipsi  
 coronā admouere. Nullūq; nomē sit dulcius, quā Misan-  
 thropi, id est hominū oforis. Morū autē notæ, difficultas,  
 asperitas, feritas, iracundia, inhumanitas: quod si quē cō-  
 spexero

spexero incendio conflagrantē, obestantemq; quo restit-  
 guam, pice oleoq; restinguere: rursum si quem flumen un-  
 dīs abstulerit, isq; manus porrigēs, imploret ut retineatur:  
 huic quoq; demerso capite propellere, ne possit emicare:  
 hunc ad modū par pari relaturus est. Hāc legē Timō tu-  
 lit Echecratides Colyttensis: et concionis subscripsit suf-  
 fragijs idem ille Timon. Age hęc decreta sunt: hęc for-  
 titer tueamur. Ceterum magno emerim ut id omnibus in-  
 notescat, quod opibus abundo: nam illa res illos prefoca-  
 uerit: sed quid illud? Hem quę trepidatio? undiq; concur-  
 runt, puluerulēti atq; anhelī haud scio unde aurū odora-  
 ti. Vtrū igitur hoc conscenso colle saxī abigo, ē sublimi  
 dei aculās: an hęc tantū in re legē uiolabimus, ut semel cū  
 illis congregiamur: ut magis angātur, fastiditi, repulsiq;  
 Ita satius esse duco. Itaq; restemus quo illos iam excipia-  
 mus. Age prospiciā: primus eorū iste quis est? Nēpe Gna-  
 tonides adulator, qui mihi nuper cōnā petenti, funē por-  
 rexit, quum apud me sæpenumero solida dolia uomuerit.  
 Sed bene est quod ad me uenit: nā primus omnū uapula-  
 bit. GNATO. An non dixi Timonē uirum bonum non ne-  
 glecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissi-  
 me, conuiuator bellissime. TIM. Scilicet, et tu Gnatonī-  
 des uulturum omnium edacissime atq; hominum perditis-  
 sime. GNA. Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi compota-  
 mus? Nam nouam tibi adfero cantilenam, ex his quos nu-  
 per didici dithyrambis. TIM. Atqui elegos canes, admodū  
 miserales, ab hoc doctus ligone. GNA. Quid istuc? Fe-  
 ris ō Timon? Attestor. ō Hercules: hei hei in ius te uoco  
 apud Arcopagitas, qui uulnus dederis. TIM. Atqui si con-  
 cre

ctere paulisper, mox cedis me reum ages. GNA. Nequa-  
 quā, quin tu planè uulneri medere, paululo auri inuncto.  
 Mirū enim in modum præsenteū id est remediū. TIM.  
 Etiā manes? GNA. Abeo. At tibi male sit, qui quidem ex  
 uiro cōmodo tam seuus factus sis. TIM. Quis hic est qui  
 accedit recaluaster ille? Philiaides, assentatorum omnium  
 execratissimus. Hic quum à me solidum acceperit fundū,  
 tum filie in dotem talenta duo, laudationis præmium, quū  
 me canentē, reliquis silentibus omnibus, solus maiorem in  
 modum extulisset, deierans me uel oloribus magis cano-  
 rū: ubi me pridem ægrotum conspexisset, nā adieram ora-  
 turus ut mei curam ageret, plagas etiam egregius ille uir  
 impexit. PHILIADES. O impudentiam, nunc demum  
 Timonem agnoscitis: nunc Gnatonides amicus et conui-  
 ua: enimuero habet ille digna se, quando quidem immemor  
 est atq; ingratus. At nos qui iam olim conuictores sumus  
 æquales ac populares, tamen modeste agimus, ne insilire  
 uideamur. Salue here, fac ut istos adulatores sacrilegos  
 obserues, qui nusquam adsunt nisi in mensa: præterea à  
 coruis nihil differunt. Neq; posthac huius ætatis mortaliū  
 ulli fidendum est. Omnes ingrati, et scelesti. At ego quū  
 tibi talentum adducerem, quo posses ad ea quæ uelles uti,  
 in uia accepi, te summas quasdam opes esse nactum. Pro-  
 inde accessi his de rebus admoniturus te: quanquā tibi for-  
 sitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo pru-  
 denti, ut uel Nestori ipsi, si necesse est, cōsiliū dare queas.  
 TIM. Ita fiet Philades, sed age, accede quo te ligone co-  
 miter accipiā. PHI. Viri, caput mihi cōminutū est ab hoc  
 ingrato, propterea quod eum ea quæ in rem illius erant,  
 admonui.

admonui. TIM. Ecce tertius huc orator Demeas se recepit, tabulas dextra gestans, atq; se mihi cognatū esse. Hic una die de meo sedecim talenta ciuitati dependit: nā damnatus erat, ac uinctus. At quum soluēdo non esset, ego misertus illum redemi. Porro quum illi sorte obuēnisset, ut Erechtheidi tribui distribueret aerarium, atq; ego adiens, id quod ad me redibat poscerem, negabat se ciuem nosse me. DEM. Salue Timon, præcipuum generis tui præsidium, fulcimentum Atheniensium, defensor aculum Græciæ. Profecto iandudum te populus frequens, et utraq; curia opperitur. Sed prius decretum audi, quod de te cōscripsi. Quandoquidē Timon Echekratidæ filius, Colyttēs, uir nō modo probus et integer, uerum etiam sapiens, quantū alius in Græcia nemo, nunquam per omnem uitam destitit optime de Repub. mereri: Tum autem in olympicis uicit pugil, et lucta, cursuq; die eodē, ad hæc solenni quadriga, equestriq; certamine. TIM. At ego ne spectator quidem nunquam in olympicis sedi. DEM. Quid tum? aspetabis posthac, sed ista cōmunia addi satius est. Tum anno superiore apud Archanēses pro Rep. fortissime se gessit, et Peloponnesium duas acies concidit. TIM. Qua ratione? Quippe qui nec unquā arma gesserim, neque unquam militiæ dederim nomen. DEM. Modeste tu quidem de teipso loqueris, nos tamē ingrati futuri sumus, nisi meminimus. Præterea scribendis plebiscitis, et in consultationibus, et in administrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reipub. His de causis omnibus uisum est, curiæ, plebi, magistratibus tributim, plebeijs singulatim, cōmuniter uniuerfis, aureum statuere Timonē iuxta Palladem

*Palladem in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora  
 ra ambientibus, utiq; septē aureis coronis coronetur, hæq;  
 coronæ hodie in Dionysijs per Tragædos novos promul  
 gentur. Siquidem hodie, illi Dionysia sunt agenda. Dixit  
 hoc suffragium Demeas orator, propterea quod cognatus  
 illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator  
 optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur  
 tibi suffragiū, sed utinam & filium meū ad te pariter ad  
 duxissem, quem tuo nomine Timonem appellauī. TIM.  
 Quī potes Demea, quum ne uxorem quidem duxeris un  
 quam, quantum nobis scire licuit? DEM. At ducam, nouo  
 ineunte anno, si deus permiserit, liberisq; operam dabo.  
 Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem  
 nuncupabo. TIM. An uxorem tu sis ducturus, equidem  
 haud scio, tāta à me plaga accepta. DEM. Hei mihi. Quid  
 hoc est rei? Tyrannidē Timon oceptas? pulsasq; eos qui  
 sunt ingenui, ipse nec ingenuus planē, nec ciuis: uerū pro  
 pediem pœnas daturus, quum alijs nominibus, tum quod  
 arcem incenderis? TIM. Atqui non conflagrauit arx, sce  
 leste. Proinde palām est, te calumniatorem agere. DEM.  
 Verum effosso arario diues effectus es. TIM. Atqui non  
 effossum isthuc, unde nō hæc quidē probabiliter abs te di  
 cuntur. DEM. Verum effodietur posthac, sed tu interim  
 omnia quæ in eo condita, possides. TIM. Alteram itaque  
 plagā accipe. DEM. Hei scapulis meis. TIM. Ne uocife  
 rare, alioqui & tertiā tibi illidā. Etenim res planē ridicu  
 la mihi acciderit, si quum inermis duas Lacedæmoniorū  
 acies fuderim, unum scelestū hominē non protriuerō. Tum  
 frustra uicerim in olympijs, & pugil & palæstrites. Sed  
 o quid*

quid hoc? An nō philosophus Thrasycles hic est? profecto ipse est, promissa barba, subductisq; supercilijs, et magnū quiddā secum murmurans accedit, Titanicum obtuens, cæsariem per scapulas fluentem uentilans, alter quidā Boreas, aut Triton, quales eos Zeufis depinxit. Hic habitu frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane nimirū quā multa de uirtute differit, damnās eos, qui uoluptate capiūtur, frugalitatē laudans: at ubi lotus ad coenā uenit, puerq; ingentem illi calicem porrexit (meraciore autem maxime gaudet) perinde ut Lethes aquam ebibens, à dilucularijs illis disputationibus diuersissima quæ sint exhibet, dum milui instar præripit obsonia, et proximum cubito opposito arcens, mento interim cōdimentis oppleto, dum canum ritu ingurgitat, prono incumbens corpore: perinde atq; in patinis uirtutem inuenturum sese speret, dumq; usque adeo diligenter catinos extergit indice digito, ut ne paululum quidem reliquiarū sinat adherere, nunquam non querulus, tanquam deteriore partem acceperit, uel si totam placentam, aut suam solus omnium accipiat, qui quidem edacitatis, et insatiabilitatis est fructus, temulentus, uinoq; bacchatus, nō ad cantum modo, saltationemq;, uerum ad conuiuium usq;, et iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (tum enim uel maxime) de temperantia, sobrietateq; : atque ista quidem loquitur, quum iam à mero male affectus ridicule balbutit. Accedit his deinde uomitus. Postremò sublatum eum de conuiuium efferunt aliqui, ambabus manibus tibicinæ inharētē. Quanquā alioqui ne sobrius quidem ulli primariorū cesserit, uel mendacio, uel confidentia, uel auaritia. Quin et inter assentato-

res primas tenet, peierat promptissime, anteit impostura, conutatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddam spectaculum est, omni ex parte exactū, uarieq; absolutum: proinde non eiulabit clarius uidelicet quum sit modestus. Quid hoc? papæ, tandem nobis Thrasycles? TH R. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo plariq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opiparorum conuiuiorum adducti spe cōcurrunt, multaq; assentatione deliniunt te, hominem uidelicet simplicem, facileq; impartietem id quod adest. Siquidem haud ignoras offam mihi in coenam sat esse, tum opsonium suauissimum cape, aut nausturcium, aut si quando lubeat lautius epulari, pusillum salis. Porro potum fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tum pallium hoc quauis purpura potius. Nam aurū nihilo magis apud me in precio est quam calculi qui sunt in littoribus. Sed tua ipsius gratia huc me cōtuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissima res opulētia: quippe quæ multis sepe numero immedicabiliū malorū extiterit causa. Etenim si me audies, potissimum opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes perspicere. Ne tamen in altū ō bene, sed sermē ad pubem usq; ingressus, paulo ultra solū fluctibus opertū, me quidē uno spectante. Quod si hoc nō uis, tute igitur eas potiore uia ex edibus eijcito, ac ne obolū quidem tibi facias reliquum, uidelicet largiens ijs, quicunq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minā, alij talentum. Porro si qui erit philosophus, huic æquum est duplā aut triplā ferre portionem: quanquam hoc quidem mihi non mea ipsius gra-

tia postulo, sed quo amicis, si qui egebūt, donem: sat est si modo perā hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios Aeginiticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum qui philosophatur, neq; quicquam ultra peram cogitare. TIM. Equidē ista quae dicis probo Thrasyclus: ergo si uidetur, priusquam peram expleā, age tibi caput opplebo tuberibus, posteaquam ligone sum mēsus. THR. O libertas, o leges, pulsamur ab impurissimo libera in ciuitate? TIM. Quid sto macharis o bone Thrasyclus? num te defraudauī? Atqui adijciam ultra mensurā Chœnices quatuor: sed quid hoc negotij? Complures simul adueniūt. Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorū qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscēdo, ac ligonem quidem iamdudum fatigatum, paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidū grandine peto. BLEPSIAS. Ne iace Timon, abimus enim. TIM. At uos quidem nec citra sanguinem, nec absque uulneribus.

ERASMVVS ROTERODAMVS

Richardo Vuisfordo Britanno, docto &  
cum primis iucundo amico

S. P. D.

**C**VM annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fuerim Richarde charissime; nuper quò cum literis Latinis redirem in gratiam, Latine declamare cœpi, idq; impulsore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut nihil non possit persuadere uel hosti: tanta autem hominem charitate complector, ut etiam si saltare me, resistimq;

stimq; ductare iubeat, sim non grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentum, & ita tractat, ut nullus sit omnino locus, quem non excutiat, eruatq;. Neque enim arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam finxisse ingenium hoc uno praesentius, promptius, aculatius, argutius, breuiterq; dotibus omni-  
 genis absolutius. Accedit lingua ingenio par, tum morum mira festiuitas, salis plurimum, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desideres quod ad absolutum pertineat patronum. Quare non hoc animo laborem hunc suscepi, ut tantum artificem uel aquarem, uel uincerem: sed uti cum amico omnium dulcissimo, quicum libenter soleo seria ludicraq; miscere, in hac ingeniorum palestra quasi colluctarer: idq; feci eo libentius, quod magnopere cupiam hoc exercitij genus, quo nullum aliud aequae frugiferum, in ludis nostris aliquando instaurari. Neq; enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tepestate quum tam multi sint, qui scriptores eloquentissimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui non infantissimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis, Fabijq; autoritatem, tum ueterum exemplum sequuti, et  
 παιδείᾳ μελέτῃ diligenter à pueris exerceremur, non esset (opinor) tanta dicendi inopia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties, etiam in his, qui literas oratorias publice profitentur. Nostram declamationem ita leges, ut eam me pauculis diebus luisse cogites, non scripsisse. Hortor autem ut & Moricam conferas, itaq; iudices, num quid in stilo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usque adeo similes esse

dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se  
similes reperiri posse. Vtrunq; certe ex æquo amas, utriq;  
uicissim ex æquo charus. Vale meum delictum Richarde  
festiuissime. Ruri, ad Calendas Maias, M. D. VI.

## LVCIANI TYRAN-

NICIDA, DES. ERASMO

ROTERODAMO IN=

TERPRETE.

## ARGVMENTVM.

Quidam in arcem ascendit, uti tyrannum occideret, atque ipsum  
quidem non reperit, uerum filium eius interemit, gladiumq; in uulne  
re reliquit. Adueniens tyrannus, ubi filium extinctum conspexit; eodẽ  
ense necem sibi consciscit. Is qui ascenderat, tyranniq; filium pereme-  
rat, præmium tanquam tyrannicida petit.

## DECLAMATIO.



QVVM duos eodem die tyrannos occi-  
derim iudices, alterum quidem ætate iam  
affecta, alterum æuo florentem, & ad scelera  
successionem capeffendam paratum, unicum  
tamẽ pro ambobus præmiũ petitũ uenio,  
qui quidem unus omnium quotquot unquam tyrannicida fue-  
runt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolitus, ne-  
ciq; dederim, filium uidelicet ense, patrem indulgenti charitate  
qua filium adamabat. Itaq; tyrannus pro his quæ commisit,  
abunde magnas poenas nobis depedit: quippe qui et uiuus  
aspexerit, filium prius morte sublatum, & quod est omnium  
maxime nouum, compulsum sit deniq; ipse sui tyrannicida fie-  
ri. At filius illius mea quidẽ manu peremptus est, ceterum  
occisus

occisus alteram ad eadem operam mihi suam cōmodauit, dum qui uiuo patri scelerum socius fuerat, eiusdem post mortem (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaque sum is qui tyrannidē sustuli, pariterq; mecū gladius, quo cuncta confecta sunt, meus: tametsi cedis ordinem commutarim, ac morem modumq; nouarim cōficiendi sceleratos: nempe hunc qui ualentior erat, ac sese defendere poterat, ipse perimens, porro senem soli gladio referuans. His igitur de causis & amplius quiddā à uobis me consequutum arbitrabar, præmiaq; laturum, quæ numero equarēt eos qui essent interēpti: ut pote qui non præsētibus modo malis uos leuarim, uerumetiam futurorum formidine, quiq; stabilem pepererim libertatem, nullo relicto qui scelerum capeſſat successionem. Verum interim tantis rebus strenue peractis, in discrimē adducor ne præmio fraudatus à uobis discedam, ac ne solus non ferā mercedē, quam leges à me seruata præstituunt. At qui tradidit, is mihi uidetur non Reip. studio (quemadmodum ait) hoc facere, sed quòd extinctos esse illos grauitè ferat, atq; eum qui illis mortis autor extitit, ulcisci conetur. Vos igitur iudices mihi paulisper attēdite, dum tyrannidis mala, tametsi ipsi optime nostis, commemoro. Siquidem hoc pacto futurum est, ut & beneficij mei magnitudinē intelligatis, & ipsi plus capiat is uoluptatis, reputantes nimirum quibus sitis leuati malis. Neq; enim quemadmodū alijs quibusdā sepe numero accidit, itidem & nos simplicem tyrannidē, atque unicam seruitutem sustinebamus, nec unius domini uiolentiā tolerabamus: uerū soli omnium quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, & in

geminas cōtumelias distrahebamur infelices. Porro senex multo erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, et ad cupiditates tardior: utpote cui iam etas uehementia impetus cohiberet, uoluptatumq; cupiditates reſtanaret. Quin ad ſuſcipienda maleſicia filij inſtinctu nolens impelli ſerebatur, ipſe alioqui non admodū tyrannicus, niſi quod illi morē gerebat. Siquidem indulgens in filiū ſupra quā credi queat erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi eſſet omnia. Illi parebat, per uim faciebat quicquid ille iuſſerat: ſupplicio afficiebat quoſcūq; præceperat, ac proſus in omnibus illi obſequū dabat. In ſumma, filius in patrem tyrannū quendam agebat, pater filij cupiditatū ſatelles erat. Tametſi huic propter etatem honorem cedebat adoleſcens, ſoloq; imperij nomine temperabat, tamen res et caput tyrannidis erat ipſe. Et quamquam tutamentū præſidiumq; principatui ab illo mutaretur, ſclerū tamen emolumentis ſolus fruebatur. Ille erat qui ſatellites continebat, qui cuſtodias obtinebat, qui tyrannidē affectātes è medio tollebat, qui inſidias formidabat, ille qui caſtrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebātur. Tum ſi quæ cædes, ſi qua exilia, ſi quæ pecuniarū expilationes, delationes, cōtumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebantur. Porro ſenex illi obſequēbatur, comitemq; ſclerum ſeſe præbebat, ac comprobabat duntaxat filij ſui ſlagitia. Itaque quum ea res nobis erat intoleranda, propterea quod quum animi cupiditatibus ex imperio poteſtas accedit, nullum ſlagitijs modum imponunt, tum illud in primis diſcruciabat, quod proſpicceremus diuturnam, uel æternā potius ſeruitutem eam ſu-

turam,

turam, & per successione alij post alium domino tradendam Remp. populumq; homini scelesto hereditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguam facit, quod apud sese reputant, quod inter se dicunt: at mox coërcebuntur, at mox demorietur, paulo post liberi sumus futuri. Verum de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebamur paratū tyrannidis heredem. Vnde factum est, ut ne aggredi quidem quisquā fortium ciuium, & qui eadem quæ ego animo statuisset, auderet. Sed desperabatur ab uniuerfis libertas, atq; inexpugnabilis tyrannis uidebatur: quippe quum esset cum tam multis confligendū ac dimicandum. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate refugi, neq; ad suscipiendū discrimen trepidauī: uerum solus, solus inquā, aduersus adeo ualidā uariamq; tyrannidem: uel non solus potius, sed gladio comite cōscendi; quippe qui mihi sit auxiliatus, mecumq; ex parte tyrannem interemerit, quum mors mihi interim ob oculos obuersabatur: at è diuerso perpendenti, quod publicam libertatem mea cade redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodiam, neq; mediocri negotio satellites submouissem; occidens interim, in quē incurrissem, & quicquid obsisteret amolens, ad ipsum negotij caput ferebar, ad unicum tyrannidis robur, ad nostrarum calamitatum fontem: atq; irrupto arcis propugnaculo, quum uiderem illum fortiter tuentem sese, multisq; uulneribus resistentem, tamen occidi. Et iam tum erat sublata tyrannis, iam tum mihi cōfectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi quod reliquus adhuc erat senex solus, inermis, nudatus custodijs: iamq; amisso magno illo suo satellite

desertus, neq; deinde dignus forti dextra. Ibi nimirū mecum ipse iudices, hæc animo reputabam: Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò quo destinaram, perducta. At eum qui reliquus est, quo tandem modo pœnas dare cōuenit? Me quidem meaq; dextera nequam est dignus, præsertim si post splendidum facinus iuvenile, atq; magnificū interimatur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis querendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hanc ipsam lucrifaciat: uideat, discrucietur, appositum habeat ensē, huic reliqua mando. Hæc ubi mecum statuissem, ipse quidem illinc discedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrannum occidit, summamq; meæ imposuit fabulæ. Adsum igitur, popularem administrationem uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis frui mini factis: uacua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx: imperat nemo, quin & magistratus creare liberum est, & causas agere, & ex legibus contradicere. Atque hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meaq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, postquam pater iam uiuere non quibat. Aequum itaque censeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmium donetur, non quòd lucri auidus, aut sordidus quispiam sim, nec is qui mercedis gratia de patria bene mereri statuerim: uerum quòd præmio cupiam officia mea comprobare, neque repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti præmioq; indigni iudicentur. At hic cōtradicit, negatq; æquum facere me, qui decorari munere, præmiumq; ferre cupiam. Neque enim tyrannicidam esse me,

neque

neq; quicquam à me pro legis sententia confectum esse:  
uerum facinori meo deesse quiddam, ad hoc ut præmium  
postulem. Percontor igitur illum, quid præterea requi-  
ris à me? non ne uolui? non ne ascendi? non ne occidi?  
non ne libertatē peperit? num quis imperat? num quis iu-  
bet? num quis minuitur dominus? num quis nocentiū ma-  
nus effugit meas? haudquaquam dixeris, sed omnia plena  
pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta, demo-  
cratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, uirgines  
absq; periculo, publicamq; felicitatē solēnibus feriis cele-  
brat ciuitas. Quis igitur horum omnium autor? quis est  
qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim si quisquā præ me  
dignus honore sit, cedam præmium, desistam à pctendo  
munere. Quod si solus omnia peregi, audens, periclitans,  
ascendens, interimens, excrucians, alterū ultus in altero,  
quid mea calumniaris officia? quid facis ut populus pa-  
rum erga me gratus existat? At enim num occidisti ty-  
rannum? Porro lex tyrannicidæ præmiū decernit. Verū  
dic mihi, nunquid interest utrum ipse interimas, an mor-  
tis causam ministres! Mea profecto sententia, nihil: ue-  
rum hoc solum spectauit legis cōditor, libertatem, demo-  
cratiam, sceleratorum sublationē. Huic honore decreuit,  
hūc præmio dignum iudicauit, quod quidē inficiari non  
potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi cum,  
quo occiso, ille non poterat uiuere, nimirum ipse eadem  
peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaque ne discepta de  
cædis modo, neq; illud expende quemadmodū interierit,  
uerum an iam perierit, & an quod periit, id à me sit  
profectum. Quandoquidem & illud excusurus mihi ui-  
deris,

deris , atq; his aduersus bene de Rep. meritos calumnijs  
 usurus : Si quis non gladio , uerum lapide ligno'ue , aut  
 alio quouis pacto peremerit . Quid porro si fame tyran-  
 num obsidisset , ad mortis necessitatem compellens ? num  
 ibi quoq; requisiturus eras à me cædem , mea ipsius ma-  
 nu peractam ? aut desiderari adhuc quiddam diceres ,  
 ad id ut legi factum à me satis uideatur : atq; id quû sce-  
 lestum acerbius etiam , atq; atrocioris mortis genere tru-  
 cidasset ? Vnum hoc duntaxat specta , hoc require , hoc  
 excute . Quis nocentium reliquus ? aut quæ metus expe-  
 ctatio ? aut quod calamitatum uestigium ? Quod si pur-  
 gata omnia , si pacata , profecto sycophanticum est , mo-  
 dum rei gestæ calumniantem præmio frustrari uelle ,  
 quod ijs quæ uirtute confecta sunt debeatur . Equidẽ  
 illud memini dissertum in legibus , nisi forte propter diu-  
 tinam seruitutem oblitus sum eorum quæ ab illis dicun-  
 tur . Causam mortis esse duplicem : puta , si quis ipse occi-  
 dat : aut si non ipse quidem occidit , neq; manu facinus  
 peregit , uerum compulit , præbuitq; mortis occasionem .  
 Ex æquo & hũc quoq; lex censet supplicio affici oport-  
 ere , idq; iure optimo . Neq; enim statuit minus ualere  
 oportere audaciam , quàm facinus : ac postea superuaca-  
 neum est cædis rationem uiamq; spectare . Deinde hunc  
 qui sic occiderit , tanquam homicidam pœnas oportere  
 dare censebis , ac nequaquam absoluendum esse . At me  
 qui per omnia consimili modo Rempub. iuui , non cen-  
 ses ea capere oportere , quæ ijs debentur qui beneficio  
 iuuerunt . Neq; enim illud dicere possis , me quidem im-  
 prudentem fecisse , sed exitum quendam commodum for-  
 tuito

tuito fuisse consequutum præter animi sententiam. Nam quid præterea iam formidasssem, eo qui ualidior erat interempto? Quur autem gladium in uulnere reliquisssem, nisi plane quod erat euenturum, id ipsum prædiuinasssem? Nisi forsan illud dices, hunc qui extinctus est, tyrannum non esse, neq; hanc appellationem in illum competere: neq; uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreturos fuisse. Atqui istud dicere non queas: an tyranno interempto, ei qui cædis causam ministravit, præmium negabis? O curiositatem, de illo laboras quo pacto interierit, quum interim libertate fruaris? Aut ab eo qui Democratiam restituit, nescio quid superuacaneum præterea requiris? Atqui lex (uti fateris) caput rei gestæ spectat. Quæ uero ad id conducūt, ea omnia missa facit, neq; iam ultra curiosius excutit. Quid enim, an si tyrannum exegerit quispiam, non is iam tyrannicide præmium cepisset? cepisset opinor, idq; iure optimo, siquidē & hic pro seruitute libertatē peperisset. At id quod à me patratum est, non exiliū habet, non in posterū instaurandæ tyrannidis metū: uerum absolutā sublationē, totiusq; generis internitionē, omneq; malū radicitus excisum. Et mihi per deos, iam ab initio ad finem usq; (si uidetur) rem totam perpēdite, num quid eorū quæ ad leges pertinet sit prætermisū, & num quid in me desideretur ex his, quæ Tyrannicide oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortem, & amantem Reipub. quæq; pro communibus cōmodis periculum adire non recuset, quæq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Num hac parte quicquam mihi defuit?

Num

Num frangebar animo ? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendum esset, per ignauiam refugi? Profecto non potes dicere. In hac interim parte tantum commorare, atq; æstima, an non uel uoluisse tantum ista, ac statuisse, præclarum facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntatisq; argumento præmium postulare, tanquam qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset: uerum alius post me Tyrānum occidisset, dic mihi: num absurdum aut præter æquū fuerat dare præmiū? Minime. Si dicerem, ciues, uolui, statui, aggressus sum: uolūtatis experimentū dedi, solus dignus sum qui præmium feram: Quid tunc responsurus fueras? Nunc porro nō hoc dico, sed insuper ascendi, periclitatus sum, atq; innumerabilia priusquā iuuenē occiderē, patraui. Neq; enim usq; adeo facilē, factūq; procliuē esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin isthuc penē maximū est omniū quæ sunt in Tyrānicidio, totiusq; negotij caput. Nam ipse iam Tyrannus non magna res est, neq; expugnatu, neq; confectu difficilis: uerum ea quæ tuentur continentq; Tyrannidem, quæ quidem si quis superarit, is nimirum cuncta quæ destinauit, peregerit, et perpusillum est, id quod superest. Sed ad Tyrannos peruenire nunquam mihi contigisset, ni prius qui illum cingunt custodes oppressissem, omnesq; satellites ante debellassem. Nihil adhuc addo: uerū in his rursus immoror. Custodiam oppressi, satellites superauī: Tyrānum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis, nō tibi uideor honore dignus? an adhuc eadem

*eadem ipsam à me requires ? Quinetiam si cede quæris, ne ea quidem desiderabitur. Non sum incruentus: uerum eadem peregi, magnam ac strenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atque omnibus formidandi, per quem ille ab insidijs erat tutus, cui uni fidebat, qui complurium satellitum instar erat. An non igitur, quæso te, premio dignus uideor, sed tantis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, atque adeo quid si Tyranni ministrum quempiam interemissem? Quid si seruum aliquem charum? an non hoc quoq; magnum uisum fuisset, conscendisse, mediaq; in arce, medijs in armis, aliquem è Tyranni familiaribus iugulare? Nunc et hunc ipsum qui occisus est, cuiusmodi sit considera. Filius erat Tyranni, uel Tyrannus potius crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias uiolentior, quodq; est maximum, hæres ac successor omnium, quiq; in longum nostras calamitates posset prorogare. Vin' hoc solum mihi confectum esse? Ipsum uero Tyrannum uiuere adhuc, fuga ereptum? Iam horum nomine præmium postulo. Quid dicitis? Non dabitis? An non et illud uerebamini? An non dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porro nunc negotij caput denique ipsum perpendite. Etenim quod hic à me requirit, hoc quam fieri potuit pulcherrime, confeci: Tyrannumq; aliena cede occidi, non simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi conscio, sed posteaquam illum prius multo dolore excarnificassem, tum quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum coràm oculis ostendens: puta filium  
in ipso*

in ipso cui flore, tametsi scelestum quidem illum, attamen  
 & etate uigentem, & patri similem, sanguine taboq; op-  
 pletum. Hæc nimirum sunt parentum uulnera, hij gladij  
 uerorum Tyrannicidarum, hæc mors digna crudelibus  
 Tyrannis, hæc ultio tantis sceleribus congruit. Ceterum  
 protinus interire, protinus excidere sibi, neque huiusmo-  
 di ullum spectare spectaculum, profecto nihil habet Ty-  
 rannico supplicio dignum. Neque enim ignorabam uir  
 egregie, non ignorabam, inquam, neq; quenquam alium  
 latuit, quanta ille charitate filium sit prosequutus, adeo  
 ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in  
 uita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an  
 omnes patres hunc ad modum affecti sint erga liberos:  
 uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddā, idq; me-  
 rito, quippe qui conficeret illum unicum esse qui cura-  
 ret, seruaretq; Tyrannidem, quiq; solus pro patre peri-  
 cula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaq; si non  
 ob charitatē, certe ob rerum desperationem sciebam illum  
 protinus exiturum ē uita: perpensurum enim, iam nihil  
 esse quæ uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius  
 ministrauerat. Nimirum effeci, ut hæc omnia illum agni-  
 natim circumfisterent, forma, dolor, desperatio, formido,  
 quiq; in posterum imminabant metus: his aduersus illum  
 auxilijs sum usus, atque ad id extremum illum consilium  
 adeg. Interijt itaq; uobis orbis, excruciatu, plorans, la-  
 chrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum,  
 uerum qui satis magnus esset patri. Postremo quod est  
 omnium acerbissimum, ipse sibi necem consciuit, quod  
 quidem mortis genus, præ ceteris miserrimum, multoq;  
 atrocius,

atrocius, quàm si per alium inferatur. Vbi mihi gladius? Nam quis alius eum agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem adduxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illū misit? O ensis particeps, successorq; meorum egregie factorum, post tanta pericula, post tantas cedes contemnimur, et indigni premio iudicamur. Nam si huius tantum nomine premium à uobis postulare: si sic dicerem iudices: Tyrannum quum mori uellet, quum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, et ad consequendā libertatē auxilio fuit uniuersis, hūc quoq; laude, premioq; dignū iudicassetis. Porro domino tam popularis rei non gratiam retulissetis? Non ne inter eos qui de Repub. bene meriti sunt, scripsissetis? Non ne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum eos ueneraremini? Nunc mihi considerate, quæ uerissimile est fecisse Tyrannum, quæ dixisse, priusquam sibi mortem conscisceret. Quum iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam uulneribus confoderetur, id quæ in his corporis partibus, quæ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut quammaxime discrucicaret eum, qui genuerat, quoque primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui senex iam esset, atque inualidus: uerum domesticarum cladum spectatorem. Nam ego interim discesseram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquens actori cadauer, scenā, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebant. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum, semiuiuum, sanguinolentum, cæde confersum, tum uulnera

p      perpe

perpetua, plurima ac letalia, hunc ad modum exclamauit:  
 O nate extincti sumus, interempti sumus, tanquam Tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruat? Cui me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tanquam senem contemnit, ac lento supplicio me conficit: producitq; mihi mortem, redditq; mihi eadem longiorem. Atq; hæc loquutus, ensẽm querebat. Nam ipse inermis erat, propterea quod per omnia filio fideret: uerum ne is quidem deerat, ut qui iamdudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurum relictus. E uulso igitur è cæde gladio, atq; è uulnere exempto, ait: Dudum me occidisti, nunc finem malis impone gladi. Ades patri lugēti solamen, senilenq; manum & infelicem adiuna, iugula. Tyrannum occide, luctu libera: utinam prior in te incidissem, utinam in cæde priorem occupassem locum. Occidissem quidē, sed tanquam Tyrānus duntaxat, sed qui credere mihi superesse ultorem: nunc autem tanquam orbis occubō, nunc tanquam cui desit etiam mactator. Atque hæc ubi diceret, gladium adegit, tremens neq; sat potens. Cupiebat quidem, uerum non suppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot tyrannicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profecto, neq; mediocrium uirū opus, ac senē huic circumfusum, atque amborū sanguinem commixtum, libertatis illam & uictorialem uictimā, mei q; gladij facinora. At gladius ipse in medio amborum: declarans quā non indignum se domino præstitit: testansq; quod mihi fidam nauasset operā. Id si à me ipso fuisset patratū, minus fuerat futurum. ~~N~~an  
 tem

tem illustrius est ipsa nouitate. Atq; ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Cæterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri cōsuevit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secūdas autem filius. Porro tertias Tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inscruuiit.

## DECLAMATIO D.

ERASMI ROTERODAMI,

non illa quidē uersa, sed quæ superiori de-  
clamationi è Luciano uersæ  
respondeat.



**S**I MIHI causa hæc iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius, quàm exacto rerum iudicio duci cōsuevit, esset agenda, ac non magis apud iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauißimos sapientissimosq; nonnihil profecto uererer, ne omnium animis noua hac & insperata letitia gestientibus, atque (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porro fauentes, beneuolos que multo minus: quippe qui frontem modo, quasiq; personam huius negocij intuentibus, non faciem ipsam propius contemplantibus uideri fortasse possim, in communi totius ciuitatis gaudio, tum autem in causa tam populari, uelut importunius obstrepere atque obturbare. Enimvero quum omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intemperans, atque exundans letitia, non solum iudicium omne fundi-

tus tollere solet, uerum etiam nostri sensus non raro nobis eripere: præsertim si (quæ admodum hæc nostra) post graues diuturnasq; calamitates, ac ueluti tempestatem seuissimam repente, præterq; spem (quasi portus quidam) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbū liberæ multitudini, quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaq; non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animus queat ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituere non finit. Verum uestra iudices singularis sapientia, perspicacitasq; non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciā suppediat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidētia, nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea, & (ut opinor) nota Reipub. charitate suscepi, uobis non modo non inuidiosum, sed fauorabile, plausibileq; uideatur. Etenim postquam uiderem manifesta quadā deorum beneuolentia, post diuturnam ac miserrimam illam seruitutem, toties Reipub. uotis expetitam libertatem aliquando contigisse, nihil prius curandum nobis esse iudicaui, quàm ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tam egregia felicitas esset profecta, quo uidelicet munus suum huic urbi proprium, perpetuumq; facere uellent, & constabilire, tueriq; quod largiri non essent grauari, meminissimusq; iisdem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ  
gratitudi

gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptum ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinae beneficentiae gratiam referre possumus: si beneficium acceptum agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neque mihi committendum putavi, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impijque reperiāmur. Neque enim isthoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc premij pereat arario, et huius lucris accrescat (quanquam id quoque longa iam Tyrannide exhaustius est, quam ut inde temere dari premia cōueniat immerentibus). Illud agitur, ne dii immortales, qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantum munus à nobis tanquam ingratissimis repositum, si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiae, id illis fraudatis, in hominem contulerimus. At quem hominem obsecro? Nempe qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atque hac temeritate sua restituta libertatis periculosam occasionem modo praebuerit, idque adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimum Tyrannicide titulum dijs eripere, sibi arrogare: Reipublicam dicere, ac leges ipsas in ius uocare: ciuitatem ingratitude ream agere, nisi sibi totam hanc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices facinus speciosius Tyrannicidio, nullum dijs dignius: uerum hoc impudentior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullum premium honestius illustriusque, quam quod Tyrannidae debetur. Sed hoc impensius accuratiusque spectandum, ne temere decernatur indigno. Per multa siquidem, per multa ad id requiruntur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tam diuino premio dignus quis esse uideatur: quorum nihil in hunc

competere, paulò post euincemus. Proinde quum non tolerande improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat, eum à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi, imò flagitare, & ita flagitare, ut etiam si unum ex huius arbitrio deperderint, tamen multa insuper isti creditori sunt debitura. Quæ cuncta quum postulare iure potuisset: maluit tamē homo uerecundus, unico persoluto, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxie Reipub. quoties libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio dignum existimem: quòd in tribunalibus, quòd apud ornatisimum seuerissimorum iudicum confessum, Thrasonem quēdam nobis è comœdia retulit? Sensistis Iudices, ut è corona pleriq; risum tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragœdiā illam suam nobis recitabat: de sese terq; quaterq; Tyrannicida, de sapiente illo gladio commilitone suo, qui per se prudens senē interemit: digno uidelicet, qui inter sydera collocetur, domino in deorum numerum relato. Dij boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit? quàm militari iactantia, quàm Stœtorea uoce, quàm fastuoso uultu, quàm arrogantibus supercilijs, quàm stupidis oculis, suum ipse uobis encomium detonabat? Quæso Iudices, ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis: non ne uobis munitari uidetur? non ne dicere? ni mihi præmium decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine me, incas uices ubi habebit, acturus est. Quis tandem istam ferat iactantiā, uel in eo, qui uere Tyrannum occidisset? Hæc quoq; me causa

Iudices

Iudices (neq; enim inficiandum est) cōmouit, ut huius ob-  
 sisterem petitioni, uel magis, ut immoderatam arrogantiam,  
 ut odiosam huius imputationem retunderem. Videbam iam  
 inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dijs liberta-  
 tis autoribus grataretur, ut hic sese ira tumens in medium  
 ingesserit, quam indigne tulerit uictimas dijs seruatoribus  
 immolatas. Sibi hunc honorem eripi, sese unicum esse resti-  
 tutæ libertatis autorem proclamabat, leges, aras, focos, om-  
 nia publica, priuataq; , suæ dextræ, suo magnifico gladio  
 deberi. Agite quid futurum deniq; Iudices auguramini, si  
 ad huius intolerabilem iactantiam, uestra autoritas, uestra  
 comprobatio, si præmium quasi pignus accesserit? Quid,  
 nisi ut Tyranno submoto, alter quidam huic ciuitati pare-  
 tur, qui uentose linguæ, gloriæq; , quasi Tyrannidē quan-  
 dam exerceat? Qui quotidie nobis odiosam istam suam  
 Tragœdiam ingerat, quotidie dextram istam Hercula-  
 nam, & gladium prodigiosum minitetur? Vtrum est hoc  
 Iudices Tyrannide liberari, an mutare Tyrannum? Vi-  
 detis ipsi quàm minaci fronte me iam obtueatur. Quid  
 mihi succenses? Quid minitaris oculis? Quid terres super-  
 cilio? An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo  
 scilicet munere) uti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi  
 putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uetant) cri-  
 men tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum  
 quia libuit, idq; apud iudices iratos, in tam frequenti ci-  
 uium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare ar-  
 gumento. Siquidem quam reliqua gloriose, tam illud im-  
 pudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi cō-  
 tradicendi partes susciperem, nisi quò Tyranni necem,

que me discrucicaret scilicet, ulciscerer. Quo quidem tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres quàm atrocia, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidē existimabas) conuicium, me longe minus etiam territabat, quàm (quod uulgo dicūt) ex pelui redditū fulgur. Etenim præterquam quòd neque affinitas, neque cognatio, neque necessitudo, neque emolumentum, neque prorsus alia res ulla mihi cum tyrāno intercessit, quur mea referret illū uiuere, sine quibus rebus nullam in quenquam criminis habere suspicionem tu quoque scires, nisi nunquam tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultum: equidem arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamque meam uitam sic huic Reipub. spectatam esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odium, quàm mihi suspicionem ullam conciliaris. Vides quàm multis adductus sim causis, ut tibi obsisterem. Denique (si scire uis) bona ciuium pars id à me enixissime flagitauit, ut sui patrocinium aduersum te capefferem, negantes sibi uideri Tyrannide liberos sese, nisi te à Tyrannicide præmio deijcerem. Non quòd pudeat homini debere hanc felicitatem: tamen si id quoque durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sanè quàm molestum est: at debere, cui non debeas, isthuc uero nō grauissimum modò uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidē, uel uerbo refrager, si modo is promereatur: sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tum qui nihil iuuerit, id uero bis miserum est, bis stultū est. Nullus enim insolētius exprobrat beneficium, quàm qui quod non dedit, id uult dedisse uideri.

Sed

Sed finge mihi nullam esse causam quæ tibi me opponerẽ, nisi quia sic animo libitum sit meo, profecto nihil habes quod mihi iure succenses. Etenim quum apud iudices tam sanctos agatur: si uere præmium meruisti, non tibi honorem eripio, uerum etiam uehementer illustro, quando non paulò magnificentiùs est tyrannicide præmium euicisse, quàm tulisse. Sin minus, æquus ueniam dabis, si non boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumẽto Remp. debiti præmij ream defendo, si stultitiæ crimen, si imprudentiæ infamiam à ciuitate depello, si non sino; ut nostro omnium periculo hæc urbs in deos existat ingrata: Postremo si deorum immortalium causam ago, quibus honorẽ debitum tu conaris interuertere, ut uel hic sat liqueat, quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudenter sis calūniatus. Contradicit igitur cõtra Remp. fauet Tyranno. Quanquam ego illud quoq; liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco uel Tyrannorũ causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo Iudices, ut uel mihi prosit in causa hoc meum erga Remp. studium, uel huic obsit tam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, non refugio uel atrocissimã illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut Tyranno fauisse uidear, nisi certioribus, quàm ut à quoquam reselli possint, argumentis euinco, nisi demum, et aduersario persuadeo, modò ne tergiuersetur, ut quàmmaxime ciuilitè quis agat, nullum ei deberi præmium: Sin exactius, seueriusq; pœnam etiam ab ipso deberi. Quæ quidem dum quàm potest breuissimè facio, quæso Iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meministis Iudices, ut iste

inter dicendum subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unum spectare iusserit, quantis malis Tyrannide sumus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonā orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, nisi quod grauem seruitutē tolerassemus, nunc optata libertate frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iudicium nihil attinebat. neque enim hoc in questionem uenit, quā misera sit Tyrannis, quā optanda libertas. Sed de illo cognoscitis iudices, quum libertas huic urbi sit restituta, quanta hinc laudis portio huius uirtuti debeat, et an id quod euentu cum huius factō coniunctum est, idem cum eius merito coniunctum uideri oporteat. Elegam autē eadem uestigia, quibus ipse in causam ingressus est, quod equidem refellendi genus simplicissimum esse puto: sequarq; partes illas, quibus iste rem secuit, id nimirum agens, ut quemadmodum ingeniosi conuiuatores iisdem carnibus alio atq; alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, ut multa obsoniorum genera uideantur, itidem iste nobis ex unico homicidio multa faciat tyrannicidia. Respetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi uisus est mirifice attollere, et in quibus identidem refutabat. Quod si me deturbante, uel in uno quolibet consistere poterit: tum ipse sese uictorē pronūtiēt licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot prēmia? Primum quod uolui, deinde quod conatus sum. Tum autem quod filium occidipiusquam tyrannum. Posremo, quod pater ob mortem huius sibi necem consciuit. Principio quod uoluit iudices, quis non leuius esse uideat, quā ut sit refellendum? nisi quod iste tanta uoce intonabat, toties inculcabat, quod

Tyrannum

Tyrannum uoluisset occidere, atque id (ut nihil iam accideret) tamē præmio dignum asseuerabat. Quid autem tam ridiculum, quàm nudæ uoluntatis præmium à lege flagitare? quæ adeo nihil ad se pertinere putat, quid uelint, aut in animo statuunt homines, ut neq; pœnam irrogent, si quid uelis modo perperam: neque præmium ostendant, si quid officiose uelis: uerum id unum quenque uoluisse interpretantur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo ne, inquit, non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus uel solū sufficere solet? Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid uelis aut uelis, ab his præmium expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, et quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut non dicam abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidē admittat, quæ populari sunt opinione sumatq; iactata. Postremo ut nō nisi cōperta recipiat, nō audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, enicta. Cedo, quod est facinus tam nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquā est uocata? Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiq; tribunalibus seruātur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adfero. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandē est impudentia, pro merito quod prestare uolueris dūtaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidē quū ad id unum sit cōparata, ut maleficia uel deterreat, uel coërceat, multoq; magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quàm bene merentibus largiri præmia ( id quod mox cōpius

piosius demonstrabimus ) posteaquam in criminibus non  
 accipit insimulationem meræ uoluntatis, queso te, in peten-  
 dis præmijs ostentationem uoluntatis admittet? Quis au-  
 tem est ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit  
 Tyrannum occidere, si tuto liceat? Quis non uel leno, sal-  
 tem emolumentum causa uelit? Deniq; quis non facile simu-  
 lare possit uoluisse sc: uidelicet quo præmium gratis aufe-  
 rat? Vis itaq; dicam, quantum hoc totum habeat momen-  
 ti, uoluisse occidere? Nempe perinde est, quasi te somnia-  
 ris occidisse. Par pari pensari conuenit. Qui præstitit be-  
 neficium, ei lex beneficium rependit: at qui bene uoluit  
 tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit Respub.  
 I nunc, et hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam exi-  
 miam, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium  
 negabitis? Nō fraudaberis præmio, si is hoc nomine postu-  
 les: uerum illud interim præmij feres, uelut homo nimium  
 perfrictæ frontis irrisus, explosus, exhibitus discedes,  
 quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno qui-  
 dem ausit à quoquam petere, ut rem pro uoluntate aufe-  
 rat, nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntatem nescio  
 quam, hoc est minus quàm uerba pretio redimat. At non  
 uolui tantum, inquis: uerum et periclitatus sum, ascendi,  
 submoui satellites. Primum is huc tu quidem consultè fa-  
 cis, quòd de gradu illo desilisti, in quo nimis profecto in-  
 commodè stabas, quanquam ne in hoc quidem multo com-  
 modius constiteris. Nam etiam si paulò minus absurdum  
 uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quum  
 lex palàm præmium decernat ei, qui factum præstitit, te  
 quòd conatus modo sis, præmiū poscere. Ergo ne hoc qui-  
 dem

dem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid si quis ciuium tecum iniisset contractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu conditionem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atque is nondum praestita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentauit, adnissus sum: an non protinus impudenti homini respondebis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quandoquidem effectum abs te pactus sum, non conatum. Puncta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractum, non muto pacta: debeo premium, sed si tu conditionem praestitisti, si tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum premium, non grauabor dare: sin ei qui facinus peregrisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum conditione promissum postulet, non praestita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet: et tu à Rep. maximum omnium premium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te prestare oportebat. Volui, inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero praeter illud, cui soli debebatur premium. An non intellexisti in istiusmodi contractibus duplex esse periculum: quorum alterum ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet persoluendae mercedis, et praestandae conditionis. Ego meo periculo premij dependendi

dendi onus recipio, neque tua referre putes, neque refert  
quàm angusta mihi res, unde corradendum quod debeam  
pretium. Tu itidem cōditionem tuo suscipis periculo, neq;  
mea quicquam interest, quo sudore, quo periculo sit ea ti-  
bi præstanda. Totam istam curam, totum hoc negotium  
tibi relinquo. Quod si ego iam prædicta abs te cōditione,  
commemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes,  
merces naufragio perÿsse, nihil auelli a malis debitoribus,  
non sine graui dispendio conflare posse pecuniam, quam  
tibi debeam, dic obsecro, non ne nugæ agere me dices, ne-  
gans horum quicquam ad te pertinere? Hoc uno modo  
posse satisfieri tibi, si pecunia numeretur. Neq; quisquam  
est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fatcatur. Et mihi  
pulchre satis factum existimas, si tu mihi tragœdiam adse-  
ras, quantum adieris periculi, quantum sudorum, quantũ  
uigiliarum exhausseris, dum studes præstare conditionem?  
Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosior que, quàm  
ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uo-  
luntatē, alienos pensiculari conatus: quorum suos quisque  
nimio solet æstimare, non suos difficile est adamusim per-  
pendere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis  
cognitionem cadit: hinc reliqua omnia consuevit metiri.  
Tamen si non piget interdum æqui boniq; rationem habe-  
re. Verũ in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent,  
inter bonos bene agere oportet: at in contractibus, quæ  
neq; ui, neq; dolo coierunt, quid est quod à præscripto re-  
cedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid  
uis? Circumspice, et si potes usquam inuenire exemplum,  
non nego præmium. Sæpenumero in pugilum Olympicis,  
sepe

sæpe in certamine spectator ( opinor ) sedisti. Cedo, num  
quando uidisti quenquam tam impudentem, qui palmam  
sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non  
arbitror, atq; id in re penè ludicrâ, certè ad uoluptatē cō-  
parata. Et tu in tam serio, omniumq; splendidiſſimo nego-  
tio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impu-  
dētissimū tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut  
qui sese fortissime, doctissimēq; gessisset in cursu, is à præ-  
mio longissimè abesset, et ignauissimō faueret euētus? Ha-  
beat ille sanè, quod cauſetur, excidisse habenas, cōsternatū  
equum, fractam rotam, iacet se uel arte, uel uiribus tanto  
præcellentiorem, quanto Thersitæ præstitit Achilles, nisi  
metam prior attigerit, profecto postulandi præmiij ius nul-  
lum habebit, fortunam suam incusare licebit. Ceterū Ago-  
nothetæ non indignabitur: propterea quod hoc animo in  
certamen descenderit, ut eius uteretur conditione, id est, ita  
demum præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset.  
Alioqui si conatui, nō tantū effectui præmium deberetur.  
tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamen uenisse-  
sent. Quanquā in huiusmodi ludis, qui solēnitatis, uolupta-  
tisq; gratia proponūtur, sit interdū, ut uictis quoq; præ-  
mia statuuntur, nō honoris sed solatiij gratia: uerū serijs in  
rebus, atq; adeo periculosis, quenam obsecro lex unquam  
mercedē statuit, nisi si quis facinus peregisset: & ita pere-  
gisset, ut omneis numeros implevit? A quo tu quantū absis  
mox audies: nam nunc de conatu tantum agimus. Lex igitur  
ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello ser-  
uarit. Quis unquam ad hunc honorem uel aspirauit, quod  
se telis obiecerit, quod non sine multis uulneribus disces-  
serit

scribit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicam petit. Quis  
 unquam his uerbis muralem petijt: Acriter contendi Iu-  
 dices, ut moenia superarem. Omnia feci, sed depulsus sum?  
 Quantumlibet enisus sit, nisi conscenso muro, nemo tam  
 inuerecundus, ut muralem coronam sibi debere dicat.  
 Obsidionalem nemo flagitat, nisi depulsa obsidione. Po-  
 stremo nullus honos petitur, nisi ab eo qui id effecerit,  
 ad quod honor inuitat. Qui nauim in tempestate deser-  
 tam, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio est ca-  
 rum rerum, quae naui uehebantur. Quorsum attinet hic  
 tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil  
 non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus tem-  
 pestate deseruisti, audebis quicquam ex his quae sunt in  
 naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quis-  
 quam te uel pilum sinat attingere? Non opinor. Si quis  
 unquam ouationem, supplicationem, triumphum obti-  
 nuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod  
 gnauiter se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi  
 praescriptum a lege numerum hostium fuderit, aude et tu  
 tibi praemium promittere, quod tyrannicidium sis aggres-  
 sus. Quod si nemini hominum memoria contigit, desine tibi  
 noua spe blandiri, desine inaudito exēplo postulare, quod  
 sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimum.  
 Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo mu-  
 rum arcis conscenderis, qua uirtute satellitum tyran-  
 nicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quo-  
 rum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad ob-  
 tinendum tyrannicide praemium, duobus duntaxat uer-  
 bis est opus, Tyrannum occidi. Quantumuis conatum  
 exagge

exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur premium. Alioqui quid dices si eodem illò die, quo tu ar-  
cem conscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisq; uir-  
tute freti: quorum nemo tamen tyrannū interemisset: utrū  
omnes tyrannicidæ premio potentur ex æquo, nempe  
quia conati? Age quid si multis strenue rem aggressis, uni  
cuiquam, qui sit omnium ignauissimus (ut nō semper uir-  
tuti respondet fortuna) cum contingat interficere, an nō  
præteritis reliquīs hic unus honorē auferet? Quamobrem  
tandem? Nō quia plus adierit periculi, sed quoniā id cōse-  
cit, cui lex honorē decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies  
deplorare, frustra sumptam operam, negabis æquum esse  
uirtutis egregios conatus merito fraudari premio, nisi  
fortune suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse  
iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere: nisi cui  
cordi sit? Quantumlibet iniqua conditio proponitur,  
eam nimirum facit æquissimam, quisquis suapte sponte  
recipit. In alce ludo (si fas est hoc exemplum conferre)  
quid iniquius, quā uel summum artificem ab imperitissi-  
mo superari, si modò iactus commode cadat. Atque id  
adeo nemo tanquam iniquum causatur: propterea quòd  
cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non su-  
scipere. Itaq; lex quid præstari uelit, id palam, atque in  
medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi re-  
linquit expēdendum. Illa nihil mauult, quā ut res quā-  
optime cadat: quòd si posteaquam nihil iam intentatum  
reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelli-  
gis (opinor) nihil habere te, quod legi succenseas. Fortu-  
nam, si ita lubet, in ius uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ

q

ut nihil

ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstati. Neq; uero existimemus iudices, istud à maioribus qui hanc legē tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmiū non esse statuendum putarint: uidelicet illud eauerūt, nō tantum ne ancipites istas, et inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuitarēt, uerumetiam quod intelligerent tyrānicidij conatum nō posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebāt, ut si conatui præmiū statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quā restitueretur. Etenim tyrannis quid aliud est q̄ graue capitaleq; ciuitatis huius? huic si quis medeatur, ei merces digna pposita est, quā ita demū ferat, si remedium præsentaneū attulerit. Verum huic malo neminē oportet admoliri manū, nisi certum artificē, qui sua diligētia peritiāq; fretus, non sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid utrū tu igitur in eiusmodi discrimine conatū præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendū, nisi quod conatus est quispiam, idē præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere, quū lex in maleficijs pœnam irroget simplici sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationē: nā oportere legē multo propensiorē uideri ad cōpensandam uirtutē, quā ad retaliandam culpā. Atq; uide quā hic tota erras uia. Principio nō animaduertis hoc tyrānicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorū molitio cum priuato molientis periculo modo coniuncta est: huius cum publico Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyrānicidium nihil aliud

aliud sit quàm temeritate priuata rem omnium prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualemcunq; conatum in quæstionē uenire sinit, uerū in paucis dūtaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quàm conatus dēt significationē: quod genus parricidiū, ueneficiū, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totaq; natura rationeq; discrepare, pœnæ legitimæ irrogationē, et honoris largitionem. Nam alterū quidem propriè legū munus, alterū quasi quædam de iure concessio, legisq; cādor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere sic deum intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita pœna ni pareas: quàm multa item uetet, nisi obtemperaris supplicii minitans: contra, uix unum, atq; alterū esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durū ac seruile uidetur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorē ducere, operam dare liberis. Hic lex nimis urbanus ac uerecundius tecum agit, patris, non magistratus sumit habitum, precio ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præstare decebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, ut à quouis nō improbo ciue præstari uelle oporteat, tamen, et fortiora uidentur, quàm ut à multis præstari queant, et periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanū uidetur cuiquam uitæ suæ contemptū imperare: ad hæc igitur præmio animat quasi quæ calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semel ipsa astringit. Nec mirandū est si attentior, si uigilator, si exactior est in proprio, naturali quæ munere suo, quàm in eo in quo

pro temporis ratione in alienas partes descēdit. Huic asti-  
 pulatur illud, quòd nouis etiam criminibus exemplū, aut  
 nouum noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo su-  
 mi. Neq̃ tamen idem fieri consuevit, si quis quid noui facia-  
 noris cū laude patrauit, ut prēmium à simili constitutio-  
 ne decernatur: nisi lex extet, quæ nominatim honorē sta-  
 tuat eius factō, quod roget, uix habebit: quod postulet,  
 haudquaquam. Quur enim legi necesse sit passim ciui-  
 um suorum officiū mercede redimere? quandoquidē ne  
 ne sit impunita improbitas, id publicitus omnium refert: at  
 probus esse nemo gratis potest. Quid autem est quod non  
 uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animā impēderis,  
 quid mirandū, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio  
 dignus sis, nisi parēti pietatis officiū persoluas, nō prēmū  
 illico tibi debeat, si persoluas, I tīdē, si quid in leges cō-  
 mittas, nō potes effugere suppliciū: at non statim ille tibi  
 prēmū debiturū sint, si quid cum officio feceris. Nam si  
 ciues omnes sese in officio continerēt, ne opus quidē esset  
 ullis legibus: quippe quæ nō ad bonos mores comparate,  
 sed malis ē moribus natae sunt, id quod uerē uulgo dicti-  
 tant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nullas esse  
 leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulatur  
 poēta, suo quēq; sponte fungi officio: an tu hic clamabis  
 perire benefacta, quòd nulla lex prēmū decernat? uti lex  
 nō minatur nisi improbis, ita nō pollicetur optimis ciuibz.  
 Quorsum enim opus promisso, quū uirtus absoluta abūde  
 seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit polli-  
 cita, profecto plus quā impudentissimum est: improbe fla-  
 gitare quod ea candide ciuilitē que promiserit, cuius est  
 probi

probitatis nō satis spectata. Tu quid merueris, paulo post  
 excutietur: interim finge sanē præcipuam quandam utili-  
 tatem attulisse: cui tamen ex lege præmium non debeat. Utrū  
 protinus clamitabis infrugiferum fuisse officiū, ciui-  
 tatem in ius uocabis, plebē ingratiā uociferabere, minita-  
 bere iudicibus, nisi tibi mercedē ex animi tui sententiā de-  
 cernāt? An potius ipsam uirtutē abunde magnū sui præ-  
 mium iudicabis? Oblectabis te conscientia recti. Hunc esse  
 maximū fructum officij duces, quōd de alijs citra tuū emo-  
 lumentum benemerendo ad deorum benignitatē uidearis  
 accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ci-  
 uis sis optimus. Quōd si non contentus istis, aliud adhuc  
 nescio quod præmium desideres, certe maximo proximū  
 est gloria: hoc tu iam propemodum tulisti. Quanto meti-  
 ris precio, uolitare per ora mortaliū, celebrari, laudari, di-  
 gitis notari mille, oculos omnīū in te coniectos circumspe-  
 re? Ista, inquam, uel maxima præmij pars: nam pecunia sa-  
 nē quam exiguum momentum adfert. Tu conatus dunta-  
 xat es, permagna portio, uel caput potius ipsum tuq̄ deest  
 facinori. At quum interim his rebus stueris, dum non occi-  
 so tyranno, tamen uelut tyrannicida celebraris, quæso te,  
 quantula pars abest à tuo præmio quod laturus eras, etiā  
 si tyrannum occidisses? Postremo isthuc ipsum præmium,  
 penē dixerim, inuidendum mihi uidetur, quōd iam tibi li-  
 cuit toties Reipub. tyrannicidium imputare, quōd in ce-  
 lebri iudicio tibi contigit honestissimum præmium flagi-  
 tare, & in iam frequenti theatro spectante Rep. magni-  
 ficam istam tuam tragœdiam peragere. Mihi uidetur Iu-  
 dicei beneficij tulisse gratiam, quisquis exprobrare be-

neficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas clā-  
 nitati, et sunt fortassis qui tibi libertatem acceptam ferant.  
 An hæc tantā præmia contemnis? quæ uel uero tyrannici-  
 de sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatū  
 ab effectu distinguere. Quanquam nullum mehercle præ-  
 mium magis congruit ei, qui tyrannum conatus sit occi-  
 dere, nec occiderit, quàm ut illi contingat tyrannicidæ  
 præmiū sperare, nec ferre tamen. Hiccine erat ille gradus,  
 in quo nos tecum commorari iubebas? Quanquā hoc no-  
 mine tuus conatus minus promeretur præmiū, quòd alio-  
 rum proposito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais.  
 Effecisti quod uoluisti: id quod erat necesse, nec fecisti,  
 nec uoluisti. Sed iam dudū aliu gradū (ut uideo) circumspe-  
 ctas, in quem te recipias: nā in hoc quàm citra omnē præ-  
 mii spem consistas, intelligis. Age sequemur te per omnia,  
 et aliunde aliò fugitantem persequemur, nec usquam sine-  
 mus consistere. Atqui non tantum aggressus sum inquis,  
 uerumetiam occidi, nempe filiū: atq; id facinus in duo se-  
 cas tyrannicidia, & quòd filium sustuleris plusquam ty-  
 rannum, tū tyrannidis successorem: & quòd parenti, ne-  
 cato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nūc hoc  
 cuiusmodi sit inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato  
 filio, eadem occisum opera: negas enim referre, qua uia  
 peremeris, modo sustuleris: imo splēdidius isthuc uidērē uis,  
 quòd tuo quidē ense, uerū ipsius dextera sit interemptus.  
 Hæc tam honesta Iudices oratio possit parum attentum  
 fallere, præsertim hoc rem furis illis suis, & phaleris uenā-  
 ditante, dum nobis ob oculos ponit ualidum illum floren-  
 temq; iuuenem, sic patri adamatū, crebris uulneribus  
 confosū

cōfossū: parentē senem miserū, illi circumfussū, eodē  
 exanimatū ense, sanguinē utriusq; inter se cōfussū. Ista  
 quidem dictū splēdida, sed quid ad tuā causā attinē  
 nēt? Nemo tā cecus qui nō uideat, nemo tam effrons qui  
 neget, spectaculum illud multo omnīū iucundissimū exti  
 tisse ciuitati, quū senē tyrannū iuueni uideret incum  
 bētē, exanimē exanimi, et in altero gauderet sese leua  
 tum malis prāteritis, in altero futurorum metu. Hēc quū  
 per se maxima, quū Reip. sint gratissima, quid attinet  
 uerbis exaggerare? Illud unum in hoc iudicio uertitur,  
 utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine cō  
 trouersia tyrannus occisus est, an fortunae superūmq; de  
 xteritati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero  
 quā est futile nihilq;? Quid si tuo gladio ab eo qui ē  
 utendum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, hūc tū  
 protinus tyrānicidæ prēmium pētītum uenires? Lex occi  
 sori pollicetur honorē, tu eum iugulasti, de quo certe  
 controuersum esse poterat, tyranni nomine cēsendus esset  
 nec nē, eum de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si  
 prudens, prudens excidisti à prēmio: sin metu, multo mi  
 nus etiā causa est postulandi muneris. Verum illud tute  
 uehementer urgebas, uti prudens uolensq; reliquisse ui  
 derere. Sed quod tandem erat istud tuum consiliū, quū  
 tibi sic in manu esset, non toto metu liberare Rempu. sed  
 ultorem tui facinoris, et uerū certūq; tyrannū re  
 linquere? intelligebas (ut ais) omne negociū confectū  
 extincto iuuenē, propterea quod modis omnibus futu  
 rum prāscires, ut senex illico sibimet eodem gladio ne  
 cem conscisceret. Videte Iudices, in manifestissimo men

dacio qua rima conatur elabi: nisi diuinandi scientiā cōmentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Siquidem hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceret, fortasse nōnullos inuenires qui ista predicanti fidē essent habitu ri. Nunc quid impudētius? quid uanius? quid ueri dissimilius? quā affeuerare, id certū præsциsse te, quod tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An cōiecturis es assequutus id euēturum quod euenit? At quid aliud effici coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicarerere? Porro in re tam ancipiti, quæ demētia erat spem incertā sequi, discrimen certū negligere? Sed audiamus obsecro certas illas cōiecturas, quibus hic noster uates. præsensit inopinatū omnibus exitū. Iam etate fessus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iā autumabat posse tyrannidem adempto filio. Tum indulgentius amabat, quā ut filio uellet esse superstes. Non ne sentis hæc. adeo nō esse naturæ rerum consentanea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel priusquā refellantur? Vtrum seni mentē ullā fuisse putas, an nō putas? Si nō putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutiquam erat tutū, atq; sita protinus toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quur erat quod usque adeo diffideret? Quasi uero tyrannis uiribus dūtaxat unius hominis, ac nō multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitatemq; contineatur: quæ omnia si magis in senē q̄ in adolescentē cōpetūt, quur tu in diuersum torques auguriū? An nō illa ætas usu rerū callētior est? an nō altius dissimulat? an nō cauet diligētius? an non. prospicit oculatius? irascitur implacabilius? tenacius iniuriæ meminit? meliusq; in longinquum consulit?

cōsulit? His solis rebus imperiū tyrannicū administratur.  
 In militie duce quantulū est illud momentū, quod corpo-  
 ris vires adferunt? at in tyrānide profecto multo minus.  
 Cur magis illum terreret ademptus filius, quā extinctus  
 satellites quispiā audacior? quum arx superesset approbe  
 munita, superessent opes, arma, satellitū ingēs agmen, tot  
 in ciuitate factiosi potentesq; qui nō solum tyranni par-  
 tes adiuuabāt, uerū etiam tyrānos agebant: quos equidē  
 spero nunc nobis non esse metuēdos (nolim enim infausta  
 ominari) at ita tamē, ne nimū securē negligentur. Vsq̃ue  
 adeo ne senē cruda uiridiq; (quod omnes norūt) senectū  
 callidū, animosum, ambitiosum, non stultū, una filij mors  
 consternauit, ut rebus desperatis protinus ē uita sibi mi-  
 grandū duxerit? præsertim quū ille patris dominatū ni-  
 hilo reddiderit tutiorē, sed multo inuidiosiorē, idq; ob li-  
 bidinē, atq; etatis insolentiā temeritatēq; adeo ut ex-  
 pedierit propemodū illi ad stabiliendam tyrannidē filiū  
 ē medio tolli. Etenim quo propius ad iusti regni speciem  
 accesserit tyrānis, hoc minus est inuidie obnoxia, magisq;  
 tuta. Iuuenis ille solū hoc agebat, quod maxime tyrannos  
 solet euertere. Vera illa tyrānidis munimēta in callidi se-  
 nis pectore erāt collocata. Sed tenerius adamabat filiū, q̃  
 ut defuncto posset superesse. De matercula quapiā priua-  
 ta loqueris, an de uiro sene, callido, crudeli, deniq; tyran-  
 no? Quid ego Iudices in eō sermone argumētis coarguē-  
 do sumam operā, quē ipsa natura, quē mos, quē cōmunis  
 omnium sensus repudiat? Quis unquam isthuc audiuit?  
 tyrannum usque adeo pio in liberos fuisse animo, ut non  
 dicam commori uoluerit, sed conuiuere commode quie-

rit? Credite mihi, priuatorum isti sunt affectus: Tyrannus neq; quid natura, neq; quid pietas, neq; omnino quid sit officium, nouit. Exuit hæc omnia, simulatq; tyrannū induit. Omnia cōmodis, omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit, et tollere nondum expedit, aut quorū opera ministerioq; ad fulciendum imperiū indiget. Quod si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impios, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad conciliandam charitatē efficacius morum similitudine. Atq; ne improbi quidē illi chari sunt, nisi quatenus adiuant, adeo ut præposterū, uel peruersum potius quendam Stoicum tyrannus exprimat. Neq; enim quisquam tam Stoicus fuit, ut æque uacaret omnibus affectibus atq; tyrannus: hoc modo illos discernit, quod philosophus honesto metitur sua consilia, hic cōmodo. An ille ullū pietatis igniculū in quēquā mortalū sentire potuit, qui in patriā uitæ parentē altricemq;, qui in cœlites omnū bonorum autores tam sit impius, ut illā crudelissima opprimat seruitute, horū phana despoliet, iura cōtemnat? Verū ut largiamur tibi nōnihil, sinamusq; te priuatos affectus in tyrannicū pectus, hoc est, ignē in flumen trāsferre, an tandē persuadebis illud, usque adeo indulgēter illū adamasse filium, usque adeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesq; semel cōtulisse, ut illo sublato, ne minimā qdē uitæ causam sibi reliquā esse putaret? Repete, nō dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerso mortalium genere: nō ex hoc seculo, sed ab orbe condito, et ab ipso (si uis) Promethei simulacro. Quotus quisque fuit pater, quota queq; matricula

tercula, quæ ob liberorum necem sibi fatum accersuerit? Naturalis hic dolor, et quem nemo ferè non modeste ferat. Priuatis parentibus uel indulgentissimis, muliercularum intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortem satisfacturam esse tu Lynceus præuidebas? Age, hoc quoque tibi donamus, uicerit homo tyrannus priuatorum in liberos pietate, uicerit indulgentia materculas omnes, qui tibi compertum esse potuit, utro se dolor paternus inclinaret? in rabiem, an in desperationem? Quo diligebat impotentius, hoc erat probabilius, ut senex natura ferus, ciuibus insensus, uel maxime uellet esse superstes, uel ob id denique, quo ueterem illam iram, nunc filij nece acerrime exasperatam irritatumque Reip. supplicijs saturaret. Quod si alias uite pertesum fuisset, hæc nimirum una causa poterat illum in uitam retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidius? An nescis quam impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quando atroci insignique contumelia laceffatur? Quæ uero potuit esse atrocior, quam filij cedes sic amati, ut tu quidem ais? Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid seuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, denique si quid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare, quasique renouare. Mitiora etiam animalia, datæ orbitatis iuriæ in rabie solet agere, et tu in tyranno (quo nullum animal imitius) nihil tale metuendum esse certissimus augur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni compertum erat tyranno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut senissima

uissima illa Tigris, raptō catulo, in rabiem uersa, in miserā  
 hanc ciuitatem dilaniandam discerpendamq; insilires? Id  
 si non euenit, magna dijs gratia, tibi magnū debetur ma-  
 lum: qui quantum ad te pertinet, tam diram beluam in no-  
 stra capita fortunasq; immiseris. Elige nunc utrum malis  
 an uerū fateri, nihil iuisse tyranno cum nostris affectibus  
 cōmune, an cōfingere sic adamasse, ut matricularū quoq;  
 uicerit delicias. Certe neutro modo tua constabit diuina-  
 tio: quæ nisi constiterit, non est quod ad eius rei laudē aspi-  
 res, quæ fortune commoditate te imprudentē euenērit. Po-  
 stremo donemus et hoc tibi, ut præsciueris, et certū præ-  
 sciueris, deo uidelicet quopiam te certiore faciente (nam  
 alioqui fieri nequaquā potuit) perinde est ac si non præ-  
 sciueris, quum præscientiæ tuæ fidem legi facere nō possis.  
 Profer quibus prædixeris id euenturum quod euenit: doce  
 quis deorum quando isthuc tibi prænuciarit: nihil habes  
 quod dicas. Verū posteaquam rem feliciter euenisse uide-  
 res, tum demum post factū uates esse cœpisti, quemadmo-  
 dum uulgo tum fieri, tum dici consueuit, post euentū stul-  
 tos etiam sapere: et quo fortune beneficium uerbis in te  
 transmoueres, tragœdiā istam nobis comminisci cœpisti,  
 causas reperisti, quibus præcisse uideare. Sed dii boni,  
 quam non bonū poētā te præstitisti, qui tam inconsisten-  
 tia, tam cum natura pugnātia finxeris, seuißimum tyran-  
 num ob pietatem erga filium, ultero uitam fugisse: ob unius  
 capitis necem tutū sibi non putasse in uita cōmorari, quū  
 omnia superessent quibus tyrannis et paratur et obtine-  
 tur, sublato eo in quo omne tyrannidis præsidium collo-  
 caret, repente rebus suis diffisum ad inferos abiisse. Age,  
 mitto

mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, non ficta credamus esse, tametsi ne fucū quidem ullum habēt ueri, si mihi ex omni hominū memoria uel unum tyrannū potes nominare, qui liberos suos sic adamarit, ut nō spadones ac pal-lacas longe prætulcrit: qui sic illis indulserit, ut non suspectos haberet, obseruaretq;: qui sic illis sit fesus, ut non in barbaris quibusdā latronibus, ac seruis stigmaticis plus quā in illis fiduciæ posuerit. Ego tibi permultos referre possim, qui filios sic oderint, ut uiuos esse pati nō possent: adeo metuerint, ut ne cibū quidē unā capere uellent: adeo diffiderent, ut tū demū se tutos esse putarēt, si quis illos ē medio submouisset. Nullus inutilior tyrāni satellites quā filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille sicarios, fugitiuos, homicidas, sacrilegos: his uitam suā mauult committere, qui sua patria frui nō possint, & alienā euertere gaudeant, qui barbaricis ferinisq; uiribus antecellāt, & gigantes illos impios referant, qui propter animi cupiditatem non difficile ad quiduis periculi suscipiendum perducuntur, & propter ingenij feritatem a nullo facinore abhorrēt. Hi sunt idonei tyrannorū ministri, hi fiducia, munimentum, præsidiumq; tyrannidis multo tutissimum: hos si quis ademerit, causam uideatur dedisse, quorū rebus tyrānus diffidat. Nā filius quā tādē ratione dominatū sustinebat: Actate? at utilior ætas grādiior. Robore? unus erat. Prudētia? magis sapit senectū. Custodijs quas obtinebat? at si aduersus patrē obtinebat, mors illius seni etiam optāda. Si patris nomine, quid nisi unus satellites ademptus erat? Nam custodiæ quō deficerēt, nisi ad eum cui alebātur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim

enim tyranno suspecta, filius uioletus et insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt: Filius illud premium spectat, tyrannidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentem possidet dira regnandi libido. Ibi contemptis natura legibus, et filium horret pater, et patris interitum optat filius. Sed dicturus iam dudum nescio quid: mane, praesens, nihil inexpugnatum omittam: urges. Nisi praeter modum adamauit filium, nisi diffusus est, quare sibi mortem consciuit? Istiuc uero merito demirandum, quippe quod praeter omnium, ac tuam etiam spem euenit. Verum ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationem reddam, quid illi dii in mentem immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantum cuiuscere sat est, te nullis coniecturis hunc exitum certo praescire potuisse, quantumlibet amaret filium: tametsi causa non admodum obscura. Iam deorum si qui fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra uota, nostra sacra commouerant: aderat illud fatale tempus, quum impius ille senex diis atque hominibus dignas admisorum poenas daturus erat. Iam aderant ultrices Erynnes, aderant Furiae, facibus et hydris omnibus armatae: haec illi mentem ademerunt, haec uanam formidinem incusserunt, haec attonitum ad spontaneam sui cedem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quam fugisse, qui filium peremerat, quam una caede contentum fore, qua quidem una in re iure potes gloriari, quod tyrannum uehementer fefelleris. Virum esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrannus, qui magno suae uitae contemptu, tyranni caput impeterent: qui non aduidentur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent

*Sent perficere. Hanc suspicionē Pan ille, aut si quis alius est, deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatē illam fatālē, quam nemini nocentiū uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, quod deorū bonitati debetur, quur tu id phaleratis diētis in te trāsferre conaris? Vbi discrimen erat subcundū, ibi fugitabas: nūc ubi res prāter spem pulchre cecidit, tumq; putas, fortunae laudē in te deriuas. Sed finge diuersum exitū fuisse consequutū, pone tyrannū ira percitum, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, proscribere, iugulare, in exiliū agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? nō fines, opinor, eorū malorū causam in te tanquā in autorem referri, et fortunae argumēto culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandū esse, si quid fortuito prāter propositum euenierit. At nūc non ne iniuriū est, quod boni, fortunae cōmoditate prāter spem euenit, id totū in te uelut autorem uelle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quā id quod euenit, uel ipsa res clamat. Si hoc animo cōscendisses arcē, ut filium, non patrem occidisses, credi poterat te talē quandā spem animo concepisse: nunc casu nescio an metu potius in iuuenē incidisti, et tum deniq; diuina ista mens et futurorum praesaga, sed quae nō nisi post euentū sua prodat oracula, te corripuit. Quum esset fugiendum, ibi demum iudices in re tam tumultuosa, secum uelut ociosus cōsultare coepit, utrum senem sua dextra dignū existimaret, ibi demū prauidere coepit, fore ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo cōmentū tam impudens iudices efficiat paulo probabilius, quae nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit, nimirum (ut iactat) poēta,*

poëta, quasi spectator astiterit, quid in mētem uenerit tyrāno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrum strinxerit. Eiusdem profecto impudentiæ, fingere præscisse se, quod esset euentu consequiturum, & quod non uideris, id ita narrare, quasi uideris. Quanto melius tuo cōmentō: id est, fabulæ sua fides constitisset, si ita finxisses: te quum perempto iuvene, stricto gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladem illam Homericeam, & iam cunctē capillis reuocasse te: uetuisse ne tam luculentum facinus senili cæde obscurares, sese citra tuam operam curaturā, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil tenebrarū offunderet, sed multum etiam adderet lucis: dehinc abditū te per rimam contemplatum, uel (quod est te dignius) repēte deam sepsisse te nebula, ut tyrannicæ necis tutus & ociosus spectator assisteres, nec prius illinc discesse, quā negotiū omne confectum uidisses. Hæc si confinxisses, paulo minus malum poëtam te præstitisses. Sed ocium, opinor, non suppetebat ad omnes fabulæ parteis cōmode tractandas, uidelicet lucri cupiditate te protinus ad præmiū postulandum rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, figmentiq; coarguit. In arcē ascendisti, quo tyrannum occideres, neq; tum præuidebis, quod sole ipso clarius uideri uis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurum id quod accidit. Porro si ueris fidem facere uoluisses, narrare debueras quemadmodum nocturnus explorator furtim arcem conscenderis, in ædes clanculum irrepseris, forte fortuna obuius nemine, nō dicam ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto  
facinus

facinus posses designare: hæc molienti commodum fauisse fortunam: itaq; quum adolescentem solum, atque incustoditum offendisses (ut est ea nimirum ætas securior, periculq; minus cogitans: præterea diuturna tyrannis iam magnam metus partem exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepultum, atq; immodica libidine defessu, fortiter iugulasse scilicet, et somnū illi cum morte: id est, germanum (ut ait Homerus) cum germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere cœpissent, exaudito uidelicet moriētis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec paricidæ, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi latitasse te, iamdudum de fuga cogitantē, et longinquas aliquas, semotasq; mundi latebras animo circumspectantē, in quibus abditus posses irritati patris seuitiam fallere: Iamq; te ad spontaneum exitium accincto, repente in uulgus exiisse famam, liberā esse ciuitatem, tyrannum unā cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari facinoris: Ibi repente ad nouam tuæ fabulæ catastrophē, immutasse te animum, et qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmij spē arrestū fuisse, lucriq; auiditate, prius quā tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, profilisse in mediū: id quod uidimus, clamitasse tuum illum esse ense, tuum facinus, non unum præmiū tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu comprobata, omnium opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamen parum ex arte, tuam nobis præscientiam niteris per-

r      suadere,

suadere, quàm multa comminisceris, non dicam tota facie à uero distantia, uerumetiam cum sensu cōmuni, cum more, cum natura penitus pugnantia? primum tyrannū tam materne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mortem metu fuisse consternatum, ut in uita manere nō sit ausus: sic illi toto pectore fisum, ut ipse nullas circū se custodias haberet: adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde nō potuerit ad ultionem inflam mari: tam inualidū, ut tua dextra fuerit indignus: tam inermem, ut ni tu illi gladiū reliquisses tuum, de futurū fuisset, quo se iugularet. Non uides quàm non competat tam insignis in tyrannū pietas, tam secūra in eam ætatem fiducia, tantus metus in hominem, excepto filio, reliquis omnibus præsidijs munitū, tanta consternatio in hominem tot periculis exercitatisimum, tanta imbecillitas in iratum? Quid igitur erat, quur tu senem illum tantopere contēpseris, ut indignū habueris, qui tua ista magnifica dextera iugularetur? Tu ne indignū iudicabis quē occideres, quum cum Resp. nō putarit indignū quem formidaret, quem maximo suo cum dolore ferret? Non talem illum iudices, non talē sensimus, ut cuiquā contēnendus uidcri debuerit. Neq; tu eum unquā contempstisti, nisi forte contēmnere est, misere formidare. Sciebas arcē armis refertam, sciebas superesse satellites, quorum uel unus (si seni uires deerant) sufficiebat iugulando tibi. Non ignorabas ( id quod nemo nostrum nescit) quantum uirium illi partim exercitatio, partim ingenij firitas etiam in illa senectā reliquerat. Tum non te fugiebat, frigidum illud senium sic interdum acri dolore inflammari, ut iuuenibus etiam ualidissimis sepe numero

mero

mero fuerit intolerandū, si quādo solitū illud robur quod  
 ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo animi motu  
 recanduit. Quis autem tam inualidus est, ut nō illi pudor,  
 ira, dolor ingens uires suppeditet? Hoc erat uidelicet,  
 quur tu filiū quān patrem malueris occidere, quōd illum  
 inopinantē, inermem, dormientē fortuna obiecit. Cum hoc  
 pugnandum erat, armato, uallato, irato deniq;. Hoc erat  
 quur gladiū relinqueres, ratus ne tantisper quidē morari  
 tutū dum reciperes, metuens uidelicet ne tantillū sarcinā  
 tē redderet in fuga tardiorē. Reliquisti inuitus, quo tyrā-  
 no prodi posses: sed prodi maluisti quān deprehēdi. Neq;  
 ego nunc formidinē tuam accuso, imō miror magis quōd  
 pedibus cōsistere, quōd fugere potueris, quū audires mo-  
 ueri tyrānicam familiā, stridere arma: intelligeres tibi nō  
 cum puero, sed cum uigilātibus uiris, accinctis, armatis,  
 sobrijs, irritatis, deniq; cum rabioso patre dimicandū esse:  
 non quōd illū usq; adeo filij mors cōmoueret, sed quōd ar-  
 bitraretur, & haud scio an uere se petitū fuisse, dexterā  
 tuam errasse tantū in filio. I nunc & spera, nō dicam hos  
 iudices uiros omnium perspicientissimos, sed uel è media  
 plebe quenquam esse tam muccosis naribus, cui non sub-  
 oleat, imō qui non planē odoretur, persentiatq; totā hanc  
 fabulā abs te confictā. Et quod poëtæ solent, quum harēt  
 in explicando tragœdiæ argumento, hanc ueluti deam di-  
 uinationē arte quadā induxisti, quo præfensionē tuā iu-  
 dicibus probares, sine qua uidebas præmium obtineri non  
 posse. Sed occasionem, inquit, ministraui paternæ mortis,  
 qui gladium quo se feriret reliquerim: atq; id solum non  
 modo satis esse putat ad petendum præmium, uerum etiā

meritum esse, ut ipse ensis inter arma deorum cōsecratur, dominus pro Deo præsenti colatur. O' hominē suauem, si has spes uere concepit: impudentē, si quum non speret, postulat. Ita ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuū illū reliquisses? Tu in arcem arma: hoc est, in syluā ligna portanda putasti. Nisi forte tuum illud ferrū magicis precaminibus erat imbutum, ut ultro ad mortis adegerit necessitatem: an uero nihil referre putas, quam prebeas occasionem, quomodo, quo animo? Primum, gladium reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrū abest, non in cubili, non in triclinio, nō in sacris: reliquisti metu trepidus. Tua quidem in re illud interim demūror, qua fronte eum gladiū tuum ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exanimatus reliquisti, quem postea receptum optabas: reliquisti rem ancipitē. Quid si tyrannus illum eundem ensē in ciuium iugulos distrinxisset? quid si eodem lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adolescentes filio suo inferias mactasset? Si tyrānum occidisti, quia tuo occisus est gladio, et horū omnium indigna cades ad te pertinebit: quippe cuius ense peracta est. Id si nō euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occasio quam in partē cadat, id dijs in manu est: si bene uertetur, nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas imputatur. Neq; enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionē: quæ si feliciter, murētur omnes: sin infeliciter, merito accidisse dicant. At quanto probabilius erat, futurū ut tyrānus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum

positum est, nullum illius argumentum nō excussum, non exagitatū, non reuictum prætermittere. Quare quæso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patienter atq; attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deiicio. Hic sibi uehementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse, quin præmium deberetur quod patri ne eis causam ministrasset, si nō relicto gladio (nam hoc opinor argumentum iam habet pro derelicto) certe necato filio. Nam ita in legibus dissertum aiebat, nihil interesse utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat, æquum esse, ut quum in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idē obseruarent in benefactis ad præmium. Hec aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addens Thrasonicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriam oblitterasset. Non tu legum oblitus propter diutinā desuetudinem, sed nunquā quid sibi uelint leges inquisisse uideris. Bis enim his erras, qui neq; causæ datæ rationem, neq; dantis animi discernas, id quod legibus traditū est, nec animaduertis longe diuersam esse rationē maleficij & beneficij imputandi. Quid ais noue iuris interpret? Ita ne satis esse iudicas uel ad pœnam, uel ad præmiū, qualemcunq; quomodocunq; causam dedisse? Nihil igitur refert, Hector an Aiace occiderit manu, an gladium illum dederit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunquā ille sibi uindicasset: tametsi probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste datum fuisse ferrū. Quin ergo fabros ararios omnes uel ad pœnam uocamus, uel ad præmiū, quoties armis in eorum officina perfectis, aut iugulantur ci-

ues, aut seruatur? Postremo quur hoc quod tu petis præmum, non ensis istius tui opijtex petit potius? Tyrannus gladium erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso, forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicide deberi præmium, an potius nihil tibi deberetur laudis, quòd imprudēs et inscius iaculum torfisses? Imò in ius potius uocandus esses, qui missi teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris: nam quod in tyrannum incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene ac suauē, quale Polyphemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atq; ille eius dulcedine captus, audius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri decessisset, auderes ne caupo, uini titulo tyrannicide præmium flagitare? At quis non te cum tua flagitatione, ut temulentum, uinoq; madidū exploderet? Caterum quanto frigidior titulo nunc idem postulas? Vt eunq; coniecturis præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino audius, intemperantiusq; frueretur, crapulam cōsequeretur morbus, præsertim in senē: morbū mors: Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominum memoria exemplum. Quis enim ante hac ob filij necem sibi manus intulit? Accedam propius. Finge te tyranni coquum esse: probe callere palatum domini, medicos interdicere cibum, quo tamen ille oppidò quàm lubens uesteatur: interminari morbum capitalem, ni temperet: id te non fugere: cum cibum tu arte tua, cupedijsq; et condimentis magis ac magis illecebrosum reddis: consequitur edentem morbus, quem prædi

prædixerant medici: emoritur tyrannus, liberatur ciuitas. Hiccinē coquus ē culina in forum profiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicide præmium postulat? Mortarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidē expugnaris? Non cris, opinor, tam impudens in ea causa, qua tamen ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit, probabilem præbuit causam. Tu nec in hoc iugulasti filium, quò pater ultro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quiduis potius quàm ad istud idoneā. Accipe exemplum tuo similius, quàm ouum sit ouo (quod aiunt) simile. Quid si tyranni amicam, quam ille misere ac perditē deperisset, occidisses: eaq; cognita re tyrānus sibi uitam abrumperet, auderes ad præmium aspirare: auderes dicere, te certū præscisse fore, ut tyrannus sponte fugeret ē uita? Certe quam plures amicas extinctas sequuti sunt, quàm filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuum factum periculosum & anceps dicerent: omnes fortunę gratias haberent, cuius commoditate res ea feliciter cecisset. Tibi abunde magnum præmium existimarent, si commissi uenia donatus discederes. Primum igitur diuersam imputandi maleficij, & ascribendi beneficij rationē conueniet distinguere, deinde causę equalitatem, postremo animum: atque ita deum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quòd aiebas legem prolixiorē esse oportere ad reddendū præmium, quàm ad infligendam pœnam, id in priuilegijs, quę in exemplum nō uocātur, fortasse locū habet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidem (uti superius demonstraui) nulli nocenti lex nō minatur pœnā:

paucis benefactis premium ostendit. Tum in maleficijs etiam conatum simplicem supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirum, nec iniquum, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atque instituta, quàm in eo, in quo temporis ratione tanquàm alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cõmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantum casus. Hoc rursum interest, quòd in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat, tibi nihil ad scelus defuisse præter fortunam, qua te subleuari, quod tandem ius sit? In euentu simul et causam datam, et animum expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quàm sit idonea: putat animū et euentū ad pœnam commerendā sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, et non consequitur euentus: lex quasi conuiuet ad id, et non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est consequutus, etiam si de animi uitio doceri non potest, tamen temeritatis et negligentie nomine pœnā irrogat: partim propter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiat, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens et sciens, certam atq; euidentē noxæ causam dederit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit. Veluti si quis hostem opibus, copijsq; iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contrā ferat. Siquidem id suppeditauit,

nit, sine quo bellum geri non poterat. Aut si quis inimicū suum per dolum nauigio solutū imponendū cūret, ut naufragio intereat: aut in conclaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimatur: aut iuxta lectulū egroti, loco phar-  
maci uenenum ponat, futurū sperans ut eo hausto pereat, tametsi non bibit egrotus, tamen ueneficij postulāri potest qui posuit, propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id. euenturum, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentū: non effugiet temeritatis crimen, nisi illum inculpatā ignorantia absoluerit. Porro si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum nō agit, nisi si quem occideris, aut uulneraris, aut si cui damnum dederis. Ceterum quod facis, tuo facis periculo. Quod si quid horum consequutū est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patrociniabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Si quidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine disjuncta sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primum nō statim imputatur ad præmium, quod ad poenā, idq; non à malignitate legumlatoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legū officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicatur: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus estimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis causam tyranno dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, non for-

tunatis tantum. Nam euicimus iamduū opinor, ne postea hac affirmes te in hoc iugulasse filium, ut pater sibi necem conscisceret: quod euenturum ne uates quidem quisquam præscire poterat, tu nec suspicari. Imò postea quam rem plenam discriminis, fortunæ arbitrio commisisti, quia bene successit, hoc nomine lex te non postulat: at idem si male euenisset, temeritatis poenas eras debiturus. Neque enim tibi succurreret inculcata ignorantia. Quid enim æque formidandū erat, quā ne tyrannus, simulatq; occiso filio se peti insidijs persensisset, omnia tyrānidis mala in nos conduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerum etiam periculosissimam Reipub. Vin' hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari? Finge te quempia ē ciuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modo fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici? Simplici opinor. At uxor et mariti mortē imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis: atque his ferme tuis argumentis utetur. Indulgentissime filium adamat, in illū omnē familiæ curā reclinauerat, illo se oblectabat, atq; hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyrāno nimis dure (ne dicā ridiculē) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurū, ut ille uitam fugeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iuguladi senis uoluntatem, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuū plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenē necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quā in tuo negotio:

Et tamen negabis paternam necem ad te pertinere : atque animi suspitionē, causę qualitate purgabis. Negabis causam idoneam fuisse, quur ille sibimet manus adferret. Te nec pręscire, nec timere potuisse id, quod sit consequutum : quod rarum extet exemplum patris, ob filij necem sponte fugientis ę uita. Alioqui futurum fuisse, ut et mater sibi fatum accerferet : quippe quā impotentius amare sit consentaneum, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hęc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendum, et prodescent dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, ne quid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis suspitione, quod causas parum idoneas dederis : hic ex causis multo minus idoneis propter personam tyranni, uideri uis non modò quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum pręscisse. Ibi temeritatis postulari nō poteras, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euenit. Imò ipsi tota res imputabitur, et legibus pœnas dabit, sepultura prohibitus, quod ciuitati citra causam idoneam, ciuem unū ademerit. Tibi non nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoque, et filię, et sorores, et tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poteras, nisi feliciter euenisset : quippe ubi summum Reip. periculū et uerteretur, et prętimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartum illud pręsidium Iudices, quod iste tutissimum, ac penē inexpugnabile iudicabat : unde ego illū ita deturbabo, ut non solum sit nō habiturus, quo tyrannicidij et huius laudis arcem obtineat : uerum uix etiam

etiam latebram inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij  
 pœnam effugiat, quo nimirum intelligat, quàm non ini-  
 mice, non curiose (ut aiebat) secum agam: ut quum pos-  
 sim in crimen ac pœnam uocare, sat habeam ab honore  
 nō promerito secludere. Ait sibi deberi præmiū, uel hoc  
 uno nomine, quòd iuuenem occiderit, iam plusquam ty-  
 rannum, tum tyrānidis paratum hæredem, etiamsi hunc  
 euentū dij nō dedissent, ut senex ipse uitam abrumperet.  
 O deploratam impudentiam. Tu tibi præmium peteres, si  
 tyrannum sue furie non essent ultæ? Dij quiduis potius  
 dederint, quàm istuc quod tu fingis. Sed tamen fingamus  
 interim oratione, quandoquidem id tutò licet: tametsi ad  
 solam mentionem inhorrescit animus. Tu'ne, inquam, oc-  
 ciso filio, relicto sene uiuo, tyrānicidæ præmium peteres?  
 An potius nec ipse superesses, qui possis petere: nec esset  
 Resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitis supplicijs  
 exanimareris, aut in extremis Orcadis exul delitesceres:  
 nos pro tyranno iam immanissimum carnificem patere-  
 mur: et tuum caput ubicūq; terrarum latitares, diris im-  
 precationibus deuoueremus, qui nos tua incogitātia, uel  
 præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tem-  
 pestatem cōiecisses. Sed re filius erat tyrānus (inquis) pa-  
 tri præter inane nomen nihil erat reliquum. Quid ego au-  
 dio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos aiebat? Nam de pa-  
 tre nemo unquam dubitauit, quin tyrāni uocabulum me-  
 reretur. Quando autem antehac unquam fando auditum  
 est, duos una in ciuitate sedisse tyrannos? id quod magis  
 etiam natura repudiat, quàm eodem in corpore gemina  
 capita. In ijsdem aluearibus duo se reges pariter non fe-  
 runt.

runt. In armentis taurus tauro cedere cogitur. In iisdem lustris non conuenit duobus inter se leonibus: & tyrannus (quo nullum animal efferatius) parem in eadem urbe patitur? Non uides necessario fieri, ut è duobus, aut alter alterum oppugnet, aut alter alteri cedat? Vtrum tu fuisse maus in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyranni partes adiunxisti, non Reip. Sin patri cessit: quid tandem illum uocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationem ne tu quidem audes detrudere. Verum ut quoquo modo tyrannidem omnē in adolescentē oratione deriuares, quàm multa tu quidem non ex re, sed pro causa tua commoditate comminisceris? Ceterum quàm in his confingendis decori, quod in personis situm est, nullā habuisti rationem? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnem tyrannidis acerbicatem ob senectam exuisset: nō secus atq; mala, quæ natura acerba, tempore mitescunt, & in aliū abeunt succum. Porro iuuenem ferocem, illo incolumi gerentem tyrannidem, iamq; patri uiuo succedētem. Priuatus pater familiās nō fert filiū se uiuo successorem: & tu uis isthuc credi in tyranno? Ille non finit ullum è liberis rem domesticam ex animi sui libidine moderari, & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negotium omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quàm dura sint ista, & quàm à communi sensu abhorrentia. Verum quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitum inuenire tragœdia tua non poterat? Quæso te, an unquam

unquàm auditum est tyrannum etate mitescere? Quando tu defines ea quæ sunt priuatorum, quæ bonorum principum, tyrannis tribuere? Vt eodem igni cera mollescit, limus durefcit: ita etate plerique redduntur mitiores ac temperantiores, tyrannus magis exasperatur. Vt tempus nonnullis pomis amaritudinem adimit, ut uinis nonnullis acorem conciliat: itidem tyrannis non adimit seuitiam etas, sed exaggerat. Vis ipsissimam tyrannici ingenij tibi demonstrem imaginem? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habent etatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nonnulla uitia senectæ uel detrabit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nonnulla parit. At tyrannorum mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere et immanitate imbutis, atque educatis, præter uitiorum omnium incrementum adferre senectæ quid potest? Nisi forte libidinem adimit? Quanquam ista tyrannidis quantula tandem est portio? Sed esto fuerit sanè propter etatem ad uoluptates segnior, uerum erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptum auidior. Fortasse pauciores huic execabantur ephæbi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quir non autem et plures? uidelicet quo senile fastidium optione, et uarietate uinceret. Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem? qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habet liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An tu putas unà cum uiribus senescere libidinem? Multo secus habet. Imò quantum etas improborum hominum

num facultati detrahit, tantum adijcit cupiditati. Quamquam tyrānicum animum his in rebus non tam uoluptatis usus capit, quam nostra delectat cōtumelia. Ut frigeat in sene tyranno Venus, certe feruet uigetq; malitia, senilitas, nocēdi libido. Postremo totum illud uitiorum agmen, quæ propria tyrannorum sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudentia, impietas, iracundia, uiolentia, impotentia, suspitio, fraus, perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas, periurium (quid autem oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimium nota?) horum inquam nullum non etate sit acerbius, propterea quod iuuenta nonnunquam naturæ bonitate uincitur: præterea quædam mala nondum didicit: at senectū, si quid pudoris, si quid humanitatis, si quid melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorum usu penitus exuit, et prorsum in immaniſſimā quandam feram abiit. Id ita euenisse, Iudices, in execratiſſimo illo sene, quid ego coner argumētis docere, quum sua cuiq; memoria abunde satis exemplum suppeditet? Quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadem tyrannide sexcentos tyrannos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyrāni familia, uel extremū mancipium, qui non ipse penè tyrāno sit ferocior, uiolentior, sceleratior? Filius, inquit, emolamētis imperij potiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero non sit istuc omni tyrānidi commune. Longe minima fructuum pars, qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redeunt tyrānum. Quemadmodum in latrocinio fieri consuevit: prædæ communiter

munitur in omnes distribuuntur, uel in eos potius quorum opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quam sibi ipsi. Solum nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgentior, quam in scelerum ministros: quippe quorum opera sentiat suum imperium contineri. Proinde sub unius umbra satellites omnis, omnis minister, familiaris, leno, Tyrannidem quandam in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoque coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutine calamitatis memoriam, tam pauculi dies oblitterauerunt. Neque enim esset res usqueadeo misera tyrannis, si unius modo foret toleranda uiolentia. Quot ferendi latrones, quot sacrilegi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quam hominibus similiores? Neque desunt, qui se simulent apud tyrannum sceleribus suis gratiam promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unumquemlibet tyrannum appellabis, et pro quolibet occiso tyrannicide premium petes? Non in tantum omnem exues pudorem opinor. Sed pater etate fessus, omnem dominatum in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut non uideat? quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentiores. Ad hæc, uerissimum est nullius insolentiam minus approbasse senem quam filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorem omnis tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus

cinoribus longius inuidiæ, odiq; sibi conflare (callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimum imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater etiam pessimus, tamen liberorum nonnihil offenditur uitijs, et ad crudelitatis ministeria alienis quam suis uti mauult. Quod si clam patre rapinas, raptus, atque id genus facinora designabat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidem, utri tandem par erat imputari commissa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioque fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat nutu ne fierent uetare. Quid autem non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidem neque pueros emasculant, neque uirgines abripiunt, neque proscribunt, neque bona diripiunt, neque phana dissipant, neque hereditatibus manum iniiciunt, neque compilant ærarium, neque tormentis excruciant, neque quenquam iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum hunc tyrannicū ludum per ministros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit. in unum occidendum lex præmium instituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorum ut quisque sua opera tyranno promissit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti clypeo, tota illa perniciosissimorum hominum colluuias latitat. Arbitror uobis, Iudices, sæpenumero auditum esse, id quod eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo, uerū etiam plurimas esse manus:

plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures, easque  
 longissimas. Omnino prodigiosum quoddam est animal  
 tyrannus: multoq; Tytanibus illis Briareo, & Encelado  
 portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis  
 manibus, pedibusq;. Quot enim habet scelerum ministros,  
 totidem habere membra uidetur. Atque ut ex membris  
 corpus, ita tyrannus ex huiusmodi constat ministris. Ve-  
 rum ut illud quod corpus appellatur, nihil est aliud, quam  
 quiddam omnibus ex membris aggregatum: ita in tyran-  
 nide unum quippiam est, quod neque pes sit, neque ma-  
 nus, nec ullum aliud membrum, contineat autem uniuersa:  
 at ita contineat, ut ab ijs possit separari, idque tyrannus  
 uocatur. Proinde exaggera quantumlibet iuuenis insolentiam,  
 uiolentiamq;, praefectum arcis uoces licebit, oculum  
 nomines licebit, aut si mauis dextram: aut si ne id qui-  
 dem satis, praecipuum tyranni caput dicas licebit: Ty-  
 rannum certe uocare nequaquam potes. Vnum enim illud  
 portentum tyranni nomine censet, cuius autoritate titu-  
 loq; cuncta haec membra uelut animantur, idq; unum forti-  
 ciui permittit occidere. Non uult te in oculum aliquem in-  
 uolare: non finit ut caput aliquod amputes, ne tale quid-  
 dam eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poëtae,  
 ut pro uno capite resecto, duo pestilentiora subnascan-  
 tur: pro uno excusso oculo, plures acriores succedant: pro  
 una rescissa dextera, multæ robustiores subpullulent:  
 unius uite te dominum, arbitrumq; constituit, qui sibi sit  
 ausus tyranni uindicare nomen: quo sublato futurum sit  
 ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur,  
 aut certe sanentur. At quid ego tecum iam accuratis ar-  
 gument

umentationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenem paulò ante magnum patris satellitem nominabas. Non inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnem tyrannidem occupasse filium: solius appellationis honorem cessisse. Qui conuenit eundem et satellitem, et tyrannum appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Contractus autem uerbis aut rati sunt, aut rescinduntur. Lex hac tecum formula contraxit: si quis tyrannum occiderit, prae-  
mium ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia commemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcumque illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (ut ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannum: quid tibi cum lege rei est? At rem, inquis, legis sequutus sum, nō syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus haeres paterni dominiatus: libertatem peperit, seruitutem sustulit: hoc lex sensit, huius rei auctori praeium praestituit. Satellitem, inquam, occidisti, nihil moror quantū, quā grauem, quā ferocem, quā scelestum: satellitem tamen occidisti tyrannidis, non caput: aut si caput, unum ē pluribus. Sed haec omnia tibi ex animi sententia largiamur: fuerit sanè res tota tyrannidis filius: pater nihil nisi uocabulum quoddā inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nihil aliud quā meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? praesertim ita dilucidis, ut perspicuum magis nihil esse possit, et commentitiam interpretationem domi tuae natam in iudicium adferre? Ego Iudices nullum in Rempublicam exemplum perniciosius induci posse in-

dico, quàm si consueſcant homines calumnioſi à præſcripto legum recedere: et interpretamēto, quod ad prætexendum facinus quiſq; ſuum maxime idoneū cōmiſci queat, id iudicibus obijcere. Quis autē unquam meminit de legis ſententia quæri ſolere, niſi quum in ſcripto quiddā apparet ambigue, obſcurē ſe dictum: aut quum ex uerbis et euentu abſurditas quæpiam extitit, eaq; manifeſta? In priorē non cuiuſuis cōmentum, ſed iuris prudentium reſponſa, ſed iudicium ſentētia recipi ſolet. In hoc poſteriore, neceſſitas ipſa cōpellit aliquantisper à legis uocibus deſlectere: et æquitatem iuris potius, quàm uerba ſpectare. Duplex itaq; periculum uidetis Iudices: alterum ne ſuperſtitioſa exuillatione literarum legis ab eo quod lex ſpectauit abducamur: alterum ne paſſim à præſcripto diſcedendo, leges omneis et iudiciorum religionem ſubuertamus. Quorum illud quidē multo leuius eſt: propterea quòd uix unquam acciſat, ut legiſlator obſcure quid uoluerit, explicuerit: aut abſurdum quiddam exoriat. Hoc multo periculoſiſſimum, pernicioſiſſimumq;. Etenim quæ tandem lex futura eſt, quam uerſutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile poſſit aliquo commento ſubuertere? Neq; quiſquam non elabetur è iudicio uestro nocens, niſi qui ſit uſque adeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido ſeret: ita pro ſene iuuenem, pro tyranno ſatellitem, pro homicidio tyranniciidū: et paſſim aliud pro alio interpretabitur. Veſtra interim Iudices religio, ueſtrum iuſiurandum, qua tandem ratione ſeruabitur: quibus nihil futurum eſt certi, quod in cognoſcendo

scendo sequamini : uerum ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit? Ergo quum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum: quum legis uerbis nihil possit esse dilucidius : sententia nihil æquius: interpretamento, quod præter legis mentē inducitur, nihil pestilentius . An credimus legis huius autorem usqueadeo insantem, & uerborū inopem fuisse, ut dicere non potuerit: qui quouis modo tyrānidem sustulerit, huic præmium est, si modo isthuc sensisset ? Neq; uerò fugit illum, totam tyrannidem per satellites & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel tyrānis ipsis sceleratiores: atq; ut ita dixerim, Tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores : nisi et omnium omnia ministrorū scelera tyranno imputarētur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro graßandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem : non quòd illos uita dignos iudicet lex: sed quòd unius cæde totam tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriores. Tuum erat legi simpliciter parere: neq; eius uerba quasi plumbeam quandā regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo nō aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatiōe, quē uelis interficendi tibi pro tua libidine licentiam sumas . Non illud hic spectandum, Iudices, quā inuisus Reipub. sit, qui occisus est, quā maiore etiam supplicio dignus: uerum id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplum præter

§ 3      leges

leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, deniq; premio cōpensatum, quo tandem licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditissimum quemque ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum cum apellabit, & ueneno aut ferro adorietur. Postremo si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit è medio tollere. Porro ad facinoris defensionem, Sophistam quempiam aut sycophantam consulat ( si ipse ingenio stupidiore fuerit ) & nouam legis interpretationem uobis adducat : dicet nil aliud sensisse legulatorem, quàm ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur è medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus : id in multis sapius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, non mediocre discrimen, neq; conuenienter accipiendum, ut titulo repperito, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circumspectiusque permiserit. Et enim ( si memini ) tribus duntaxat temporibus lex indulget, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehensum : id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utrunque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellenda. At ita si demonstres te mortem effugere nequisse, nisi mortem intulisses ; id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc

fit isthuc, quàm alium occidere. Vterque tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius retrahatur: atque (ut ita dicam) ultro semet reum facere cogitur. Quòd si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyrannicidio, ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmium quoque proponit: at ita si eum quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neq; patietur te ius occidendi permissum, latius quàm ad unicum tyranni caput trahere, nisi si quis obstitat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iamq; hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Huic tertio generi fortasse proxima uideatur hostem in bello feriendi facultas: quàm tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palam hostis sit declaratus, nisi in imperatoris uerba iuraris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurum est, hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat, nomē hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fructur: uerum ne serpat exemplum, poenas de te sumet. Quid autem aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulum tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum nō potest competere: neque traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratum, quem uoles iudicem, quē uoles ciuem, tyrannū appellare. Neq; uero

*sine grauiſſimis cauſis lex tot uinculis adſtrinxit hanc in  
 uitam alterius licentiam . Perpendit nihil maius eripi cui-  
 quam poſſe, quàm uitam : uidit in extinctum facile uarias  
 cauſas conſingi etiam impune poſſe , quandoquidem ille  
 non ſit reſutaturus , qui iacet . Vidit quàm multis titu-  
 lis ſuum quiſque dolorem poſſet prætexere , ſi poſt occi-  
 ſum hominem ulla cauſa recipiatur , præter eas quæ le-  
 gibus ſint expreſſæ . Quid quòd grauatiſſime ſibi quoq; lex  
 permiſſiſſe uidetur , ut homini uitam eripiat : quàm comper-  
 ta , quàm multa requirit argumenta , quàm multa conce-  
 dit reo , quàm maligne agit cum actore , quem non niſi  
 ſuo periculo uult accuſare : quantum ſpatij largitur ei  
 qui deſertur : quàm liberam iudicum reiectionem . Quan-  
 tum igitur à mente legis abeſſe putas , ut cuilibet permut-  
 tat , uel pro ſuo priuato dolore , uel domeſtica iuris inter-  
 pretatione , hoc eſt , ſubuerſione , in cuiusquam uitam graſ-  
 ſari ? Neq; ad rem pertinet , quantum criminum acerrimum  
 exaggeres , quantum uis etiam uerorum , addo notorum : di-  
 cas parricidam , ſacrilegum , inceſtum , proditorem , pecu-  
 latorem , ueneficum interfeci . Tyrannum lex iubet occidi .  
 Atqui hic unus multis tyrannis erat ſcleratorior , peſtilen-  
 tiorq; ciuitati . Ad iſta tam multa crimina lex tibi uerbo re-  
 ſpondebit . Nihil moror quàm fuerit ſcleroſus , qui periit :  
 in unum Tyrannum tibi ius feceram occidendi , in reli-  
 quos in ius trahendi . Si detuliſſes , auditus , reuictus , da-  
 mnatus à me palàm poenas dediſſet , omniq; Reipub. ſalu-  
 bri exemplo fuiſſes . Nunc tu priuata libidine interficiens ,  
 pro ſaluberrimo exemplo , pernicioſiſſimum in ciuitatem  
 induxiſti , & legum inſtaurationem , à legis uiolatio-  
 ne auſpi*

ne auspicaris: hoc est, malis malo mederi studes. An me clām esse putas, quā multi sint in hac turba uita indigni, morte dignissimi? At eos meae cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt Iudices, sunt carceres, securae, carnifices. Quur tu mihi praere conaris? quur nullo mādante magistratum occupas? & dum Tyrannicida uideri uis, Tyrannū imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat, & praere conatur? Ei demum ferrum tractare licebit, cuius manibus ego permisero. Si iuuenem occidisses, quod nō alia patuisset ad tyrannum uia, darem ueniam, necessitati: nunc occidisti, non obfistentem, nō auxilium ferentem patri, sed patris opem implorātem. Huius unius caede contentus discessisti, Tyrannum nec impetisti, in quem unum tibi ius feceram. Meum erat expēdere, utrum ex usu Reip. fuerit, an iuuenis occideretur: malaeram illum exquisitoribus excruciatū supplicijs, exemplum omnibus edere. Neq; haec dico Iudices, quasi parum gaudeā pariter cum patre sublatum filium: utinam eadē opera simul omnes sint oppressi, quibuscunq; Tyrannus placet. Sed quis prohibet, simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hāc rem bene uerterit, & tamē non committere, ut huius temeritas, si iudicio cōprobetur, in legem, atq; in exemplum trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolante maiestate. Non enim par est, ut cuiquam personae praeterius extincti odium in scelere suffragetur. Neq; tam spectandū in quem cōmissum sit facinus, quā quo exēplo cōmissum. Alioqui. quur nō eadem opera fas sit in tyrāni nepotes, pallacas, pueros, uxores, liberos, lenones grassari?

Bonam tyrānidis partem uxor sepe numero suggerit. Ad summam immanitatē nonnunquā libertus aliquis, aut uernula instigat: quur nō & hos iugulas, si tibi ius est aestimatione priuata meritorum ciuē iugulare? Quid quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamē haudquaquam tibi ius sit occidendi. Finge esse qui totam hanc urbē, tēpla, domos, curiā conatus sit incendere, imō qui iam compluribus locis ignem subiecerit, sed incendiū subito exorto imbri restinctum: auctorē nō obscurum, uerū abditum latitare. Eum forte fortuna repertum, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quāto erat nocētior? Tanto nimirum, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quā expilare: ciues uniuersos uno igni finire, quā in pauca quēdā seuire capita. Et tamen in unum tyranni stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illum deferendi modo ius habes. Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandē aliud est, quā legū auctoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdam agere, quod tyrannus palām ac ui facere consueuit? In recipiēda lege fas est populo causam, equitatemq; legis excutere. Ceterum recepta, & longo iam usu comprobata, simpliciter oportet obtemperare. Neq; enim existimandum est maiores illos nostros, uiros sine controuersia sapientissimos, ita sine grauiſſimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam, fenestram aperiendam ciuibz nō putauerunt: deinde perspiciebant tyrannidem fatale quoddam esse Reipub. malum, quod minore noxa toleraretur, quā

male

male exagitaretur: neq; posse semel tolli, nisi tyrāni ipsius cede. Quo submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat, iam nihil opus esse priuata audacia, nimirū illis in Reipub. administrationē uindicatis. Quod si Tyrannus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tue dextre arbitrio permisisset. Videbant & illud: Tyrannidem nonnullam habere monarchie legitime speciem: hoc tantum interesse, quod in monarchia populus regi pareat, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libidini subiecta sunt. Rex publicam spectat utilitatē, Tyrānus priuatim suā: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legū autoritatē in pristinum statum restituat, atq; id unius (si fieri potest) capitis iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quae totum Reipub. quasi corpus corripunt, legum prudētia cōsuevit uti: ut exēplo magis, quā admisi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem sanare studet, magnā ciuitatis partem interimat. Hinc est quod in seditionibus publicis nō nisi in ipsos autores cōsuevit animaduerti, reliquis quos tempestas illa cōmouerat, dari uenia: aut uix etiam dari uenia, qui in publico Reip. tumultu quietem egissent. Quae potest autē pestis esse fatalior, quā Tyrannis? Quae sese latius in ciuitatis membra diffundit? Quota quaeq; urbis pars ab hoc uicio syncera potest esse? Omitto iam quicquid est ambitiosorū, ere alieno obstrictorum, scelere cōtaminatorum, barbarorū (nam haec tota sentina hominū Tyrannide gaudet, ut in qua nullis maiora, quā sceleratis sint prēmia) bonos etiam ciues hoc malū inuoluit, dum uel timent fortunis suis, uel rectum iudicant

cant seruire tempori. In hoc itaque rerum statu leges non  
 extinctæ, sed oppressæ modo, cautim & circumspectius  
 agunt, intelligunt hoc huiusmodi citra summam ciuitatis perni-  
 ciam exasperari non posse, unius capitis dispendio comode  
 sanari posse. Quare docto cuiusdam medico premium osten-  
 dunt, digito demonstrant, quod membrum secari uelint,  
 quibus abstinere. Caput indicarunt illæ, tu dextram secui-  
 sti. Ille Tyrannum, tu tyranni satellitem occidisti. Quo  
 premio dignus? Nempe eo, quo qui morbo inscite exagi-  
 tato, totum hominem in extremum uite discrimen addu-  
 cat, quo qui hominem, legibus uetantibus occidat. Neque ego  
 nunc te cedis reum ago, aget alius fortassis, cuicumque lubi-  
 tum erit: uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi  
 quam insignite sit impudentie in ea causa, tam eximia ti-  
 bi uendicare laudem, tam egregia poscere premia, in qua  
 nequeas obtinere, si modo tecum exactius, ac seuerius aga-  
 tur, ut graueis poenas effugias. I nunc, & curiosum me uo-  
 ca: qui tam candide, tamque ciuilitate tecum agam: ut quum te  
 possum in graue discrimen uocare, sat habeam legis et Reip.  
 causam defendere, ne circumuenta premium dare cogatur  
 ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus mo-  
 do (quibus isthuc iam dudum liquere puto) uerum tibi etiam  
 ipsi cupio persuadere: & facturum me confido, si modo tan-  
 tisper animum possis attendere: Vin<sup>9</sup> igitur, ut quemadmo-  
 dum tu faciebas, itidem et nos summam totam causam ob  
 oculos reuocemus: dispiciamusque quam multa tuo in facto  
 desiderantur ad id, ut legi satisfeceris: et quantum tu sis hal-  
 lucinatus, quum multa diceres etiam superesse? Tria quedam  
 requirit lex, & ita requirit, si quodlibet horum desit, aut  
 poenam

· poenam te, aut certe nihil gratiæ debere se credat. Quorū ego non unum aliquod, sed unumquodque deesse docebo. Quod si facio, utrum æquo animo cedes præmio, an impudenter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint, non est quod Tyrannicide præmiū petas: Animus, uia, et effectus. Animus duo quodam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si Tyrannum per imprudentiā occidisses, si præter propositum, nō magis profecto præmium tibi debeatur, quā si quis Tyranno amiciſſimus idem fecisset, nam idem potuit accidere. Tu porro quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris: ita demum legi persuasum erit, te uoluisse occidere Tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam quum tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre, utrum Tyrannicidij propositum in arcem non attuleris, an allatum repente mutaris. Iam quid speraris excutiamus. Quāquam isthuc leges non ita ualde curiose pēsiculantur: sed tamen in tam absoluto facinore partes omnis constare oportet. Quid enim si Tyrannum interfecisses, quo Tyrannidem ipse occupares, utrum præmium sperares? an supplicium metueres? Quid si quo priuatum animi tui dolorem ulcisceris, Tyrannum occidisses, atq; id esset palam, num præmium auderes poscere? Quid, si latrones Tyrannum forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hunc honorem aspirarent? Quid si quis Tyranno priuatim insensus, magna te pecunia conduxisset, quo. ei Tyranno uenenū dares, dedissesq; , num queso, Tyrannicide præmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est,

est, quàm ut tu alioqui tam gloriosus quicquam de ea ausus fueris dicere: illud unum affirmare non dubitè, qui Tyrannum quum tuto licuerit, non occidit, planè noli occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitiù Reip. uideretur allatura, potius quàm ullam cōmoditatem: is aut priuatum dolorē ulcisci uoluit, non libertatē publicam uindicare, aut emolumentū suum sequutus est Reip. periculo, non suo periculo Reip. studuit prodesse. Postremo non potest nisi gloriæ iciunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrum sequutus, qui tam improbe præmium flagitat. An non uides igitur quanto pere hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tue uitæ periculo sua causa uoluit occidere, eum tu non solū uolens praterisisti, uerum etiam periculose in Rempu. irritasti: quem sua causa uoluit occidi, eum tu maximo nostro periculo tui compendij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrānicida dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorē, magni tamē refert, qua ratione Tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in nō Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquē tibi prædixisse, ut certū præscire potueris, quod ipse etiam uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrē occidere si libuisset, uerum hoc pœnæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanè Tyrānidem, idq; noua quadam et inusitata ratione. Vides quàm multa tibi dono. Tamen obstitam tibi, nec si nam ferre præmium, propterea quòd ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ nō expediat moribus ciuitatis, quæ

non

non sit forti uiro digna. Age quid si Tyranni filiū infan-  
tem in cunis iugulasses, & rursum adfuisset Delius ille, per  
quem certū praeſcire poſſes, ſire ut necato puero pater ſibi  
mortem accerſeret, atq; id eueniſſet, utrum te tanquā Ty-  
rannicidam ſuſpiceret Reſp. an potius tanquam immanem  
& ſerum hominem execraretur, qui in eam ſeuieris etatē,  
cui etiam ab hoſte armato parcutitur, quae leonibus etiā mi-  
ſeranda uideatur? Quid ergo? Utetur tuo maleſicio Reſp.  
ceterum exemplum haudquaquā probabit. Quid ſi tyrāni  
uxorem, quam ille miſere deamaret, per uim conſtupraſſes,  
atque ille eius impatiens contumelia, fugerit ē uita: utrum  
Tyrannicidij laudem ſagitabis, an raptus & adulterij ſup-  
plicium potius formidabis? Res obſcura non eſt. Conſeram  
tuo ſacto propiora. Quid ſi Tyranni medicus quum eſſes,  
ueneno egrotanti dato, illum ſuſtulieſ, utrum ut uenſi-  
cum oderit te Reſpub. an ut uiram fortē admirabitur? Ty-  
rannum ſublato gaudebit, ſacti rationem, modumq; dete-  
ſtabitur. Quid ſi quum te Tyrannus familiariter uteretur,  
tu in conuiuiο praeſextu neceſſitudinis uenenum porrige-  
res? Denique ſi per magicas imagines, ac maleſicas quaſ-  
dam deuotiones Tyranno uitam ademieſſes: utrum a lege  
premium, an poenam expeſtares? Atqui Tyrannidem  
utcuq; ſuſtulieſti. Euentu gaudet lex. Verum exem-  
plum tam pernicioſum in Rempub. non recipit: ut con-  
ſueſcant ciues ſcelus ulciſci ſcelere, patrem in filio iugu-  
lare. Vides quantum momenti ſit in modo, uia que, ut  
factum tuum approbetur? Quod lex permittit ut fiat,  
non ſtatim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulter-  
um ferro occidere licet: ueneno, aut incantamentis non  
licet

licet. Quir ita? Quia pestilens exemplum omnino tracta-  
 re uenena. Nec id ulla causa quantumuis honesta, finit in  
 ciuitatem irrepere. Quid quòd ne hostem quidem ueneno,  
 aut malis artibus interficere fas est? Nam nusquam nò im-  
 probat maleficia lex: et ueneno tincta tela etiam in bellis  
 interdicta sunt. Quòd si modus facti spectatur in his, in  
 quibus nullum petitur præmiũ, quãto magis id fiet in his,  
 quibus summum petitur. Lex triumphũ statuit ei, qui cer-  
 tum hostium numerum fuderit. Fuderit aliquis nò acie, sed  
 aquis et pabulo ueneno tinctis. Vtrum ciues hunc equis  
 oculis spectare poterũt triumphantem, an potius sicuti ue-  
 neficum oderint, auersabuntur, execrabuntur? Quid quòd  
 priuatis etiã in rebus uia, modusq; perpenditur: quo magis  
 idem oportebit, tum in publico, tum in splendidissimo faci-  
 nore, ut à quo conueniat omnem sceleris suspicionem abesse?  
 Age illud tecum reputa, si medico mercedem pactus es-  
 ses, quo te morbo leuaret, atq; ille non pharmacis, sed ma-  
 leficijs, et incantamētis morbum exemisset, utrum præmiũ  
 dabis, an magis hominẽ in ius trahes? iniuriæ malis artibus  
 data reum ages? Clamabit ille, morbo te leuauĩ, qua uia,  
 quid isthuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo li-  
 ber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit,  
 qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui præmium negare  
 posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te præ-  
 mium esse pollicitũ, non mago, neq; debere quicquam, nisi  
 rem malam ei, qui beneficiũ male dederit. Quanquam ne  
 dedisse quidem uidetur, qui malum malo tollit. Id enim  
 mutare est incommodum, non amouere. Dices enim ani-  
 mo nocitum, dum corpori subuenitur. Atq; istam litem uin-  
 ces,

ces, etiam iniquo iudice. Atqui eadē, aut melior etiam, et uincibilior est tecum causa legi, quam quæ tibi futura fuerat cū medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautū oportuit, ne quisquam ciuitū circūueniatur. Ibi salus data, certa quidē, et efficaci, sed suspecta et improbata uia: hic nefario scelere (quor enim nō sic appellatur homicidium, quod in ciuē contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Resp. quandoquidē tuum factū perinde habet, ac si medicus quispiam ad curā mercede cōductus, uenenū pro remedio ministret: quod tamen ægrotanti (ita ut nō raro cōsueuit accidere) per occasionē morbum adimat. Qui reualuit, suis fātis acceptū feret quod uiuat, tibi mortē, tamet si uitarit, imputabit. Neq; sua referre putabit, utrū imperitia, an perperā, ac studiose pro pharmaco uenenū porrexeris: propterea quod tui fuerat officij, aut nō suscipere negotiū, aut fidē simul, et artē, et industriam, ac diligentia, et quicquid à probato artifice solet requiri, ad curam adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudū sumus largiti: ut planē ista uia Tyrannū occideris, citra ullum Reipub. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerumetiam ab omni criminis specie procul absuerit: ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficiū omne secludat, incolumitatem suam quam conueniebat, aut Deo cuipiam, aut certe Dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi tyrannum ipsum quem nominatim indi-

t

cavit

cauit ipsa, quâq; permittit uia sustuleris: ne per rimâ istâ periculosum exemplum in Remp. irrepât. Postremo nisi ferro, nō clâcularijs, ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifestō cōtemptu Tyrannū trucidaris. Neq; enim hoc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ disspēdio patriæ cōmodis consulere: ac præclari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione Tyrannidis deterreantur: cum uideant in ea ciuitate nullum esse Tyrannis satis tutum præsidium: quandoquidē illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ uitæ dominum. Nā quod omnino satellitium, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendāt: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē, ut maxime tibi cōstet animus, ut cōstet uia, id quod est totius negotij caput, nō effceisti, Tantum enim abes, ut Tyrānum occideris: ut quantū in te fuit, Tyrannidē maiorem in modū auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autē refert, malitia, an stultitia Remp. in discrimen adduxeris? Nā illo, quod uulgo dicūt, nihil uerius, intēpestiuam bencuolentiā nihil à similitudine differre. Tantū abest ut occideris Tyrannū: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti, patre insolentiorē: quid tum postea? si patri & huius scelerata lex imputat? Magnū proinde Tyranni satellitē, non Tyrannū occidisti. Sed paratum Tyrannidis hæredē occidisti: in Tyrannidem succedit, qui prior, qui potior est in occu

in occupādo. Verum esto sanè, certū haredē sustuleris: igitur qui Tyrānus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurū est, id nondū est. Porro lex cū qui iam Tyrānus sit, tolli iubet, nō quē aliquādo futurū diuines. An qui statuā ex pacto debeat, & rudē truncū præsiterit, fidem persoluisse uideatur? Non arbitrabor. Vbi nunc igitur sunt illa tam multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererāt? Vides quā ne unū quidē omniū tibi constet, quorum nihil oportebat deesse. Volui, inquis: id demū uoluisse te lex credit, quod efficeris. Postea ē re nata propositū est cōmutatū. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio ē cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis aufres, quod is qui sudauit in olympijs, nec uicit. Sed occidisti deniq;: uerum cū, quē neq; lex permittebat arbitrio tuo, neq; ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualē Palladē Atticis fuisse ferūt: de qua prouerbii extat, quod Atheniensium malē consulta, in bonum exitū uertere consueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: non libertatē restituisi, sed numē aliquod huic urbi propitiū, quod euentum tuæ temeritati debitū, sua commoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionē restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populū constituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quum semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur, nunc rursus in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunū retrudatur. Quid tu te facis, & phar-

leratis dictis in alienū meritum insinuas? Quid tibi in eo  
 negotio laudem uniuersam uendicas, ex quo præter poenā  
 temeritatis, nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si Iu-  
 dicibus probare potes animū tuum Tyrannicidā dignū,  
 qui nullū periculum uitæ Reip. causa recusarit: si facinus  
 non scelere, nō pernicioso exemplo, sed legitima uia per-  
 egisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expeditum  
 dedit euentū: aude Tyrannicidā te uocare: aude pulcher-  
 rimū, ac penē diuinū munus à Repub. poscere: aude nobis  
 seruatæ leges, restitutam ciuitatē: aude templa, aras, focos,  
 fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impol-  
 luta matrimonia, deniq; hoc ipsum quod hic lege, & apud  
 Iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obsti-  
 terim: aude ciuitatē ingratiitudinis insimulare, nisi laudē  
 promeritam persoluerit: aude Iudices, uel iniquos uel cor-  
 ruptos clamitare, nisi suis sententijs præmium tibi decre-  
 uerint. Cōtra: si suspectum quid uolueris, si periculosum,  
 si contra leges, si cum scelere coniunctū quod feceris: sit  
 pudor, ac desine tandē improbe præmium flagitare, quod  
 nulla ratione promerueris: poenā, si sapias, incipe depre-  
 cari. Isthuc fortassis ab æquitate Iudicū, à ciuitate deorum  
 munere leta, queas impetrare. Neq; enim putes unum me  
 te à præmio deterre. Imaginare isthac in causa pariter  
 & leges, & Rempub. & deos tibi aduersari. Puta leges  
 hic tecū uerbis agere: Si nos uerē restitutas uidere uis, si  
 ne nostram autoritatē primū in hac tua causa ualere. Lon-  
 ge plus laudis ex hoc iudicio referes: si nobis cesseris: si pa-  
 rueris: si tuam cupiditatem nostro submiseris arbitrio: si  
 primum exemplum in te ciuibz edideris, reuixisse nos: si

monstraris ciuitati iam non ex sceleratorū libidine, sed ex nostro præsripto cuiq; uiuendū esse. Atq; altera ex parte Rempub. hac tecum oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præsare studes, noli hāc stultitiæ notam mihi inurere: ut in posterum re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmiū decreuisse, cui poena magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placui, commoui, propitios reddidi, deniq; per ingratitudinem iratos, atq; infensos reddere. Siue ut mihi per te liceat, saltē illorū beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Respub. commouet: certe decorum orationē uereri debes, quos ita tecum agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuo benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hac semel mihi restitutam libertatē debet, tu bis debes, cōmoditati nostræ, & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculosam stultitiam, uel scelus potius in maximā felicitatem uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitijq; adfuissemus, quid aliud tu quā perieras, et per te Resp. Quod si planē cōtendis, ut præmiū aliquod feras, abūde magnū præmiū à nobis persolutū est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit. A legibus merito maior re lata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniā cōdonarint. A ciuitate satis amplā laudē feres, si ea patiatur, ut in restitutæ libertatis historia tuū quoq; nomē admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitū uelle præripere, ciuitati munus nostrū

t 3      eripere

eripere, legibus auctoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest nunc uestre partes sunt Iudices statuere, utrum secundum leges, secundum Deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelitis. Vtrum hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, saepius exprobradam, et breui fortassis a superis iratis (id quod abominor) auferendam: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, beneque fortunandam. Vtrum magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio statim leges circumuentae dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, et Iudicum sapientiam aduersus unius iniquam postulationem ualuisse.

## ERASMVS ROTERODAMVS

M. Ioanni Paludano Rhetori Louaniensis

Academiae, S. P. D.

**V**T intelligas humanissime Paludane, Erasmmum illum tuum tametsi per omnes terras mariaque uolitantem, tamen tui memoriam perpetuo secum circumferre: mitto quasi symboli uice Luciani dialogum: cui titulus  $\pi\epsilon\pi\iota\ \tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\tau\epsilon\varsigma\ \epsilon\pi\iota\ \tau\eta\ \mu\epsilon\mu\omicron\upsilon\sigma\iota\varsigma\ \tau\eta\varsigma\ \epsilon\lambda\lambda\alpha\delta\epsilon\varsigma$ . Quem in Italiam profecturus, in ipso penè procinctu Latinum feci. In eo non sine uoluptate tanquam in speculo, uidebis aulicae uitae incommoda: quae tu mihi saepenumero commemorare solebas, nimirum expertus, et ueluti naufragio eiectus, ac uix isti liberae, literariaeque uitae redditus. Idque feci eo studiosius, ut meo exemplo te prouocare, quo iam diu Graecanicis in literis uersatus, incipias

incipias & ipse aliquādo audere aliquid. Quir enim nō dicam audere? Quum nullum sit mea sententia facinus audacius, quā si coneris ex bene Græcis, bene Latina facere. Vale, meq; tui amantissimum mutuum ama.

## DE IIS QVI MER

CEDE CONDVCTI, IN

diuitum familijs uiuunt, Luciani Libellus,

D. Erasmo Roterod. interpr.



**E** C Q V I D tibi primum amice, aut quid postremum, quēadmodum uulgo dici consuevit, recenscam, ex his quæ tum facere, tū pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos, conuietumq; tradunt alienū, quiq; in locupletum istorū amicitiam accensentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare? Non ui enim permulta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi soleant accidere: nō per Iouem quod ipse ca experimento cognorim (neq; enim mihi unquam experiundi incidit necessitas, ac ne quando incidat Dij prohibeant) sed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderant, apud me soliti sint commemorare: partim qui in ipsis etiam dum malis constituti, quæ & quanta ferrent deplorabāt: partim qui tanquam è carcere quodam profugi, non absque uoluptate recordabantur, commemorabantq; ea quæ fuerant perpeffi. Imò iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberetur: ut qui eius sacri ritus

(ut ita dixerim) omnis omniāq; mysteria perdidicissent, cūctaq; ac initio ad finē usque perspexissent. Hos igitur haud quaquam indiligenter, nec oscitanter audire soleo, ueluti naufragū quoddam, ac præter spem obiectam salutē enarrantes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis depresso capite, cōplures simul obambulantes, immanes undas, procellas, sublatos in cœlū fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrāt. In primis autē geminos Castorē, & Pollucē apparentes (nā hi peculiariter ad hanc Tragœdiā pertinēt) aut alium dcum quempiam repēte, quēadmodum in fabulis fieri cōuenit, exortum: summisq; antennis insidentē, aut iuxta clauum adsistentē, qui nauim ad littus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurum esset, ut & ipsa paulatim ac lente solueretur: & ipsi tutō in solum descēderent, idq; ope fauorēq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsenti cōmoditatem exaggerantes, cōmemorant: quo uidelicet à pluribus stipem accipiant: si non calamitosi modo, uerum etiā Dīs chari esse uideantur. Porro ij dum eas quas in tectis tulerunt tēpestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiam decumanos fluctus, si fas est dicere: & quēadmodū primum à littore soluerint mari tranquillo: quātumq; molestiarum perpetua nauigatione sint perpeßi: dum sitiūt, dum nauseant, dum salo perfunduntur. Deniq; quemadmodum infelici nauigio in cautē quampiam sub undis latentē, aut in scopulum aliquē præruptum, & asperum illiso, fractoq; miseri egre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidē uisi sunt permulta præ pudore subticere, uolentesq; ac sciētes

tes obliuisci. At ego etiam illa, præterea autem, & alia nonnulla ex illorum narrationibus coniectans deprehendi quicquid ærumnarum cum eiusmodi conuictibus coniunctum est. Quæ quidem omnia haud grauior optime Timocles tibi percensere. Iampridem enim mihi uideor animaduertisse, te de capeffenda hac uita ratione cogitare. Nam olim quum his de rebus sermo incidisset: mox ex his qui præsentibus erant, quispiam mercenarium hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horum uti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiujs adesse opiparis, idq; immunes: præterea splendidis in ædibus diuersari: tum peregrinari omnigena cum commoditate, uoluptatēq; alba interim in rheda (si forte libeat) resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates quibus afficiuntur, etiam mercedem capere: id uero nō mediocriter uideri. Istis enim haud dubie citrà sementem ac culturam (quod aiunt) cūcta prouenire. Hæc igitur, atque id genus alia quum audires, animaduerti quemadmodum ad ea inhiaueris, quamq; auide ad escam os apertum porrexeris. Proinde ne quid mihi certe in posterum possis imputare, neq; expostulare queas: quod quum te cōspiceremus tantum unā cum esca deglutientem hamum, non reuocaremus, neq; priusquam in guttur demergeretur, reuulserimus, neq; præmonuerimus: uerum posteaquam cessassemus, donec eo iam adacto, atq; infixio trahi iā, ac ui duci cōspiceremus, tum quum nihil opis asferri possit, frustra adesse nos, atque illacrymari. Hæc inquam, nequando possis dicere: quæ si dicantur, merito profecto dicantur,

t s neq;

neque à nobis refelli possent, quo minus peccasse uideremur, ut qui prius ista non indicassemus: audi nunc ordine omnia. Ac rete quidem ipsum cuiusmodi sit, quamq; nullū habeat exitum, non intus medijs in sinibus inuolutus, sed foris tutò, atq; per otium ante cōtemplator, unci aeris aculeum, reflexam hami aciē, ac tridentis cuspides manu tentans, malaq; admotas experiens. Quòd nisi uehementer acuta, nisi sic illigantia, ut effugiēdi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acriter trahentia, et inexplacabiliter retinentia, nos quidē inter formidolosos, atq; ob id etiam pauperes, famelicosq; adscribito: ipse uero sumpta fiducia, uenatū istum, si uidetur, aggreditor. Lari in morem totam escam hiatu deglutiēs. Atq; in uniuersum quidem forsitan tua causa omnis hic sermo dicetur. Quāquam non solum de uobis philosophis, aut his quicunque uitae institutum sibi delegerunt cum uirtutis studio coniunctius, uerum etiā de grāmaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinae professione uersari, quæstumq; facere proposuerūt. Cæterum quū omnia sint inter istos cōmunia, eademq; prorsus accidant omnibus, palām est philosophorum conditionē non esse à reliquis eximiam. Imò hoc illis turpius ista contingere, quum sint cum alijs cōmunia, si ij qui conducunt, non alijs præmijs eos quā reliquos dignos iudicent, nihiloq; magis quā ceteros in honore habeant. Sed quicquid erit, quod narrationis series aperiet, eius culpam potissimū in ipsos cōferre par est, qui eiusmodi faciunt: deinde in eos, qui talia sustinent. Ego uero culpari non debeo, nisi forte ueritas, et libertas in cōmemorando reprehensionem mereatur.

Ac reli

Ac reliquum quidem hominum uulgus, puta palestricos quospiam, aut adultores imperitos, sordidoq; animo, ac suoapte ingenio humiles, & abiectos homines, ne operæ precium quidē fuerit ab eiusmodi cōiūctu dehortari, quippe nequaquam obtemperaturos: neq; rursus equū sit illis uitio uertere, quod non relinquunt suos conductores, etiam plurimis ab illis contumelijs affecti. Sunt enim ad eā uitæ rationem accommodati, factiq; neq; ea uidelicet indigni. Præterea ne habeāt quidem aliud quippiam, ad quod sese cōuertant, & in quo sese exerceant, adeo ut si quis eā uitam illis adimat, ignaui illico, consilijq; inopes, desidiosiq; atq; inutiles reddantur. Quāobrem nec ipsi rem aliquā indignā patiantur, nec illi contumeliosē facere uideantur: si (quod aiunt) in matellam immūxerint. Etenim ad eas ipsas contumelias iam inde initio preparati, conferunt sese in familiam, atq; hæc sola illis ars suppetit ferre, & perpeti quicquid acciderit. Cæterū eruditorū nomine, de quibus instituerā loqui, merito indignādū, enitendumq;, ut quāmaximè fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autē rectē facturū, si quibus de causis se quidam ad hoc uitæ genus conferunt, eas causas excussero: parumq; idoneas, atq; efficaces esse demonstrauero: Siquidē eo pacto omnis illis præripietur excusatio summusque ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur plerique paupertatem, & rerum necessariarum inopiam proponunt: atque eam umbram satis idoneam existimant, qua suum factum prætexant, quod ultro ad eam uitam accesserint. Ac sibi sufficere credunt, quum aiunt se quiddam ignoscendum facere: qui

re: qui id quod est in uita molestissimum, nempe paupertatem, studeant effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore:

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et si quæ alia terricula abiectissimi quiq; poëta de paupertate prodiderunt. Equidẽ si uiderẽ ex huiusmodi conuictu paupertatis effugiũ aliquod uere cõtigere, nõ admodum anxie cũ eis de uehemẽter amplectenda libertate disceptare. At posteaquã eiusmodi quædã accipiunt, cuiusmodi sunt ægotantiũ alimenta (quemadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere quo minus in hoc ipsum parum rectẽ sibi consuluisse uideatur, nimirum semper illis manente eodem uitæ illius argumento? Semper enim manet paupertas, semper accipiendi necessitas, nihil quod seponatur, nihil superest quod referuetur. Verum quicquid datũ fuerit, ut detur, ut uniuersum etiam capiat, prorsus omne id insunatur, ita tamen, ut ne id quidem in usus sufficiat. Rectius autem futurum fuerat, si nequam causas eiusmodi comminiscerentur, quæ paupertatẽ seruant, aluntq; atq; eatenus duntaxat opitulantur, uerũ quæ illam tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni quũ diceres eam in altum mare, ac præruptis de scopulis præcipitẽ dari oportere. Quòd si quis semper pauper, semper egens, quum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitraretur aufugisse paupertatem: nõ uideo quĩ fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos, si modo reliquorum hominum in morem possint suo labore, suaq; industria sibi uictum suppeditare:

At nũc

At nunc sibi fractas esse corporis vires, seu senio, seu morbis: eoq; ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet, atq; commodam confugere. Age igitur, inspiciamus num uera predicet, & nū ea quæ dantur ex facili illis suppetant, nō multo neq; adeo maiore labore constet, quā uulgo suus uictus. Nā id quidē etiā uotis expetēdū, uti citra laborē, citra sudorem, nullo negotio paratū argentum accipias. Verum quā hęc absint à uero, istud profecto ut dignū est, ne dici quidem satis potest: tantum laborum, tantum sudorū, in eiusmodi conuictibus exhauriēdū, ut hic ne ualentudo quidē ad id par sit: quippe quū quotidie sexcēta nō desint negocia, quæ corpus conficiant, adq; extremā usq; defectionem delassent. Verū hęc suo loco dicemus, quū etiam reliquas illorū incommoditates commemorabimus. In præsentiā sat erat leuiter ostēdere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese, ne istos quidē uera dicere. Superest iam ut eā causam referamus: quæ quidē ut est uerissima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum, auri argentiq; uim, & copiā admiratos: præterea quòd felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delicias: sperātes futurū, uti mox, ne mine uetante, affatim aurum bibant. Hęc nimirum sunt quæ illos adducunt: atque ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariarum usus, quem prætexebant: sed rerū non necessariarum cupiditas, atq; ingētium illarum, & ampliarum opum admiratio. Enimvero quemadmodum miseros istos, atq; infelices amantes, callidi quidam, & ueteratores amasij receptant, & fastidienter ducunt, lactantq;

lactantq; uidelicet quo iugiter amantes, ambient ipsos, atq; inscruiant. Ceterū ex amoris fructu, ne summo quidē osculo impertiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluen- dum amorē. Id igitur ne fiat, præcauent, diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amante: metuentes ne desperatio minuat cupiditatis ardorē: aman- temq; ab se alienet. Proinde semper arridēt, pollicēturq; semper facturi sunt: semperq; gratificaturi: semperq; in- gentiū sumptui rationē habituri: donec imprudentis am- bo senuerint, atq; utriq; iā præterierit ætas: huic ad aman- dū, illi ad dandum. Atq; ita omni uita nihil illis præactum est ultra spem meram. At qui uoluptatis cupiditate nihil nō ferre: id quidem forsitan non usqueadeo uitio uertendum: quin magis uenia danda, si quis uoluptate capiatur, & hanc undequaq; cōsectetur, quo possit ea potiri, quanquā turpe forsitan ac seruile, si quis ea gratia semet in ius tra- dat alienum: propterea quod uoluptas, quæ ex libertate percipitur: multo suauior est, quàm ea quam ille li- bertatis iactura sectatur. Attamen hoc quoq; aliquo pacto igno- scendū illis sit, si modo consequantur. Verū enim uero ob solam uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidē, & deridiculū arbitror, & stultum: maxime quum uideant labores certos esse, manifestos, & inuitabiles: porro il- lud quod speratur, quod quidē nihil aliud tandē est quàm uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Præ- terea autem, nec uerisimile uideri, ut contingat aliquan- do, si quis modo rem rectā reputet uia. At Vlyssis quidem socij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac præsentī uoluptate deliniri honesta contemnebant, ut nō prorsus

profus cum ratione pugnarit in illis honestatis obliuio:  
nimirū animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum si  
quis famelicus alij cuiuspiā loto sese ingurgitāt, neq; quic-  
quam inde impertienti, assistat, idq; solam ob spem, quod  
credat fore, ut et ipsi aliquando degustandam lotum por-  
rigat: assistat, inquam, ad hunc modum, recti atq; honesti  
oblitus, dii boni quā hoc ridiculum, planeq; uerberibus  
quibusdam Homericis dignū. Ergo quæ istos ad diuitum  
conuictū adducunt, et quibus impulsī sese illis dedunt, ad  
quodcunq; lubitū fuerit utendos, hæc sunt, aut his ferme  
simillima. Nisi si quis et illos cōmemorādos esse iudicat,  
quos hæc una res ad id commouet, quod gloriosum arbi-  
trantur, cū illustribus atq; opulentis uiris habere consue-  
tudinē. Sunt enim qui hoc quoq; præclarum, ac magnifi-  
cum supraq; plebem esse existimēt. Nam ego quidē, quod  
ad me proprie attinet, recusarim uel cum Persarum rege  
conuiuere dūtaxat, conuictorq; uideri, si nullus ex eo cō-  
uictu fructus ad me redeat. Quum itaq; causa eius uitæ su-  
scipiendæ sic illis habeat, age iam cōsideremus apud nos-  
metipsos: primum cuiusmodi sint illis perferenda prius-  
quam admittantur, priusquam obtineāt. Deinde cuiusmo-  
di in ipsa iam uita cōstituti patiantur. Postremo quæ tan-  
dem catastrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq;  
enim illud dicere possunt: hæc tametsi molesta sint, tamen  
assuesci facile, neq; ad id multo opus esse labore, sat esse si  
uelis modo: postea reliqua omnia factu fore facilia. Imò  
necesse est ut primū diu sursum ac deorsum cursites, mane  
excitatus assidue pro foribus obuerseris, ut perdures, quū  
protuderis, quum excluderis, quum improbus interdum  
atq;

atque importunus uideris, cum ianitori male Syriffanti,  
ac nomenclatori Libyco subijceris, quumq; nominis tui  
memoriam mercede redimere cogeris. Quin etiam uesti-  
tus tibi est apparandus supra tuæ rei facultatem, pro di-  
gnitate eius cuius conuictū ambis, delegendus color, quo  
ille potissimum gaudeat, uti ne discrepes, ne uē oculos il-  
lius offendas. Postremo uti gnauiter affectere necesse est,  
uel antecedas potius, à famulis protrusus, ac ueluti pom-  
pam quandam expleas. At ille interim cōplures iam dies  
ne afficit quidem te. Quòd si quando res tibi felicissimè  
uerterit, si te respexerit, si accersuerit, dixeritq; q̄cquid  
illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq;  
tum plurimus sudor, tum multa oculorū caligo, tum intē-  
pestiua trepidatio, tum sanne eorum qui adsunt, hēsitan-  
tiam tuam ac perplexitatem ridentium. Qua quidem non  
raro accidit, ut quum oportuerit respondere, quis fuerit  
rex Achiuorum, mille naues illis fuisse respondeas. Atque  
id si qui sunt modesti pudorē uocant: immodesti timidita-  
tem nomināt: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primā hanc  
diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita di-  
scedas, ut tantam animi tui imbecillitatem ipse condēnes.  
Porro ubi multas iam noctes insomnes duxeris: ubi plu-  
rimos dies cruentos egeris: haud quidem Helenæ gratia  
per Iouem, neq; ob Priameia Pergama, uerum spe quinq;  
obolorum, contigerit autem et deus quispiam tragicus  
qui tibi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excu-  
tariisq;, num literas noris. Atq; ea quidem disceptatio nō  
iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui laudatur interim, ac  
felix esse prædicatur. Ceterum tibi uidetur, de uita ipsa,  
deq;

deq; omni fortuna tum certamen esse paratum: propterea quod tibi uenit in mentē, idq; merito, futurū ut alius nemo sit admissurus, si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas distraharis oportet: dum inuides ijs qui pariter ex aequo tecum examīnātur. Finge enim, et alios esse, qui eiusdē fortunæ tibi sint cōpetitores: te uero tibi uideri cuncta parū absolute respondisse, metuentē interim simul, et sperantem, ac misere de illius uultu pendentē: qui si quid parum probet eorum quæ dixeris, peristi. Sin aridēs auscultat, hilarescis, et spe bona fultus cōsistis. Porro consentaneū est, esse non paucos, qui tibi aduersentur, atq; alios in tuum locū uelint inducere. Horum unusquisq; clanculum uelut ex insidijs in te iaculatur. Iam uero illud considera: quale sit uirum promissa barba, cana coma, examinari, nunquid bonæ rei didicerit, et alijs quidem didicisse uideri, alijs secus. Superior interrim uita, et omnis antea acta ætas tua curiosius disquiritur. Quod si quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de causa prouocatus te deserat, et adulterū dicat uel pæderastenis protinus, iuxta uetus illud prouerbiū, ex Iouis tabulis testis. Porro si pariter omnes bene de te prædicēt, suspecti, leues, ac largitione redempti uidebuntur. Nā admodū omnia tibi constent oportet. Nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere. Alioqui nunquam obtinueris. Age sanē, hoc quoq; contigit, ac bona quapiā fortuna cuncta tibi feliciter cesserunt, et probauit ipse doctrinam tuam, et amicorum præcipui, quibuscq; ille huiusmodi in rebus plurimā habet fidem, non dehortantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, neq; item dispen-

u sator.

fator. Nemo tuam insimulauit uitam, dextra omnia, & omni ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur o fortunate, & coronatus es Olympia. Quin Babylonē magis cepisti, aut Sardiniam arcem occupasti. Habebis copiae cornu, & gallinaceum lac emulgebis, iam sanē par est, ut aliquando prēmia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis respōdeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut merces haudquaquā cōtemnenda præsitiatur, eaq; cōmodē ad usum citraq; negotium persoluatur, utq; reliquus item honos tibi præter ministrorum uulgus supeditetur. Ceterū à laboribus illis, à luto, à cursitationibus, à uigilijs, in otium te recipias, uti id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilq; iam facias præter ea sola, quorum gratia primū receptus es, & in quæ conductus. Ita enim consentaneū fuerat Timocles, neque ingens malum erat futurum, si quis subdita cervice ferat iugū, leue nimirū, & portatu facile, quodq; est omnium maximū, auro illitum. Atqui longe secus res habet, imò nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipsis id genus cōuictibus, sexcentæ res accidunt, uiro ingenio neutiquā tolerandæ. Quæ quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquā ea perpeti queat: cui quidem cū eruditione uel minimū cōmercij fuerit. Exordiar autē si uidetur à primo cōuiuio, unde consentaneū est te cōsuetudinē illam auspicaturū. Primū igitur, adest tibi quispiā, qui te iubeat ad cōuiuium accēdere: famulus non incomis qui tibi prius placandus datis in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinq; drachmis. At ille Accissans, seq; quum maxime cupiat, cupere dissimulans: Apage inquit:

Ego ne

Ego ne quicquam abs te? Addit & illa, absit, dii prohibeant. Tandem flectitur, atque obtemperat, ac discedit, te late diducto rictu subsannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mundissimeque cultus, lotus accedis, sollicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemadmodum postremum uenire, graue. Proinde media inter utrumque obseruata opportunitate ingrederis, teque sane quam honorifice excipiunt. Tum arrepta manu te quissima iubet accumbere, paulo supra diuites, inter duos ferme ueteres amicos. At tu perinde atque in Iouis aedes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quae geruntur suspensus inhas, propterea quod noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesque qui praesentes sunt, quid agas obseruant. Neque uero ea res cura non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot praemonitis negotium dederit, ut oculis obseruet, quemadmodum te geras in pueros, aut in uxorem, num subinde ex obliquo respices. Ac reliqui quidem conuiuae, simulatque te uidet propter imperitiā ad ea quae fiunt attonitum, ac stupefactum, deridet clanculum, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam coenasse, nouumque tibi esse ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, praehesitatio suades oportet, ac neque cum sitias, audeas potum poscere, ne uinosus uideare: neque uarijs apposis opsonijs, & in ordine quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manu admoueas. Quare ad eum qui proximus accubuit respices necesse est, atque eundem imitatus, conuiuij rationem, & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, animoque penitus perturbato, & ad omnia quae illic geruntur obstupescens. Atque interim quidem, diuitis admiraris felicitatem.

tem, propter auri uim, et eboris, tantasq; delicias. Interim tuam ipse deploras infelicitatem, qui quum nullius sis rei, tamen uiuere te credas. Nonnunquā & illud in mentem uenit, fore ut admirandam, & expetendam quandam uias uitam, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cunctorumq; ex aequo futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolefcentuli formosi præministrantes, ac silentio arridentes, suauius in posterum hoc uitæ genus pollicentur, ut Homericum illud nunquam desinas in ore habere,

Haud uitio uerti debet si Troia pubes

Armatisq; simul Danai, sub Marte laborum

Pondera tanta ferant : Ob tantam uidelicet felicitatem. Accedunt ad hæc inuitatiuncule ad bibendū. Ac postulato perquā ingenti scypho quispiā, præbabit tibi, præceptorē, aut aliud quiddā deniq; te appellās. At tu recepto scypho quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morū imperitiā ignoras, iamq; rusticanus, & inelégans esse uideris. Ceterū ea propinatio multorū ueterum amicorū inuidiā in te cōcitauit, è quibus nōnullos iamdadum tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs antepondere, qui multorum annorum seruitutē exhausserint. Protinus itaq; talia quedam de te inter illos dicta feruntur: Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiā ijs qui nuper in familiā cōmigrarunt, posthabeamur. Et solis Græculis patet urbs Romana. Et quid habent, quamobrē nobis debeāt anteponi? Num misericam quādam utilitatē adferre uidentur, quum uerbula quedā misera dicunt? Rursus alius, hæc: An non uidisti, quantum biberit

biberit, quemadmodum cibos appositos auide corriprensus deuorarit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnū quidē unquam fuerit albo pane saturatus, multo minus alite Numidica, aut Phasiano, ē quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porro tertius, fatui, inquit, priusquam quinq; abeat dies, uidebitis hunc nihilo pluris fieri quā nos. Nam nunc quidē, nō secus atq; calcei noxi solent, in precio est, & habetur charus: uerū ubi crebro iam fuerit calcatus, lutoq; deformatus, tum misere sub lecticā abijcitur cimicibus, quēadmodū nos, oppletus. Atq; inter illos talia permulta de te iactatur. Ex quibus aliquot iam tum etiā ad calumniandū insimulandumq; te incitatur. Omne igitur illud cōuiuium tui plenum, ac pleriq; de te sermones. Tu uero propter insolentiam atq; insuetudinem plus quā sat est hauris uini tenuis, & acris, eoq; iam dudum aluo tibi cita discruciaris: uerum neq; decorum tibi ante alios ē conuiuiū discedere, neq; rursus manere tutum. At producta interim in longum potatione dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferuntur in conuiuium (nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat, neq; uidere quæ geruntur, neq; auscultare, si quis uoce, citharā uē canat egregie dilectus adolescentulus. At laudas tamen inuitus: ceterum animo illud optas, ut aut tremotus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renūtiatur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice primum illud scilicet, & suauissimum conuiuium, quod mihi quidē haudquāquā suauius sit capis, cādidoq; sale, libere quum uelim ex

bis, & quantum uelim edenti. Verum ut ne tibi commo-  
 rem ructus acidos, qui deinde sequuntur, ut ne no-  
 cturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto tran-  
 sigendum, quantum, & qua anni parte te oporteat acci-  
 pere. Ergo praesentibus duobus aut tribus amicis, accersi-  
 to te, & considerare iussu sic loqui incipit: Facultates nostrae  
 cuiusmodi sint, iam perspicere potuisti, quam nullus in his  
 fastus, sed citra ostentationem, moderata ac popularia omnia,  
 sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autem animu inducas  
 uelim, ut existimes omnia nobis fore communia. Nam ridi-  
 culum profecto, si quum charissimam possessionum mearum  
 partem, puta meam ipsius uitam, aut per louem, liberorum etiam  
 (si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non alia-  
 rum item rerum te mecum ex aequo dominum ac posses-  
 sorem existinem. Ceterum quando certi quippiam est praefi-  
 niendum, equidem uideo uitae tuae frugalitatem, & animu  
 paucis contentum. Neque non intelligo haud mercedis ad-  
 ductum spe te in nostram uenisse familiam: uerum aliarum  
 gratia rerum: puta nostrae in te beneuolentiae causa, tum  
 honoris, qui tibi praeter omnes continget. Attamen praefi-  
 niendum est aliquid. Quin ipse magis quod uidebitur  
 statuito, habita ratione, uir amicissime, munerum etiam  
 illorum quae quantumuis festis diebus a nobis accepturus  
 uideris. Neque enim uel ista nobis fuerint neglectui fu-  
 tura, etiam si nunc haec pactione non complectamur. Scis  
 autem complures per annum cuiusmodi munerum occa-  
 siones incidere. Horum igitur habita ratione, modera-  
 tius nimirum premium nobis praescribas. Praeterea decet  
 etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Haec  
 ille

ille dicens, totumq; te uaria spe labefactans, mittem sibi ac tractabilem reddidit. Tu porro qui dudum talenta, ac multa nummum milia somniaras, solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniā, nihilominus blanditur tibi pollicitatio tamen: atque illud communia futura sunt omnia, ratum & ucrum fore arbitris: ignarus eiusmodi dicta,

Summis è labijs, non imò è corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius desers. Verum ille facturum sese negat. Caterum ex amicis presentibus quempiam in eo negotio ueluti medium intercedere iubet, qui salarii modum pronunciet eum, qui neq; ipsum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his necessarias sumptus sit faciendus: neq; rursus ei qui laturus est, sit omnino indignus. Atq; is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris adulando educatus: Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis qui hac urbe uiuunt omnium fortunatissimus, cui primum cōtigerit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit: nempe ut in huius hominis cōsuetudinē admittaris, ut cōmunes penates habeas, ut in familiā inter Romanos primariā recipiaris? Id nimirum tum Cræsi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo modestus esse noris. E quidē nō paucos noui magni nominis uiros, qui cupiissent, etiā si quid ultro dandū fuisset, gloriæ duntaxat causa, cū isto uiuere, & familiares apud hūc atq; amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modus tuā prædicem felicitatē, qui quidē ad hanc tam extendā fortunā, etiam præmio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse uidetur, nisi planè es insolens, si tantū acci-

pias, simulq; pronunciat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: atamen boni consulas necesse est. Neq; enim iam possis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, musitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileq; sequeris, ut quòd non admodum te torqueat, neq; stringat, donec illi tandè paulatim assueueris. Tum uero ij qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunà admirantur, quòd te cõspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorsusq; præclaris illis opibus delicijsq; domesticà quendà ac familiarem esse factum. At ipse nòdum uidere potes, quamobrè illi te felicè existiment, nisi quòd gaudes tamen, teq; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Ceterù contra atq; speraris euenit, & quem admodù adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morem negotium procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciens intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, quàm ampullas quasdà inauratas, labores autem esse graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinam isti sint, forsitan me rogabis. Neq; enim uideo iniquies, quid in hac cõsuetudine sit adeo molestū, neq; intelligo ista quæ commemoras, grauiataq; intoleranda. Audi igitur uir egregie, non molestiam modo negotij perpensens, uerum fœditatē, humilitatē, prorsusq; seruitutē, uel præcipue interim cõsiderans. Principio munneris ex eo tempore, te iam neq; liberum, neq; ingenuū posse uideri. Noueris enim te hæc omnia, genus, libertatē, progenitores ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutē

temetipsum addicens in aedes ingrederis. Siquidē libertas  
 tibi comes ire recusarit, ad uitam tam indignā, tam humilē  
 te confrenti. Seruus itaq; ( tametsi nomine ipso prauiter  
 offenderis ) seruus inquā uelis nolis, futurus es, neq; unius  
 seruus, uerum complurium, operamq; seruilē prestare  
 cogaris, obliquo capite, à diluculo in uesperam usq;, idq;  
 mercede uili atq; indigna. Adde, quòd ne placebis quidem  
 admodū, neq; domino satisfacies, neq; ab illo magni fies,  
 ut qui non a puero fueris ad seruitium institutus, sed sero  
 didiceris, atq; etate multum aliena cœperis ad id crudiri.  
 Excruciat autē te pristinae libertatis memoria, animo re-  
 cursans, faciūq; ut interdum resilire conere, relucterisq;,  
 atq; ob idipsum fit, ut seruitus tibi molestior accadat. Nisi  
 forte aliud tibi ad libertatē sufficere putas, quòd nō fueris  
 Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus: aut quòd non  
 sic, uti Bithynicū aliquod mancipium, uociferāte præco-  
 ne diuendaris. Atqui tum uir egregie, cum instante noui-  
 lunio, Pyrrhijs, & Zopyrionibus immixtus, manum iti-  
 dem, ut alij seruuli protendis, capisq; quodcūq; illud tan-  
 dem est quod datur, hæc uidelicet est auctio. Nā præcone  
 nihil opus erat homini qui ipsius sui fuerit præco, quiq;  
 ipse ultro sibi multo tempore dominū ambierit. Age iam  
 ô scelestē ( cur enim non dicam præsertim in eum qui se  
 philosophū esse dicat? ) si quis te pirata inter nauigādum  
 captum, aut si quis prædo in seruitutē tradidisset, teipsum  
 deplorares, tanquam indignam fortuna iniuriā patien-  
 tem. Aut si quis manu inieccta, te duceret in seruitutem as-  
 serens, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, &  
 ô terra, ô dij, magno clamore uociferareris. Nunc uero,

quam ipse te, ob paucos obolos, id ætatis in qua etiam si  
 seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset iam ad li-  
 bertatem aspirare, cum ipsa uirtute ac sapientia ultro ada-  
 ductum uendideris, nihil illa reueritus, que permulta ab  
 egregio Platone, Chrysippo, Aristotele differuntur, quum  
 libertatem laudant, seruitutem damnant: an non te pu-  
 det, quum inter homines assentatores, et emptitios, ac  
 scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, quum in tan-  
 ta Romanorum turba, solus peregrino in pallio uersaris,  
 quumq; Romanam linguam perperam ac barbare sonas:  
 præterea, quum agitas consuiua tumultuosa, magna ho-  
 minum turba cõferta, quorum pleriq; collectitij quidam  
 sunt et improbi? Atque inter hos laudas odiose, bibisq;  
 præter modum: deinde mane ad tintinabulum experge-  
 factus, discussa ab oculis dulcissima somni parte, unà sur-  
 sum ac deorsum circumcursas, hesterno luto etiamdum ti-  
 bijs adherente? Vsq; adeo ne te lupini, aut holerum agre-  
 stium tenuit penuria? Vsq; adeo tibi defuerunt fontes fri-  
 gida manantes aqua, ut per desperationem ad ista deue-  
 nires? Haud puto. Quin potius palam est, te, non frigida  
 aque, neq; lupini, sed bellariorum, atq; opsoniorum, uiniq;  
 odorati cupiditate captum eo uenisse. Que dum lupi pi-  
 scis in morem auidijs appetis, tuo merito euenit, ut ha-  
 mus tibi fauces transfixerit. Itaq; præsto sunt huius intem-  
 perantiæ, guleq; autoramenta. Ac perinde atque simia à  
 trunco reuinctus collo, reliquis quidem omnibus risui es:  
 at ipse tibi delitijs affluere uideris, cui contigerit affa-  
 tim expleri caricis. Caterum libertas, ingenuitas, unà cum  
 ipsis gẽtilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euania cuncta,  
 atque

atq; istarum rerum ne memoria quidē ulla: quanquā hoc quoq; ferendū, si uita ista cum hac turpitudine duntaxat esset cōiuncta, quod ē libero seruum uideri facit, nō labores etiā accederēt, cum illa seruorum colluue communes. Sed uide, num quæ tibi imperantur, leuiora sint his, quæ Dromoni, aut Tybio mandātur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei cupiditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua illi cura est. Quid enim (ut dici solet) commercij asino cum lyra? An non uides uide licet, quā misere maccrentur immodico desiderio, uel Homericæ sapientiæ, uel Demosthenicæ grauitatis ac uerbementiæ, uel Platonice sublimitatis? Quorum me hercule ex animis si quis aurum, argentum, atque harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, præter fastiū, molitiæ, lasciuiā, luxū, ferocitatē, imperitiā, Atq; ad ista nihil prorsum opus te. Verū quoniā tibi barba ingēs propēdet à mento, quoniamq; uultu ipso graue quiddā, et uenerā dum præte fers, tum quia pallio Græcanico decēter amictus es, noruntq; iam omnes te grāmaticum esse, seu rectorē, seu philosophū, pulchrū ille sibi putat, ut et eiusmodi quippiā, anteambulonum suorū pompæ permixtus esse uideatur. Futurū enim hac re ut Græcanicarū disciplinarum studiosus, reliquæq; omnis doctrinæ neq; negligens, neq; rudis esse putetur. Vnde fit ut in periculū uir egregie uenias, ne nō tam ob admirādas illas artes, quin magis ob barbam palliumq; conductus esse uideare: proinde ut perpetuus apud illū cōspiciaris oportet, neq; absis unquā, uerum ut diluculo relictis stratis, in famulatio temet exhibeas cōspiciendum, neq; locum in acie deseras. Porro ille iniecta

iniecta nōnunquam tibi manu, quicquid forte in mentem  
 inciderit, de hoc tecum nugatur, obuijs ostentās, quān ne  
 per uiam quidē ingrediēs, incurius sit literarum, quin ut  
 illud ipsum etiā otium, quod inter inambulandū datur, in  
 re quapiā honesta colloceat. An tu miser interim, nunc cura-  
 sim, nunc gradatim, nunc scansim plerunq; , nunc descen-  
 sim (nam scis huiusmodi esse urbē) obambulans, tum sua-  
 das, tum spiritū anhelus trahis. Deinde illo intus cum ami-  
 co quopiā, ad quem accessit, cōfabulante, quū tibi interim  
 locus desit, ubi uel asidere queās, librū uidelicet stans in  
 manū sumis, quoq; fallas tedium, legis. Post ubi ieiunum  
 te sitientemq; nox occupauit, incommode lotus, intempe-  
 stive, puta nocte fermē concubia, ad coenam accedis, haud  
 perinde deinceps in precio habitus, neq; conspicie dus his  
 qui adsunt. Verum si quis aduenerit recētor, tu post ter-  
 gum reijceris. Itaq; in angulum aliquē abiectissimum re-  
 trusus, accumbis, testis duntaxat ac spectator eorum quæ  
 apponūtur, canum ritu ossa circūrodens, si fors ad te per-  
 ueniat, uel aridum maluæ folium, quo reliqua inuoluunt,  
 si sustidiatur ab ijs qui supra te accumbunt, præ fame li-  
 benter arrepturus. Audi iam et aliud contumeliæ genus.  
 Quid quōd ne ouum quidem soli tibi apponitur. Neque  
 enim cōuenit, ut tu semper eadē requiras, quæ hospitibus  
 atq; ignotis ministrātur, quādoquidē hæc tua sit inscitia  
 atq; inurbanitas. Neq; auis eiusmodi tibi apponitur, qua-  
 lis alijs. Verum diuiti illi pinguis et succulēta, tibi pullus  
 dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus, atque insipidus,  
 non auis uidelicet, sed manifesta contumelia ludibri-  
 umq;. Neque uero raro fit, ut si quando desit alibi, mini-  
 ster

ster repente te inspectante submouēs ea, quæ tibi erāt ap-  
posita alijs apponat: illud tibi ad aurem immurmurās, tu  
profecto noster es. Quod si quādo interim dissecetur, uel  
porca facta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus  
propitium habeam oportet, aut certe Promethei partem  
feres: nempe ossa adipe circumtectā. Nam quod ei qui su-  
pra te accumbit patina finitur adstare, quoad satiatuſ re-  
pudiet, te contra tam celeriter prætercurrat, quis tandem  
isthuc ſerat, qui modo sit ingenuus, cuiq; tantū insit bilis,  
quantū uel ceruus adest? Atq; illud equidē nōdū dixi, quod  
reliquis suauissimū ac uetustissimum uinū bibētibus, tu so-  
lus malū quoddam et pingue bibis. Proinde illud semper  
curas, ut auro, argēto uel bibas. ne colore prodēte, palām  
fiat, te usq; adeo contemptū neglectumq; esse conuiuiam,  
quanquā bene tecū ageretur, si uel illud ipsum ad satieta-  
tem usq; bibere liceret. At nunc ubi crebrius poposceris,  
minister audisse dissimulat. Adde ita multas interim et  
alias esse res, quæ te disſeruiēt, imō nihil esse ſeruē, quod  
nō sit acerbū, maxime quum tibi cinædus aliquis antefera-  
tur, quin pluris te sit is, qui saltādi docet artem, qui iocos  
Ionicos cōtexit Alexādrinus quispīā homunculus. Nam  
quī tibi speres tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uolupta-  
tes et amatoria subministrāt? qui literulas in pectore ge-  
stant? Proinde in obscuro quopiā cōuiuij latibulo tectus,  
præq; pudore abstrusus, suspiras, uti coniectandū est, teq;  
ipsum deploras, ac fortunā incusas tuā, quæ tibi ne pau-  
xillum quidē lepōris ac uenustatis asperserit. Ac prorsus  
ita uideris affectus, ut optes poēta fieri, ut amatorias  
cōscribas cātiones, aut si id nō cōtingit, uel cā assequi ſa-  
cultatem,

cultatē, ut possis ab alijs cōditas digne canere. Vides enim quibus in rebus situm est, ut quis effratur, plurimiq; fiat. Quin et illud ferre queas, ut magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horū genere qui amplas hereditates, qui imperia, qui cumulas opes pollicentur. Quandoquidem hos quoq; uides nō mediocriter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eoq; uel unumquodlibet horum fieri percipias, uti ne prorsus reijculus, atq; inutilis appareas. Atqui ne ad ista quidē docilis es infelix: proinde submittas te oportet, musitesq; actacitus feras, clām apud te plorās, ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omnium nō laudaris puerum heræ saltantē, aut cithara canentem, ista scilicet ex re nō leue discrimē impēdet. Quapropter terrestris in morē ranae sitiēs uocifereris necesse est, id operā dās, ut in laudantium numero insignis ac precipuus appareas. Quin seepicule, siletibus reliquis, tibi ficta quedā laus proferenda: quæq; multā sapiat assētionē. Iam uero magnopere ridiculū est, cum esurias interim sitiasq;, unguētis collini, ac uertice gestare coronā. Siquidē id tēporis nō dissimilis uidere sepulchrali colūna, uetusti cuiuspiā cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inseruntur. Nam huic infuso unguēto, impositaq; corona, ipsi et bibūt, et edūt apparatus epulas. Porro si etiam zelotypus quispiā fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella: neque tu prorsus à Venere Gratijsq; fueris alienus, profecto non satis tutares, neq; periculum negligendum: propterea quòd regis plures sunt oculi, qui quidem non uera solum uident: sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne conuiuere uideantur.

videatur. Quas ob res, uultu demisso tibi est accumbendū: quemadmodū in Persicis conuiuijs fieri mos est, uerito, ne quis eunuchus sentiat te in concubinā aliquam coniiciens-tem oculos: moxq̃, alter eunuchus, cui iamdudum arcus in manu tensus est, quia uideris quæ uidere nephās, inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuiο, ubi paululum dormieris, ad galli cantum expergesctus, O me miserum inquis, o infortunatum, cuiusmodi quondā conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam tranquillam et otij plenam, somnum quem meapte cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet precipitem dedi? Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? aut quod nam istud magnificū præmium? At ne fieri quidē potuit, ut mihi unquam aliās plures cōmoditates suppeterent, quàm tum suppetebāt. Tum autē accedebat libertas, atq; omnia pro meapte arbitrio faciēdi facultas. Nunc porro iuxta id quod prouerbio iam statum est: Leo chordula uinctus sursum ac deorsum circumseror. Quodq; omnium est miserrimum, maximeq; deplorandum, neq; efficere possum ut placeam, neq; gratiā emereri queo: propterea quod harum rerum sum imperiatus ac rudis, maxime cōpositus collatusq; cum his qui hæc uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neuitiquam aptus conuiuijs, quippe qui ne risum quidem con- citare norim. Quin etiā sentio me non raro molestum esse et importunum, quum adsum, maxime, quum ipse seipso festiuior esse conatur. Nam illi tetricus uideor. In summa nullam inuenio uiam qua me illi accommodem. Etenim si meam ipsius auctoritatem ac seueritatem tueri pergo, iniucundus

cundus uideor, ac propemodū horrendus ac refugiendus. Contra si risero, uultumq; quā possum maxime ad hilaritatem composuero, fastidit illico ille, et auersatur. At prorsus tale quiddā mihi uidetur, quale sit, si quis in persona tragica comœdiam agere tentet. Postremo quam tandem aliam uitam mihi uiuā demens, posteaquā hanc præsente alteri uixerim? Dum hæc tecū loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamq; ad eadem tibi redeundū est, obambulandum, standū, sed ceromate inunctis ante femoribus poplitibuscq;, si modo uelis par esse certamini, præmioq; tollendo idoneus. Deinde cōuiuium idem et eadem apparatus hora. Iamq; adeo diuersa uiuendi ratio superiori; contraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffosus cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationem, uel intestini tormina, uel egregiam illam podagram. Reluctaris tamē sedulo, ac frequēter quā ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidē licet, eo quod asimulari morbus quō munia officiaq; iusta defugias existimatur. Hinc præter omneis perpetuo palles, semperq; iamā morituro uidere similis. Et hætenus quidem de his quæ domi ferenda sunt. Quod si quando fuerit peregrinandum (ut ne interim refrā alia incōmoda) sepe fit, ut pluuio cælo, ubi postremus ueneris (Nam is locus tibi sorte contigit) uehiculum opperiaris, donec nullo iam reliquo loco ubi diuerferis, proxime coquum aut heræ comptorem te reclināt, ne stipulis quidē affatim substratis. Neq; uero tibi referre grauabor, quod mihi Thesimopolis iste Stoicus narrauit sibi accidisse, rem profecto nimis quā ridiculam, quæ tamen eadem possit et alij cuius accidere. Conuiuebat

bat enim cum opulenta quadam ac delicata muliere ex illis  
 sribus istis & urbanis. Eam, quā aliquando peregre profi-  
 cisceretur (nam id primum aiebat sibi maximopere deridicu-  
 lum accidisse) in curru sibi viro nimirum philosopho  
 adiunxisse cinēdum quēpiam picatis cruribus, dērasa bar-  
 ba. Quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat.  
 Quin nomen quoque cinēdi commemorabat. Aiebat enim  
 Chelidonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fuerit  
 uide: iuxta uirum seu crum tetricūq; tam senem cano que-  
 mento (Scis autem quā profundam ac uenerabilem bar-  
 bam habuerit Thesimopolis) asidere nihili hominem,  
 & effœminatū, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta  
 ceruice, non Chelidonem per Iouem, id est hirundinem, sed  
 uulturem magis, reuulsis barbae plumis. Quod ni magnopere  
 illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse ut  
 flammeum etiam in capite gestans asideret. Præterea autē  
 perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse se  
 se, illo cantillante garrienteq; demum (nisi idem hominem  
 coercuisset) in rheda etiam saltante. Addebat secundo loco  
 tale quiddā sibi fuisse mandatū. Accersito illi mulier Thes-  
 mopoli inquit, ita tibi dii bene faciant, magnum quoddam  
 officium abs te requiram, quod caue recuses, neq; expectes  
 ut quicquā te sim rogatura studiosius. Atq; hoc (ut est cre-  
 dibile) omnia se facturū pollicito: hoc inquit, te rogo quan-  
 doquidem uideo te uirum probum, diligētē, & amantē,  
 caniculam quam nosti Myrrhinam, in uehiculum recipe,  
 eamq; mihi serua, curās ne quid illi desit. Nam misera gra-  
 uida est, atq; adeo propemodum iam propinqua partui. At  
 isti scelesti & immorigeri ministri, nō dicam huius, sed ne

mei quidē ipsius magnopere rationem habent in peregrina-  
 tionibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficiū fu-  
 cturum, si charissimam mihi iucundissimamq; caniculā ser-  
 uaris. Recepit Thesmopolis quum illa tātopere rogaret ac  
 propemodum etiam sleret. Porro spectaculū erat supra mo-  
 dum ridiculū. Canicula ē pallio promunens prospectāsq;  
 paulo infra barbā ac subinde immeiens (Tāmet si hęc  
 quidem Thesmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (hu-  
 iusmodi enim catellę iam in delitijs sunt) neq; non philo-  
 sphi mentum oblingēs, maxime si quid pridiani iuris in-  
 hereret. Porro Cinædus assessor ille, quum non insulse su-  
 per conuiuium diēteria quādā iecisset in eos qui aderant,  
 ac deniq; et ad Thesmopolim usq; dicacitas peruenisset:  
 de Thesmopolide, inquit, unum hoc possum dicere, cum ē  
 Stoico Cynicum iam nobis esse factū. E quidem audiui ca-  
 niculam etiam peperisse in Thesmopolidis pallio. Huius-  
 modi delicijs illudūt, uel (ut uerius dicam) huiusmodi con-  
 tumelijs ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipsis uiuūt, pau-  
 latim eos cicures ac mansuetos ad ferendas contumelias  
 reddētes. Præterea autem et Carcharorum Oratorem no-  
 ui, qui iussus super cœnam declamabat, ne utiquam inerudi-  
 te per Iouem, imò grauitē et absolutissime, ac laudabatur  
 interim ab illis bibentibus, quum non ad aquę modum, sed  
 ad uini amphoram oraret. Atque eam molestiam, ob duec-  
 tas drachmas perpeti ferebatnr. Verum hęc quidem fortas-  
 sis utcunq; toleranda. Porro si diues ipse, aut poëticus fue-  
 rit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuiis recita-  
 re gaudeat: tum uero maxime futurum est, ut discrucieris  
 ac dirumparis. Nempe quum admirari, quum assentari,  
 quum

quam novos quosdam laudandi modos comminisci nece-  
 se habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admi-  
 randi uideri. Eos nunc Adonidas, nunc Hyacinthos appel-  
 les necesse est, etiam si illis naris nonnunquam cubitali hiet  
 specu. Quod ni laudaris, protinus in lapicidinas Diony-  
 siacas apportaberis, tanquam qui illi tum inuideas, tam in-  
 fidieris, maleq; uelis. Ad hæc & sapientes, & rhetores sint  
 necesse est. Quod si etiam rustice quippiam dixerint, tum  
 uero iuxta illud, quod dici solitum est: Atticæ atq; Hymet-  
 ti plenam orationem uideri uolunt, atque in legem abire,  
 ut deinceps ita loquantur homines. Quanquam quæ uiri fa-  
 ciunt, ferri forsitan queant. At uero mulieres (nam mulie-  
 ribus etiam illud studio est, ut doctos aliquot in suo conui-  
 uio conductitios habeant, quiq; sese mercede affectentur)  
 quandoquidem hoc quoque ad reliquum cultum, elegan-  
 tiamq; pertinere putant, si dicantur eruditæ, si philosophi,  
 si carmina componere Sapphicis haud multo inferiora, ob  
 hæc sanè hæ quoq; conductitios Rhetores, Grammaticos,  
 Philosophos circumsferunt. Hos autē audire solent (id quod  
 ipsum est ridiculum) tum temporis, quum uel comuntur,  
 aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliàs  
 non suppetit illis ocium. Porro sæpenumero fit, ut interim  
 dum Philosophus quippiam disserit, interueniens ancilla,  
 literulas ab adultero porrigat. Ac præclari illi de pudicitia  
 sermones intermittuntur, opperientes donec illa rescripse-  
 rit adultero, atque ita redeat ad auditionem. Porro si quan-  
 do post multum temporis instantibus Saturnalibus, aut  
 Panathenæis, misera quæpiam umbella tibi mittatur, aut  
 tunicula semiputris ac detrita, tum denique plurima mis-  
 sentur

tentur oportet. Atq; aliquis qui statim subauscultarit, herum id facere destinantem, præcurrit, ac primus rei index, abiens que non exiguum precium aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeunt idem apportantes nuncij: quorum quisque commemorat quàm multa dixerit, quem admodum submonuerit, quemadmodum adhortans commodiора subiecerit. Omnes itaque donati premio discedunt, at non sine murmure tamen, qui non plura dederis. Porro salarium ipsum sex ferme obolorum. Idq; si tu postules, grauis atque importunus habebis. Proinde quo illud aliquando auferas: primum ipsi hero aduleris, supplexq; fias necesse est: deinde captandus et dispensatoris fauor. Nā hoc quoq; quoddam est seruitutis genus. Neq; uero negligendus is, quem in consiliū adhibet, neq; item amicus. Dein de quod acceperis, iamdudum debebatur uel uestiario, uel medico, uel cerdoni cuiquam. Vnde fit ut sera atque intempestiua, eoq; inutilia præmia tibi accedant. Ceterum inuidia ingens. Iamq; etiam calumnie quedā paulatim struuntur in te, apud hominem qui iam non inuitis auribus accipiat, siquid aduersum te dicatur: Quippe qui percipiat te laboribus assiduis iam detritum, et ad obeunda munia simulatus claudicantem, atq; obaudientem, ac podagra subinde grauari. Proinde posteaquam id quod erat in te florētissimam decerpfit, cuiq; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamq; te lacerum panniculum reddiderit, tum modis omnibus circumspicit in quod sterquilinum te portatum abijciat, atq; alium perferendis laboribus idoneum, in tuum substituatur locum. Ibi insinulatus, uel quod pusionem illius tentaris: uel quod ho

mo senex uxoris ancillam uirginem uitariis: uel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unà cum senecta comitem ducens. Quum interim quæ quondam sciueris, tanto temporis spatio dedidiceris, tum uentrem culeo reddideris ampliorem, tibiq; paraueris inexplebile quoddam & implacabile malum. Etenim gula ea quibus assueuit, flagitat. Quæ cum negantur, indignatur. Adde quòd præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quæ quæ simulis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde ut aliorum animalium est usui. Quin ex hoc ipso quòd eiectus es, calumnia quàm potest proxime ad uerisimilitudinem conficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippiam tale uidearis. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus leuibus, & ad omne facinus facilis. Si quidem huiusmodi nos omnes esse ducunt, idq; iure optimo: uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrem eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam plerique qui in familias accedunt; propterea quòd alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur: conciliationem amorum, abductiones in hostes, atque id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbisq; neutiusquam contemnendus onusti. His rebus fit, ut non iniuria eandem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos esse iudicant, uideant tales. Maxime uero, posteaquam animaduertent, quàm sint in conuiuijs, reliquoque conuictu aduantes, quàm ad lucrum humiles

miles ac seruiles: deinde ciectos eosdem tam oderunt, neque id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quo modo possint. Verentur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulgus effrانت, quippe qui nihil non exacte norint, quiq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris: quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris pellis: ceterum intus aut Thyestes est liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tercus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, conspicuiq; Porro intus sub purpura uarias occultant Tragœdias. Quorum unumquemq; si euolu-ueris<sup>1</sup>, explicuerisq;, fabulam non mediocriter longam reperies, Euripidis cuiuspiam, aut Sophoclis. Contra foris nihil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Harum itaque rerum sibi conscj, oderunt illos, atque insidias parant, si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq; sint euulget. Iam uero libet mihi Ceбетis illius exemplo & imaginem quandam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam uel Apellem quempiam, uel Parrhasium, uel Actionē, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis non est, ut aliquem artificem tam egregium, atque absolutum nanciscamur, in præsentia tecum quandam pro mea uirili imaginem adumbrabo. Ergo pingatur uestibulum sublime, atque inauratum, neque id humi situm in solo, uerum procul à terra in edito collis fastigio. Præterea inaccessum fermè & abruptum, lubri-

coq;

coq; aditu, ita ut plerunque qui se iam ad summum usque uerticem penetraſſe ſperant, lapſo pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulentia ſedeat, tota (ſicuti uidetur) aurea, maiorem in modum formoſa, atque amabilis. Porro amâtor ubi uix tandem conſcendit, iamq; ad fores acceſſerit, obſtupescat, oculis in aurum defixis: deinde Spes, quæ & ipsa ſpecioſo uultu eſt, ac uerſicoloribus amicta, manu prehensâ introducit, mûre iam ipſo ingreſſu attonitum. Atq; ab eo quidem tempore Spes uſq; illum antecedit, ducatq; tum aliæ mulieres illum exceipientes, puta Fallacia, Seruitusq;, tradant Labori. At is miſerû penitus deſtigatum tandem Senectæ tradat iam morbidum, coloreq; commutato. Poſtremo Contumelia, arreptum illum ad Deſperationem pertrahat. Ex hoc quidem tempore Spes auolans euaneſcat. Tum ille non per aureum illud atrium per quod ingreſſus fuerat, ſed per poſticum quoddam, & occultum exitum extrudatur nudus, uentricoſus, pallidus, ſenex, leua quidem pudorem occultans, dextra uero ſeipſum ſtrangulans. Occurrat autem exeunti Poenitudo fruſtra lachrymans, & miſerum bis etiam conficiens. Atq; hic quidem eſto picturæ finis. Cæterum tu Timocles optime, ipſe diligenter conſideratis ſingulis expende, num è re tua ſit ut in hanc imaginem per aureas illas fores ingreſſus, per illas longe diſſimiles tam turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris ſapientis illius, qui dixit: Deum in culpa non eſſe, uerum qui ſua ſponte delegerit.

## HIERONYMO BUSLIDIANO

Præposito Ariensi Consiliario Regio Erasmus

Roter. S. P. D.

**R**Vmor iampridem hic perseverat, acerbior quam ut  
 Rucrum esse libeat credere, sed constantior tamen,  
 quam ut uanus credi possit, PHILIP. principem  
 nostrum, è uius excessisse. Quid querar mi Buslidiane,  
 quid uociferer, quem incusem, hominum'ue, Deum'ue?  
 Quæ comploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uul-  
 neri sufficiat? Nimio, heu nimio constitistis Hispaniæ, quæ  
 quidem primum Franciscum Buslidianum Archiepisco-  
 pum Bizantinum nobis adenuistis, neque tanti uiri iactura  
 contentæ, principem etiam eum absorbuiistis, quo (si uiue-  
 re modo licuisset) nihil unquam habuit hic orbis, neque  
 maius, neque melius. Quanquam quid, quæso, supererat  
 etiam adolescenti, nisi uti iam ipse sese superaret? Sed ô  
 dirum fortune ludam, ô nouam fatorum inuidiam, ô  
 mors quam iniqua, tum etiam inuida, ut semper præstan-  
 tissima quæque quam ocysime tollis è medio, uixq; oculis  
 ostensa protinus subducis. Cuius ego uicem hic potissi-  
 mum deplorem? MAXIMILIANINE patris, qui  
 tali sit orbatus filio, quem unum multis etiam imperijs  
 anteponebat? An liberorum magis, quibus etate tam im-  
 matura, tam pius sit creptus pater? An patriæ potius, cui  
 de charissimo principe, tam serum gaudium, tam præpro-  
 perus contigerit luctus? An orbis demum uniuersi, cui  
 tam singulare lumen sit ademptum? id'que tam ante diem.  
 Hoc nimirum hoc tempestas illa fatalis, qua medio è cur-  
 su in Britanniam depulsus est, portendebat, uidelicet fa-  
 tis

is illum palam ab Hispania reijciētibus. Equidem Panegyrico qualicunque laudaui iuuenem. Tum autem bone deus, quot mihi Panegyricos, quā copiosos pollicebar? Et en repente commutatis rebus, epitaphium paro miser. Eamus nunc nos homunculi, & fortunulis nostris fidamus, quum eos etiam pro sua libidine mors rapiat, quos quā diutissime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronyme, dum meo indulgeo dolori, tuum exulcero? Quod reliquum est, precor ut superi propitij liberis paternam quidem felicitatem, sed cum diui F E D E R I C I uinacitate copulatam, largiantur. Tibi item in moderandis illis frater nos successus: sed uitam fraterna diuturniorem. Literis his, ne ad tantum, tamq; doctum amicum nullo literario munusculo comitata uenirent, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obsidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nam in praesentia quidem in Italia mure frigent studia, seruēt bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planeq; Iulium agit. Vale, & amplissimo patri Nicolao Ruterio episcopo Atrebatensi etiam atq; etiam Erasmus commendato. Bononiae x v. Calend. Decemb.

M. D. VI.

x 3

Cnem

## CNEMONIS AC DAMI

MIPPI DIALOGVS, DES.

Erasmo Roterod. interprete.

CNEMON.



OC illud est quod uulgo dici consuevit, Hinnulus leonem. DAM. Quid istuc est, quod tecum stomachare Cnemon? CNE. Quid stomacher rogas? Equidem heredem reliqui quendam præter animi sententiam, uidelicet asiu delusus nuser, ijs quos maxime mea cupiebam habere præteritis. DAM. Sed isthuc quinam euenit? CNE. Hermolaum nobilem illum diuitem, quum orbis esset, imminente morte captabam, asiadens atque inseruiens. Neq; ille grauatum officium meum admittebat. At interim illud quoque mihi uisum est scitum, consultum, que ut testamentum proferrem, ac publicarem, quo illum rerum mearum in solidum heredem institueram, nimirum ut ille uicissim idem faceret, meo prouocatus exemplo. DAM. At quid tandem ille? CNE. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem ignoro. Caterum ego repente, atque insperato è uita discesi, tecti ruina oppressus. Et nunc Hermolaus mea possidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. DAM. Imò non escam modo cum hamo, quin etiam te quoque piscatorem simul abstulit. Itaque technam istam, in tuum ipsius caput struxeras. CNE. Sic apparet, idq; adeo deploro.

Zenoph

## ZENOPHANTAE ET CALLIDEMIDES

*midæ dialogus, Des. Eras. Rot. interprete.*

## ZENOPHANTES.

**A**T tu Callidemides, quo pacto interisti? Nam ipse quemadmodum Diniæ parasitus quum essem, immodica ingurgitatione prævocatus fuerim, nosti, aderam enim morienti. **CAL.** Aderam Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atq; inopinatū accidit. Nam tibi quoq; notus est Ptœodorus ille senex. **ZEN.** Orbum illum dicis ac diuitem, apud quem te assidue uersari conspiciebam? **CAL.** illum semper captabam, colebamq; id mihi pollicens fore, ut meo bono quàm primum moreretur. Verum quum ea res in longum proferretur, sene uidelicet, uel ultra Tithonios annos uiuente, compendariam quandam excogitauì uiam, qua ad hereditatem pèruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori persuaferam, ut simul atque Ptœodorus potum posceret, bibebat autem prolixius, præsentius in calicem iniiceret, haberet' que in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurando confirmabam, me illum manumissurum. **ZEN.** Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris. **CAL.** Vbi iam loti uenissimus, puer duobus paratis poculis, altero Ptœodoro cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio quo modo errans, mihi uenenū, Ptœodoro porrexit innoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim stratus sum, supposititium uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophantæ? Atqui non conuenit amici malis illudere. **ZEN.** Rideo profecto, nam eleganter ac lepide tibi hæc res euenit. Porro

Porro senex ille, quid interim? C A L. Primum ad casum subitum, atque inexpectatum sanè conturbatus est. Deinde simulatque intellexit, id quod acciderat, puta possillatoris errore factum, risit et ipse. Z B N. Rectè sanè. Tametsi non oportuit ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi populari, uulgataq; uia, tutius certumq; etiam si paulò serius.

## MENIPPI ET TANTALI DIA-

logus, Des. Erasmo Rot. interprete.

M E N I P P V S.

**Q**uid ciulas ò Tantale, aut quid tuam deploras fortunam, stagno imminens? T A N T. Quoniam siti enecor Menippe. M E N. Vsque adeo piger es, atque iners uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hauriens? T A N. Nihil profecero si procumbam: refugit enim aqua simulatque me propius admoueri senserit: quòd si quando hausero, oriq; coner applicare, prius effluxit, quàm summa rigem labia. Atq; inter digitos effluens aqua, haud scio quomodo rursus manū meam aridam relinquit. M E N I P. Prodigiosum quiddam de te narras Tantale: uerum dic mihi isthuc ipsum, quorsum opus est bibere, quum corpore careas: nam illud quod esurire poterat aut sitire, in Lydia sepultum est. Ceterum tu quum sis animus, quinam posthac aut sitire queas, aut bibere? T A N T. Atqui hoc ipsum supplicij genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita sitiatur. M E N. Age, hoc ita habere credamus, quandoquidem affirmas te siti puniri. At quid hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis

metuis ne potus inopia moriari? At equidem haud uideo alteros inferos, si quis hos relinquat, neque locum alium in quem morte demigret quispiam. T A N. Rectè tu quidem dicis: uerum hoc ipsum supplicij genus est, sitire quàm nihil sit opus. M E N. Desipis Tantale, & uti uerum tibi fatear, non alio potu uideris egere quàm ueratro mero: nam diuersum quiddam pateris, ijs quos canes rabiosi momorderint, ut qui non aquam, quemadmodum illi, sed sitim horreas. T A N T. Ne ueratrum quidem recusarim bibere Menippe, si liceat modo. M E N. Bono es animo Tantale, certum habens nunquã fore, ut uel tu, uel reliquorum manium quispiam bibat: Nec enim fieri potest: quamquam non omnibus quemadmodum tibi, pœna adiudicata est, ut sitiant aqua illos non expectante.

M E N I P P I, A C M E R C V R I I  
dialogus, Des. Easmo Rot. interprete.

M E N I P P V S.

**A**T ubinam formosi illi sunt, ac formosæ Mercuri? du-  
cito me docetoq; utpote recens huc profectum ho-  
spitem. M E R. Haud mihi licet per ocium Menippe, quin  
tu istuc ipso è loco dextrorsam oculos defleste. Illic &  
Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achilles,  
& Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid ueterũ  
formarum. M E N. Equidem præter ossa nihil uideo, calua-  
riæq; carnibus renudatas, inter quæ omnia nihil sit omni-  
no discriminis. M E R. Atqui hæc sunt quæ poëte cuncti  
mirantur ac celebrant, ossa scilicet quæ tu uideris conte-  
nere. M E N. At Helenam saltem mihi commonstra: nam  
ipse

ipse quidem haud queam dignoscere. M E R. Hæc uidelicet caluaria, Helena est. M E N. Et huius scilicet opis gratia, mille naues ex uniuersa Græcia, acto delectu, sunt impletae, tantaq; tum Græcorum, tum Barbarorum multitudo confluit, tot urbes sunt euersæ? M E R. Ceterum Menippe non uidisti mulierem hanc uiuam, quod si fecisses, forsitan diceres tu quoque, uitio dandum non esse,

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui si quis flores etiam arefactos marcidosque contempletur, posteaquam coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At iidem donec florent coloremque obtinent sunt speciosissimi. M E N. Proinde illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexerunt sese pro re usque adeo momentanea, quæque tam facile emarcesceret elaborare. M E R. Haud mihi uacat tecum philosophari, quare delecto loco ubicunq; uelis, prosterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ sunt traducendæ umbræ.

M E N I P P I, A M P H I L O C H I,

Trophonij disceptatio. D. Erasmo Rot.

interprete.

M E N I P P V S.

**V**OS nimirum Trophoni, atq; Amphiloche, quam sitis mortui, tamen haud scio quonam modo phanis estis donati, uatesq; credimini, ac stulti mortales deos esse uos arbitrantur. T R O. Quid? an nobis igitur imputandum, si per inscitiam illi de mortuis huiusmodi opinantur? M E N. Atqui non ista fuissent opinati, ni uos tum quæ uiueretis, eiusmodi quædam portenta ostentassetis, tanquam futuro-

rum

rum, fuissetis præsci, quasiq; prædicere potuissetis, si qui percontarentur. TRO. Menippe nouerit Amphilocho hic, ipsi pro sese respondendum esse. Cæterum ego Heros sum, uaticinor que si quis ad me descenderit: At tu uidere nunquam omnino Lebadiã adiisse, neq; enim aliqui ista non crederes. MEN. Quid an? equidem nisi Lebadiam fuisset profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu gestans, per angustū aditum in specum irrepissem, nequaquã fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscere perinde atq; nos, solaq; præstigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipsam diuinandi artem, quid tandem est Heros? neque enim intelligo. TRO. Est quiddam partim ex homine, partim ex deo compositum. MEN. Nempe quod neq; sit homo, quemadmodum audio, neq; deus, uerum pariter utrunque. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quò nunc recessit? TRO. Reddit oracula Menippe in Bæotia. MEN. Haud intelligo quid dicas Trophoni, nisi quòd illud planè uideo, te totum esse mortuum.

## CHARONTIS AC MENIPPI.

dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

CHARON.

**R**edde naulum scelestè. MEN. Vociferare, siquidem isthuc tibi uoluptati est Charon. CHAR. Redde, inquam, quod pro traiectione debes. MEN. Haudquam auferre queas ab eo qui non habeat. CHAR. An est quisquam qui ne obolum quidem habeat? MEN. Sit ne alius quispiam præterea, equidem ignoro, ipse certe non habeo. CHAR. Atqui præfocabo te per Ditem im-

purissime

purissime, ni reddas. M E N. At ego illiso baculo tibi com-  
minuam caput. C H A R. Num ergo te tam longo traiectu  
gratis transuexero? M E N. Mercurius meo nomine tibi  
reddat, ut qui me tibi tradiderit. M E R. Belle mecum aga-  
tur per Iouem, siquidem futurum est ut etiam defuncto-  
rum nomine persoluam. C H A R O N. Haud omittam te.  
M E N I P. Quin igitur uel huius gratia perge, ut facis,  
naui trahere: quanquam quod non habeo, quinam au-  
feras? C H A R O N. At tu nesciebas quid tibi fuerit adpor-  
tandum? M E N I P. Sciebam quidem, ucrum non erat.  
Quid igitur? num ea gratia erat mihi semper in uita ma-  
nendum? C H A R O N. Solus ergo gloriaberis te gratis  
fuisse transuectum? M E N I P. Haud gratis ò præcla-  
re, siquidem & sentinam exhausti, & remum arripui, &  
uectorum omnium unus non ciulaui. C H A R O N. Ista  
nihil ad naulum, obolum reddas oportet, neque enim fas  
est secus fieri. M E N I P. Proinde tu me rursum in uitam  
reuehe. C H A R O N. Belle dicis, nimirum ut uerbera  
etiam ab Aeaco mihi lucrifaciam. M E N I P. Ergo mon-  
lestus ne sis. C H A R O N. Ostende quid habeas in pera.  
M E N I P. Lupinum si uelis, & Hecate coenam. C H A-  
R O N. Vnde nobis hunc canem adduxisti Mercuri? tum  
qualia garriebat inter nauigandum? uectores omnes irri-  
dens, ac dieterijs incessens, unusque cantillans, illis plo-  
rantibus. M E R C V R. An ignoras Charon quem uirum  
transuexeris: planè liberum, cuique nihil omnino curæ  
sit. Hic est Menippus. C H A R O N. Atqui si unquam  
posthac te recepero. M E N I P. Si receperis ò præclare:  
ne possis quidem iterum recipere.

Cratetis

## CRATETIS AC DIOGENIS

dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

CRATES.

**M**œrichum diuitem noueras? ne Diogenes? illum, inquam, supra modum diuitem, illum Corintho profectum, cui tot erant naues onustae mercibus, cuius consobrinus Aristeeas, quum ipse quoque diues esset, Homericum illud in ore solebat habere,

Aut me confice tu, aut ego tete.

DIOG. Cuius rei gratia sese captabant inuicem Crates?

CRAT. Hereditatis causa, quum essent aequales, uterque alterum captabant. Iamque testamenta publicauerant ambo, in quibus Mœrichus (si prior moreretur) Aristeam omnium rerum suarum dominum relinquebat: Mœrichum uicissim Aristeeas, si quidem ipse prior e uita decederet. Haec igitur quum essent in tabulis scripta, illi inter sese captabant, et alter alterum adulationibus obsequiisque superare contendebat. Porro diuini, haud scio utrum ex astris id quod futurum sit coniectantes, ac somnijs, quemadmodum Chaldaei faciunt: quin et Pythius ipse, nunc Aristeam uictorem fore pronuntiabat, nunc Mœrichum, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum propendebat. DIOG. Quid igitur tandem euenit? nam audire est operae precium Crates. CRAT. Eodem die mortui sunt ambo: ceterum hereditates ad Eunomium ac Thrasydem deuenerunt, quorum uterque cognatus illis erat: atqui de his nihil praedixerant diuini futurum, ut tale quippiam accideret. Etenim quum Sicyone Cirrham uersus nauigarent, modo in cursu, obliquo orto Iapyge, eversa naui perierunt. DIOG. Recte

y

factum:

factum : at nos quum essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neq; enim ego unquam optabam ut moreretur Antisthenes, quo nimirum baculus illius ad me rediret hærcdem (habebat autem egregie ualidum, quem ipse sibi parauerat oleaginum) neque tu Crates, opinor, desiderabas, ut me mortuo, in possessionum mearum successionem uenires, puta dolij ac peræ, in qua quidem lupini choenices inerant duæ. CRAT. Neque enim mihi quicquam istis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes : siquidem quæ ad rem pertinebant, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirum multo sunt potiora, multoq; splendidiora, quam uel Persarum imperium. DIOG. Quenam sunt ista quæ dicis? CRAT. Sapientiam, inquam, frugalitatem, ueritatem dicendi, uiuendiq; libertatem. DIOG. Per Iouem memini me in istiusmodi opum hereditatem Antistheni successisse, tibiq; eas longe etiam maiores reliquisse. CRAT. Verum reliqui mortales hoc possessionum genus aspernabatur, neq; quisquam nos ob spem potiunde hereditatis obsequijs captabat, sed ad aurum omnes intuebant oculos. DIOG. Nec iniuria: neque enim habebant quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperet: quippe rimosi iam, uitiatiq; delicijs, non aliter quam uasa earie putria. Quo fit, ut si quando quis in illos infundat uel sapientiam, uel libertatem, uel ueritatem, effluat illico, perstilletq; fundo quod immissum est continere non ualente. Cuiusmodi quiddam et Danai filiabus aiunt accidere, dum in dolum pertusum haustam aquam importat: at ijdem aurum dentibus et unguibus, omniq; ui seruabāt.

CRAT.

GRAT. Proinde nos hic quoque nostras possidebimus opes: illi simulatq; huc uenerint, obulum duntaxat secum ferent, ac ne hunc quidem ulterius quàm ad portitorem.

## NIREI AC THERSITAE

dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

NIREVS.

ECce deniq; uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma præstantior? MEN. Imò quinam sitis, prius arbitror indicandum, nam hoc opinor scito est opus. NIR. Nireus ac Thersites. MEN. Vter Nireus, uter Thersites? nondum enim uel hoc satis liquet. THER. Iam unum hoc uinco, quòd tibi sum similis, neque tantopere me præcellis, quàtopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omnium formosissimum appellans: quin ego fastigiato uertice, rarisq; et impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitror. Iam uero tempus est uti pronuncies Menippe, utrum altero formosiores existimes. NIR. Mirum ni me Aglaia Charopeq; prognatum.

- Qui uir pulcherrimus unus

Omnibus è Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. Atqui non item sub terram opinor pulcherrimus uenisti, quippe qui reliquis quidem osibus alijs appareas assimilis: porro caluaria hoc uno insigni à Thersite caluaria dignosci possit, quòd tua delicata est ac mollicula: quandoquidem isthuc habes effœminatum ac nequitiam uiro decorum. NIR. Attamen Homerum percontare, qua specie tum fuerim, quum inter Græcorum co-

*pias militarem.* M E N. Tu quidem somnia mihi narras: at ego ea specto quæ uideo, quæq; tibi adsunt in præsentia: ceterum ista norunt, qui id temporis uiuebant. N I R. Quid igitur tandem? annon ego formosior Menippe? M E N. Neq; tu, neq; quisquam alius formosus hoc loco: siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes. T H E R. Mibi quidem uel hoc fat est.

## D I O G E N I S A C M A V S O L I,

D. Erasmo Rot. interprete.

## D I O G E N E S.

**O** He tu Car, quare tandem insolens es, tibiq; places, ac dignum te credis, qui unus nobis omnibus antepo-  
nare? M A V. Primum regni nomine ò tu Sinopësis, quippe qui Carie imperauerim uniuerse, præterea Lydiæ quoq; gentibus aliquot: tum autem ex insulas nonnullas subegerim: Miletum usq; peruenerim, plerisque Ionie partibus uastatis. Ad hæc formosus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omnium maximum, in Halicarnasso monumentum erectum habeo, singulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet atq; equis pulcherrimo è saxo ad uiuam formam absolutissimo artificio expressis, adeo ut uel phanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atq; efferri? D I O G. Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem? M A V. Per Io-  
uem ob hæc inquam. D I O G. Atqui ò formose Mausole, neque uires iam illæ, neq; forma tibi igni adest. Adeo ut si  
quæ

quem arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haud-  
 quaquam dicere potis sit, quamobrem tua caluaria, meæ  
 sit antefrenda: siquidem utraq; pariter tum calua, tū nu-  
 da: utriq; dentes pariter ostendimus, pariter oculus orbatu-  
 sumus, pariter naribus sinis ac sursum hiantibus deforma-  
 ti. Ceterū sepulchrum ac saxa illa preciosa, Halicarnas-  
 seis forsitan iactare licebit, et hospitibus gloriæ causa ostē-  
 tare, tanquam qui magnificam quādam apud se structurā  
 habeant: uerum quid hinc commoditatis ad te redeat uir  
 egregie, ne quaquam uideo, nisi forsitan illud commodū uo-  
 cas, quod plus oneris atq; nos sustines, sub tam ingenti-  
 bus faxis pressus ac laborans. *MAV.* Itā ne nihil illa mihi  
 conducunt omnia? planeq; pares erūt Mausolus, ac Dio-  
 genes? *DIOG.* Imò haud pares, inquam, uir clarissime:  
 nam Mausolus discruciabitur, quoties earum rerum in-  
 mentem ueniet, quibus in uita florere consuevit: at Dio-  
 genes interim eum ridebit: Atque ille quidem de suo illo  
 monumento, quod est in Halicarnasso memorabit, ab uxo-  
 re Artemisia atq; sorore parato: contrā Diogenes. ne id  
 quidem suo de corpore nouit, nunquid habeat sepulchrū.  
 Neq; enim illi res ea curæ est: uerum apud uiros excellē-  
 tissimos sui memoriā famamq; reliquit, ut qui uitam per-  
 egerit uiro dignam, tuo monumento Carum abiectissi-  
 me celsiorem, ac tutiore in loco substructam.

*SIMYLI, AC POLYSTRATI DIA-*  
*logus, D. Erasmo Rot. interprete.*

*SIMYLVS.*

**V**Enisti tandem et tu Polystrate ad nos, quum annos  
 uixeris haud multo pauciores centum, opinor. *POL.*

Nonagintaocto Simyle. s i m. Sed quinam triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes? Nam ipse perij te ferme septuagenario. P O L Y S T R. Quam suauissimè profectò, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. s i m. Mirum uerò, siquidem tibi primum seni, deinde inualido, postremo etiam orbo quicquam poterat esse in uita suaue? P O L. Principio nihil erat quod non possem, præterea pueri formosi complures aderant, tum mulieres nitidissimæ, unguenta, uinum mirè fragrans, postremo mensæ uel Siculis illis lautiores. s i m. Noua narras, nam ego te planè sordidum, ac parcissimum esse sciebam. P O L. Atqui uir præclare, ex alienis arcis opes mihi subscatebant. Tum diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uentitabant, simulq; ex omni rerum genere quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabantur. s i m. Num me defuncto regnum gessisti? P O L Y S T. Minime, uerum amantes habebam innumeros. s i m. Non possum non ridere: tu ne amantes tantus natus tu quū esses, uixq; tibi dentes superessent quatuor? P O L. Habebam per Iouem equidè optimates ciuitatis: quumq; essem tum senex, tum caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiam, ac senio cæcutiens: postremo naribus mucosis, tamen cupidissimè mihi inferuebant, adeo ut is felix uideretur, quemcunque uel aspexissem modo. S I M Y L. Num tu quoque quemadmodum Phaon ille Venerem aliquam è Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit rursum ad iuuentam redire, ac denuo formosum atque amabilem fieri? P O L. Haud quaquam, quin magis quum talis essem, qualem dixi, tamen supra modum adamabar.

mabar. SIM. Aenigmata narras. POL. Atqui notissimus est hic amor, quum uulgo sit frequens, nempe erga senes orbos ac diuites. SIM. Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirum ab aurea illa Venere. POL. Veruntamen non parum multas commoditates ab amantibus tuli Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis. Porro saepius etiam quasi procax illis illudebam, excludens interdum nonnullos eorum: interim illi inter sese decertabant, et in ambiendis primis apud me partibus, alium alius antecire nitebatur. SIM. Sed age, de facultatibus tuis quid tandem statueras? POL. Palam quidem affirmabam, me unumquemque illorum relicturum heredem: idque illi qui crederent futurum, certatim se quisque obsequentio-rem, atque adulantio-rem praebebat. Ceterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram, reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. SIM. At postremae illae tabulae quem pronuntia- bant heredem: num est cognatis quae-  
piam? POL. Non per Iouem, imò nouitium quendam ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygem. SIM. Quot annos natum Polystrate? POL. Viginti ferme. SIM. Iam intelligo quibus obsequijs ille te demeruerit. POL. Attamen multo illis dignior qui scriberetur haeres, etiam si Barbarus erat, ac perditus, quae iam ipsi etiam optimates colunt captantque. Is igitur mihi extitit haeres, iamque inter patritios numeratur, subraso mento, Barbaroque cultu, ac lingua: quin eum Codro generosio-rem, Nireo formosio-rem, Ulyssae prudentio-rem esse praedicant. SIM. Non laboro, uel totius Graeciae sit imperator, si libet, modo ne illi potantur hereditate.

## V E N E R I S E T C V P I D I N I S

Dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

V E N V S.

**Q** Vid tandem in causa est Cupido, ut quum reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunum, Apollinem, Iunonem, me deniq; matrem, ab una Minerua temperes, utq; aduersus hanc nec ullum habeat incēdium tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tum & ipse arcu careas, neq; iaculari noris? **C V P.** Equidē hanc metuo mater: est enim formidabilis truculētoq; aspectu, ac ferocitate quadam supra modum uirili: proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens, expauescit me, moxq; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi è manibus excidant. **V E N.** Atqui Mars an nō erat hac formidabilior? & hunc tamē superatum exarmasti. **C V P.** Imō ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat: Verū Minerua semper adductis supercilijs obseruat: quin aliquādo temere ad illam a luolauī, facē propius admouens: at illa, si quidem ad me accesseris: inquit, per parentē Iouem, quouis modo te conficero, aut lancea te transfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo precipitem, aut ipsa te discerpam. Plurima item id genus cōminabatur: Ad hæc acribus obtuetur oculis, postremo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorū uice comatam, hanc nimirū magnopere formido: territat enim me, fugioq; quoties eam aspicio. **V E N.** Esto sanē, Mineruam metuis ut ais, atque huius gestamen Gorgona reformidas, idq; quum Iouis ipsius fulmen non formidaueris: ceterum Musæ quam ob causam abs te nō feriuntur

riuntur, atq; à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæc cristas  
 quatiunt, aut Gorgonas prætendunt? CVP. Has quidẽ  
 reuerſeor mater, ſunt enim uultu pudico ac reuerẽdo, præ-  
 terea ſemper aliquo tenentur ſtudio, ſemper cantionibus  
 animum intentum gerunt: quin ipſe etiam non raro illis  
 aſiſto, carminis ſuauidate delinitus. VEN. Eſto, nec has  
 adoriris propterea quodd ſint reuerende: at Dianam qua  
 tandem gratia non uulneras? CVP. Vt breuiter dicam,  
 hanc ne deprehendere quidem uſquam ſum potis, quippe  
 perpetuò per montes fugitantem: ad hæc alterius cuiusdã  
 ſui cupidinis illa tenetur cupidine. VEN. Cuius ò gna-  
 te? CVP. Nempe uenatu ceruorum, & hinnulorũ, quos  
 inſectatur ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorſum tota re-  
 rum huiusmodi ſtudio tenetur: tametſi fratrẽ eius, qui ni-  
 mirum arcu ualet, & ipſe, feritq; eminus. VEN. Teneo  
 gnate. cum ſepenumero ſagitta uulneraſti.

## MARTIS, AC MERCVRII

dialogus, D. Eraſmo Rot. interprete.

MARS.

**A**Vdiſtin? Mercuri cuiusmodi nobis minatus ſit Iu-  
 piter? quàm ſuperba, quàmq; dictu abſurda? Ego,  
 inquit, ſi uoluero, catenam ex æthere demittam, unde ſi  
 uos ſuſpenſi me ui detrahẽre conemini, luſeritis operam:  
 nunquam enim me deorſum trahetis. Contra ego uos ſi  
 uelim in altum attrahere, nõ uos modo, uerumetiam tum  
 terrã ipſam, tum mare pariter ſubuectum in ſublimẽ ſuſtu-  
 lero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq; audiſti. At ego,  
 ſi quidem cum uno quolibet ſingulatim conſeratur, ita  
 7 5 præſtan

præstantiorem eum esse, uiribusq; superiorem, haudquaquam negauerim: uerum unum tam multis pariter in tantum antecellere, ut eum ne pondere quidē uincere queamus, etiam si terram ac mare nobis adiunxerimus, id ne utiquam crediderim. MER. Bona uerba Mars. Neq; enim sat tutum est ista loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet. MARS. An uero credis apud quemlibet hæc dicturū me? imò apud te solum id audeo, quē linguae continentis esse sciebam. Sed, quod mihi maximè ridiculum uidebatur, tum quum hæc minitantem audirem, haud queam apud te reticere. Etenim memineram, quū non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eū seditione, machinarentur comprehensum illum in uincula conijcere, quātopere formidaret, atq; in omnē speciem sese uerterit, idq; cum tres dūtaxat essent dij. Quod ni Thetis misericordia commota, Briareum Centimanum illi auxilium accersiuisset, ipso pariter cū fulmine, ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam, iactantiamq;. MER. Tace, bona uerba: neq; enim tutum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

## MERCVRII ET MAIÆ

dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

## MERCVRIVS.

**E**ST uero mater deus quisquam in cœlo me inferior?  
 MAIÆ. Caue ne quid istiusmodi dixeris Mercuri.  
 MER. Quid non dicam? qui quidem tantum negotiorum solus sustineam, quibus delassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq;

tinque uerrendum coenaculum, ubi dii compotant. Tū ubi curiam in qua consultant undique strauero, ac singula ita ut oportet cōposuero, Ioui necessum est assistere, ac perferendis illius mandatis toto die sursum, ac deorsum cursum, insuper quum redeo, puluerulentus adhuc, Ambrosiam apponere cogor. Porro priusquam nouitius iste pollator aduenisset, ego nectār etiam ministrabā. Quodque est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoque temporis necesse habeo defunctorum animas ad Plutonē deducere, manumque gregi me ducem præbere, tum autem et tribunalibus assistere. Neque enim mihi sufficiebant scilicet diurna negotia dum uersor in palæstris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoque prouincia accedat, ut simul etiam umbrarum res disponam. Atqui Lede filij alternis inter ipsos uicibus apud superiores atque inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tū hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miseris prognati mulieribus, ociosi in conuiujs accumbunt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quin nunc quum recens Sidone à Cadmo filia reuersus essem: nam ad hanc me legarat, uisum quid ageret puella: priusquam respirassem, et adhuc anhelum de uia, rursum ad Argos emandauit uisum, quē cū Danaë ageretur. Rursum inde in Bœotiam profectus inquit, obiter Antiopam uisito: adeo ut planè iam pariturum me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij qui in terris duram seruiunt seruitutem.

MAIA. Missa fac ista gnate: decet enim per omnia morem gere

rem gerere patri, quum sis iuuenis: at nunc quò iussus es, Argos contende, deinde in Bœotiam, ne si cessaris, fuerisq; lētior, plagas etiā auferas: nā iracūdi sunt qui amāt.

# VENERIS ET CVPIDINIS

Dialogus, D. Eras. Rot. interprete.

## V E N U S.

**C**Vpido gnate, uide quæ facis flagitia: Non iam de his loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq; uel inuicem aliq in alios faciunt: uerum de his ago, quæ apud superos quoq; designas, qui quidē Iouem ipsum cogis uarias accipere formas, in quodcūq; tibi pro tēpore uisum fuerit, eum uertens: tum Lunā è cœlo deuocas: quin et Solem aliquoties compellis lētum apud Clymenem cessare aurigandi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter ac tanquàm tutò facis. Verum tu quidem ò deorum omnium confidentissime, Rheā insuper ipsam iam anum, præterea deorum tam multorum parentē, eò perpulisti, ut pusionem adamet, atq; in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctisq; leonibus, adhibitis item Corybantibus, quippe qui et ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montem sursum, ac deorsum oberrat, ipsa quidem Attis amore eiulans. Cæterum Corybantum alius suum ipse penem ense defecat, alius demissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepat: breuiter, omnis undiquaque Ida tumultus atque insanie plena est: Proinde cuncta timeo: metuo ne tale quid accidat, quandoquidem te produ

produxi, malum ingēs, ut si quando resipiscat Rhea, uel potius si pergat insanire, Corybātibus imperet, ut te correptū discerpant, aut leonibus obijciant. Hic me sollicitat metus, quod uideam tibi periculum imminere. C V P. Ocioſo animo eſto mater, ſiquidē leonibus etiam ipſis iam familiaris ſum factus, ita ut ſæpenumero conſenſis eorum tergis, prehensaq; iuba, equitis ritu inſidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum ori inſertam receptant lambūtq; deinde mihi reddūt inno-  
cua. Porro Rheæ ipſi quando tandē uacauerit, ut me ulciſcatur, quum in Atte ſit tota? Poſtremò quid ego pecco, quū res pulchras ut ſunt, offero ac demōſtro? uos ne appetite res pulchras: quare his de rebus ne in me crimē cōſerte. Num uis ipſa tu mater, uti neq; tu poſthac Martem ames, neque ille te? V E N. Vt es peruiſcax, ex nulla in re nō ſuperas: attamē horum quæ dixi, aliquādo memineris.

DORIDIS. ET GALATEAE DIA-  
logus, D. Erasmo Roterod. interprete.

DORIS.

**F**ormoſum amantem Galatea, nempe Siculum iſtum paſtorem aiunt amore tui deperire. G A L A. Ne ride Doris: etenim qualis qualis eſt, Neptuno patre pro-  
gnatus eſt. D O R. Quid tum poſtea, ſi uel Ioue ipſo ſit progenitus, quum uſqueadeo agreſtis, atque hiſpidus ap-  
pareat, quodq; eſt omnium deſormiſſimum, unoculus? An uero credis genus illi quicquam proſuturum ad formam? G A L. Ne iſthuc quidem ipſum, quod hiſpidus eſt, atq; agreſtis, ut tu uocas, illum deformat, quin uirile magis eſt.  
Porro

Porro oculus media in fronte decet etiam, quo quidem nihilo segnius cernit, quàm si duo forent. D O R I S. Videris Galatea non amantem habere Polyphemum, sed illum potius adamare, sic cum prædicas. GALAT. Equidem haud adamo, sed tamen insignem istam uestram insultandi opprobrandiq; petulantiam ferre non queo. Ac mihi nimirum inuidencia quadam isthuc facere uideamini, propterea quòd ille quum forte aliquando gregem pasceret suum, nosq; è littorali specula in littore ludentes cerneret in prominentibus Aetnae pedibus, quà uide licet inter montem, et mare litus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit quidem: at ego omnium una uisa sim formosissima, eoq; in unam me coniecerit oculum. Eares uos male habet: nam argumentum est, me forma præstantiorem esse ac digniorem, quæ amer: uos contra fastiditas esse. D O R. An istud tibi putas inuidendum uideri, si primum pastori, deinde lusco formosa uisa sis? quamquam quid aliud ille potuit in te probare, præter candorem? Is illi placet opinor, quòd caseo et lacti assueuerit: proinde quicquid his sit simile, id protinus pulchrum iudicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquam, si quando tranquilla steterit despectans, temetipsam contemplare, uidebis aliud nihil nisi perpetuum candorem: uerum is quidem non probatur, nisi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit. G A L. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantem, quum interim è uobis nulla sit, quam uel pastor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: ceterum Polyphemus (ut alia ne dicam) etiam canendi peritus est. D O R.

Tace

Tace ò Galatea, audiuius illum canentem, quum nuper pruriret in te: sed ò sancta Venus, asinum rudere dixisses: nam lyra corpus simillimum erat ceruino capiti ossibus renudato: tum cornua perinde quasi cubiti prominebant, ijs iunctis, inductisq; fidibus, quas ne collope quidem circuntorquebat, agreste quiddam, & absonum cantillabat, quum aliud interim ipse uoce caneret, aliud lyra succineret, ita ut temperare nobis nequiuimus, quin rideremus amatoriam illam cantionem. Nam Echo ne respondere quidem illi uoluit balanti, quum sit adeo garrula: imò puduisset, si uisa fuisset stridulum illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hæc gestabat in ulnis anasius. iste delicias suas, urfi catulum: pilis hirtum, ipsi non dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? GAL. Quin tu igitur Dori, tuum ipsius amicum nobis commonstra, qui meo sit formosior, quicq; doctius ac melius uel uoce canat, uel cithara? DOR. Mihi quidē nullus est amator, neque me hoc nomine iacto, quasi sim uehementer amabilis, ueruntamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphemus nempe totus hircū olens, tum crudis uiuitans carnibus, & hospites, si qui appulerint, deuorās, tibi habeas, eumq; tu mutuum ames.

## DIOGENIS, ET ALEXANDRI

dialogus, D. Erasmo Rot. interprete.

DIOGENES.

**Q**uid hoc rei Alexāder? Ita ne defunctus es tu, quodque perinde, atque nos omnes? ALEX. Vides nimirum Diogenes: tametsi mirandum non est, si homo cum

cum fuerim, defunctus sim. D I O G. Num ergo Iupiter ille Hammon mentiebatur, quum te suum filium esse diceret, an uero tu Philippo patre prognatus eras? A L E X. Haud dubie Philippo; neq; enim obijsssem, si Hammone parente fuisssem progenitus. D I O G. Atqui de Olympiade etiam consimilia quædam ferebantur, puta draconem quædam cum ea fuisse congressum, uisumq; in cubiculo, ex eo grauidâ peperisse te: porro Philippum errare falliq; qui se tuum patrem esse crederet. A L E X. Inaudierâ quidem & ipse ista quæadmodum tu, at nunc uideo neq; matrem, neq; Hammonios illos uates sani quicquam, aut ueri dixisse. D I O G. Attamen istud illorum mendacium Alexander ad res gerendas haudquaquam tibi fuit inutile, propterea quod uulgus te uerebatur metuebatq; quum deum esse crederet. Sed dic mihi, cuinam tam ingens illud imperium moriens reliquisti? A L E X. Id equidẽ ignoro. Diogenes: celerius enim è uita submouebat, quam ut esset ocium de illo quicquam statuendi, præter id unum, quod moriens Perdiccæ anulum tradidi. Sed age, quid rides Diogenes? D I O G. Quid ni rideam? an non meministi quid Græci fecerint, quum nuper tibi arrepto imperio adularentur, principemq; , ac ducem aduersus Barbaros deligerent? nonnulli uero in duodecim deorum numerum referrent, ac phana constituerent: denique sacra facerent tanquam Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te sepelierunt Macedones? A L E X. Etiamdum in Babylone iaceo tertium iam diem: porro Ptolemæus ille satelles meus, si quando detur ocium ab his rerum tumultibus qui nunc instant, pollicetur in Aegyptum deportaturum me, atque inibi sepulturum,

*sepulchrum, quo uidelicet unus fiam ex dijs Aegyptijs.*

**DIOG.** Non possum non ridere Alexander, qui quidem te uideam etiam apud inferos desipientē, sperātemq; fore, ut aliquādo uel Anubis fias, uel Osiris. Quin tu spes istas omittis o diuinissime, neq; enim fas est reuerti quenquam, qui semel paludem transmiserit, atq; intra specus hiatum descenderit, propterea quod neq; indiligens est Aeacus, neq; contemnendus Cerberus. Verum illud abs te discere peruelim, quo feras animo quoties in mentem redit, quāta felicitate apud superos relictā huc sis profectus, puta corporis custodibus, satellitibus, ducibus, tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabāt: praeterea Babylone, Baetris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conspicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circumamictus esses: nunquid haec te discruciant, quoties recursant animo? Quid lacrymas stulte? an non id te sapiēs ille docuit Aristoteles, ne res eas quae à fortuna profisciscantur, stabiles ac firmas existimares? **ALEX.** Sapiens ille, quum sit assentatorum omnium perditissimus? Sine me solum Aristotelis facta scire, quā multa à me petierit, quae mihi scripserit: deinde quemadmodum abusus sit mea illa ambitione, qua cupiebā eruditione ceteris praestare, quū mihi palparetur interim, ac praedicaret me, nunc ob formā, tanquam ex ipsa summi boni pars quaedam esset, nunc ob res gestas, atq; opes: nam has quoq; in bonorum numero collocandas esse censebat, ne sibi uitio uerteretur quod eas acciperet. Planē prestigiosus uir ille quidem erat, ac fraudulētus o Diogenes: quanquā illud fructus scilicet ex illius

x sapien

sapiētia fero, quòd nūc perinde quasi summis de bonis ex-  
 crucior, ob ista quæ tu paulo antè cōmemorasti. **DIOG.**  
 At scin' quid facies? ostēdam tibi molestiæ istius remediū.  
 Quandoquidem in his locis ueratrum non prouenit, fac  
 ut Lethæi fluminis aquam auidis faucibus attrahens bi-  
 bas, iterūq; ac sæpius bibas: atq; eo pacto desines de bonis  
 Aristotelicis discruciarī. Verū enim Cletum etiam illum,  
 et Calisthenem uideo, cumq; his alios complureis raptim  
 huc sese ferentes, quo te discerpāt, poenasq; sumant ob ea  
 quæ quondam in illos commisisti. Quare fac in alteram  
 hanc ripam te conferas, et crebrius (ut dixi) bibas.

**MENIPPI, ET CHIRONIS DIA-  
 logus, D. Erasmo Roterod. interprete.**

**MENIPPVS.**

**E**quidem inaudiui Chiron, te deus quum esses, tamen  
 optasse mortem. **CHIR.** Vera nimirum sunt ista quæ  
 audisti Menippe, planeq; mortuus sum sicuti uides, quū  
 mihi licuerit immortalem esse. **MENIP.** At quænam te  
 mortis cupido tenebat, rei uidelicet, quam uulgus homi-  
 num horreat? **CHIR.** Dicam apud te, uirum neutiquam  
 stultum, atq; imperitum: iam mihi desierat esse iucūdum,  
 immortalitate frui. **MENIP.** Quid? an iniucūdum erat  
 te uiuere, lucemq; tueri? **CHIR.** Erat inquā Menippe:  
 nam quod iucundū uocant, id ego neutiquā simplex, sed  
 uarium quiddam esse arbitror. Verum quum ego semper  
 uiuere, atq; iisdem perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo,  
 tum horæ eadem recurrerēt, reliqua item omnia quæcūq;  
 contingunt in uita, reciproco quodam orbe redirent, atq;  
 alijs

alijs alia per uices succederent, satietas uidelicet eorum me cepit. Neq; enim in eo uoluptas est sita, si perpetuo fruāris ijsdē, sed omnino in permutādo posita est. MEN. Probe loqueris Chiron: ceterū hęc quę apud inferos agitur uita, quinā tibi procedit, posteaquam ad hęc tanquam ad potiozem te contulisti? CHIR. Haud insuauiter Menippe: siquidem æqualitas ipsa quiddam habet admodum popolare. Nihil autē interest, utrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neq; sitiendū est nobis quemadmodū apud superos, neq; esuriendū, sed eiusmodi rerū omnium egētia uacamus. MEN. Vide Chirō ne temet ipse inuoluas, ne ue eodē tibi recidat oratio. CHIR. Quamobrem isthuc ais? MENIP. Nēpe si illud tibi fastidio fuit, quod in uita semper iysdē similibusq; rebus utendū erat, quum hic itidem similia sint omnia, eundē ad modum pariet fastidium. At de integro tibi querenda erit uite cōmutatio, atq; hinc quopiā aliam in uitam demigrandū, id quod arbitror fieri nō posse. CHIR. Quid igitur faciendū Menippe? MEN. Illud nimirū, uti sapiens quum sis, quemadmodum opinor, et uulgo prædicant, præsentibus rebus sis contentus, boniq; consulas quod adest, neq; quicquam in his esse putes quod ferri non queat.

## MENIPPI ET CERBERI DIA-

logus, D. Erasmo Roterod. interprete.

MENIPPVS.

**H**Eus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quedam intercedit, quum et ipse sim canis: dic mihi per Stygiam paludem, quomodo sese habebat

2 2 Socrates,

Socrates , quum huc accederet ? Verisimile est autem te, deus quum sis , non latrare modo , uerumetiam humano more loqui , si quando uelis. C E R. Quum procul adhuc abesset Menippe, uisus est constanti, atque interrito adire uultu , perinde quasi mortem nihil omnino formidaret , tanquam hoc ipsum uellet ijs , qui procul à specus ingressu stabant, ostendere : uerum simulatq; despexit in biatum, uiditq; profundum, atque atrum antri recessum, simulq; ego cunctantem etiam illum aconito mordens pede correptum detraherem , infantium ritu eiulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; nō faciebat , in omnem speciem sese conuertens. M E N. Num igitur fucate sapiens erat ille , neq; uere mortem contemnebat ? C E R. Haud uere ; ceterum ubi uidit id esse necesse , audaciam quandam præ se ferebat, quasi uero uolens id esset passurus , quod alioqui uolenti nolenti tamen omnino fuerat ferendum , uidelicet quo spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum de uiris istiusmodi uere possum dicere , ad fauces usque specus intrepidi sunt ac fortes: porro intus quum sunt , nihil mollius neque fractius. M E N. Ceterum ego quonam animo tibi uisus sum subiisse specum ? C E R. Vnus mortalium Menippe sic mihi uisus es subire , ut tuo dignum erat genere, et prior te Diogenes, propterea quod neutiquā adacti subieritis , aut intrusi : uerum tum ultronci, tum ridentes, atque omnibus plorare renuntiantes.

# PRÆFATIO, SEV HERCVLES GALLICVS

Luciani, D. Erasmo Rot. interprete.



HERCVLEM Galli lingua gentis uer-  
nacula Ogmium uocant. Porro deum ipsum  
noua quadam atque inusitata figura depin-  
gunt: decrepitus est apud illos, recaluaster,  
reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planè canis, cute rugo-  
sa, et in aterrimū exusta colorē, cuiusmodi sunt nautæ isti  
senes. Charontē potius aut Iapetum quempiā ex his qui  
apud inferos uersantur, diceres. In summa, quiduis potius  
quàm Herculē esse conijceres ex imagine. Atque tali spe-  
cie quum sit, tamen Hercules ornatum gerit, ut qui tum  
leonis exuium indutus sit, tum clauā dextera teneat, tum  
pharetrā humeris aptatam portet, tum arcū tensum laeva  
prætendat: deniq; modis omnibus Hercules est. Hæc equi-  
dem arbitrabar in Græcanicorum deorū cōtumeliā per-  
perā facere Gallos, quum eum eiusmodi fingerēt effigie,  
quo nimirū illū talibus picturis ulciscerētur, quòd olim in  
regionē ipsorū incurfasset, prædas agens id temporis, quū  
Geryonis armēta uestigans, Occidentaliū gentiū plerasq;  
regiones peruasteret. At nondum etiam dixi id quod  
erat in imagine maxime nouum atque mirandum: siqui-  
dem Hercules ille senex, ingentem admodum hominum  
multitudinem trahit, omnibus ab aure reuinctis: porro  
uincula catenule tenues auro electro ue confectæ, pul-  
cherrimis istis monilibus adsimiles. Atqui quum uinculis  
usqueadeo fragilibus ducantur, tamen neque de fugiendo  
ꝛ 3 cogitant,

cogitant, quum alioqui cōmode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinātes: uerū alacres ac lati sequuntur, ducentē admirantes, ultro festinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere iudētes, perinde quasi grauitur laturi, si soluērentur uinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi uidebatur omnium absurdiſsimū: etenim quum non inueniret pictor unde catenularū summās ansas neceret, uidelicet dextera iam clauam, laeua arcum tenēte, summā Dei linguā perterebrauit, atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit. Ipse nimirū ad eos qui ducebātur, uultum, et oculos cōuertebat, arriidēs. Hec ego quum diutius aſſiſtens eſſem cōtemplatus, admirās, hēſitans, indignās: Gal-  
lus quiſpiam, qui propius aſtabat, noſtratum literarū nō indoctus, id quod declarauit, quum Græcanicam linguam absolute ſonaret, philoſophus opinor ex eo genere philoſophorum, quod apud illos eſſe fertur: Ego tibi hoſpes, inquit, picturæ iſtius ænigma explicabo: nam uidere uehementer ad eam attonitus ac ſtupeſcactus. Orationē nos Galli nequaquā arbitramur eſſe Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerum Herculi illā tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robuſtior extiterit: nam quod ſenex fingitur, nihil eſt quod mirere. Siquidem una ſcandua conſueuit in ſenectā demum abſolutum uigorem oſtendere, ſi modo uerum ueſtri dicunt poëta,

Obduci iuuenum denſa caligine pectus:

Contra ſenectam poſſe quiddam dicere,

Rudi iuuenta melius ac præclarius.

Hinc uidelicet apud uos & Neſtoris lingua melle profluuit

fluit, & Troianorum concionatores lirioeffam edunt, uidelicet floridam quandam uocem: nam liria si satis commemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quam ipse est sermo, ne id quidē debes admirari, qui quidem non ignores linguae cum auribus esse cognationem. Neque uero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea pertusa est: nam memini, inquit, & Iambicos quosdam uersiculos ē comœdijs apud uos dicere,

Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodem hanc in summa habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione facundiaq; confecisse putemus, utpote uirum sapientē, ac persuadendo pleraq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirū rationes sunt acutae, missiles, citae, atq; animam sauciantes: unde pennigera dicta uos quoq; nominatis. Haftenus Gallus. Ac mihi quidem quum huc me cōferens mecum inter eundum perpenderem, num decorū iam esset, ut tam grandis natu, quiq; iam pridē ab his doctrinae certaminibus memet abdicasse, rursus me tā multorū iudiciū calculis exponerē iudicandū, in tempore subiit animū meum eius picturae recordatio: nam antehac uerebar, ne cui uestrū uiderer hac admodū pueriliter agere, quasiq; praeter etatem iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus illud mihi impingeret dicens,

Aetas iam perijt tua: Tum illud:

Ac te corripit cariōsa senectū, minister

Inualidusq; tibi, & segnes, tardiūq; caballi:

Uidelicet eo scommate pedes meos notās. Verum quoties

senex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor ut  
 faciã, neq; me pudet hæc audere, quũ sim ipsi æqualis ima-  
 gini. Itaq; robur, celeritas, forma, & si qua sunt alia cor-  
 poris bona, ualeant, cumq; his tuus ò Teicuates, Cupido,  
 ubi me mento subcano uiderit, auro rutilãtib; alis, si ui-  
 debitur, uel aquilas præteruolet: neq; laborabit Hippocli-  
 des, imò nunc uel maxime tempestiuũ fuerit, faciũdia repu-  
 bescere, florere, uigere, & quã licet plurimos ab auri-  
 bus ducere, ac sæpius arcu ferire: quãdoquidẽ periculũ nõ  
 est, nequãdo quis præter spem pharetrã inanem reperi-  
 at. Vides quibus modis ætatem meam, meamq; senectutẽ ipse  
 cõsoler animemq;, adeo ut nõ sim ueritus nauim iam olim  
 in terrã subductã denuo reuellere, satisq; instructã armis,  
 mediũ in pelagus demittere. Contingant autem à uobis ò  
 dij, afflatus secundi, quãdo nunc uel maxime, præsentẽ bo-  
 no atq; amico uento nobis est opus: quo si digni modo ui-  
 debimur, in nos quoq; dicat aliquis Homericum illud:

Quos profert senior pannis è uilibus armos.

## E V N V C H V S, S I V E

P A M P H I L V S L V C. D.

Erasmo Rot. interprete.



NDE nobis aduenis Luciane, seu quidnã  
 rei rides? Semper tu quidẽ & aliã consue-  
 uisti nobis hilaris ac festiuus occurrere, ue-  
 rum isthuc maius aliquid solito uidetur esse,  
 de quo rijum nec cõpescere queas. L V C. E' foro tibi ad-  
 sum ò Pamphile: porrò mox efficiam, ut tu quoq; mecum  
 rideas,

rideas, simulatq; audieris cuiusmodi litis adfuerim actioni, duobus philosophis inter sese cōtendētibz. P A M. Iam isthuc ipsum profecto ridiculum est quod ais, philosophos inuicē lites agitare. Nam etiam si quid magni fuisset negotij, inter ipsos modeste citraq; pugnā controuersia cōpositam oportuit. L V C. Quid ais? tranquille cōponant illi, qui quidem solida plaustra cōuitijs onusta, alter in alterū effuderint, uociferantes, miraq; peruicacia contendentes? P A M. Videlicet de disciplinis atq; opinionibz Luciane, ita ut assolēt, dissentiebāt, quod erāt diuersae factionis. L V C. Nequaquā, imò aliud quiddā erat hoc, de quo dissidebant: nam eiusdē sectae erant ambo, eiusdemq; scholae, et tamen orta inter eos lis erat. Porro iudices qui cognoscebāt, primates erant huius Reipub. natuq; maximī ac sapientissimī. Breuiter, apud quos pudeat aliquis etiā parum apte quippiā eloquutus, nedum ad tantam prouectus inuerecundiam. P A M. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quò uidelicet ipse etiam cognoscā, quae res tibi tantū risum concitarit? L V C. Scis Pamphile salariū, idq; neutiquā exiguū ab imperatore fuisse constitutū singulis philosophorum generibus: puta Stoicis, Platonis, Epicureis: cumq; his etiam Peripateticis: ita ut unicuique sectae praeuium esset aequale. Caterū demortuo ex his quopiam, alius aliquis in eius locū subrogāus est, qui sit optimatū calculis probatus. Porro praeuiū illud, neq; bubula pellis erat quaeuiam, quemadmodū ait poēta, nec porcellus: uerū singulos in annos decies mille nummū, quos accipiunt, uti doceāt inuentutē. P A M. Memini quidem ista. Quin aiunt nuper ex illis diem obiisse quempiam: alterum (ni

fallor) è Peripateticis. L V C. Hæc ipsa Pamphile Helena, propter quam illi inter sese singulari certamine cōflictabant. Et hætenus quidem nihil etiam ridendū erat in illis præter hoc, quòd quum philosophos esse se profiterentur, ac pecunias pro nihilo ducere: tamen earū gratia perinde atq; pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorum, pro monumētis progenitorū decertaret. P A M. At qui Peripateticorū istud est decretū: non admodū esse negligēdas pecunias: uerum eas in tertio quodā bonorū ordine esse ponēdas. L V C. Recte dicis: Nā ista quidē aiunt. Proinde bellū hoc ex maiorū iudicio, sentētiaq; illis extitit: uerum quæ postea cōsequuta sint, iam ausculta. Primū complures quidē alij in defuncti illius funebribus ludis decertabant: sed inter hos præcipue duo uiribus pares: puta Diocles ille senex: nosti quem dicā, cōtentiosum illum inquam: præterea Bagoas, qui quidem ea specie est, ut Eunuchus esse uideatur. Inter hos initio de doctrina, deq; pbilosophiæ decretis atq; opinionibus est decertatū: & uterq; sui specimen ac documentū dedit, quòd esset Aristotelicæ factionis, quodq; eius placita sequeretur ostēdit. At per Iouem in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit deniq;. Diocles desinens iam eruditionis suæ periculū ac specimen ostēdere, ad Bagoā descēdit, ac uitā illius in primis carpere est aggressus. Bagoas itidē huius uitā uicissim taxabat. P A M. Idq; merito Luciane. Si quidē eius rei magis erat habēda ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedisē, magis in hoc ut mihi uideatur, futurus erā occupatus: potiusq; spectasē, uter moribus esset præstātor, quā uter ad disputandū ac dicendū præptior: atq;

illi

illi potius quàm huic uictorià adiudicassẽ. L V C. Re-  
 ãte dicis: E quidẽ isti tuæ sententiæ meũ & ipse calculum  
 addo. Verũ ubi iam conuicijs, ubi maledictis essent satiati,  
 tandem Diocles illud aiebat nefas esse, uel conari aut pro-  
 ponere Bagoã, uti cum philosophiæ studio, cũq; pulcher-  
 rimus illius præmijs commerciũ haberet, qui quidẽ Eunuchus  
 esset. Imò hoc hominum genus, non solũ ab eiusmodi  
 cõtubernio secludi oportere, uerũ ab ipsis etiã sacris, ac  
 uasis puris, breuiter ab omnibus publicis cõtibus ejci:  
 ostendẽs inauspicatũ quoddã & occursum infaustũ specta-  
 culum fore, si quis mane domo egressus, uel uideat istius-  
 modi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis differebat,  
 affirmans Eunuchũ neq; uirũ esse, neq; mulierẽ, sed quidã  
 dam utrinq; cõpositũ, & cõflatũ, planeq; monstrũ ab ho-  
 minũ natura speciẽq; alienũ. P A M P. Nouã accusandi  
 rationẽ nobis narras Luciane. Iamq; & ipse ridere com-  
 pellor, crimen audiens tam inauditum. Sed alter ille quidẽ  
 Num obticebat? An uicissim & ipse quiddã ausus est ad  
 ista respõdere? L V C. Initio quidẽ pudore ac metu (nam  
 id est istis familiare) diutius obticebat, erubescẽs interim,  
 palamq; præ se frẽs id quod erat. Tandẽ autẽ tenuẽ quã-  
 dam ac muliebrẽ edens uocẽ, negabat equũ facere Dio-  
 clem, qui se quod Eunuchus esset, ob id à philosophia se-  
 cluderet, cum qua fœminis etiã esset cõmerciũ. Allegabã-  
 tur Aspasia, Diotima, Thargelia, quæ causam illius ad-  
 iuuabãt. Præterea Academicus qdã Eunuchus natiõe Gal-  
 lus, qui paulo ante nostrã ætatem maximi nominis apud  
 Græcos floruisse. Porro Diocles etiã illũ ipsum si quidẽ  
 extaret, ac simili negotio sese misceret, prohibiturum sese  
 respondit

respondit, nihil expauescētū opinione, quā apud vulgus obtinebat. Ad hęc quū ipse quedā dictēria in illum iaciebat, tum referebat in eum, quę à Stoicis maximeq; Cynicis dicta ad risum cōcitandū erāt idonea, de corpore mutilo atq; imperfecto. Hac in re iudiciū cognitio uersabatur. Deniq; totius causę iam illud caput esse cōcepit: Num Eunuchus idoneus esset censendus, qui ad philosophiā admitteretur, quicq; iuuenibus præfici postularēt, quū alter interim formā etiā, ac corporis integritatē, in philosopho requirendā esse diceret. Maxime uerò uti barbā altam ac promissam gerat, quo uidelicet ijs, qui discēdi cupidi aduenirēt, uir grauis appareat, et is cui fides haberi debeat, neq; indignus uideatur decē illis drachmarū milibus, quę forent ab imperatore capiēda. Ceterū Eunuchorū conditionē etiā quā Spadonū esse uiliore. Nā illos aliquando uirile quiddā expertos fuisse, at hunc ab ipso statim ortu fuisse exectū, planeq; animal esse quoddā uariū atq; anceps, non aliter quā cornices, quę neq; inter columbas, neq; inter coruos numerari queāt. Alter cōtrā responderet eo iudicio nō de corporis agi figura, uerum de animi uirtute, proinde mētis qualitātē expēdi oportere, deq; dogmatū cognitione querendum esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, qui quidē Ermeā Eunuchū Atarne oriundum tyrannū supra modum sit admiratus, adeo, ut illi perinde atq; Dijs sacra fecerit. Ausus est et illud addere Bagoas, multo magis idoneū esse eunuchū, cui adolescētes erudiēdi credātur, quòd ab hoc nulla in illos calūnia possit hærere, neq; Socraticū illud crimē in hūc cōpetat, quòd adolefcentulos corrumpat. Deinde quę ille potissimū in mētum

tum imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidē uidebatur, reiecit. Etenim si ē barba prolixitate, inquit, philosophos aestimare cōuenit, nimirū hircus ante omneis primas tenebit. Hic tertius quidā assisēs (nomen hominis filebitur) atqui iudices, inquit, hic malis laeuius, ac foemi nea uoce, reliquoq; corporis habitu eunuchō adsimilis, si quis uestes detrahat, egregie uir esse uidebitur. Alioq mētiūtur qui ferūt eum aliquādo in adulterio deprehensum, mēbra in mēbris, ut legū tabulæ loquūtur, habentē: atq; id quidē tēporis ad Eunuchū cōfugisse, eaq; reperta latebra absolutū fuisse, quum iudicibus crimē persuaderi nō posset, ut q ē specie hominē iudicaret Eunuchū. At nūc mihi palinodiā canturus uidetur, idq; propter ostentatū præmīum. Hæc quum diceretur, omnibus, ut par erat, risus est obortus. Porro Bagoas magis etiā perturbabatur, omnem in specie sese uarians, atq; in innumerabiles uersus colores, tum frigido sudore fluens: ac neq; decorū sibi existimabat adulterij crimē agnoscere, neq; rursum eam accusationē inutile ad præsens certamē arbitrabatur. P A M. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgarem uobis, uti cōiectandū est, uoluptatē præbuerunt. Verum quō tandē res euasit? Et quid super his pronūtiarunt iudices? L V C. Non erat cadē omnīū sentētia. Verū alijs quidem uisum est, uti nudato illo, quēadmodū in emptitijs seruis fieri cōsuevit, inspicerent, num in ijs quæ ad penē pertinent, philosophari posset. Alij uero sententiā dixere multo magis etiā hac ridiculam, nempe ut accersitis ē lūstro mulieribus aliquot, iuberēt illum cum illis cōgredi, ac uiri officio fungi, astante interim ē iudicibus quopiā, qui quidē

dem esset natus maximus, fideq; spectatissima, qui inspiceret, num philosophum præstaret. Hæc ubi omnium risu fuissent excepta, neque quisquam omnino adesset, cui nō doleret alius risu concussus, uisum est, ut integra causa in Italiam reijceretur. Et nunc alter, ut aiunt, ad eloquentiæ ostentationem semet exercet, atq; instruit, & accusationem quàm elaboratissimam meditatur, adulterij crimen aggrediens, id quod ipsi maxime aduersatur. Quod quidem & hic facit, iuxta malorum rhetorum morem, quum ex ipso crimine aduersarium inter uiros recenset. Contra Bagoas diuersa cura, quemadmodum audio, & assidue uirum agit, negotiumq; præ manibus habet. Postremo uicturum sese sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriorem esse equas incuntibus asinis. Id enim amice uisum est optimum philosophiæ documentum, atque una demonstratio, quæ refelli non queat. Proinde optarim, ut filius qui mihi est adhuc admodum adolescens, non animum & linguam, sed penem haberet ad philosophiam idoneum.

## LVCIANVS DE SACRIFICIIS, DES. ERASMO Roterodamo interprete.



**E**NI M VERO si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales faciunt in sacris, in festis diebus, in aduendis salutandis quæ dijs, tum quas res ab illis petant, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiunt, statuuntq;, equidem

equidem haud scio, sit ne quisquā animo curis ita cōfecto, usqueadeo mœsto, quin risurus sit, ubi perpenderit negotij tuum absurditatē, tum amentiam. At multo ante quā videre incipiat, opinor secum illud expendet: utrum pios istos appellari conueniat, an contrā dijs inimicos, atque infelices, ac Genios malos, qui quidem numen ipsum rem usqueadeo humilem atq; abiectam existimant esse, ut humanis egeat obsequijs, utq; adulatione capiatur ac gaudeat: rursum ut stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulq; Calydoniorum calamitates, totq; hominum cades, ad hæc et Meleagri interitum, hæc omnia à Diana autore profecta esse prædicant, quæ uidelicet grauiter ferret, quòd ab Oeneo non esset ad sacrificium adhibita. Vsqueadeo nimirū alte dolor hic animo illius infederat, quòd sacris epulis esset frustrata. Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in cœlo solitariam, reliquis dijs ad Oenei conuiuium profectis foras, miseris modis gerentem sese, ac miserabiliter ciulantem, quòd ab eiusmodi festo esset absutura. Contrā Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter illis gratiam referret pro humanitate, quam in initio poematis Homericum in ipsum exhibuerant, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, idq; quum reliquis etiam dijs comitatus ad conuiuium ueniret. Vsqueadeo nihil ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt: uerum sua bona uendunt mortalius, atque emere quidem ab illis licet omnia, puta bonam ualetudinem bucula, diuitias bobus quatuor, tum regnum bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Py-lum

lum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium trās-  
mittendi facultatem regia puella. Nam alius quidā, ne id  
temporis urbs caperetur, à Minerva mercatus est bobus  
duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse præterea  
quædam, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis  
redimi queant. Hæc igitur quum non ignoraret, opinor  
Chryses ille, utpote tū sacerdos, tum senex, diuinarumq;  
rerum egregie peritus, posteaquam re infecta redisset ab  
Agamemnone, tanquam qui pridem Apollini mutuum de-  
disset beneficiū, ita nunc imputat ac reposcit uicem, quin  
cōuitiatur etiam propemodū, nempe quum sic ait: E qui-  
dem Apollo egregie, templū tuum, quum id temporis ad-  
huc esset incoronatū, sæpenumero coronis ornaui, deinde  
tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorum, pariter  
atq; caprarum. At tu cōtrā, me negligis, quum huiusmodi  
patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominē bene de te me-  
ritum. Qua quidem oratione intantum ille pudefactus est,  
ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationem sese  
collocans, pestem in Græcorum copias iacularetur, ne mu-  
lis quidē & canibus intactis. Sed quoniā de Apollīne inci-  
dit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapiētes  
isti tradunt, non illa quidē, quoties quā infelicitè ama-  
rit, non Hyacinthi cadem, neq; Daphnes superbiā, uerum  
quemadmodum damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes  
interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è cœlo in  
terram demitteretur, humana iam sorte usurus, nostrisq;  
malis factus obnoxius. Præterea autem quemadmodum in  
Thessalia mercenariam operam suam locarit apud Ad-  
metum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atque  
apud

apud hunc quidem baud solus, uerum cum Neptuno, quā  
ambo propter egestatem lateres componerent, inq; con-  
struendis moenibus operam præstarent. Ac ne mercedem  
quidē solidam à Phryge illo tulcrunt, uerum debebat illis  
adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troia-  
ni nomismatis. Quid enim? An non hæc in deorum hono-  
rem fabulantur poëta? atq; his etiam multo diuiniora de  
Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rheâ, deniq; de  
uniuersa fermè Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint can-  
nentibus in exordio poëmatum, Musis, à quibus tandem  
uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quedam  
cantant. Quemadmodum Saturnus ut primum Cælum pa-  
trem suum exeuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos  
suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse et Argiuū illum Thy-  
stem. Deinde quemadmodum Iupiter furtim occultatus est  
à Rheâ, saxum pueri loco subiiciente, in Cretam sit ablen-  
gatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uideli-  
cet, ut Telephus à cernâ, Cyrus Persa, is qui prior regna-  
uit à cane narratur enutritus. Postea quemadmodū expul-  
so patre, atq; in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio.  
Duxerunt autem uxores complureis quidem alias: sed po-  
stremo loco Iunonem germanam, idq; iuxta Persarum et  
Assyriorum institutum. Tum autem quòd esset in amores  
propensus, atque in Venerem effusus, facile cælum liberis  
expleuerit. Quorum alios ex suæ sortis deabus creauit: al-  
ios contra nothos, ex mortali terrestriq; genere sustule-  
rit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in  
taurum, nūc in cygnum, aut aquilā uerteretur, ac in sum-  
ma plures sibi formas assumeret, quā uel Proteus ipse.

Porro Mineram è suo ipsius capite progenuit, hanc plane sub ipso cerebro complexam. Nam Bacchum imperfectum adhuc (ut aiunt) è matre etiamnum conflagrante surreptum in suum femur illatum defodit. Deinde urgente partu, exegit. Nec his dissimilia de Iunone etiam canunt. Nempe hanc citra uirilem congressum, sabuenteaneo conceptu gravidam puerum edidisse Vulcanam: atq; cum quidem non admodum fortunatum, uerum excussorem, ac fabrum ararium: quiq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uersetur, ac scintillis oppletum, quippe cuius ars in fornacibus exercetur. Tum autem ne pedibus quidem integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceptus datus esset è cælo. Quod ni Lemni pro sua bonitate eam, dum adhuc ferretur in aëre, suscepissent, perierat nobis Vulcanus: non aliter quam Astyanax è turri deiectus. Quanquam quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Ceterum de Prometheus, cui nō cognitum est, quàm atrocitas sit passus, propterea quòd supra modum humana gentis amans fuerit? Siquidem hunc Iuppiter in Scythiam deportatum, super Caucasum montem cruci suffixit: adhibuit illi aquila, quæ iecur illius assidue circumroderet. Hic itaq; poen. pedit. Porro Rheæ (nam sunt hæc quoq; simul referenda) an nō indecore, atq; indigne facit? Iam anus quum sit, et ætate exacta, ipsq; rebus intempestiua: deinde tam multorum mater deorum, dum pueros adhuc adamat, eosq; zelotypia prosequitur: dumq; Atten ipsum leonibus secum circumuehat, præsertim quum iam utilis esse non queat? Itaq; quoniam posthac uitio uertat aliquis, uel Veneri quòd adulteretur, uel Diane quòd ad Endymionem frequenter medio è cursu

è cursu diuertēs descendat? Sed age missas faciamus has fabulas: atq; ipsum cœlum conscendamus, poëtico illo more subuolantes: ea nimirum uia, quam unam pariter cum Homero Hesiodus cōmonstrat, contemplaturi, quem in modū singula apud illos sint ordinata. Ac primum quidem quòd forinsecus sit ferreum: uel ab Homero, qui id ante nostram ætatem dixit, audiuius. Quod si superas, ac sublato paulum capite sursum aspexeris, ac planè in ipsum quasi dorsum peruenieris, ibi simul & lumē apparet candidius, & serenior sol; & astra fulgentiora, nihilq; usquam oculis occurrit nisi clarus dies, ac solum undiq; aureum. Caterū introgredienti, primo loco mansitant Horæ: quippe potas seruant. Post eas Iris ac Mercurius: utpote ministri Iouis et internuncij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigeno referta artificio. Postea deorum ædes, ac Iouis ipsius regia: quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrimè fabricatus sit. At uerò dij iuxta Iouem asidentes (conuenit enim opinor, ut in supernis illis sedibus magno strepitu, fāstuq; uiuatur) in terram despicunt: & quoquo uersum intento capite, circumspectant, sicunde subuolātem ignem uideāt, aut nidorem in aëre surgentem, circaq; fumum rotantem sese. Quòd si quis fortè sacrum faciat, epulantur omnes fumo inhiantes, ac muscarum in morem sanguinem exugentes circum aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant, nectare atq; ambrosia uictitant. Nam olim homines, etiā ab illis in conuiuium sunt adhibiti, unaq; cum eis poterunt: nempe Ixion ac Tantalus: uerum illi quoniam uim & raptum pararent, essentq; futiles & garruli: ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porro reliquo mortalium

generi cœlum iam inaccessum est, atque occultum. Et in hunc quidem modum uiuitur à dijs. Proinde uidelicet et iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quædam, atq; istis consentanea moluntur. Nam primum lucos illis attribuerunt, tum et montes dicarunt, præterea aues consecrarunt: deinde suam cuique arborem assignarunt. His factis per regiones illos distributos colunt, eos quo uelut in ciuitatem suam recepitant. Nempe Apollinem Delphi Delijq; Mineruam Athenienses: quæ quidē Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei Reipub. familiarem esse testatur. Argiui Iunonem: Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autem Cretenses Iouem affirmant, nō modo uixisse apud sese, nutritumq; fuisse: uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouem tonare, pluere, reliquaq; omnia peragere. Et illud nos latuit, eum iam olim fuisse defunctum, et apud Cretenses sepultum. Deinde uerò phanis in honorem illorum erectis, ne testis uidelicet, aut penatibus careant, formas illorum exprimunt, adhibito ad id uel Praxitele, uel Polycleto, uel Phidias. At hi quidem artifices, haud scio ubinam uisam, eorum effigiem representant. Ac Iouem quidem barbaturum fingunt, Apollinem uerò semper puerum. Mercurium iam pubescentem, primamq; ducentem lanuginem, Neptunum nigro capillitio: caesus oculis Mineruam. Attamen qui templa ingrediuntur, non iam arbitrantur sese uidere, uel ebur ab Iudis aduectum, uel è Thraci uenis effossum aurum, uerum ipsum Saturni Rheaq; filium à Phidia in terram hospitum adductum, iussuq; Pisanorum in solitudine

line custodem ac speculatorem assistere: idq; hoc contentum premio, boniq; consulente, si intra quinque perpetuos annos dum olympia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerunt: boue aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulam offerat. At si quis pauper: is ita Deo litat, ut dexteram duntaxat suam ipsius exosculetur. Iam uero quum immolat (nam ad illos redeo) primum sertis coronant pecudem, multoq; ante explorant, tium legitima sit et sacris idonea: ne quid forte macient ex his, quae religio repudiat: deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddam emugientem, beneq; sicuti licet coniungere, ominatam: denique uoce iam leuiore ad sacri tibus respondentem. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, quum ista spectat? Quin et in frontispicio posita scriptura denunciat, ne quis intra pura uasa consistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacrificus ipse sanguine foedatus, neque aliter quam Cyclops ille pecudem incidit, intestina educit, cor reuellit, cruorem arae circumfundit. Et quid tandem non obiens, peragensq; quod ad pietatem, sacrorumq; ritum pertineat? Post omnia deum incenso igni: capram ipsam pariter cum pelle deportatam imponit: ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atque diuinus sursum fertur, atque in ipsum usque coelum subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythae reliquis omnibus hostijs omis, ut quas uiles atq; humiles existiment, ipsos homines maciant Dianae, atque eo ritu Deam placant. Verum haec fortassis modesta ui-

deantur: cumq; his ea quæ faciunt Aſſyrii, quæ Phryges, quæ Lydi. Verum ſi in Aegyptum proficiſcaris: ibi deum, ibi uidebis permulta religioſa, planeq; cælo digna. Puta Iouem arietino uultu, Mercurium illum optimum facie canina: Panem uerò totum hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, alium etiam Simiam. Quod ſi his quoque de rebus

Quo planè pernoſſe queas, didiciſſe libebit, complureis ſophiſtas audies: tum ſcribas, ac prophetas, mento raſo, qui tibi narrent (ſed prius, ut dici ſolet, ſores occlude prophane) quemadmodum uidelicet quondam ea ſeditione territi, quam mouerant hoſtes atque gigantes, in Aegyptum deuenerint: ut illic in poſterum tuti ab hoſtibus latitarent. Et ob eam cauſam alius hircum induerit, alius arietem, nimirum præ formidine, alius ſeram, alius auem. Atque hinc eſſe, ut dii nunc etiam eas obtineant formas, quas id temporis aſſumpſerant. Nam hæc diligenter mandata literis, idq; ante annos plus decies mille in adytis illorum reſpoſita ſeruantur. Porro ſacrorum peragendorum idem ſermè apud illos ritus, niſi quod hoſtiam luſtu proſequuntur: iamq; mactatæ circumfuſi membra laniant. Sunt qui ſepeliant duntaxat, poſtea quàm occiderint. Nam Apis ille, qui quidem deus apud illos eſt maximus, ſi quando moriatur, quis uſque adeo magni faciat caſaricem ſuam, qui non eam detondeat, ac nudo capite luſtum præſe ſerat: etiam ſi uel purpuream Niſi comam habuerit? Eſt autem hic Apis deus ex armento iam antea ſuffragijs deſignatus: utpote multo formoſior ac uenerabilior reliquis illis priuatis & gregarijs bubus. Hæc igitur quum ſic habeant

beant, & tamen à uulgo uera, seriaq; credantur: mihi quidem postulare uidentur, non qui reprehendat, sed uel Heraclitum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

ERASMVSVS ROTERODAM

mus Ioanni Eutychio suo s. d.

**Q**uoniam hic Luciani Dialogus Eutychi doctissime, plurimum habeat artis, ob decorum mire seruatum in personis tam multis, tamq; diuersis: tamen aliquot repperi, qui dicerent esse premendum, quòd liberius ac uelut *ἡ ἀπάγῃς* philosophorum omne genus laceret. At mihi uidetur iustius esse stomachandum in huius seculi mores, quo uidemus philosophorum ac theologorum scholis multo puerilius etiam inter se disidere: nec minus atrociter digladiari, tum inter religionis professores nihilo minus cruentam esse pugnam, quàm in eo conuiuio fuisse Lucianus uel finxit, uel retulit. Hunc igitur libellum, quoniam forte ἀκρωδῶν repperi, & tamen πατρὶον uidebatur egere, Eutychio dicaui.

Bene uale, καὶ ὁρίχῃ, ut planè

sis quod diceris. Antuer-

piae. Anno

M. D. XVII.

A 4 Luciani

## LVCIANI CON.

VIVIVM, SEV LAPITHAE,

D. Erasmo Roterodamo interprete.

PHILON, LVCIANVS.



NOVAM quandam & uariam disputationem Luciane uobis fuisse narrant, super coenam apud Aristanetum: tum philosophicos quosdam sermones dictos, ac super his summam contentionem exortam fuisse. Quod ni mentitus est Charinus, etiam ad uulnera usq; rem processisse: deniq; sanguine conflictum fuisse diremptum. LVC. Atqui unde nam Philon ista resciauit Charinus? neque enim is nobiscum aderat in conuiuio. PHIL. E' Dionico medico aiebat audisse sese: Porro Dionicus etiam ipse e' conuiuarum numero fuit opinor. LVC. Fuit maxime. Verum ne is quidem ab initio rebus omnibus fuit praesens: sed serius aduenerat, media ferme pugna, paulo que ante uulnera. Proinde demiror, si quid comperti, certi ue referre potuit, qui non ordine spectarit illa, unde inter illos nata lus, postea ad sanguinem usq; deducta est. PHIL. Proinde Luciane Charinus, etiam ipse si rem copertius uelle cognoscere, & quo singula modo sint gesta doceri, te adirem iussit. Nam Dionicum etiam ipsum fuisse: ne se quidem toti negotio praesentem adfuisse. Te uero quicquid esset actum, id omne comperto certoq; scire: tum etiam quae dicta inter illos fuerint, meminisse: quippe qui eiusmodi non obiter neq; neglectim audire, sed per ocium atq; attente auscultare sis solitus. Proinde nunquam

quā effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo, quo mihi quidem haud scio an ullum possit accidere iucundius: praesertim quod sobrii per oclū tutò ac citra sanguinē, extraq; teli, quod aiunt, iactum cōstituti sumus epulaturi.

Sive senes aliquid:

Super coenam sunt debacchati,

Sive etiam iuuenes,

À mero compulsi sunt, quæ neutiquam fas erat, tum dicere, tum facere. L V C. Iuuenilius tu quidem Philon, atque inconsultius hæc nos iubes in vulgus efferre, eaq; referre, quæ inter pocula ab ebris sunt acta: quum hæc magis vporteat obliuioni tradere, eaq; omnia Baceho deo uelut auctori imputare: qui quidem haud scio an quenguam suis non afflatum Orgijs, & Bacchanalium expertem præterierit. Proinde uide ne hominis sit parum bene morati, eius modi adamusim exquirere, quæ rectius erat in conuiuium reliquisse, atque ita discedere. Siquidem odi (sicut inquit uersus poëticus) memorem compotorem. Ne à Dionico quidem recte factum, qui hæc apud Carinum effutuerit, immodicamq; & pridianam dissiparit temulentiam hominum philosophorum. Ceterū ego, absit ut istiusmodi quipiam sim dicturus. P H I L. Nugas agis Luciane, quum ista dicis. Quin haudquaquam oportebat ad istum modum apud me praesertim agere: ut qui certò sciā, te multo cupidiorē esse narrandi, quā ego sim audiendi: adeo ut mihi uidearis, si desint qui te audiant, uel ad columnam aliquam, aut statuan libenter accessurus, quo cuncta pariter euomas. Quod si nunc coner discedere, non fines, ni te prius audiero, abire: uerum ultro aders, consecrābere, ro-

gabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamq; adeo, si ita uis, abimus: ex alio quopiam hæc eadem audituri. Tu uero ne dicito. L V C. Age ne quid succenseas: equidẽ dicam, quandoquidem usque adeo cupidus es audiendi: uerũ beus ea lege, ne passim in uulgus efferas. P H I L. Ni prorsus ignoro Lucianũ, tunc isthuc potius feceris. Nam prior ipse denarabis omnibus, ut me quidẽ ad id nihil futurũ sit opus. Sed illud mihi primo responde loco: Aristanetus, num filio Zenoni dabat uxorem, atq; ita in nuptijs eius uos accepit? L V C. Non: imò filiam suam elocauit Cleantidem, id quæ Eucriti nũmularij filio, qui philosophiæ dat operã. P H I L. Formoso admodum per Iouem adulescentulo: tunc etsi teneo adhuc & uxorie rei non admodum maturo. L V C. Verum: at non inueniebat, opinor, alterum generũ magis idoneum. Hũc igitur qui tum modestus uideretur, tum ad philosophiæ studium propensus: præterea autẽ unicus Eucriti diuitis, ex omnibus delegit filie sue maritum. P H I L. Causam neutiquam leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum beus Luciane, quinam erant conuiue? L V C. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Verum è philosophorum numero, ac literatorum, quos potissimũ, opinor, audire cupis: Zenotemus erat, senex ille Stoicus: anaq; cum hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus: & hic quidem quod esset Zenoni Aristaneti filio præceptor. Deinde Peripateticæ factionis Cleodemus: nosti hominem, nempe dicacem illum & argutum, atq; ad refellendum instructum. Discipuli gladium ac bipẽnem nominant. Quis & Hermon aderat Epicureus. Verum hunc, quum ingrederetur, Stoici toruis obtinebantur oculis, & auersabantur,

tur, palamq; perinde quasi parricidam quempiam atque  
 impium ac furem detestabantur. Et hi quidem tanquam  
 Aristeneti ipsius amici, familiaresq; fuerant ad coenam vo-  
 cati, quos comitabatur et Istieus grammaticus, et Dio-  
 nysodorus rhetor. Iam uero propter sponsum Cheream  
 una cum illo ad conuiuium accesserant, Ion ille Platonis  
 quod is iuueni praeceptor esset, uir uenerandus aspe-  
 ctu, ac maiestatis quiddam prae se ferens, multumq; digni-  
 tatis ipso ostendens ore. Vnde nonnulli propter animi con-  
 stantiam ac rectitudinem, regulam illum appellant. Huic  
 simul ut ingrediebatur assurgebant omnes, ac ueluti prae-  
 cipuam quendam ac primarium hominem comiter atque  
 officiose exceperunt: adeo ut plane numen aliquod ad-  
 uenire uideretur, quum adesset Ion admirandus ille. Tan-  
 dem uero, quum iam omnes ferme conuiuae praesentes  
 essent, tempus erat ut discumberetur. Itaque ad dextram  
 ingressus totam illam spondam mulieres (erant autem  
 complures) occupabant. Inter quas erat et sponsa sum-  
 mo studio culta: hinc atque hinc stipata foeminis. Porro ex  
 aduerso ostij altera turba, pro cuiusque dignitate locis di-  
 stributis. Porro è regione mulierum primo loco accum-  
 bebat Eucritus, secundo Aristanetus: sub hac ambigi coe-  
 ptum, utrum altero priorem oporteret accumbere, Zen-  
 nothemim'ne Stoicum, quippe senem: an Hermonem Epi-  
 cureum. Nam hic erat Castoris ac Pollucis sacerdos: tum  
 autem nobilissime inter ciues familie. Verum eam hesi-  
 tationem sustulit Zenothemis: si me inquit Aristanen-  
 te, minoris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut ne quid  
 aliud mali dicam Epicureo, discedo, totumq; conuiuium  
 nobis

uobis relinquo. Et puerum protinus aduocat, discedere parans. Tum Hermon. Imò habeto, inquit, tibi priores partes Zenothemi: quanquam etiam si nihil aliud, uel hoc nomine par erat concedi, quòd sacerdos sim, ut planè contemnas Epicurum. Rideo, inquit Zenothemus, sacerdotem Epicureum. Simulq; cum dicto accumbebat. Post hunc tamè Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus: pone hùc Ion, proxime hunc sponsus, post eum ego, iuxta me Diphilus: huic assidebat Zenon discipulus: Postremo rhetor Dionysodorus cum Istieo grammatico. P H I L. Papæ Luciane, Musarum conuentum quendam mihi narras fuisse istud conuiuium, quippe plurimis sapientibus ac doctis uiris refertū. Ego uero laudo Aristenetum, qui quam optatissimam illam, ac splendidissimam solennitatem celebrare, præ cæteris sapientissimos uiros adhibere uoluerit: idq; adeo delectis ex unaquaq; philosophiæ secta præcipuis, nō hos aduocans, illos præteriens: uerum promiscue uocans omneis.

L V C. Is uero nequaquam est è uulgariū istorum diuitum numero, uerum et literarum est studiosus, ac maximā uitæ partem in his rebus uersatur. Cœnabamus igitur initio quidē taciti et quieti, uariisq; erat apparatus et omni iugus. Neq; enim arbitror operæ precium, ut numero recenseam etiam illa condimenta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamenta. Cuncta siquidem affatim suppetebant. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurem ore, non uides, inquit, senem illum, Zenothemim dicebat (subauscultabam enim) ut sese opsonijs ingurgitat, utq; iure uestem opleuit: tum quàm multa puero à tergo stanti porrigit, putans interim se aliorū oculos fallere: neq; meminit post sese accum

accumbentium? Hæc igitur fac & Luciano commonstres, quo testis esse possit. Mibi uero nihil Ione monstratore opus erat: quippe qui hæc multo antè limis iam oculis præuideram. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus: irruit in cōuiuium & Alcidas Cynicus: atq; is quidem inuocatus, uulgatum illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaq; plerisq; turpiter atq; impudenter uisus est scisse: & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant; alius illud:

Insanis Menelæ.

Alius rursus:

Verum Agamemgonia menti non ista placebant.

Ad hæc alia quæ pro tempore false, lepideq; dici poterant, in eum obmurmurabant. Nam palam nullus audebat quisquam dicere, propterea quòd metuerent Alcidas tantò, utapote conuiciatorem egregium, unumq; è Cynicis omnibus clamosissimum. Qua quidem re adeo uisus est reliquis antecellere, ut nulli nò esset formidandus. At Aristænetus colaudatum illum quòd inuocatus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Isticum ac Dionysodorum accumbere. At ille: Apage, inquit, muliebre quiddam ac molle dicis uti in scæno aut sella sedeam, quæadmodum facitis uos, mollihus in stratis penè supini recumbentes, purpura suffulti. Quin ego tibi uel stans cœnauero in ipso interim conuiuium etià obambulans. Quòd si defatigatus fuero: tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero: qualem uidelicet Hercule pingunt. Ita fiat, inquit Aristænetus, siquidè isthuc mauis. Sub hæc Alcidas in orbè conuiuium lustrans, cœnabat, Scytharum ritu ad uberiora pascua subinde sese transferens, unaq; cum his qui inferebant edulia, circumiens atq; obambul

ambulans. Atq; interim tamen dum cibum caperet, haudquaquam negotio uacabat, de uirtute obiter, de uitio differens, tum in aurum atq; argentū dicteria iaculans: iamq; Aristanetum percontabatur, quidnā sibi uellēt tam multa, tam magna pocula, quum non minus usui possent esse fictilia? Verum Aristanetus iam obturbantem, molestumque esse pergentem, in præsens quidem compescuit: ministro innuens ut ingentem calicem, infuso meracissimo uino, illi porrigeret. Atque id quidem uisus est optime excogitasse: nondum etiam intelligens, quantorum malorum is calix esset autor futurus. Hūc igitur ut accepisset Alcidas, aliquantisper silentium agebat. Ac solo sternēs sese cubabat feminudus, quemadmodum facturum sese fuerat pollicitus, cubito humi fixo innitens, simulq; dextra scyphum sustinens: qualem Herculem apud Pholum pictores effingunt. Iam uero et inter alios calix assidue circumagebatur, tum inuitatiuncule ad bibendum, et confabulationes ortæ, de mum et lucernæ illatæ. Interim ego quum puerū, qui iuxta Cleodemum adstabat (erat autem is pocillator egregie formosus) subridentem uidissem (nam arbitror, quicquid obiter inter coenandum obtingit, commemorari oportere: maxime, si quid sit elegantius ac scite factum) iam admodum attētus obseruare coepi, quidnā rei rideret. Ac paulo post, accedebat puer tanquam calicem à Cleodemo recepturus. At ille simul et digitum illius substringebat, et drachmas puto duas unā cum calice tradebat. Porro puer, ad substratum digitum rursus arridebat. Ceterum, de pecunia, quum non sensisset opinor, eoq; non reciperet, in terram delapsis drachmis strepitus est concitatus, moxq; ambo pariter

riter rubore suffundebantur, idq; ita palam, ut nemo neq;  
animaduerteret. Ambigebatur igitur inter eos, qui proxima  
sedebant, cuiusnam essent illi nummi, quum & puer ne  
garet à se proiectos, & Cleodemus item, iuxta quem stre-  
pitus acciderat, sibi excidisse dissimularet. Verum ea res  
tum neglecta est, ac conniuerter omissa, propterea quòd  
id quod acciderat, non ita multi uidissent, prater unum (ut  
mihi quidem uisum est) Aristenetum. Nam is paulo post  
puerum loco monit, clanculum ablegans, & alij cuidam  
innuit, uti Cleodemo pocillator assisteret, uidelicet ex exo-  
letis illis, ac robustis, mulioni, aut equisoni cuiquam. Ad  
hunc modum ea res utcunque abiit, summum aliqui alla-  
tura pudorem Cleodemo, siquidem ad omnes permanisset,  
ac non protinus occupans Aristenetus eam sopisset, civili-  
ter dextreq; admodum inducta temulètia. Ceterum Alcida-  
mas (iam enim potus erat) percotatus, quidnam esset nomen  
puelle nubenti, tum clara uoce indicto silentio simul, &  
ad foeminas conuerso uultu: praeibo, inquit, tibi Cleanthi,  
Herculis Archegetae omine. Sub hac quum risissent om-  
nes: Ridetis, inquit, sacrilegi, quòd sponse, Herculis Dei  
mei nomine propinauerim? Imò illud scito opus est, ni scy-  
phum à me traditum accipiat, nunquam futurum ut illi  
filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus,  
animo liber, tum corpore adeo robusto: simulque cum di-  
cto, sese magis etiam renudabat, etiam usque ad illa que  
sunt maxime pudenda. Ad ea quum iterum arrisissent con-  
uiuè: indignatus ille surrexit, toruis iam atque effratis  
obtuens oculis, uultuq; ipso testans iam neq; pacem, neque  
quietem acturum amplius. Forsitan & baculum illi sis-  
set

set alicui, ni commodum id temporis placenta prægrandis fuisset illata. Nam hanc simulatque conspexit, lenior ac mitior esse coepit, ac stomachari desijt: obambulans interim ac placentam auide uorans. Iam uero plerique temulenti esse coeperant, et clamoribus undique perstrepebat conuiuium. Nam et Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronunciabat, laudabaturque à ministris, qui à tergo assistebant. Et Isticus Grammaticus uicissim, qui post illum accumbebat, uersuum centones quosdam recitabat, Pindari, Hesiodi, et Anacreontis carmina simul contexens atque consarcinans: ita ut ex omnibus unicam redderet cantilenam, oppidò quam ridiculam: in primis autem illa, perinde quasi uaticinās, de his quæ postea acciderunt:

Commisere simul elypeos

Tum illud quoque:

Tum uero clamorq; uirum luctusq; coortus.

At uero Zenothemis, libellulum quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verum quam ij quorum partes erāt edulia inferre, aliquantisper, ita ut solent, cessarent morarenturq;: Aristanetus sedulo curans, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitum intro Morionem iussit ridiculam aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiam exhilararentur conuiuæ. Moxq; ingressus deformis quidam, deraſo capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq; cristæ in morem erectos: hic saltabat, atque inter saltandum, quo maiorem concitaret risum, rotatu sese circumagebat, distorquebatq;. Tum cymbalo concesso,  
sona

sonabat interrim quiddam, linguam imitans Aegyptiorū. Postremo dicteria quædam iaculabatur in eos qui aderant. Ac reliqui scommate tacti ridebant. Verum ubi ex in Alcidasantem simile quiddam torsisset: catulum illum Meliteum appellans, indignatus ille (iamdudum autem præ se ferebat, quod inuideret illi, dum probaretur, ac cōiuiarum oculos retineret) abiecto pallio, ut secum luctaretur prouocauit. Quod ni faceret, hunc, inquit, baculum tibi impingam. Atq; ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomen) cōgressus cum eo, pancratio decertabat. Erat id spectaculi multo iucūdisimum, quippe quū uiderent hominem philosophum cū Morione compositū, quum ferire, tum uicissim feriri. Proinde qui aderāt partim pudore tangebantur, partim ridebāt: donec iam ictus Alcidas, pugnam detrectaret, ab homuncione omnium plausu comprobato certamine superatus. Hæc igitur, quū essent non mediocri risu excepta: ibi tandem ingressus et Dionicus medicus haud multo post peractam concertationem, Aiebat autem in mora fuisse Polyprepontem tibicinem, dum hunc phrenesi correptum curandi gratia uiseret. Ac planè quiddam risu dignum commemorabat. Dicebat enim in ædes illius uenisse sese ignarum etiā hominem iam eo morbo teneri. At illum protinus surrexisse, foribus oclusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse, ijsq; uti caneret iussisse. Deinde ubi id non posset, illum percussisse, scuticam sublata manu gestantem. Sese porro in tanto periculo tale quiddam fuisse commentum. Nempe ad canendi certamen prouocasse hominē: idq; ea lege ut uictus præscriptū certumq; plagarū numerū acci-

peret. Ac sese priorē cecinisse, prauē atq; imperite: deinde traditis illi tibijs scuticam ab illo recepisse: gladiū autem extemplo per fenestras in areā abiecisse. Dein quū minore iam discrimine cum illis luctaretur, auxilio aduocasse uici nos. Eos reuulsisse belluam, atq; ita illorū opera seruatum sese. Ostendebat autē et plagarum uestigia quædam, nōnullaq; in facie tubera liuētia. Ergo cum Dionicius ob huiusmodi fabulam non minus placuisset, quā Morio ipse: proxime Istiaū reclinans sese, de reliquijs cœnabat. Atq; hic quidē haud absq; numine quodam nobis aduenerat: Imò prorsum usui futurus ad ea quæ postea cōtigerunt. Nam prodians in medium cōuiuium puer quidam, qui se ab Etæmocle Stoico uenire diceret, epistolum quoddam adferens, aiebat ab hero sibi mandatū, ut eo palām omnibus audiētibus perlecto, rursus domum sese reciperet. Hic igitur permittente Aristeneto, admotus ad lucernam legebat: PHIL. Num orationem Luciane in sponsæ laudē compositam, aut carmen nuptiale: quod genus permulta faciunt? LVC. Videlicet nos quoq; tale quippiā existimabamus. Verum ne accedebat quidem ad id, ut aūt. Ceterū in literis ita scriptū erat. Etæmocles philosophus Aristeneto. Quā non mouear cōuiuijs, omnis antē acta uita mea fuerit testis. Qui quidē quum quotidie mihi cōplures ea causa molesti sint, te multo ditiores, tamen haud unquā illis morē gessi: perpendens nimirum, quātum sit in eiusmodi cōpotationibus tumultus, quātum licentiæ, petulantieq; uerum aduersus unum te mihi uideor meo iure stomachatus, qui tantū tēporis à me officiosissime cultus et obseruatus, tamē indignum habueris, quem uel inter reliquos

quos amicos tuos numerarēs, sed solum ex omnibus præterieris, idq; quum uicinus essem. Proinde tua causa magis discrucior, qui quidem te tam ingratum præbueris. Nam ipse felicitatem nequaquam in hoc statuo, si quis mihi impartiat uel suam syluestrem, uel leporem, uel placentiam: quæ mihi assatim contingunt apud alios, qui officia norunt. Quandoquidem etiam hodie quum apud discipulū Pammenem cœnare mihi licuerit, cypiperam (ut uocant) cœnā, non annui tamen uehementer obsecranti, tibi scilicet demens ego, memetipsum reseruans. At tu nobis præteritis, alios accipis conuiuio. Idq; merito facis, neq; enim ullo modo potes quid sit rectius dignoscere, nec apprehensiuam illam phantasiā habes. Ceterū haud sum. nescius, unde mihi ista sint profecta: nempe ab egregijs istis philosophis tuis Zenothemide ac Labyrintho. Quibus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo mihi uideor os protinus obturare posse. Alioqui respondeat istorum aliquis quid sit philosophia, aut hæc quæ inter elementa traduntur: quid habitio differat ab habitu, ut ne quid interim de perplexis illis rogationibus proponam: quid sit syllogismus cornutus, quid acrualis, quid metes. Verum tu quidem istis fruaris licet. Nam ego qui solum in bonis ducam quod sit honestum, facile tulero contumeliam. Atqui ne possis posthac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei oblitum fuisse: nimirum in tanto rerum strepitu, tantis que occupationibus, bis te hodie sum alloquutus, primum mane domi tuæ: deinde rursum in Castoris ac Pollucis templo rem diuinam facientem. Ac his quidem de rebus hæc responderim: Quod sit tibi

uideor cœnæ gratia succensere: quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiam Dianam indignantem, quod ille se solam non adhibuerit ad sacrificiū, quum reliquos deos omnes acciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi meminit Homerus:

Seu quia non norat: seu non succurrerat illi:  
Acriter est offensa tamen,

Item Euripides.

Calydon quidem hæc Pelopeij regio soli:  
Qua parte scuum spectat aduersa fretum  
Agros habens, tum diuites, tum fertiles.

Rursum Sophocles.

Immanis apri triste monstrum, in Oenci  
Immisit agros gnata Latonæ dea  
Docta eminus missis ferire spiculis.

Hæc tibi è plurimis pauca citavi: ut intelligeres cuiusmodi præterito uiro Diphilum ad cœnam adhibeas, cui et ipsi filium commiseris tuum. Idque rectè. Est enim iucundus adolescenti, et ita cum eo uiuit, ut placeat, atque obsequatur: atque adeo mihi turpe dictu fuerat, addidissem et aliud quiddam. Quod quidem tu si libebit, è Zopyro eius pædagogo uerum esse cognosces. Verum non conuenit obturbare in nuptijs: neque accusare quenquam: præsertim criminibus usque adeo fœdis ac pudendis. Tametsi si Diphilus dignus in quem facerem, quippe qui duos iam discipulos à me retraxerit: ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Porro famulo huic mandavi, uti si quam partem dare uelles, uel apri, uel cerui, uel placentæ, mihi deportandæ, ut isthoc pacto te mihi de cœna purgares, ne reciperet

reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus fuisse uideatur. Hæc amice quum legeretur, sudor interim utiq; mihi manabat præ pudore: simulq; iam illud quod uulgo dici solitum est, optabam, ut terra mihi dehisceret: quum uidere eos qui præsentés aderant ad singulas epistolæ partes inter se ridentes, potissimū autē hos, qui nouerant Etæmocle uirū canū tantūq; seueritatis præ se ferēte. Admirabatur igitur qđ eiusmodi uir esset, hætenus fugisse sese, barba uidelicet ac uultus austeritate deceptos. Ceterū Aristænetū mihi quidem haud uidebatur hominē contemptu negligētia ue præterisse, uerum quod desperasset, si fuisset inuitatus, unquā adduci posse, ut annueret: utq; ad eiusmodi res se morigerum præberet. Eoq; ne tentandū quidē esse putasse. Ergo posteaquam puer iam legere desisset, uniuersum conuiuiū in Diphilum ac Zenonem torquebāt. oculos, quod hi iam metu trepidi sederēt, ac pallidi, ipsaq; uultus inconstantia ac perplexitate crimen agnoscentes, ab Etæmocle intentum. Porro Aristænetus quanquam esset sanē perturbatus, uehementerq; consternatus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id quod euenerat, commode uertere, subridēs interim. Ac puerum redire iussit, respondens, ea sibi curæ fore. Paulo autem post surgens et Zeno clanculum sese abduxit è conuiuiō, suba monitus à pædagogo, ut discederet innuente, idq; tanquā patris iussu. Ibi uerò Cleodemus, qui iam dudum occasionem queritabat (Nam gestiebat omnino cum Stoicis consiliari, uerum dirumpebatur, quod non reperiret causam ad id satis idoneam) tum igitur, ansam præbente epistola, Huiusmodi, inquit, facit egregius ille Chrysippus, et

Zenon ille mirabilis, neq; non Cleanthes, uerbula misera, neq; quicquam præter rogatiunculas, & umbras duntaxat philosophorum. Cæterum Etæmocles sunt plerique omnes. Videtis, quàm & ipsæ epistolæ graues sint ac seniles. Postremo Aristenetus hic oeneus est: Etæmocles Diana, Di; boni, quàm bene auspicata omnia, quàmq; congrua celebranda festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermo, supra hunc accumbens: inaudierat autem, ut opinor, apud quendam Aristeneto paratû, ut in conuiuio proponeretur, eoq; putabat non intempestiue factam mentionem de pri illius Calydonij: per lares Aristencte, fac quàm primum sacri partem mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanquam Meleager tabefactus. Tamen si nihil queat acerbum accidere, quando quidem Chrysippus hæc indifferenter censet esse. Ita ne uos Chrysippum nominatis, inquit Zenothemis, erigens sese, maximaq; uoce intonans: an ex uno homine, qui non legitime philosophiam exerceat neque præstigiatore isto Etæmocle, Cleanthem ac Zenonem metimini, uiros sapiētes? At qui tandem estis ipsi uos, qui hæc dicitis: an non tu Hermon Castoris & Pollucis cæsariem, quam habebant auream circumtondisti? Cuius quidem facti poenam dabis carnifici traditus. Tu porro Cleodeme, non ne Sostrati discipuli tui uxore stuprasti? Nonne in adulterio eo deprehensus nefandissima passus es? An non igitur silebitis, quum huiusmodi dedecorum uobis sitis conscij? Atqui non sum meæ ipsius uxoris leno, Cleodemus inquit, quemadmodum tu: neq; discipuli diuersantis apud me uiaticum sustuli, quod is deposuerat, eoq; factor apuisse me per Palladē deicrans abnegauit, neq; quaternis

ternis drachmis foenero, neq; discipulos obtorto collo in uincula duco, nisi in tēpore mercedē persoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haudquaquā possis inficias ire, te Critoni uenenum quo patrem necaret ministrasse. Atq; interea forte bibebat, quicquid autem erat in calice reliquū (erat autē ferme semiplenus) in duos illos profunde-  
bat. Porro cōspersus est pariter & Ion, idq; prēmij tulit, quòd illis uicinus accūberet, alioqui eo malo nō indignus. Hermon igitur demisso uertice merum è capite abstergebat, eos interim qui præsentes erant attestans, quòd id genus cōtumelijs esset affectus. Cleodemus autem quū nō haberet calicē, inuadens primum conspuebat Zenothemidiz deinde leua cōprehensum à barba, plagā in tempus erat illisurus: ac senē fortasse necasset, ni Aristænetus dextram sublatam retinuisset. Is mox trāscenso Zenothemide inter utrunq; medius assedit, ut eo ueluti muro dirempti, pacē inter ipsos agerent. Hæc igitur dum gerebātur: Philon, equidē uaria meo cum animo uolebā. Primū illud statim occurrebat, nullum esse operæ precium, si quis disciplinæ perdiscat, ni simul & uitæ rationes, ad id quod est optimum, accōmodet, atq; componat: quū uiderē illos qui uerbis alios antecellerēt, quàm factis ipsis sese ridiculos exhiberēt. Deinde & illud ueniebat in mentē, ne forte uerum esset, quod uulgo pleriq; dictitarēt, uidelicet eruditionē à recta ratione bonisq; institutis abducere istos, q̄ solos liberos spectarēt, quiq; sollicitudine curaq; q̄ illi adferrent, perpetuo tenerētur. Quādoquidē quū ibi tam multi præsentes essent philosophi, ne casu quidē ullum erat cernere à peccando immunē. Verum alij faciebant turpia, alij di-

cebant turpiora. Neq; enim iam poteram eorum quæ fie-  
 bant culpam, uino auctori imputare: mecum reputans, cu-  
 iusmodi essent, quæ Etoemocles, neq; cibo, neq; potu etiã  
 dũ gustato, scripserat. Ita rerũ uices præpostera, atq; in-  
 uerse uidebantur, siquidẽ uidisses idiotas illos summa cũ  
 modestia conuiuium agitantes, neq; uino petulantes, neq;  
 indecore sese gerẽtes. At ridebant duntaxat: et iam dam-  
 nabant eos opinor, quos dudum suspexerant, ex habitu  
 iudicantes eos alicuius esse precij. Contrã sapiẽtes illi, et  
 in libidinem ferebãtur, et conuicijs certabant, et supra  
 modũ sese potu cibisq; explebant: postremo uociferabã-  
 tur, et ad manus usq; cõferendas rapiebantur. Caterum  
 admirãdus ille Alcidas, etiã meiebat sub oculis omnũ,  
 nihil reueritus foeminas. Ac mihi quidem, si quis hæc quæ  
 in eo cõuiuiο gerebantur rectissime uoluisset conferre, si-  
 milima uidebantur ijs quæ de Eride dea poẽta fabulãtur:  
 nempe hanc, quod nõ esset ad Pelei nuptias aduocata, ma-  
 lum in medium conuiuium abiecisse, ex quo tam ingens  
 apud Troiam bellum fuerit ortũ. Itidẽ Etoemocles mihi  
 uisus est epistola illa, quasi malo quopiam in medũ pro-  
 iecta, non minus malorum, quã Ilias habebat, excitasse.  
 Neq; enim finem cõtentionis faciebant Zenothemis ac  
 Cleodemus: quanquã medius inter utrunq; intercesserat  
 Aristenetus. Age, inquit Cleodemus, in præsentiarũ qui-  
 dem sat est, si literas nescire cõuincamini: sed crastino die  
 uos ulciscar, quibus cõueniet modis. Responde mihi Ze-  
 nothemi, uel tu uel elegantissimus iste Diphilus: qua tan-  
 dem gratia pecuniæ possessionẽ inter indifferẽtia ponẽ-  
 dam esse censetis: cũ ex omnibus nil aliud spectetis, quã  
 ut ipsi

ut ipsi quàm plurimum pecunie possideatis? Atque ob id causæ, semper apud diuites hæretis: sceneratis atq; usuris incumbitis, neq; nõ mercede docetis. Rursum quur uoluptatē detestemini, atq; hac de causa Epicureos in ius uocetis: quum ipsi uoluptatis gratia, turpissima tum faciatis, tum patimini: indigne serētes si quis uos non uocarit ad coenam: rursum si uocemini, non sat est tantum uorare ut cibo turgeatis, nisi et famulis tantum donetis. Atque hæc quum diceret, pariter, et linteum reuellere conatus est, quod Zenothemidis puer tenebat, omni carniū genere refertū: planeq; futurū erat, ut apertum illud ac solutum mediū in solum abijceret, nisi quia puer non omittebat è manibus gnauiter aduersus trahentē retinens. Hic Hermon: Euge Cleodeme, respondeāt qua gratia damnēt uoluptatē: quū ipsi supra ceteros omncis studeāt uoluptati? Quin magis, inquit Zenothemis, tu Cleodeme respondeo, quamobrem diuitias inter indifferentia numeres. Imò tu potius. Atq; hunc ad modum diutius est altercatū: donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite inquit: Ego si libet sermonū argumenta proponam in medium, cōuiuio nuptijsq; digna. Vos porro citra cōtentionē uicissim et dicite, et auscultate: quēadmodū et apud Platonē nostrū, alternis dicendi uicibus res, ut plurimū agitur. Id dictū probabāt, quum omnes qui aderāt, tum in primis Aristenetus, atq; Eucritus, nimirū in spem erecti, fore ut eo pacto ab odiosis illis contentionibus discedi posset. Et Aristenetus priorem in locum sese recepit, iam partam esse pacem ratus. Iamq; nobis inferebatur ea cōuiuij pars, absolutam coenā uocant, singule singulis aues,

carnes aprugnae, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placenta, breuiter illa, quaecumque liberum est, seu uelis in alium condere, seu domum asportare malis. Apponebatur igitur, non sua cuique quadrula, uerum Aristenato, atque Eucrito, eadem in parte mensae, una ambobus communis, ita ut de sua utriusque parte quae se spectaret, esset edendum, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi Stoico, et Hermoni Epicureo, et his ite inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo, atque Ioni. Post hos sponso ac mihi. Porro Diphilo duorum pars apposita, propterea quod Zeno iam discesserat. Haec facito Philon, uti memoria teneas. Nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. PHI. Meminero sane. LVC. Tum Ion, primus igitur exordiar inquit, si quid uidetur. Deinde ubi paulisper inter siluisset: Conueniebat, inquit, fortassis, ut apud eiusmodi uiros de ideis, atque incorporeis substantiis, deque animi immortalitate sermo haberetur: uerum ne mihi contradicant ij qui diuersam philosophiae sectam sequuntur, de nuptiis dicam, ea quae congruunt. Atque illud quidem optimum fuerat futurum, si nuptiis opus non haberemus, sed Platonis ac Socratis dogma sequuti a saecularum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita fecissent, ij demum ad absolutam illam uirtutem pertingere potuissent. Quod si uiris omnino ducenda sint uxores, ut eas iuxta Platonica sententiam inter se communes habeant, uidelicet quo zelotypia uacemus. Haec quum essent risu excepta, ut quae nimis intempestiue dicebantur, tum Dionysodorus, non tu desines inquit, barbara ista nobis occinere? Nam ubi zelotypiam istam reperiās, aut apud quem? At tu etiam hiscere audes, inquit, fierique

sterquilinum? Ad hæc Dionysodorus, opinor, iam erat conuicia quæ conueniebat regesturus, uerum grammaticus Istieus uir optimus ille: Desinite inquit, Ego uobis epithalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem Elegiaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Aristancti in ædibus unica summo:

Nutrita est studio diua Cleanthis hera.

Virginibus cunctis reliquis præstantior una

Vel potior Phœbe, uel potior Venere.

Salue, & tu iuuenum ualidissime sponse ualentum,

Nereo prior, ac fortior Acacida.

At rursum uobis hoc carmen sapius olim,

Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita ut est consentaneum, risus est consecutus. Reliquum erat, ut cibi tolleretur. Iamq; tollebat Aristanctus, atq; Eucritus ex his quæ sibi fuerant proposita suam uterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chæreas item quæ sibi erant proposita. Eundem ad modum Ion, & Cleodemus. Porro Diphilus etiam Zenonis digressi partem tollere parabat: affirmans uni sibi ea fuisse proposita: atq; hac de causa cū ministris dimicabat, ac uicissim inter sese trahebant manibus utrinq; in auem iniectis: non aliter quàm Patrocli cadauer hinc, atq; illinc attrahere conantes. Postremo uicit ille, atq; abstulit, plurimum interim risum præbens conuiuiis: maxime quum eam ob rē postea grauitè stomacharetur: perinde quasi atroci affectus iniuria. Iam uerò Zenothemis atque Hermon, qui pariter ut dictum est, accumbebant: alter superius, puta Zenothemis: alter infra hūc, reliqua quidem, quoniam equalia fuerant apposita, citra pugnam

pugnam sustulerant. Ceterū auis, quæ iacebat ad Hermonis partem, erat altera paulo pinguior: idq; ita casu euenerat opinor. Iamq; suam uterq; sublaturus erat, ibi Zenothemis (sed tu mihi nunc quam maxime fac animū aduertat, iam enim ad ipsum negocij caput peruenimus) Zenothemis inquam, omīssa ea quæ sese spectabat, eam quæ ante Hermonem iacebat tollere est aggressus: quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuscula. At ille contra nitens retinebat, haud sinens, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore coorto utriq; in alterum irruentes ipsis aui bus facies mutuò cadebant: ac barbis inuicem prehensis auxilio aduocabāt: hic quidem Cleodemū, puta Hermon: ille uero, nempe Zenothemis, Alcīdamātem ac Diphilum. At ceteri quidem ad partes accesserunt, partim huius partim illius, præter unum Ionem, qui sese neutrum atq; ancipitem seruabat. Ceterum illi inuicem conferti pugnabāt. Ac Zenothemis quidem scyphum è mensa sublatum, eum qui coram Aristeneto stabat, abiecit in Hermonem.

Atq; hunc haud tetigit, aliò sed flexus aberrat. Verum sponsi caput diffecuit, alto grauissimòq; uulnere. Itaque mulierum coorta uociferatio, quæ medium in prelium insiliebat: cum primis autem adulescentuli mater, quum iam sanguinem eius aspexisset: præterea, & spōsa metu territa, profilijt. Inter hæc Alcīdamas strenuum uirum prestitit, quum Zenothemidi ferret opem, & illo suo baculo, Cleodemi quidem caluariam, Hermonis uerò maxillam comminuit: ad hæc è famulis aliquot opitulari parantes uulnerauit. Quamquam illi nihil his rebus territi cesserunt. Verum Cleodemus intentato digito

Zeno

Zenothemidi oculum effodit: tum admotus nares mordicus auulsit. Porro Hermon Dipbilū Zenothemidi suppeditas ferre conatū, ē sponda in terrā precipitē dedit. Sauciatus est et Istieus grammaticus, dum interuentu suo eos studet dirimere: calice uidelicet in dētes illius illiso: idq; à Cleodemo, quū hunc Dipbilū esse credidisset, non Istieū, Iacebat igitur miser ille, iuxta suum ipsius Homerū, sanguinē ab ore uomens. Præterea tumultus, atq; lacrymarū plena undiq; erāt omnia: dū & mulieres ciularēt Chereæ sponso circumfusa, dumq; alij has student compescere. Porro maxima malorum omnium pars erat Alcidamas, postea quam semel ad suū redisset ingenium feriens, quicumq; fortē in ipsum incidisset. Neq; uerō pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porro iuxta parietem erectus assistens, spectabā omnia, neq; me ei negotio admiscebam, nimirū Istiei iā doctus exemplo: quā esset periculosum eiusmodi conflictus uelle dirimere. Lapithas itaq; Centaurosq; uidisses, euerti mensas, effundi sanguinē, proijci scyphos. Denum Alcidamas subuersa lucerna, magnas induxit tenebras. Iamq; res ut est coniectu facile, atrocior etiā multo esse cœpit, præsertim quū haud esset procliue, luminis copiā alicunde recuperare, sed multa interim, ac seua patrata sunt in tenebris. Post ubi accederet, nescio quis lucernā tandē adportans, Alcidamas quidē repertus est tibicinæ uestem sustollens, uiq; cū illa congruendi pugnans. Dionysodorus autē in alio quodam ridiculo facinore deprehensus est. Nā ut surrexerat, scyphus ē sinu illius elapsus in solū decidit, postea excusans aiebat, Ionē in tumultu calicem sublatum sibi tradidisse, ne periret: Id  
ita

ita factum, Ion admodum sollicitè quasi patronum agens  
 assuerat. His rebus dimissum est conuiuium, à lacrymis  
 denuo in ridiculū exitum conuersum, idq; Alcidas, Dionysodori, atq; Ionis gratia. Porro qui erant sauci,  
 sublatis sarcinæ ritu, foras deportabatur miseris affecti mo-  
 dis, maximè senex ille Zenothemis, pariter tum oculo tum  
 nare mutilatus, enecari se præ cruciatu clamitans: adco ut  
 Hermon, quanquā ne ipse quidem expers malorū, nā huic  
 duo dentes fuerant excussi, palam attestaretur. Memineris  
 inquam o Zenothemis, ne posthac dolorē in medijs habē-  
 dū ducas. At sponsus iam uulnere à Dionico curato, domū  
 reuocatus est fascijs reuincto capite, eidē impositus uehicu-  
 lo quo sponsam fuerat abducturus. Atq; ita miser ille nu-  
 ptias acerbis celebrarat. Deinde, & alij item Dionicus  
 pro sua uirili remediū adhibuerat. Postremo postquā iam  
 dormierant, asportati sunt, pleriq; medijs in uijs uomen-  
 tes. Cæterū Alcidas inibi remanebat. Neq; enim uale-  
 bant hominē extrudere, posteaquam semel sese in spondā  
 abiecerat, atq; ibi transuersus accubisset. Hic erat o bo-  
 ne Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissimè illud dici  
 possit, quod in fine Tragœdiarum nonnunquā accinitur.

Sunt fortune uarij casus.

Plurima quæ haud speraueris unquam

Ea conficiunt numina diuinā.

Rursum quæ certò speraris,

Ea frustratò non contingunt.

Siquidem, & hæc planè præter expectationē, atq; inopi-  
 natò exierunt. Præterea, & illud iam didici non esse tutū,  
 cui non sit opus, cū eiusmodi philosophis agitare cōuiuiū.

## L V C I A N V S D E

## A S T R O L O G I A , D E S .

Erasmo Rot. interprete.



DE cælo, deq; astris est nobis institutus sermo. Non de ipsis quidem astris, neque ipso de cælo, uerum de diuinatione ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitam proficiscitur. Neq; rursum mihi libellus hic se traditurum aut docturum profitetur, quo pacto diuinationem hanc assequi liceat. Sed illud queror, doctos omnes cum in cæteris omnibus exerceant sese, suisq; omnibus tradant, solam Astrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetustum est, neq; nuper ad nos peruenit, sed inuentum est priscorum regum, quos Diæ amabant. At huius ætatis mortales non solum inscitia socordiaq; uerum etiam odio laboris, diuersa ab illis sentiunt. Cumq; sorte inciderint in eos, qui falsa prædicunt, tum et astra culpant, et ipsam Astrologiam habent exosam, neq; salutarem eam, neq; ueridicam arbitrantur. Sed artem magis falsam atque inanem, haud recte, sicuti mihi quidem uidetur, sentientes. Neque enim ob imperitiam fabri, ars ipsa culpatur. neq; ob cantoris inscitiam, ipsa musica parum est erudita: quin illi potius artium sunt ignari. Ceterum ars unaquæq; suapte natura scita est. Primum igitur Aethiopes hanc rationem mortalibus tradiderunt. In causa fuit partim gentis eius sapientia (nam cæteris quoque in rebus Aethiopes reliquos homines antecellunt sapientia) partim regionis quam incolunt opportunitas, propterea quod apud eos perpetua sit

tua sit coeli serenitas, tranquillitasq; neq; patiuntur anni mutationes, sed eadem temperie uiuunt. Itaq; cum primū uiderent Lunā nō semper eodē uultu apparentē, sed uaria subinde specie, et in aliā, atq; aliā uerti formam, uisa est illis ea res admiratione, atq; disquisitione digna. Deinde cū inquisissent, reppererunt hanc esse earū rerū causam, quod lunæ nō esset lumen propriū, sed à sole mutuum. Inuenerunt autē et reliquarū stellarum motus, harū quas nos erroneas appellamus, nam stellarum hæc sole mouentur, naturamq; earum, ac potestātē, et effectus, quos unaqueq; præstet nominibus quoq; inditis, nō illis quidē utcumq; uisum est, confictis: sed que note rerum essent. Hæc igitur in cœlo perspexerunt Aethiopes, mox Aegyptijs finitimis artem imperfectam tradiderunt. Porro Aegyptij diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexerunt: quippe qui mensuram etiam, ad quā unaqueq; stella moueretur, indicarint. Ad hæc annorū, mensium, horarumq; numerū instituerūt. Ac menses quidē illi luna metiuntur, atq; eius recursu finiūt: annum uerò sole, et huius circuitu metiuntur. Quin his etiā maiora ostenderunt. Nā ex uniuerso cœlo reliquisq; stellis, et errantibus, et fixis, neq; simul cum cæteris sese mouētibus, duodecim partes effecerunt in his que mouetur, et unāquaq; suis animātibus representarūt, partim marinis, partim homine, partim feris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde et sacra Aegyptiorū uariē fiūt. Neq; enim omnes Aegyptij, ex omnibus duodecim partibus diuinabāt. Sed alij alijs utebātur partibus. Itaq; arietē colūt, qui ad Arietē spectabant: piscibus non uescūtur, qui

qui Pisces annotarant. Nec hircū mactant, qui Capricornum uiderāt, atq; alij item alia uenerabantur, quæ quisq; inuenerat. Quin taurum etiam ob honorē cœlestis Tauri colunt. Nam Apis apud illos, res in primis sacra, regionē sortitus est, & qui eam incolunt partem, oraculum quoq; dicarunt, signum uidelicet diuinationis, quam à cœleste Tauro petunt. Ac nō multo pōst Libyes quoq; artē hanc sunt aggressi. Siquidem & oraculum quod est apud illos Ammonis, ad cœlum, & huius sententiam refertur, iuxta Ammonem, quem illi arietis specie fingunt. Calluerūt autem hæc omnia & Babylonij, atq; hi quidem affirmāt se primos omnium fuisse. Verū ut ego existimo, multo posteriorius ad hos sciētia peruenit. At uero Græci nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Astrologia quicquam audierūt. Verum illis Orpheus Oeagro Calliopeq; prognatus, primus ista mōstrauit, non ille quidem admodū dilucide, neq; rem clare docuit, sed præstigijs, ac mysticis inuolucris obtextit. Sic enim illi uisum est. Nam concinnata lyra, Orgia instituit, sacrasq; cantiones decantabat. Porro lyra cū septem haberet chordas, concentū mobiliū stellarū repræsentabat. Hæc conquirens atq; hæc agitans Orpheus, omnia delinebat, omniaq; uincebat. Neq; enim illā hominis lyrā spectabāt, neq; illi alterius musices studiū erat, uerum hæc magna illa Orphei lyra. Hisce rebus cū Græci honorē habere uellent, locū illi in ipso cœlo designarūt, & cōpluscule stelle uocantur Orphei lyra. Quod si quando Orpheū uideris uel saxo expressū, uel coloribus effectum, sedet in medio, canenti similis, manibus tenens Lyrā. Circū hunc animantiū innumera multitudo, inter quæ, & homo, &

taurus, & leo. Cumq; horū singula uideris, fac horū mihi meminere, cuiusmodi sit illius cantus, cuiusmodi lyra. Cuiusmodi taurus, & cuiusmodi leo Orpheum audiāt. Quod si eorum quæ dico, causas intelligas, tum & in cœlo horū unumquodq; cōtemplator. Fertur autem & Tiresia genere Bœotius, diuinādi gloria multū celebris fuisse. Hunc Tiresiam ex Græcis aiunt dixisse, stellarū erraticarū alias esse fœminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem ancipiti quoq; sexu fuisse fabulantur, aliquando fœminā, aliquando marem. Porro Atreo, & Thyeste de regno paterno decertantibus, iam tum maximam Astrologiæ, cœlestisq; doctrinæ curā fuisse Græcis, palam est. Ac publico consensu statuerūt Argiui, ut uter scientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyestes arietē illis in cœlo demonstrauit, atq; hinc aureum arietem Thyestæ fuisse proditū est fabulis. At Atreus de sole, deq; uario illius exortu locutus est, ostendens non eodē modo ferri solem, & mundū, sed contrario inter se cursu rapi. Et qui nunc uidetur occasus, cum sit occasus mundi, solis exortum esse. Hæc locutum Argiui regē crearunt, magnamq; doctrinæ laudem est affecutus. Equidē, & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, non admodū credo. Verum arbitror illum hanc disciplinam sectantem, sublimiaq; cogitantem, & inter astra uersantem, in cœlum nō equo ascendisse, sed animo. Eadem de Phryxo Athamantis filio dixerim, quem aureo ariete per aërem uectum fabulantur. Quin & ipsum sanē Dædalum Atheniensem, etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cum ipse ea maximè est

usus,

usus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cum iuuentutis calore, & inscitia, nō ea disquireret, quæ conueniebant, sed ad ipsum usq; polū animo tolleretur, delapsus est à uero, totaq; aberrauit arte, & in mare præceps decedit rerum immēse profunditatis. De quo Græci secus fabulatur, qui ex huius nomine sinum eius maris Icarium frustra uocant. Fieri potest, ut Pasiphaë quoque cum ex Dædalo de Tauro audisset inter stellas apparente, deq; ipsa Astrologia, in artis amorē inciderit, ob id existimant factū, ut Dædalus illā tauro copularit. Sunt autē qui sciētiam in portiones partiti in singulis partibus singuli elaborarint, alij in ijs quæ ad lunā, alij quæ ad Iouē, alij quæ ad solem pertinet cōgerentes, neq; non cursum, ac motum & uim illorum. Atq; Endymion lunæ rationem tradidit. Phaëton solis cursum deprehēdit, nō ille quidem uere, sed moriens imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtonē solis filiū credunt, fabulamq; de illo haudquam ueram narrant, adijisse Solem patrem, ac postulasse ab eo, ut sibi liceret lucis currum moderari, illum id concessisse, monuisseq; quā ratione foret aurigandum. Phaëtonem uero conscenso curru, partim ob etatem, partim ob imperitiā ita egisse, ut aliquando esset uicinus terræ, aliquando longo semotus. spatio à terra, interim mortales frigus atq; æstus intolerabilis conficiebat. Ob hæc indignatum Iouem ingenti fulminis telo percussisse Phaëtonem. Eum deiectū sorores circūstantes magno luctu prosequēbātur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt populi, ac lacrymarū uice, quibus fratrem deplorabāt, electrū distillant. Haudquaquā hæc ita gesta sunt, neq; pium est

his habere fidem, neq; Soli fuit filius, neq; illi filius interijt. Sed narrant Græci & alia permulta fabulosa, quibus ego nō admodū credo. Nam quī cōsentaneum est credere Acneam Veneris fuisse filiū, aut Minoa Iouis, aut Ascalaphum Martis, aut Autolycum Mercurij? Verum hi homines pij Dijsq; grati fuerunt, eosq; nascentes, hunc Veneris, illum Iuppiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patres familiās sunt mortalibus, in hoc progignēdi genere, ij ueluti parētes sibi similia producūt omnia, & colorem, & formā, & factā, & animū. At rex quidem Minos Iouis auspicijs, Aeneas formosus Veneris fauore natus est. Fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio cōtingit. Iam uero nec Saturnum Iuppiter cōiecit in uincula, nec in tartara præcipitē dedit, neq; cætera machinatus est, quæ putāt homines. Verum Saturnus extremus mouetur, proculq; à nobis semotus est. Segnis illi motus, neq; facilis animaduersu mortalibus, atq; hanc ob causam, illum stare dicunt, ceu uinculis alligatum. Ceterum ingens æris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimū ex Homeri poetæ Hesiodiq; carminibus liceat intelligere priscorū fabulas cum Astrologia cōsentire. Siquidem ubi Iouis catenā narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus esse coniicio, tum urbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & uineam, ad hæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deq; detectione, haud aliunde, quàm ex hac scientia sunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis concursus, Homerica cantilena præbet argumentum, in alijs autem uersibus utriusq; diuersum effectum descripsit. Veneris, cum ait illi,

*Tute Venus iucunda magis connubia cura.*

*Porro de belli negotijs,*

*Cuncta cito hæc curæ fuerint Marti atque Mineræ.*

*Hæc cum intelligerēt ueteres illi, maxime diuinationibus utebātur, nec eam ociosam esse putabāt, adeo ut nec urbes cōderent, neq; mœnia circūducerent, neq; quenquā occiderent, neq; ducerent uxores, priusquā de singulis à uate responsum accepiſſent. Deniq; nec ipsa deorum oracula, ab arte astrologica erant aliena. Verum apud Delphos uirgo prædicendi munus administrat, quæ cœlestem illam Virginem repræsentat: ac Draco suo tripode uocem edit, quoniam & inter stellas Draco conspicitur: in Didymis uero templum est Apollinis, & hoc, sicuti mihi uidetur, ex his Didymis, id est, geminis, qui cœlo sunt, appellatum. Vſque adeo uero diuinationi uisa est illis res sacra, ut Vlyſſes etiam cum errando ſeſſus uellet certò de rebus ſuis cognoscere, ad inferos penetrarit, non quò uideret umbras & locum inamœnū, ſed quòd cuperet cum Tیرهیا colloqui. Qui ſimul atq; in locū peruenerat, quem Circe monſtrarat, foueam fodit, oues mactauit: cumq; cōplures eſſent umbræ, atq; inter hæc matris quoq; ſanguinem bibere cupientes, non prius permiſit ulli, ne matri quidē quàm Tیرهیا guſtaſſet, coactusq; eſſet ſibi uaticinium edere, potuitq; interim matris umbrā uidere ſitientē. Ad hæc Lycurgus Lacedæmonijs omnē Reipubl. adminiſtrationem è cœlo temperabat, ac legem illis dedit, ne quādo in bellum prodirent, ante plenilunium. Non enim exiſtimabant eandem eſſe ciuitatis adminiſtrationem, crescente luna & euaneſcente, propterea quòd omnia ab illa rege-*

tur. Porro Arcades soli hæc non receperunt, nec in precio habuerunt Astrologiam, sed ijdem ob imperitiam & stultitiam aiunt se luna antiquiores esse. Proinde cum nostri maiores usqueadeo fuerint Astrologiæ studiosi, huius ætatis homines partim aiunt fieri non posse, ut homines finem inueniant diuinandi scientiæ, propterea quod neq; certa sit, neq; uera, neque Martem aut Iouem nostra causa moueri in cælo, uerum illis humanarum rerum nullam esse curam, neque quicquam esse eis cum his negotijs commercij, uerum secundum hos necessitate circumaguntur: partim dicunt Astrologiam nō esse quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari uaticinio quæcunq; fati decreta instant. At ego sanè utrisq; respondere possum, stellæ in cælo suo quidem motu uolui, ceterarum obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An uis equo currente, & gallinis aut hominibus tumultuantibus, lapides subsilire, stipulasq; moueri uentis cursu concitatis, syderum uero uertigine nihil præterea effici: tum ab igni exiguo calor ad nos permanat, neque nostra tamen causa quicquam erit ignis, neq; illi curæ est æstus noster, ab astris autem nihil ad nos defluit? At sanè fieri non potest, ut per Astrologiam ex malis bona faciamus, neq; mutare quicquam earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc utilitatem ars adfert utentibus. Bona multo ante delectant eos, qui uentura præscierint: mala uero facile cum nō imprudentibus uenerint, accipiuntur. Neq; enim in illos irruunt, sed quia meditata expectataq; sunt, leuia mitiaq; uidentur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

## ORNATISSIMO DO

CTISSIMO'QUE VIRO

Thomæ Ruthalo, regio apud Anglos

Secretario, Thomas Mo-

rus S. P. D.



**S**i quisquam fuit unquam uir doctissime, qui Horatianum præceptū impleuerit, uoluptatemq; cū utilitate cōiunxerit, hoc ego certe Lucianū in primis puto præstitisse. Qui & superciliosis abstinens Philosophorum præceptis, & solutioribus Poëtarum lusibus, honestissimis simul & facietissimis salibus, uitia ubiq; notat atq; insectatur mortaliū. Idq; facit tam scite, tantaq; cum fruge, ut quū nemo altius pungat, nemo tamē sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum nunquā non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo uidetur in tribus his Dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorū numero potissimū delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse longē prælaturis. Nam ut è uirginibus non eandē omnes, sed alius aliam, pro suo cuiusq; animo præfert, deamatq;, non quam præcipuam tutò possit asserere, sed quæ sibi uideatur: ita è lepidissimis Luciani dialogis, alius aliū præoptat, mihi certe isti præcipue placuerunt, neq; temere tamen (uti spero) neq; soli. Nam ut à breuissimo incipiam, qui Cynicus inscribitur, quiq; posse uideatur ipsa breuitate contēni, nisi nos Horatius admoneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præstantiores: ipsiq; minimas etiā gemmas esse uideremus in pretio: In eius ergo delectu

C 4 honor

honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes Chrysostomus, uir acerrimi iudicij, doctorū ferme omnium Christianissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usq; adeo Dialogus hic delectabat, ut bonam eius partem in Homiliam quandā quam in Ioānis euangelium commentatus est, inseruerit. Neq; id immerito. Quid enim placere uiro graui, uereq; Christiano debuit, quā is dialogus, in quo dū aspera, paruoq; cōtenta Cynicorum uita defenditur, mollis atq; enervata delicatōrum hominū luxuria reprehēditur? Nē non eadē opera, Christiane uitae simplicitas, temperātia, frugalitas, deniq; arcta illa atq; angusta uia, quae ducit ad uitam, laudatur. Iam Necromantia (nam hic secundo dialogo titulus est) non satis auspiciato uocabulo, sed materia tamen felicissima, quā salte taxat, uel Magorum prestigijs, uel inania Poetarum figmēta, uel incertas quauis de re philosophorum inter se digladiationes? Superest Philopseudes, qui non sine Socratica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse declarat) in ridenda, coarguendaq; mentiendi libidine: dialogus nescio certe lepidior'ne, an utilior. In quo nō ualde me mouet, quod eius animi fuisse uideatur, ut non satis immortalitati suae confideret, atq; in eo fuisse errore, quo Democritus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert quid sentiat his de rebus ethnicus, quae in praecipuis habentur fidei Christianae mysterijs? Hūc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq; Magicis habeamus prestigijs fidē, & superstitione careamus, quae passim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam, minus uidelicet expauescentes tristitia

stia quæpiam ac superstiosa mendacia, quæ plerūq; tanta cum fide atque autoritate narrantur, ut beatissimo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hostiq; mendaciorum acerrimo, nescio quisnam ueterator persuaserit, ut fabulā illam de duobus Spurinis, altero in uitam redeunte, altero decedente, tanquam rem suo ipsius tempore gestam pro uera narraret, quā Lucianus in hoc dialogo, mutatis tantum nominibus, tot annis antequam Augustinus nasceretur, irrisit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mentes suis figmentis afficiant ij, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq; sibi deuinxisse perpetuo, si commenti fuerint, aut de sancto aliquo uiro fabulam, aut de inferis tragœdiā, ad quam uetula quæpiam aut delira lacrymetur, aut pauida inhorrescat. Itaq; nullā ferè martyris, nullam uirginis uitam prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi mendaciorum inseruerint, pie scilicet: alioqui enim periculū erat, ne ueritas non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, & in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderunt usq; adeo nihil istiusmodi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut memoratus pater Augustinus testatur) ubi admixtum subolet mendacium, ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi suspicio suboritur, magnā huiusmodi fabularum partem, à uasris ac pessimis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; confictam, quibus studium fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulitate uoluptatem capere, partim fabularum fictarum commercio, fidem ueris

Christianorum historijs adimere: quippe qui frequenter quædam, his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile se declarent, adludendo luisse. Quamobrem quas scriptura nobis historias diuinitus inspirata commendat, eis indubitata fides habenda est. Ceteras uero ad Christi doctrinā, tanquam ad Critolai regulam, applicantes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere uolumus & inani fiducia, & superstitiosa formidine. Sed quò p̄gredior? epistola serè iam librum superat: nec interim tamen uerbū de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quarumq; citro ullam adulandi suspensionem uberrimam mihi materiam præbuisent (ut ceteras uirtutes tuas omittam) uel egregia doctrina tua, summaq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negotijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq; quam nisi satis perspectā, exploratamq; habuisset, nunquam te prudentissimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed ceterarū uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ faciat, ut quā laudanda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in Græcis literis studiij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut quaecunq; apud te sint amoris officijq; in te mei monumentū. quas tibi sim ausus eo maiori fiducia committere, quòd etsi tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamen est ingenij tui candor, ut nemo libentius conuiueat. Vale.

## CYNICVS LVCIAS

NI, THOMAS MORO

INTERP.

LVCIANVS, ET CYNICVS.



VID tu tandem? *barbam quidē habes,*  
 et *comam, tunicam non habes, nudusq;*  
*conspiceris, ac sine calceis, delecta nimi-*  
*rum uaga, inhumanaq; ac ferali uita: tum*  
*proprio corpore cōtra quā faciūt cæ-*  
*teri, semper usus incōmode, nunc huc, nunc illuc circuis: in*  
*arido præterea solo cubās, adeo ut plurimū etiā sordīū,*  
*tritum isthoc pallium refrat, alioqui nec ipsum, uel tenui*  
*filo, uel molle, uel florulentū.* C Y N. Neq; enim indigeo:  
 siquid est huiusmodi, ut cōparetur facillime, dominoq; mi-  
 nimum exhibeat negocij, id inquā mihi sufficit. At tu per  
 Deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? L V C. Imò  
 admodum. C Y N. Contra in frugalitate uirtutem? L V.  
 Admodum. C Y. Cur igitur tandem quum me uideas ui-  
 uentem frugalius quā uulgo faciunt homines, eos uero  
 sumptuosius, me, nō illos arguis? L V. Quia nō frugalius  
 per Iouem uideris mihi, sed egentius uiuere, imò uitam  
 omnino egenā atq; inopē. Nam tu nihil à mēdicis differs,  
 qui cibum mendicant in diem. C Y. Vis ergo uideamus  
 (quandoquidem huc processit oratio) quidnā inopia sit,  
 quidq; rursus copia? L V. Si tibi quidem ita uidetur. C Y.  
 Nunquid ergo satis id cuique est, quicquid ipsius explet  
 necessitatē? an aliud quippiā dicis? L V C. Esto istud. C Y.  
 Indigentia uero quicquid cuiusquam usui deest, nec eò,  
 quò

quò sit necesse,peruenit? L V. Scilicet. C Y. Nihil igitur  
 meis in rebus deest. Nihil enim in his est, quod necessitatē  
 nō expleat meā. L V. Quo pacto illud ais? C Y N. Scies si  
 cōsideres in quem usum corū quodq; paratū est, quorum  
 egemus, ut domus, an nō tegumēti gratia? L V. Maxime.  
 C Y N. Quid uestis, cuius gratia? non ne tegumento etiam  
 ipsa? L V C. Sanē. C Y. At ipso per deos tegumento, cu-  
 ius rei gratia indiguerimus, non ne ut melius se habeat id  
 quod tegitur? L V. Mihi quidē sic uidetur. C Y. Vtrum  
 igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? L V. Ne-  
 scio. C Y. Atqui hoc pacto didiceris: quodnam pedū offi-  
 cium est? L V. Ingredi. C Y N. An deterius ergo ingredi  
 pedes tibi uidentur mei, quā aliorum? L V. Istud uero  
 fortasse non. C Y N. At non possent, seu sese melius seu  
 deterius haberent, officium suum praeſtare? L V. Fortasse.  
 C Y. Pedibus ergo nihil peius affectus uideor, quā alij?  
 L V C. Non uideris. C Y N. Quid corpus uerò meum?  
 Num deterius quā reliquorum? Nempe si deterius se  
 haberet, esset idem imbecillius: corporis quippe uirtus ro-  
 bur est. An meum ergo debilius? L V. Non uidetur. C Y.  
 Neq; pedes ergo tegumēto uidetur egere, neq; reliquum  
 corpus. Quippe si egerent, male haberēt. Egestas etenim  
 omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscūq; ad-  
 fuerit. At ne ali quidē deterius corpus uidetur meū, quod  
 quibuslibet cibus alitur. L V C. Manifestū est id quidem.  
 C Y N. Nam nec uegetū esset, robustumq; si aleretur ma-  
 le. Mala siquidē alimenta corpus tabefaciunt. L V C. Ista  
 quidē ita se habent. C Y N. Quo pacto igitur, dic mihi,  
 his ita se habētibus, me arguis, uitamq; improbas meam, ac  
 miseram

miseram prædicas? L V C. Ideo per Iouem, quòd quum  
 natura (quam tu colis) ac superi terrā in cōmuni statu-  
 rint, ex ea multa nimirum ac bona ediderint, ut nobis  
 omnia supereffent abunde, nō in necessitatē modo, uerum  
 in uoluptatē quoq;: tu tamē horum omnium aut maxime  
 saltē partis expers es, nec eorum quoquam frueris nihilo  
 certe magis, quā seræ. Nempe aquā bibis, quā etiā bi-  
 bunt seræ: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmo-  
 dum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes: quan-  
 doquidem gramē tibi sufficit, quēadmodum & illis: pal-  
 lium præterea circumfers nihilo mendico decētius. Quan-  
 quam si tu his cōtētus recte sapis, tum Deus profecto neu-  
 tiquā recte fecit, primū quòd oues effecit pingues, deinde  
 uites dulcis uini seraces, ac reliquū deinde apparatū uarie-  
 tate mirabilē, & oleū, & mel, & reliqua, omnia ut nos ha-  
 beremus, edulia quidē omnigena haberemus, potū dulcem  
 haberemus, pecunias haberemus, mollē lectum haberemus.  
 Præterea pulchras domos, ac reliqua demū omnia mirum  
 in modū præparata. Nam & ipsa quoq; artū effecta deo-  
 rum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priua-  
 tum, id fuerit profecto miserū, etiā si ab alio quopiā pri-  
 ueris: quēadmodū hi qui seruātur in uinculis: longe uero  
 miserius, si quis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea  
 demū manifesta insania est. C Y N. Et recte quidem fortas-  
 se dicis. Verū istuc dic mihi: Siquis diuite quopiā alacri-  
 ter atque humane, quin prolixè quoque exhibente con-  
 uiuium, tum hospites excipiente, & multos simul, &  
 omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robu-  
 stos, deinde apponente multa atque omnigena, si quis  
 inquam

inquam, omnia corripiat, omniaq; deglutiat, non ea tantum quæ uicina sunt, sed ea quoque quæ procul ab sunt, preparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens, quum unum duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quam alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probusne? L V C. Non mihi quidem. C Y N. Quid uero, num temperans? L V C. Ne id quidem. C Y N. Quid uero siquis eiusdem mensæ particeps, multa illa ac uaria neglegat, uno quopiam ex his quæ proxime apponuntur, electo, quum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoq; solo utatur: cetera illa ne respiciat quidem, an non hunc temperatiorem & meliorem uirum illo putabis? L V C. Ego certe. C Y N I C. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? L V C. Quid nam? C Y N. Quòd Deus illi quidem pulchre conuiuium instruenti similis est, ut qui apposuerit multa ac uaria, atq; omnigena, uti essent quæ cuique conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus ægrotantibus, atque alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, sed ut his utantur singuli, quæ suæ cuiusque naturæ conueniunt, & ex his ipsis, quacunque re maxime quenque indigere contigerit. At uos illum qui per insatiabilitatem atque incontinentiam omnia corripit, refertis, ut qui rebus uti uelitis omnibus, & undecunque partis, non solis contenti præsentibus, existimantes propriam quidem neque terram, neque mare sufficere, sed importantes ab ipsis usque terræ finibus uoluptates, patrijsq; rebus peregrina præferentes, sumptuosaq; frugalibus, atq; ea quæ difficile comparantur

parantur his quæ sunt cōparatu facilia : in summa, deniq;  
molestias, malaq; potius eligentes, quàm absq; molestijs  
uiuere. At isti quidē, plurimi ac pretiosi, beatiq; appara-  
tus, quibus exultatis, per magnā ad uos miserā, erumnāq;  
perueniunt. Aurū ipsum tam optabile, si libet, argētumq;  
considera : domus considera sumptuosas, uestes operosas  
cōsidera : atq; eius generis omnia, quanto negotio emun-  
tur, quot laboribus, periculis : imò sanguine, ac cæde, quan-  
toq; hominum interitu : non ideo solum quòd dum nauia-  
gant, propter ista pereunt complures : ac dum quærūt, pa-  
rantq;, grauias perferunt : sed ob id quoq; quòd digladi-  
ationes multas pariunt, quodq; ob ea insidiantur inuicem  
et amicis amici, et parētibus liberi, et maritis coniuges.  
Sic opinor Eriphylem quoq; auri gratia prodidisse ma-  
ritum. Atq; hæc quidem omnia fiunt, quum tamen uestes  
illæ uariæ nihilo magis quicquā queant calefacere, auræ-  
tāq; illa ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula  
illa argentea potui quicquā magis conducant. Sed nec au-  
rei illi, nec eburnei item lectuli, somnū suauiorē præbeāt,  
imò uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosissq;  
stromatibus, beatis illis somnum contingere non posse.  
Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ, nihilo magis  
alunt, quin tabefaciunt potius corpora, iisdemq; morbos  
ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia  
quantas molestias mortales, et faciunt, et patiuntur?  
quanquam facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit  
indulgere delitijs. At ne hæc quidē insania corruptelāq;  
sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiam usum  
peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime  
paratæ

paratæ sunt, quemadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tanquam curru. L V C I A. Quisnam is est? C Y N I. Vos, inquam, qui hominibus tanquam iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanquam currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; illinc homines perinde tanquam asinos aurigamini, imperantes ut hac, non illac eant, & qui hæc facitis maxime, iidem maxime beati uidentur. Tum hi qui piscium carnibus non tantum ut alimentis utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur: eos dico, qui purpuram tingunt, non ne & hi præter naturam his utuntur, quæ à deo præparata sunt? L V C. Non per Iouem, siquidem tingere etiam potest non comedi tantum purpuræ caro. C Y N. At non in id tamen nata est. Nam & cratere quispiã, si præter naturã detorqueat, olle loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto posset quispiã uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tanta est? At tu me quoque quòd nolo eius esse particeps, incusas. Viuo ego tamen quemadmodũ modestus ille, his uidelicet duntaxat, quæ mihi apponuntur uescens, ac frugalissimis utens: uarijs uero illis atque omnigenis minime inhians. Ac deinde quum paucis egeã, ac minime multis utar, ferinam tibi uideor uitam uiuere. Atqui hac ratione tua Dij profecto in periculũ ueniunt, ne & ipsi sint feris etiã deteriores, quippe qui rei nullius indigent. Verũ ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, considera quòd pluribus egent, primum pueri quàm adulti, deinde mulieres quàm uiri, tum ægroti quàm ualentes: atq; omnino in summa, inferiora  
qualibet

quolibet præstantioribus plurimum indigent: proinde Dii omnino nullius egent rei, qui uero ad Deos accedunt proximè, quàm minimis egent. An Herculem putas omnium hominū præstantissimum, quippe diuinum uirum; deumq; recte creditum, nuscrum tunc fuisse, quum circuiret nudus; pelle duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil considerans? At ille miser profecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat: neq; rursus pauper, qui terra, mari que dominabatur. Nempe quocunque intendisset impetum, omnes quaqua uersum superabat, nec in quenquam sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquā, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceosq; defuisse, atq; ob id nudū obābulasse tantū uirum? Dicendum profecto nō est. Sed continens erat ac fortis, et moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theæseus eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiam, ut serunt, Neptuni, sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbam que et comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solam, sed etiam omnibus ueteribus placuit: nempe meliores erant quàm uos: atque adeo ne sustinuisset quidem eorum quisquam aliud huiusmodi, nihilo profecto magis quàm leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis molliem ac leuorem decere mulieres existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoque uiri uolebant: ac barbam quidem cultum uiri ducebant, quem admodum in equis iubam, in leonibus barbam, quibus deus splendoris quandam atque ornamenti uenustatem dedit, sic et uiris barbam adiuxit. Illos igitur ego æmulor, uete-

D res,

res, inquam, illos imitari uolo: huius uero tempestatis homines non emulor mirabilis huius felicitatis nomine, quam in epulis et uestibus habent, dum poliunt ac leuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis differant, quales Chironis fuisse ferunt. Tum ut ipse stromatis non egeam more leonum, nec cibo egeam magis exquisito, quam canes. Contingat præterea mihi, ut terra quæuis mihi per se pro cubili sufficiat. Domum uero ut mundum hunc existimem. Alimenta demum ut ea delegam, quæ facillime comparari possint. Aurum uero argentumque ne desiderem unquam, neque ego, neque meorum amicorum quisquam. Omnia nanque mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur, et seditiones, et bella, et insidie, et cades. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abscedat procul, ne unquam plus satis appetam. Munus uero quum habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquam ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus instituto. Sed te demiror, quoniam pacto quum suam quandam citharædo uestem tribuas, cultumque, atque adeo tibiae suum, et tragædo suum, bono uiro cultum uestemque propriam nullam existimas, sed eandem ei cum uulgo habendam censes, idque quum uulgus malum sit. Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quam hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit, quem quæ illi maxime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi

iufmodi eft, fqualidum eſſe, hirsutum eſſe, tritum pallium indui, comam producere, ac ſine calceis ingredi. Vetiſter uero cinædorum ornatui ſimulimus eſt, nec dignoſcere uos quiſquam ab illis poſſit, neque colore uestium, neque mollicie, neque camuſiarum numero, neque lacernis, neq; calceis, neq; capillorum cura, neque odore. Nam & redoletis ut illi, iam præſertim uos qui eſtis feliciffimi. Et quidem quid facias, quum uir eundem cum cinædis odorem oleat? Etenim in ſtendis laboribus nihil illis præſtat. Voluptatibus uero nihilominus quam illi ſuperamini, eadem comeditis, eodem modo dormitis, atque inceditis, imò uero incedere non uidtis, ſed geſtari potius, tanquam ſarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumentis. At me pedes ipſi geſtant quocunq; ſit opus. Ego que & frigus tolerare ſufficio, & calorem pati, ea que que dii obtulerint, minime moleſte ferre, ideo uidelicet, quia miſer ſum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla eſtis fortuna contenti, ſed omnium pœnitet, ac præſentia ferre non poteſtis, abſentia deſideratis, hyeme quidem optantes æſtatem, æſtate rursus hyemem, atque in calore frigus, in frigore uiciſſim calorem: quemadmodum ægrotantes, moroſi ſemper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uobis uero mores. Atque hec ita quum ſint, iam nos in uitam ueſtram traducere æquum cenſetis, noſtram que corrumperre, quam ſæpe male conſulta ſint, que facitis, ipſiq; ſitis in ueſtris ipſorum negocijs minime circumſpecti, nihilq; eorum iudicio ac ratione, ſed conſuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil proſecto differtis uos, ab his qui torrente ſeruntur. Illi quippe quocunq; fluxus intenderit

eo rapiuntur: Et uos itidem quocunque libidines. At similiter quidem uobiscum agitur, ut cum quodam qui equum insanum ascenderat. Equus igitur uirum corripiciens abstulit. Hic uero amplius iam desilire equo corrente non poterat. Quidam uero quam occurrisset ei, rogauit quò nam tenderet: Hic respondit, quocunque huic uidetur, equum demonstrans. Quod si uos quisquam roget, quò feramini, si uerum uultis dicere, dicetis in uniuersum quidem: quocunque uideatur affectibus, sigillatim uero, interdum quocunque uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdum rursus quò lucri studio. Quin interdum ira, interdum metus, interdum aliud quippiam huiusmodi nos auferre uidetur. Neque enim unum duntaxat equum uos, sed multos insilientes, nunc hunc, nunc illum, furiosos quidem omnes auehimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta. Vos tamen priusquam cadatis, casuros uos esse nescitis. at hoc detritum palium quod uos ridetis, comaq; habitusque meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam præbeat, utq; agam quicquid uolo, uerser' que cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atq; incruditis hominibus, nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui sunt adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero scitissimi atque modestissimi, Et qui uirtutem cupiunt, hi potissimum congregiuntur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocantur, non obseruo, tum coronas aureas ac purpuram pro fastu habeo, atque homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atque cum deinde, si libet, irrideas, deorum statuas considera

si dera, utri uideantur uobis ne, an mihi similiores, neque  
Græcorum solum, sed barbarorum etiam templa circum-  
spicias, utrum ipsi dii, ut ego, comati barbati que sunt, an  
quemadmodum uos, rasi finguntur, atque pinguntur.  
Quin plurimos etiam sine tunicis conspicias, ut me nunc  
esse uides. Quo pacto igitur audeas posthac hunc habitum  
uitio dare, quum deos etiam decere uideatur?

## MENIPPVS, SIVE

NECROMANTIA LVCIANI,

Thoma Moro interprete.

MENIPPVS. PHILONIDES.



**S**ALVE atrium, domusq; uestibulum mee:  
Vt te lubens aspicio luci redditus. **PHIL.**  
Num nam hic Menippus est canis ille? Non  
hercle alius, nisi ego forte ad Menippos o-  
mneis hallucinor. At quid sibi uult habitus baius insolenta:  
claua, lyra, leonis exuuie? Adeundus tamen est. Salue  
Menippe. Vnde nobis aduenisti? diu est quod in urbe non  
uidimus.

MENIP.

Adsum reuersus mortuorum è latibulis,

Foribusq; tristium tenebrarum nigris:

Manes ubi inferi manent superis procul.

**PHIL.** O Hercules, clam nobis Menippus uita functus  
est, reuixitq; denuo?

MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

**PHIL.** Quenam causa tibi fuit noua huius atque incre-  
dibilis uia?

MENIP.

Iuuenta me incitauit, atq; audacia,

D 3

Quam

Quàm pro iuuenta haud paululum impotentior.

PHIL. Siste ò beate Tragica, et ab iambis descendens sic potius simpliciter eloquere, quenam hæc uestis, quæ causa tibi itineris inferni fuit, quum alioqui neq; iucunda, neq; delectabilis sit uia?

MEN.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tiresiæ.

PHIL. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos consarcinatis uersibus. MEN. Ne mire-  
ris amice, nuper enim cum Euripide atque Homero uersa-  
tus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum, ut nume-  
ri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo  
pacto res humane hic se habent in terris? et quidnam  
in urbe agitur?

PHIL. Nihil noui. Sed quemadmodum prius actitabant, rapiunt, peierant, foenerantur, usuras col-  
ligunt.

MEN. O miseri atque infelices. Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta sunt, qualesq; sorte iacti sunt in diuites istos calculi, quos per Cerberum nullo pacto poterunt effugere.

PHIL. Quid ais? Noui'ne aliquid apud inferos nostris de rebus decre-  
tum est?

MEN. Per Iouem, et quidem multa, uerum pro-  
dere non licet, neq; arcana quæ sunt reuelare, ne quis for-  
te nos apud Rhadamanthum impietatis accuset.

PHIL. Nequaquam Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, et  
initiatum præterea sacris edisseres.

MEN. Dura pro-  
fecto iubes, et neutiquam tua, uerum tui gratia tamen  
audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecu-  
niosos aurum tanquam Danaën seruantes abstrusum.

PHIL.

PHIL. Ne prius ò beate quæ sunt decreta dixeris, quam ea percurras omnia quæ abs te audire libentissime uelim: Quæ uidelicet descensus causa fuerit, quis itineris dux: deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidendi curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebantur nihil omnino prætermisisse. M E N. Parendum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanè tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulcrit. Ego igitur quum adhuc puer essem, audiremq; Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semudeorum modo, sed ipsorum etiam deorum, adulteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsionem, & fratrum & sororum nuptias: hæc me Heracle omnia bona pulchra quæ putabam, et studiose erga ea afficiebar. Postquam uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poëtis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neque seditiones mouere, neque rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constiti, incertus omnino quo me pacto gererem. Neque enim deos unquam putavi moechaturos, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumalatores his aduersa iussuros, nisi id conducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogareq; uti me utcunque liberet uterentur, uitæq; uiam aliquam simplicem ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quòd me

ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam repperi ignorantiam, omniaq; magis incerta, adeo ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atq; ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omnino laborare, corpusq; siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contumelijsq; obnoxium assidue, Hesiodi sedulo inculcans celebria illa de uirtute carmina, & sudorem uidelicet, & accliuem in uerticem montis ascensum. Alius continere iubet pecunias, earumq; possessionem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicat de quo ideas, incorporeas substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam, & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum de contrarijs unusquisque quum diceret, inuincibiles admodum rationes ac persuasibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquam hiscere potuerim, atq; id, quum tamen manifeste cognoscerem fieri nunquam posse, ut eadem res calida simul frigidaq; sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea quod multo erat istis absurdius, uitam eorum diligenter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis præceptisq; summopere pugnare. Eos enim qui spernendam censabant pecuniam, audivissime conspexi colligendis diuitijs inhiare, de scenore litigantes, pro mercede docentes:

tes: omnia denique nummorum gratia tolerantes. Ii uerò qui gloriam uerbis aspernabantur, omnē uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatē rursus omnes sermè palam incessebant: clanculum uerò ad eam solam libenter confluēbant. Ergo hac quoq; spe frustratus magis adhuc egre, molesteq; tuli. Aliquantulum tamen inde memet cōsolabor, quòd una cū multis & sapientibus & celeberrimis uiris ipse insipiensq; essem, atque uere adhuc ignarus aberrarem. Peruigilanti mihi tandem, atq; hisce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonē profectus magorum aliquē ex Zoroastri discipulis ac successoribus conuenirem. Audieram siquidem eos inferni portas carminibus quibusdā ac mysterijs aperire, & quē libuerit illuc tutò deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putauī, si cum horum quopiam de descensu paciscens Tiresiam Bœotium consulerem, ab eoq; perdiscerē (quippe qui uates fuerit & sapiens) quæ uita sit optima, quamq; sapientissimus quisq; potissimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quam poteram celerrime Babylonem uersus rectā cōtendi. Quò quū uenio, diuersor apud Chaldeorum quendam hominem certē sapientem, atq; arte mirabilem, coma quidem canum, admodumq; promissa barba uenerabilem. Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes: orans igitur obsecransq; uix exorauī, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me sumscipiens, primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluit ad Euphratem, mane solem orientē uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mustitans, quem nō admodum exaudiebam. Nam (quod in cer-

tumine præcones inepti solent) uolubile quiddam atq; incertum proferebat, nisi quòd quosdam uisus est inuocare demones. Post illam igitur incantationem ter mihi in autum spuens deducit rursus, oculos nusquam in obuium quenquam delectens. Et cibus quidem nobis glandes erant, potus autem, lac, atq; mulsum & Choaspi lymphæ, lectus uerò in herba sub dio fuit. At postquam iam præparati satis hac diæta sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atq; abstersit, faccæq; lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen submurmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris lederer circumiens, reducit domum, ita ut eram reciprocantem: ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimū similem: ac me quidem his quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuijs, atq; insuper lyra. Iussit præterea ut nomen si quis me roget, Menippum quidem ne dicere, sed Hercule, Vlysses, aut Orpheum. PHIL. Quid ita ò Menippe? neq; enim causam aut habitus, aut nominis intelligo. MEN. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiquam arcanum. Nam hi qui ante nos ad inferos olim uiui descenderant, putauit si me his asimularet, fore ut facilius Ataci custodias fallerem, atq; nullo prohibente transire, utpote notior tragico admodū illo culto emissus. Iam igitur dies apparuit, quū nos ad flumen ingressi in recessum incumbimus. Parata siquidē ad illo fuerāt cymba, sacrificia, mulsa, et in id mysteriū deniq; quibuscunq; opus erat. Hæc postquæ ergo quæ prompta erāt imposuimus, tum nos quoq;

Ingredim

*Ingredimur tristes, lacrymisq; implemur obortis.*

*Atque aliquantisper quidem in fluuio ferimur: deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoq; transmissio, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam, atque opacam, in quam descendentes ( præibat enim Mithrobarzanes ) et patem effodimus, et oues iugulamur, et foueam sanguine cõspergimus. At magis interim accensam faciem tenēs, haud amplius iam summisso murmure, sed uoce quàm poterat maxima clamitans, demones simul omnes conuocat, Pœnas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excelsamq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quedam nomina barbara atq; ignota commiscet. Statim ergo tremere omnia, et rimas ex carmine solum ducere, ac porro Cerberi latratus audiri, et iam res planè tristis ac moesta fuit:*

*Vmbrarum at timuit rex inis sedibus Orcus.*

*Ac protinus quidem inferorum patebant pleraque, lacus, pyriphlegethon, ac Plutonis regia. Tum per illū descendentes hiatum, Rhadamantū propemodū metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primum quidem latrabat, commouitq; sese. At quum ego lyram celerrime correptam pulsassem, cantu statim sopitus obdormit: deinde posteaquam ad lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nauigium, et ciulatu certe plenum. Vulnerati quippe in eo nauigabant omnes, hic ferimur, ille caput, alius alio quopiam membro luxatus, usqueadeo, ut mihi certe ex bello quopiam adesse uiderentur. At optimus Charon quum leonis uideret exuias, esse me ratus Herculem recepit, transq; uexit libens, tum excurrentibus quoque nobis*

bis monstrauit semitam. Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidem Mithrobarzanes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratum quoddam uenimus maximum, asphodelo consitū, ubi circumfusa undiq; mortuorum stridula nos sequuntur umbræ. Tum paulò procedentes longius, ad ipsum Minos tribunal accessimus. Erat ipse quidem in solio fortè quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Pœnæ, Tortores, mali Genij, Furia. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autè adulteri, lenones, moechi, homicidæ, adulatores, sycophantæ, ac talis hominū turba quiduis in uita patrantium. Seorsum autem diuites ac sceneratores prodibant pallidi, uentricosi, ac podagri ei, quorum quisq; trabe uinctus erat, ferri pondere duorū talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ fiunt omnia conspiciamus, & quæ dicuntur auscultamus. Accusant autem noui quidam atque admirabiles rhetores. **PHIL.** Quinam ergo hi per Iouem sunt, ac ne isihuc quidem te pigeat dicere. **MEN.** Umbræ ne unquam istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? **PHIL.** Quid nīs **MEN.** Hæ nos igitur quum primum functi uita sumus accusant, testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quædam ex his dignæ admodum fide uidetur, utpote nobiscum uersatæ semper, nostrisq; nusquā digresse corporibus. Minos igitur curiose quemlibet examinans, impiorū relegabat in cœtum, pœnas ibi sceleribus suis dignas luiturū. In hos præcipue tamen incēditur, quos opes dum uiuerent, ac dignitates inflauerant, quiq; adorari se ferè expectabant, nimirum breui periturā eorū superbiam fastumq;

fastumq; detestatus: quippe qui non meminissent mortales ipsi quum sint, sese bona quoque mortalia consecutos. At nunc splendida illa exuti omnia, diuitias inquā, genus, munia, nudi ac uultu demisso steterūt tanquā somnium quoddam humanā hanc felicitatē recogitātes, adeo ut hęc dum cōspicerer nimis quā delectatus fuerim. Et si quem corū forte agnoueram, acceſsi, atq; in aurem silenter admonui, qualis in uita fuerat, quantopereq; fuerat inflatus: tum quū plurimi mane fores eius obsidentes pulsi interim exclusiq; a famulis illius expectabant egressum. At ipse uix tandem illis exorietes puniceus, aureus, aut uersicolor, felices ac beatos se facturū salutantes putabat, si pectus dextram uel porrigens, permetteret osculandam. Illi uerō audientes ista moleste ferebant. At Minos quiddam etiam iudicauit in gratiam. Quippe Dionysiu Sicilię tyrannū multis et atrocibus criminibus et a Dione accusatū, et graui Stoicorū testimonio conuictum, Cyrenęus Aristippus interueniens (nam illum ualde suspiciunt inferi, eiusq; plurimum ibi ualeat autoritas) ferme iam Chimere alligatum absoluit a poena, asserens illum cruditorū nonnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos a tribunali discedentes, ad supplicij locum peruenimus. Vbi o amice et multa, et miseranda audire simul, ac spectare licuit. Nam simul et flagrorū sonus auditur, et eiulatus hominū in igne flagrantium, tum rotę et tormenta, catenę: Cerberus lacerat, et Chimera dilaniat, crucianturq; pariter omnes, captiui, reges, prefecti, pauperes, mēdici, diuites, et iam scelerum omnes poenitebat. Et quosdam quidē corū, dum intuemur, agnouimus, uidelicet qui nuper ē uita discesserant. At hi se pudentes

tum

tum occultabant, nostroq; subtraherent aspectui, aut si nos aliquando respiciebant, id seruiliter admodum abiecteq; faciebant, atq; hi quidem quam olim putas onerosi fastidiosiq; in uita? At pauperibus malorum dimidium remittebatur, & quum interquicuisissent, denuo repetebantur ad poenā. Sed illa quoq; quæ fabulis seruitur aspexi, Ixionem, Sisyphum, Phrygiumq; grauius affectū Tantalū, genitumq; terra Titium, Dij boni, quantum? integrum stratus agrū occupabat. Hos tandē prætereuntes, in campum uenimus Acherusium, ubi semideos, heroidasq; reperimus, atque aliam simul mortuorum turbam in gentes, tribusq; dispositam, alios quidem uetulos quosdam ac marcidos, atq; (ut Homerus ait) euandidos, alios uerò iuueniles & integros, & hos potissimum ob illam condiendi efficaciam Aegyptios. Verum dignoscere quemlibet haud procliuē fuit, adeo nudatis ossibus omnes erant inuicem similes, nisi quòd uix tandem eos diu intendentes agnouimus. Quippe conferti considebant obscuri atq; ignobiles, nullumq; seruantes amplius pristinae formæ uestigium. Cū igitur multi ossei cōsisterent, inuicē omnino similes, qui terrificū quiddam per cauos oculorū orbes transpiceret, dentesq; nudos ostenderent, hæsitabam certē mecum, quoniam signo Therstem à Nireo illo formoso discernere, aut mendicū Irum à Pheacum rege, aut Pyrrhiam coquum ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit iudicij, sed ossa fuerunt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nulliq; unquam dignoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominū uita pompæ cuiuspiam longè uidebatur, cui præsit ac disponat quæque fortuna, ex his qui

pompan

pompam agunt, diuersos uariosq; cuiq; habitus accommo-  
dans. Alium siquidē fortuna deligēs, regijs ornat insigni-  
bus, & tiaram imponēs, & satellites addens, & caput dia-  
demate coronans. Alium serui rursus ornatū induit, hunc  
formosum effigiat, hunc deformē atq; deridiculū fingit: nā  
omnigenū, ut opinor, debet esse spectaculū. Quin habitus  
quorundā plerunq; in media quoq; pompa demutat, neq;  
perpetuo eodē sinit ordine, cultuq; progredi quō prodie-  
rant. Sed ornatu cōmutato Cræsum quidē coëgit serui ca-  
ptiuūq; uestes induere. Mæandrium autē olim inter seruos  
incedentem, Polycratis uicissim ornat tyrannide. Et ali-  
quantisper quidē eo cultu permittit uti: uerū ubi iam pom-  
pæ tempus præterijt, apparatus quisq; restituens, & cū  
corpore simul exutus amictu, qualis antē fuit efficitur, ni-  
hilo à uicino differens. Quidam tamen ob inscitiam quum  
suos fortuna cultus exigit, egreserunt atq; indignantur,  
tanquā proprijs quibusdam bonis priuati, ac non potius  
alienis, quibus paulisper utebantur, exuti. Quin in scena  
quoq; uidisse te plerunq; puto histriones istos tragicos,  
qui (ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priami  
fiunt, aut Agamēnones. Idemq; (si fors tulerit) paulò antē  
tam grauitè Cecropis aut Erichthei formā imitatus, pau-  
lò post seruius, poëta iubēte, progreditur. At quū fabulæ iā  
finis affuerit, quisq; auratus illas uestes exutus, personā de-  
ponēs, & ab altis illis crepidis descendēs, pauper atq; hu-  
milis obambulat, haud amplius Agamēnon ille Atreo pro-  
gnatus, aut Crēo Menœcei filius, sed Polus filius Chariclei  
Suniēsis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic  
se mortaliū res habēt, quemadmodū mihi tum spectāti ui-  
debatur

debatur. PHIL. Dic mihi Menippe, isti qui magnificos  
altosq; tumulos habent super terram, & columnas, ima-  
gines, titulos, nihilo ne sunt apud infros plebeis quibusli-  
bet umbris honoratiores? MEN. Nugaris tu quidē, nam  
si uidiſſes Mausolum, Carem illū dico Pyramide celebrē,  
ſat ſcio, nunquam ridere deſiſſes, ita in antrum quoddam  
abſtruſum deſpectim abiectus eſt, in reliqua mortuorū tur-  
ba deliteſcens. Hoc tantum cōmodi mihi uidetur ex monu-  
mento referre, quōd impoſito tanto pōdere, laborat magis  
& premitur. Nam quum Aeacus ò anice, locum cuiq; me-  
titur, dat autē cui plurimum haud amplius pedem, neceſſe  
eſt eo iacere contentum, ſeſeq; ad loci modum contrabe-  
re. At uehementius multo riſiſſes, opinor, ſi reges hoſce no-  
ſtros ſatrapasq; uidiſſes apud eos mendicantes, & aut ſal-  
ſamenta uendētes, aut primas ipſas literas urgente inopia  
proſitentes, & quemadmodum cōtumelijs à quouis affi-  
ciantur, atq; in faciē cedantur perinde atq; uiliſſima man-  
cipia. Itaq; Philippum Macedonem conſpiciat, cōtinere  
me certe non potui: oſtenſus eſt mihi in angulo quodā de-  
tritōs calceos mercede reſarciens. Quin alios præterea  
multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uideli-  
ces, Darios, ac Polycrates. PHIL. Admiranda narras iſta  
de regibus, peneq; incredibilia. Socrates autem quid facit,  
ac Diogenes? & ſi quis eſt ſapientum alius? MEN. So-  
crates proſecto etiam ibi obuertiſatur, omneſq; redarguit:  
uerſantur autem cū illo Palamedes, Vlyſſes, et Neſtor, &  
quiſquis eſt alius inter deſunctos garrulus. Inſtantur autē  
illi etiam nū, atq; intumeſcunt exhauſto ueneno crura. At  
optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Aſſyrio, Mideq;  
Phrygia

Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorum sumptuosorū numero manet, quos quum ciulantes audit, ueteris fortune magnitudinē recogitantes, & ridet, & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis atq; iniucunda uoce illorū ciulatus obscurās, adeo ut id egre ferrentes, nec Diogenē ferre ualentes, de mutanda sede deliberēt. PHIL. De his iam satis quidē: ceterum quodnam illud decretū est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MEN. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberrauī. Dum igitur ibi uersabar, magistratus concionē aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in cōmune conducerēt. Conspiciēs ergo multos cōcurrere, me quoq; cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa: postremo uero de diuitibus negociū, in quos posteaquā plurima fuissent obiecta, uiolētia, superbia, fastus, iniuriæ, assurgēs tandē ex populo primas quidā, huiusmodi decretū legit. Quoniā, inquit, multa diuites perperant in uita, rapiētes ac uim inferentes, inopesq; omni modo despectui habentes, Curie populōq; uisum est, ut quū sancti uita fuerint, corpora quidē eorū poenas cū alijs sceleratorū corporibus luant: animæ uero sursum remissæ in uitā, in asinos demigrent, donec in tali rerū statu quinquies ac uicies decē annorū milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferētes, atq; a pauperibus agitati. Dein ut liceat illis ē uita excedere. Hāc sententiā dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerūt principes,

E

sciuit

sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticæq; fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, exant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atq; illi re, uti erat, ordine narrata supplicavi, ut mihi diceret, quodnam optimū uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quissiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ò fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapiētibus istis profectam, haudquaquā idem inuicem iisdem de rebus sentiētib; uerū haud fas est id tibi proloqui: siquidē quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquā, inquit, ò patercule, sed dic amabo, neq; me cōtemnas, qui in uita te etiā ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procū ab alijs auferens, ad aures mihi inclinās: Optima est, inquit, idiotarū, priuatorumq; uita, ac prudētissima. Quamobrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper, ac fines inquirere, et uafros hosce syllogismos despuens, atq; id genus omnia nugæ æstimās, hoc solū in tota uita persequere, ut presentibus bene cōpositis minime curiosus, nulla re sollicitus, q̃ plurimū potes hilaris uitam ridensq; traducas. Hæc quā dixisset rursus Asphodelorū in pratū sese corripuit. Ego igitur (nam et nūc uesper erat) age, inquam, ò Mithrobarzane qd cunctamur? ac nō hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille: cōfide, inquit, ò Menippe, breuē quippe faciliq; tibi monstrabo semitam: et me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procū ostendens sub obscurum tenuēq; ac uclut per rimam influens lumen, illud, inquit, Trophonij templum est, atq; illac ad inferos

è Bœotia

ē Boeotia descenditur, hac ascendes, atq; ilico fueris in  
 Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato Mago  
 difficile admodum per angustas antri fauces subrepens,  
 nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

## PHILOPSEVDES

LVCIANI SIVE INCRE-

dulus, Thoma Moro interprete.

TYCHIADES, AC PHILOCLES.



OTES mihi Philocles dicere, quidnam  
 id tandē sit, quod multos in mentiendi cu-  
 piditatē adducit, ut pariter gaudeāt, quū  
 et ipsi nihil sani loquūtur, et his qui ta-  
 lia narrāt, maximē animū intendant? PH.

Multa Tychiade sunt, quæ nōnullos mortales mentiri cō-  
 pellunt, quia in rem uident conducere. TYC. Nihil ad rem  
 hæc, ut aiunt, neq; enim de his rogabam, qui quum usus  
 postulat mentiuntur: uenia nimirum hi, imō laude pleriq;  
 eorum, digni sunt, quicunq; uel hostes fefellerūt, uel ad sa-  
 lutem tali quopiā pharmaco usi sunt in necessitatibus. Cu-  
 iusmodi multa Vlysses etiam fecit, ut et uitam suam, et  
 sociorum reditum redimeret: sed de illis uir optime dico,  
 qui nulla necessitate mendacium ipsum ueritati longe an-  
 teponunt, ipsa re uidelicet delectati, atq; in ea sine ulla  
 idonea occasione uersati. Isti ergo scire cupio, cuius com-  
 modi gratia istud agunt. PHIL. An alicubi tales aliquos  
 iam deprehendisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido?  
 TYCH. Et quidem admodum multi sunt huiusmodi. PH.

E 2

Quid

Quid aliud ergo in causa sit, quod mentiuntur nisi dementia? siquidem rem pessimam, optime loco praecoptant. τ υ.  
Hoc nihil est, nam ego tibi multos ostenderim ad cetera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendacique studiosos, adeo ut ego certe molestus seram, quod uiri tales, omnibus ceteris in rebus optimi, gaudet tamen, et se, et eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi notius est quam mihi, Herodotus, Ctesiasque, Cnidius, atque his superiores: denique Homerus ipse, uiri celebres, mendacijs etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, a quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam mendacium per manus traditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisque seruatum. Me ergo saepe illorum uersuum nomine subiit pudor, si quando coeli sectionem, ac Promethei uincula recensent, gigantumque rebellionem, atque omnem illam de inferis tragœdiam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in taurum, et cygnum uersus sit: et quemadmodum ex muliere quispian in auiculam, uersam uel mutatus sit. Pegasus praeterea, Chimerasque, et Gorgonas, ac Cyclopes, atque id genus omnia, admodum absurdas monstrosasque fabulas, et quae mentes afficere peritorum queant, qui laruam adhuc lamiamque metuiunt: quam poetica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesque totas una uoce, ac publicitus mentiri, an non hoc ridiculum? Veluti quum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet: Athenienses Erichthonium editum e terra ferunt, primosque illos homines in Attica olerum more ex terra emeruisse. Hi tamen multo uerecundiores quam Thebani, qui ex serpentis detribus satinos quosdam progerminasse

germinasse narrant: quòd si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans, Corcebi cuiuspiam, aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptolemmum credat in alatis draconibus per ærem uectum esse, aut Pana quendam ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirum hic atq; insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta uerâq; non credat, usque adeo obtinet mendacium. PHIL. At poëtis Tychiade, urbibusq; fuerit forsatis ignoscendum: nam illi delectationem illam quæ ex fabula proficiscitur, ut quæ maxima sit illecebra, poematibus suis intmescant, qua potissimum erga auditores opus habent. Athenienses uerò Thebaniq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliant: quòd si quis fabulas auferat è Græcia, nihil obstituerit quo minus earum narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitum, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. TYCH. Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia, ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discesi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furie quædam abegerunt, dum monstrosa multa, atq; absurda referrent. PHIL. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certè crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium, & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsentem mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At ne

scis amice qualia referebat: tum ea quàm constanter asse-  
 rebat: præterea quàm sanctè in plerisq; iurabat, admotis  
 etiam filiis, adeo, ut ego quum eum respicerem, uaria mea  
 cum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neq; ani-  
 mo constare: interdum uerò ita cogitabam, fugisse me, quòd  
 impostor esset, ac tantum temporis sub leonis pelle ridic-  
 culam quandam simiam circumtulisset: adeo absurda nar-  
 rabat. P. H. I. L. Quenam illa (per Læres) sunt. Tychias  
 de: nam cupio cognoscere quamnam prestigiaturam sub  
 tam longa herba occultuerit. T. Y. C. H. Solebam quidem  
 etiam aliàs Philodes aliquoties eum intermiscere, si quan-  
 do uidelicet multo ocio abundarem. Hodie uero quum  
 opus esset mihi conuento Leontibico (est autem, ut scis,  
 amicus mihi) edoctus à puero, eum se ad Eucratem ma-  
 ne contulisse, ut eum morbi inspiciendi causa uiseret, am-  
 borum nomine, nempe ut, & Leontibicum conuenirem,  
 & Eucratem uiderem, ignoraueram autem quòd egro-  
 taret, ad eum peruenio. At Leontibicum ibi iam non inue-  
 nio: nam paulo antè, ut dicebant, exiuerat, alios uerò cõ-  
 fertos reperio, in quibus erat & Cleodemus Peripateti-  
 cus, & Dinomachus Stoicus, & Ion, nosti uirum? illum  
 dico, qui ex Platonica doctrina magnam sui admiratio-  
 nem expectat, ut qui solus mentem uiri deprehenderit,  
 quiq; eius oracula alijs quoq; possit enarrare: uides quos  
 tibi uiros nomino, nimirum omni sapientia, atq; omni uir-  
 tute præditos, utpote ipsum ex quaq; secta caput, reue-  
 rendos hercle omnes, atq; aspectu propemodum terribi-  
 les. Aderat præterea medicus Antigonus, ut usui in mor-  
 bo esset aduocatus opinor. & melius iam habere se uide-  
 batur

batur Eucrates: ac morbus quidā ex familiaribus erat: hu-  
 mor enim rursus in pedes ei descenderat. Sedere me ergo  
 Eucrates in lecto iuxta se iussit, uoce languidule remissa  
 paululum, quā me conspiceret: quanquā interim dum in-  
 grederer, uociferātem eum, ac uocem intendentem audie-  
 ram: tamē ego admodū curiose cauens ne pedes eius tan-  
 gerem, ubi me uulgaribus istis uerbis purgaueram, quod  
 eū egrotare nesciuerim: quod ubi rescissem, curriculo ue-  
 nerim, adsedi propē, et illis quidem sermo iam de morbo  
 erat, et quaedam iam ante dixerant, quaedam uero etiam  
 tunc narrabant: preterea medicamenta quaedam quisque  
 proferebat. Cleodemus igitur: Si quis ergo (inquit) sinis-  
 tra manu tollens humo mustella dentem, sic interfecit,  
 ut ante dixi, in leonis pellem alligauerit, nuper excoriat-  
 ti, ac deinde circum crura posuerit, illico sedatur dolor.  
 Non in leonis pellem (inquit Dinomachus) ut ego ali-  
 diui, sed in cerue potius foemellae uirginis adhuc, et non-  
 dum initae, et res quidem magis est hoc pacto credibilis  
 uelox enim cerua est, maximeq; ualet pedibus: et leo  
 quidem fortis est, pinguedoq; eius, ac manus dextra, pl-  
 liq; qui recti ē barba prominent, magnam uim obtinent,  
 si quis uti nouerit, cum proprio cuiq; carmine, at pedum  
 curam minime pollicentur. Et ipse quoque, inquit Cleo-  
 demus, olim sic putabam ceruina pelle utendū, propterea  
 quod cerua uelox esset. At nuper uir quidam Libycus,  
 peritus profecto in rebus huiusmodi contra me docuit,  
 ceruis ostendens uelociores esse leones, quippe qui eas,  
 inquit, etiam persequendo capiunt: Laudabant qui ade-  
 rant, tanquam recte dixisset Libycus ille. Tum ego: Pū-

tatis, inquam, incantamētis quibusdam sedari talia: aut foris admotis appendiculis, quum intus malum grassetur? Riserunt hunc sermonē meum: et palam in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, et quibus nemo qui sapiat, contradicat, quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iamdudum autem neglectui habitus fuerat, opinor, quum opem Euerati ferre ex arte uellet, denuntians uidelicet uino ut abstineret, atque oleribus uesceretur, et uigore animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridens interim: Quid ais, inquit, Tyebias de? incredibile tibi uidetur esse, ut ex rebus huiusmodi parentur quedā aduersus morbos remedia? Mihi certe uidetur, inquam ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credam ea quæ foris applicantur, nihilq; cum his quæ morbos excitant, intus communicant: per uerba tamē, ut dicitis, ac præstigiaturam operari: et quum appenduntur, sanitates immittere, id profecto nunquam fieri possit, nec si quis uel in Nemei leonis pellem sedecim mustellas integras insuerit. Ego profecto leonem ipsum è doloribus sæpe claudicantem uidi in uniuersa suiipsius pelle. Nimium idiota es, inquit Dinomachus, neq; unquā tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quum adhibentur cōferunt: ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus: febrium uidelicet istarū profligationes, quæ certo quodā ambitu recurrunt, tum serpentū demulsiones, ac bubonum sanationes, et cætera: quæcūq; anus etiam iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quorū tandem non putabis hæc etiam simulibus rebus fieri?

Infinita

Infinita cōgeris, inquā, Dinomache, clauumq; ut aiunt, clauo extrudis. Neq; enim constat ea quæ commemoras, eiusmodi ui fieri. Quāobrem nisi reddita ratione persuaseris primū natura fieri posse, ut febris tumorq; uertatur, aut nomē aliquod diuinū, aut dictionē aliquam barbaricam: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi uideris, inquit Dinomachus, quū ista dicas, ne deos q; dē esse credere. Siquidē putas fieri nō posse, ut per sacra nomina remedia morbis adstrantur. Hoc, inquā ego, uir optime ne dixeris, nihil enī prohibet quo minus, etiā si maxime dii sint, ista tamē sint uana. Ego uero, et deos colo, et medelas eorū uideo, et leuamenta quæ laboratibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica restituētes. Itaq; Aesculapius ipse eiusq; posterī salutaria pharmaca admouētes medebātur egrotis: non leones, aut mustelas circumligantes. Mitte hunc, inquit Ion. At ego uobis mirabile quiddā narrabo. Eram adhuc adulescentulus, annos natus fermē quatuordecim, quum quidā ad patrem meum uenit nuntians ei, Midam uitis cultorē seruum, etiā alijs in rebus robustum, atq; industriū, circa plenum iam forum à uipera morsum iacere iā putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac ualulis circumplicaret, adrepentē bestiolam maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, et sese rursus in latebrā condidisse. Illum uero eiulare perditum ē doloribus. Hæc ergo quum nuntiaretur, iam Midam ipsum uidebamus lectica domum à conseruis adportari, inflatum totum, liuidum, ac superficie tabesactū, uix iam spirantē. Pater ergo quum id moleste ferret, ami-

corum quispiam, qui tum forte aderat: Bono animo es, inquit. Ego enim uirū quendam Babylonium ex Chaldeis, quos uocat, protinus huc adducā, qui sanabit hominē: et ne diem narrādo conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit: effugato ex corpore ueneno, quādā incantatione, et ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quē ē columna exciderat. Atq; istud quidem haſtenus forſan mediocre fuit. Tum Midas iam ipſe ſublato, in quo allatus erat ſcabello, diſceſſit in agrum: tantum potuit incantatio, et columnaris ille lapis. At idē iſte Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profeſtus manē, quum pronuntiaſſet ſacra quædam ex ætuoſto codice, ſeptē nomina, ſulphure ac ſace luſtrato loco in orbem ter obambulans, ſerpentes omneis inuitos exciuit: quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti, ſerpentes multi, atq; aſpides, et uiperæ, et ceræſtæ, et iaculi, phryniq; ac phryſæli: relinquebatur autem unus draco, annoſum, prorepere (ut opinor) ob ſenectam non ualens, qui nō fuerat audiēſ dicto. At magus: Non adſunt omnes inquit. Tum unum quendam ex ſerpentibus, eum uidelicet qui natu minimus erat, ſelectum legatū mittebat ad draconē: ac paulo poſt uenit etiam ille. At poſtquam iam collecti conſtitiffent, Babylonius in eos inſibilauit. Atq; illi repente admodum omnes ab eius ſtatu incenſi ſunt, nobis interim admirantibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion: Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu deduxit draconem, qui iam (ut aiſ) ſenuerat, an ille baculū geſtans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui et ipſe

ipse quoq; olim minus talia credebam, quàm nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea credere, tamen quàm uolantem primum conspicerem, peregrinum illū barbarū (erat autem ut ferebāt ex Hyperboreis) credidi, ac uictusum: quum tamen multum diuq; repugnassem: nam quid facerem, quum eum cernerem in aëre uolantem, atq; id interdū, ac super aquam ingredientem, atq; per medium ignē incedētem, idq; lentē ac sensim? Tu'ne, inquam ego, ista uidebas, uirū Hyperboreū uolantem, aut super aquas ambulantem? Et maximē inquit ille, carbatinas indutum, quo calceamenti genere illi potissimum utuntur. Nam mihi nutula ista quid attinet referre, quæcunq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac demones exegerit, mortuosq; marcidōs in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam cōspectibus exhibuerit, Lunamq; è cœlo detraxerit? Quin ego uobis referā, quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucia hic quum patris nuper defuncti substantiam suscepisset, Chrysidem amabat Demeneti filiā, ac me quidem præceptore in disciplina utebatur: ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam Peripateticorum doctrinam perdidicisset: ut qui octo, et decem quàm esset anorum, iam absoluerat analytica: tum physicam auscultationem in finem usque percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnem significat. Ego uero, quemadmodum par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreum illum magum ad eum duco: conductum quatuor ilico minis in manum datis, oportebat enim præparari quiddam ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Ille uerò crescentem obseruans Lunam (Nunc

tunc

tunc ut plurimum huiusmodi sacra peraguntur) fossam  
quum effodisset in aperto quodam loco domus, sub dio cir-  
ca mediam noctem, euocauit nobis primum quidem Ana-  
xiclem Glauciae patrem, ante septem menses uita defun-  
ctum. Succensebat autem ob amorem senex, atq; indigna-  
batur. Tandem tamen ei permisit, ut amaret. Postea uero  
Hecaten quoq; eduxit, adferentē unā Cerberū: tum Lunā  
detraxit multiforme quoddam spectaculum, et quod aliā  
aliud apparebat. Primum quidem muliebrem formam re-  
serebat: deinde in uaccam formosam uertebatur. Postremo  
uero catula uidebatur. Hyperboreus ille tandē, quum fin-  
xisset quendam ē luto Cupidinem: Abi, inquit, atq; huc  
perducas. Chrysidem: ac lutum quidē protinus euolabat:  
paulo post autem affuit illa pulsans ostium. Tum ingressa  
Glauciam complectitur, eū quam insanissime deperiens,  
et cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuiimus.  
Tum uero Luna subuolabat in cœlum, atq; Hecate subiit  
terrā, ceteraq; spectra disparuerūt: et Chrysidē tandem  
emissimus circa ipsum ferme diluculum. Hæc Tychiades si  
conspexisses, haud quaquam amplius dubitasses, esse mul-  
ta in carminibus istis commoda. Bene dicis, inquam, ego  
credidisse equidē, si uidissem ea: nūc uero ignoscendū mihi  
puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere nō possum: ue-  
runtanē Chrysidem illam quā dicis, noui mulierem planē  
meretricem ac facilem: nec uideo sanē cuius gratia ad illā  
egueritis luteo illo legato, magoq; ex Hyperboreis usq;  
atq; ipsa insuper Luna. Quippe quam uiginti drachmis  
ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese  
offert ad hanc incantationem mulier. Et contrariū quid-  
dam

dan spectris istis habet. Nam ea quidem aeris ferri ue sonū si audierint, fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uerò si argentum uspiam sonuerit, accurrit ad tinnitum. Præterea ipsum etiā magum admiror: quòd cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atq; ab eis solida talenta suscipere, is tamen ob quatuor minas admodum tantilli lucci auidus Glauciam amoris compotem fecerit. Ridicule facis, inquit, Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his respondeas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spectra illa carminibus eijcientes? Atq; hæc me dicere non opus est, uerum omnes nouerunt, Syrus ille ex Palestina, qui harū rerū artifex est, quā multos mortales suscipiat, qui ad Lunā cōcidāt, oculosq; distorqueant, spumaq; os oppleant: quos tamen erigit ac sanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim quum iacentibus instet, rogaueritq; unde sint in corpus ingressi, egrotus quidē ipse tacet: at dæmō uerò respondet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipse) & quomodo, et unde intrauit in hominē. Iue uerò adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiā, expellit abigitq; dæmonē. Quin ego quoq; dæmonem quendam exeuntem uidi nigrum certē, & colore fumidum. Non magnum erat, inquam, ego, talia te Ion cernere: cui ipsæ etiam apparēt Idææ, quas uestre familiæ parens ostendit Plato: rem uidelicet spectatu tenuem, atq; euanidam, quantum ad nos homines lusciosos. Ita ne solus Ion, inquit Eucrates, istiusmodi uidit: ac nō alij etiam multi inciderunt in dæmones: alij noctu, alij etiam interdiu? Ego profectò non semel, sed millies iā talia conspexi:  
ac primum

ac primum quidem turbabar ad ea: iam uerò ob consuetudinem nihil nouum, aut prodigiosum mihi uidere uideor; maximeq; nunc ex quo anulum mihi Arabs dedit ex ferro de cruce quapian sumpto, factum: carmenq; docuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidē fidem sis habiturus Tychiade. At qui fieri possit inquā, ut Eucrati nō credā Dinonis filio: uiro imprimis sapienti, ac liberē, quæ sibi uidetur, domi in priuato suo cum auctoritate narrāti? Illud ergo de statua, inquit Eucrates, quæ omnibus qui in domo sunt singulis noctibus apparet, tum pueris tum adulescentibus, tum senibus, hoc inquā, non à me duntaxat audieris, uerū etiā à nostris omnibus. De qua statua, inquā ego? Non uidisti (inquit) quum ingrederis statuā quandā in atrio collocatam, sanē quā pulchram, opus Demetrii: qui statuas humana specie fingere consueuit? Non ne illā dicis, inquā, quæ discum iacit: quæ inclinata est ad emisfuri gestum, reflexa in eam quæ discum fert, altero pede modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unā cum iactus? Non inquit: nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem dicis. Sed nec eam quæ est ei proxima: cum loquor cui tenijs caput uinctum est, formosam illam. Nam id Polycleti opus est: uerum eas, quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas, et tyrannicide illi stant, Critie Nesiote plasmata: tu uerò an non ad aquam illam quæ influit, quampiam uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatā, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquā, uidi quandam à dextra Saturni, quæ tenias coronasq; aridas habebat, pectoreq; fo-

lia quæ

lia quedam inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inauravi, quum me sanasset triduo, febre pereuntem. Erat ne igitur etiam medicus, inquam ego, optimus iste Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quantum ualeat hæc quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres in quos uoluerit, quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placataq; sit hæc statua mihi, quæ tantum ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderunt omnes qui in domo sunt? Quum primum nox est, inquit, hæc è base descendens in qua steterat, in orbem totam domum circuit: omnes occurrunt ei interdum etiam canenti: nec quisquam est quem unquam leserit, diuertere tantum oportet. Illa uero præterit, nihil intuentes instans, quum et lauat sæpe, et tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquam ego, ne forte non Pelichus hæc statua sit, sed Talus potius Cretensis, qui apud Minoem fuisse dicitur: nam et ille æreus quidam Cretæ custos erat: quod si non ex ære, non autem ex ligno factus esset, nihil eam prohiberet, qui non opus Demetrii, sed una potius ex Dædali machinis esse uideatur. E base namq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide, inquit, o Tychiade, ne te post hac scōmatis huius poeniteat. Noui quidem ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspendimus. Prorsus atrocita, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illū ultus est o Eucrates? Nam audire cupio, etiam si quàm maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebāt, aliq; item numismata

misfatta quedā argentea ad crui eius affixa cera, ac la-  
 mine quoq; argenteæ: uota cuiusq; aut merces ob sana-  
 tionē eius, qui ab eo liberatus esset, quum febre detineren-  
 tur. At erat nobis seruus quidā Libycus sceleratus equo-  
 rū curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, ab-  
 stulitq; digressam iam quum obseruasset statuā. At quum  
 primum reuersus intellexit sacrilegio se compilatū Pelich-  
 um, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Li-  
 bycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser,  
 exire nō ualens, tanquā in Labyrinthum incidisset, quō-  
 ad orta die iam deprehensus est, ea tenens quæ furto abstu-  
 lerat: ac tum quidē comprehensus, plagas nō paucas rece-  
 pit, nec temporis multum superstes malus male periit: ua-  
 pulans, ut dicebat, singulis noctibus: adeo ut uibices po-  
 stridie apparerent in corpore. I' nunc, et post ista quoq;  
 Tychiades Pelichum ride, ac me tanquam coetaneū Mi-  
 noi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquā ego, quā diu  
 es erit es, operisq; plastes Demetrius Alopecensis fuerit:  
 qui non deos, sed homines fingere cōsuevit: Pelichi nun-  
 quā statuam uerebor: quippe qui nec ipsum etiam uiuen-  
 tem, si mihi minaretur, admodum timuissē. Ad hæc me-  
 dicus Antigonus. Et mihi ò Eucrates, inquit Hippocrates  
 æreus est magnitudine fermè cubitali: qui tunc duntaxat  
 quum lucerna extincta sit, totam in orbē domum ambit,  
 perstrepsens ac pyxides euertēs: pharmacaq; commiscēs,  
 atque ostia circumuertens: maximeq; si quando sacrifi-  
 cia prætermittimus, quibus in singulos annos ei sacrifi-  
 camus. Postulat ergo, inquā ego, etiā Hippocrates me-  
 dicus iam ut sibi sacrificetur: indignaturq; nisi in tēpore  
 iustorum

iustorum sacrificiorum epulis accipiatur : quem nimirum decebat boni cōsulere, si quis ei libauerit, aut mulsum insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit, Eucrates : istud certe etiam testibus probauero, quod ante annos quinque uidi. Erat fermè uindemiæ tempus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam : cogitans interim quiddam, atque considerans. At postquam in saltum perueni : canum primo latratus insonuit. Ego uero Mnasona filium meum, cum equalibus uenientem, ludere uenariq; (quemadmodum solebat) conijciebam. At res haudquaquam sic se habebat : uerum paulo post facto tremotu, sonusq; uelut è tonitru, mulierem aduenientem uideo terribilem : proceritate fermè semistadiali : habebat autem in sinistra faciem : in dextra uero gladium uiginti circiter cubitorum. Et inferne quidem pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonem referens uultu uidelicet, atque aspectus horrore : pro coma quidem draconibus, tanquam caesariæ circuncincta : alijs collum amplectentibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrandum exhorruui : et simul hæc dicens Eucrates, ostendit omnibus brachij sui setas erectas metu. Ion ergo ac Dinomachus, et Cleodemus uehementer inbiantes auscultabant cum uiri senes, tanquam naribus traherentur, adorantes apud sese tam incredibilem Colossum, mulierem semistadialem, Giganteum quoddam Mormolycium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant hi qui cum iuuenibus sapientiæ nomine uersentur, uulgoq; in admiratione habeantur : quam sola nimirum canicie barbaq;

ab ipsis differant infantibus: Ceterum etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinoma chus ergo, dic mihi, inquit, Eucrates: illi canes dea, quanta magnitudine erāt? Elephantis, inquit ille, proceriores Indicus, nigri & ipsi hirsutiq; sordido squalidoq; uillo. Ego igitur quum uiderem, restiti, inuerso protinus in interiorem digiti partem (quod Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedibus solo, hiatū effecit maximum: & qui immani magnitudine penitus equaret tartarum. Deinde paulo post abiit in eum defiliens. Ego uero praesente animo porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprehensa arbore quapiam, quae uicina stabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput praecipit incidere: deinde conspexi ea quae in inferno sunt omnia: pyriphlegetonem, lacum, Cerberū, manes: adeo ut quosdam etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebam adhuc his ipsis amictam, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) o Eucrates anima? Quid aliud, inquit ille, quam per tribus familiasq; cum amicis cognatisq; uersantur, in Asphodelo collocati? Contradicant ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei sacro Platoni, eiusq; de anima rationibus. At tu non ne Socratem etiam ipsum Platonemq; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde cōieci, quoniā caluus, ac uentricosus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia cōspexi, & hiatus coijt, & ex famulis meis quidam querentes me, atque in his Pyrrhias hic, superuenero hiatu nondum plene obducto: dic Pyrrhia, an

non

non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) et latratum audiui per hiatū: et ignis quidē à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratū ignemq; in cumulū addēte. Tum Cleodemus: haud quaquam noua ista, inquit, neq; alijs inuisa uidisti. Nam et ipse haud ita pridē quum egrotarem tale quiddā cōspexi. Prospiciebat mihi curabatq; Antigonus hic, ac septima dies erat: febrisq; o qualis: incēdio certe uehemētior. Omnes ergo me relinquētes solū, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusseras Antigōe: si quo pacto possem obdormiscere. Tūc igitur astitit mihi iuuenis quidā uigilanti: pulcher admodum, ueste circūamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatum quendā ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui, Tantalū quum uidere ac Tityum Sisyphumq;. At cetera uobis quid cōmemorē? Postquā uero ad tribunal perueni (aderat autē et Aeacus, et Charon, Parcaq; atq; Erinyes) quidā uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) ascendit singulorū nomina percēsens, qui morituri erant, quos diem iam uitae prae scriptū prae teriisse contigerat. Iuuenis ergo me adducēs illi exhibuit. At Pluto tunc incāduit, et ad eum qui me ducebat, nondū illi cōpletum est stamē, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrum Demylum adduc: iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego latus recurrēs, ipse quidē iam febre liber eram: denūtiabā uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia egrotās etiā ipse nōnihil ut renūtiatū est. Ac paulo post audimus ciulatū eorum qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigessimū diem quā sepultus est, resurrexisse. Nam hominem

Et antequam moreretur, Et postquā resurrexit, ipse cu-  
 ravi. Et quo pacto (inquā ego) in diebus viginti, neq; ta-  
 buit corpus, neq; prater ea fame corruptū est, nisi fortassis  
 Epimenidem quempiam tu curastis. Hæc quum diceremus,  
 protinus ingrediebātur Eucratis filij è palestra redeūtes.  
 Alter quidem iam ex ephebis excesserat, alter uero annos  
 natus erat circiter quindecim. Tum salutatis nobis iuxta  
 patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est.  
 Tum Eucrates tanquā è cōspectu filiorum admonitus: sic  
 his frui mihi contingat, inquit, simulq; manum eis iniecit,  
 ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memorie uxo-  
 rem meā horum matrem nouerunt omnes, quo pacto di-  
 lexi: Nam declaravi his rebus quas in eam feci, nō mo-  
 do dum uiueret, uerum etiā postquā uita functa est. Quip-  
 pe qui mundū eius uniuersum, uestemq; qua dum uiueret,  
 oblectabatur, in rogū illius iniecerim. Septima uero post  
 mortē die, ego quidem hic in eundem lectum incumbē:  
 quemadmodū nunc, luctum cum mihi committigans, quem  
 de illa conceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum  
 de anima libellum. Ingreditur interim Demenete ea ipsa,  
 atque adsidet iuxta: quemadmodū nunc Eucratis hic,  
 minorem designans filium. Hic uero ilico tremuit admo-  
 dum pueriliter, ac dudum ad narrationem pallebat. Ego  
 uero (inquit Eucratis) ut conspexi, amplexus eam sin-  
 gultim lacrymabam. Illa uero me uociferari non patieba-  
 tur, uerū incusabat me, quod quum ei fuisset in reliquis  
 gratificatus omnibus, è sandalijs aureis alterū non crema-  
 uerā, superesse autē id dicebat, quod sub arca ceciderat:  
 atq; ob id nos quum nō inueniremus, alterū tantū crema-

ueramus

ueramus. Nobis autem adhuc differentibus scelestissimus quidā caniculus, qui mihi in delicijs erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratum euanuit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq; à nobis incēsum. An hæc etiā Tychiades recusabis credere, quū tam sint euidentia, quotidieq; obseruentur? Per Iouem, inquam ego, digni fuerint, quibus aureo sandalio nates puerorum more seriantur, si qui ista nō credant, atq; usq; adeo impudenter uero resistent. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illū doctrine nomine celebrem: qui cognominatur sacer. Atq; ego quidē, ut eum cōspexi, respiravi: hoc ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus: nempe securim quampiam aduersus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uir sapiēs, adeo monstrosa narrantibus: atq; prorsus, iuxta uulgatum illud adagiū, repente Deum immissum esse mihi hunc à fortuna putabā. Hic uero postquā adsedit, Assurgēte ei, ac cedente Cleodemo, primū de morbo percōtatus est, seq; audisse dicebat, Eucratē iam se melius habere. At quidnam inquit, inter uos philosophamini? Nam interim dum ingrediebar subauscultauī, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra cōuersari. Quid aliud, inquit Eucrates, quam ut huic adamantino persuadeamus (me demonstrās) ut demones credat aliquos esse, phantasmataq;, ac mortuorum animas super terram obambulare, et sese quibus libitum fuerit ostendere? Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotum. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantum qui uiolenter interiorint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite

truncatus, cruci ne suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit: eas uero quæ fatali morte naturaliq; discesserint, haudquaquam amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usque adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec presentia cerni putat. Quid ais, inquit Arignotus in me torue aspiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim quum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignoscas, inquã ego, mihi, si non credo, nam solus omnium non uideo. Quod si uidissem, profecto et credidissem, quemadmodum et uos. Atqui, inquit ille, si quando Corinthum ueneris, roga ubi sit Eubatide domus. Atque ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Cra-neum, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere; unde demonem Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domum reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula: quod si quis inhabitasset, expauescens ilico fugiebat ex ætius à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, testuq; rumpebatur, neq; quisquam erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodum multi) ueni in domum circa primam uigiliam, debortante hoste, ac ferme detinente, postquam didicerat quod iturus essem, in certum, ut putabat, exitium. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atque in uastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebam. Adest uero demon ille, cum quopiam è uulgo se congressurum ratus, ac me quoque quemadmodum alios perterriturum squalidus, hirsutus, ac tenebris

nebris nigrior. Atq; hic quū adstaret, undiq; me adsultim petēs tentauit, si quā posset expugnare, ac modo in canē, modo in taurum, modo in leonem uertebatur. At ego correpto in manum quā maxime horrēdo carmine, simulq; uocem imitatus Aegyptiam, et incantās eum in domicilij tenebrofi angulum quendā compuli. At quum animaduertissem, ubi se in terram condidit, tum desisti. Mane autem desperātibus uniuersis, ac me quemadmodū alios mortuū sese reperturos putantibus, prāter omniū spē progrediēs, Eubatidem adeo, feliciter illi adnunciās, quōd puram sibi ac spectris liberam domum iam liceret incolere. Atq; illū assumens aliosq; multos (sequebantur autem huius inopinata rei gratia) quum ad locum duxissem, ubi cōdentem se demona conspexeram, iussi ut sumptis ligonibus matulisq; suffoderent. Atq; ubi id fecerāt, inuentum est ferē ad passum defossū cadauer quoddā marcidum, ossibus tantū humana specie coherentibus: Illud igitur effossū sepe liuimus, domus uero postea turbari prodigijs desijt. Hēc ubi narrauit Arignotus, uir prodigiosa sapientia ac reuerendus omnibus, nemo erat ex his qui aderāt, qui nō multatim mihi imputaret insaniam, qui talia nō credam, narrāte praesertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq; comā, neq; illam quam de eo habebāt opinionem. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras, in quo mihi sola spes fuit, fumo plenus ac simulacris? Illud ergo nobis in te quod dici solet, euenit: ut thesaurū quū sperauerimus, carbones offenderimus. At tu, inquit Arignotus, si neq; mihi credis narrāti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipsi Eucrati, dic age quem nam digniorē, cui his de rebus

fides habeatur, existimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Io-  
uem, inquam ego, uirum apprime mirabilē Abdera oriū-  
dum illum Democritum, cui tam firmiter erat persuasum  
eiusmodi nihil esse in rerum natura posse, ut quum se in  
monimento extra portas clausisset, ibiq; degeret dies no-  
ctesq; scribens atq; cōponens, iuuenesq; cum quidam illu-  
dere cupientes ac perterrefacere, nigra ueste in modū ca-  
dauers ornati, ac personis in capita adfictis circūfistētes,  
illum circūsilirent, crebro subsilientes: hic neq; eorum cō-  
menta pertimuerit, neq; eos omnino respexerit, sed inter  
scribendū: desistite, inquit, ineptire. Adeo firmiter credidit  
animas nihil esse postquā ē corporibus exierint. Hocce-  
ne ais, inquit Eucrates, dementē quēpiā uirum esse Demo-  
critum: siquidē sic existimauit. Ego uero uobis etiā aliud  
referam, quod mihi ipsi contigit, non quod ab alio acce-  
perim, fortassis etiam tu Tychiades quum audieris, cōpel-  
leris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Quum in  
Aegypto uersarer adhuc adolescens, à patre uidelicet do-  
ctrinæ gratia transmissus, cupiebam nauigio profectus in  
Coptum illinc adiens Memmonē, miraculum illud audire,  
eum uidelicet sonum reddentem ad orientem solem. Illum  
igitur audiui non hoc uulgari modo, quo audiūt alij sonū  
quēpiā inanem, sed mihi oracula etiam edidit Memnon,  
ipse aperto ore septem uersibus: quod nisi esset supernuaca-  
neum, ipsos uobis uersus recenserem. Inter nauigandum  
uero incidit in nos unā nauigās uir Memphiticus quidā,  
ex sacris illis scribis, mirabili sapientia, et qui uniuersam  
Aegyptiorū doctrinam callebat. Dicebatur autem tres ac  
uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiā in-  
terea

terea doctus ab Iside. Pancratē dicis (inquit Arignotus) præceptorē meum, uirum sacrum, rasum, lineis indutum, doctum, pureq; lingua Græca loquentē, procerū, sinum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratem, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postquā uidi eum, si quando in portum appulissimus, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilū insidentem agitasse, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulātes, agnouī sacrum quempiam uirum esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitia ac familiaritatem insinuaui, adeo ut omnia arcana cōmunicaret. Ac tandem mihi persuadet, ut famulis omnibus in Memphide relictis, se solus consequerer, neque enim defuturos nobis ministros. Atque ex eo tempore sic uitam duximus. Quum in diuersorium quodpiam ueniremus, homo accepto pistillo, scobina'ue, aut pessulo, uestibus implicās, quū in id carmen quoddam dixisset, esset ut ambularet, utq; alijs omnibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquā hauriebat, & coenam parabat, instruebatq; atq; in omnibus commode subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde postquam iam satis huius ministerij fuit, scobinam rursus scobinā, ac pessulum pessulum aliud recitans carmen reddebat. Hoc ego uehementer conatus non reperiēbam, quo pacto ab illo expiscarer. Nam id mihi inuidebat, quamquam in alijs esset facilimus. At quadā die in angulo quodam tenebricoso clam illo delitescens subauscultaui propius incantationem illam. Erat autem trisyllaba. Tum ille quum pistillo mādasset quæ curāda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forum occupato, acceptum pi-

stillam quum ornassent, syllabas illas simili modo pronuncians, aquam iussi ut hauriret. Tum impletam amphoram quum tulisset, desiste inquam, neque aquam amplius haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obtemperare uolebat, sed aquam hauriebat continue, quoad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego quum resistere huic rei non ualerem, timebam autem ne Pancrates reuersus (id quod etiam euenit) irasceretur, correpta secure pistillum in duas partes diffeco. At utraque pars amphoram sumens hauriebat aquam, iamque unius loco duo mihi ministri esse coeperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidem in ligna rursus, quemadmodum ante carmen erant, mutauit. At ipse me clanculum relicto, nescio quo clanculum se subducens abiit. At possis istud etiam nunc inquit Dinomachus, hominem ex pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nunquam a me restitui potest, postquam semel aquarius esse coeperit. Sed deferenda nobis domus esset aqua iam impleta. Non desistitis, inquam ego, huiusmodi monstrosa narrare uiri senes? Alioqui horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne clanculum terroribus ac prodigiosis fabulamentis impleantur. Parcere ergo eis oportet, ne talia consuescant audire, quae eos per totam uitam comitata perturbabunt, atque ad omnem strepitum metuculosos reddent, posteaquam eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me, inquit Eucrates, quum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs,

nij, & quaecunq; quidam numine afflati proclamant, quæue ex adytis audiuntur? aut quæ uirgo numeris eloquens futura prædicit? an uidelicet nec talia credis? At ego quod anulum quendam sacrum habeo, Pythij Apollinis imaginẽ exprimente sigillo, quodq; hic Apollo mecum loquitur, non dico, ne tibi uidear ad gloriam meam res incredibiles narrare. Caterum quæ apud Amphilochum audiui in Mallo, heroẽ mecum diu differente, deumq; meis de rebus consulente, tum quæ ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Pataris. Itaq; quum ex Aegypto redirem domum, audiremq; illud in Mallo uaticinium apertissimum simul ac uerissimum esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat his, quaecunq; propheta quispian in schedulam inscripta tradiderit, recte me facturum putauī, si dum præternauigarem, experirer oraculum, deumq; de futuris quippian consulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quàm longe res esset processura, quodq; non breuem incepisset de oraculo tragediam, ratus non expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem: Nam & intelligebam molestam illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentirem reselleremq; eorum mendacia: Atqui ego abeo, inquam, quæsiturus Leonticum, nam opus habeo cum eo congregari. At uos quandoquidem parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiam deos deniq; in fabularum uobis partem uocate. Atq; hæc simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatem nasti, ut est uerissimile, mutuo sese epulis accipiebant,

accipiebant, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ô Philocles apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, non aliter quàm hi qui musto poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicunde magno emerim pharmacum aliquod, quod mihi obliuionē induceret eorum, quæ audiui, ne me nonnihil earum rerum ledat inherens memoria: nempe monstra, demones, atque Hecatas mihi uidere uideor. PHIL. Quin mihi quoque ô Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant: uerumetiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturum, atq; cum etiam eodem modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, quum sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, nābi quoque morsum illum communicasse, adeo mihi mentem demonibus impleuisti. TYCH. At bono animo simus amice, quum magnum aduersus huiusmodi res remedium habemus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationē: quo si utamur, nullis huiusmodi uanis stultisq; mendacijs turbabimur.

DECLA

## DECLAMATIO

LUCIANI PRO TYRAN-

nicida, Thoma Moro

interprete.

## ARGUMENTVM.

Ascendit quidam in arcem, ut tyrannum occideret, at ipsum quidem non inuenit: filium autem eius quum peremisset, gladiū reliquit in corpore. Tyrannus ingressus, ac filium iam conspicatus mortuum, eodem gladio se transfixit. Is qui ascenderat, ac tyranni filium interemerat, tanquam tyrannicida præmium petit.

## DECLAMATIO.



V V. M. duos tyrannos Iudices uno die peremerim, alterum quidem iam etate defectum, alterum uero florentem, coq; ad scelerum successionem idoneum, adsum tamen unicum ob utrūq; præmium petiturus: idq; quum solus omnium qui unquā fuisse tyrannicidæ, sceleratos duos uno ictu sustulerim atq; mactauerim: filiū quidē gladio, patrē uero nimio illo quo in filiū ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea quæ gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui et uiuens filiū spectauit occisum, et tandē (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, inseruiuit autē mihi, etiam mortuus, ad aliā mortem: nam qui uiuēs iniurias, unā cum patre fecit, mortuus patrē ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli, ego sum: ensisq; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauī cadium, ac perimēdi sceleratos noui modū: illum qui fortior erat, et qui ulcisci poterat, amolitus

amolitus ipse: senem uero soli relinques gladio. Ego igitur ob ista etiā amplius aliquid à uobis expectabā, sperabamq; me premia pro peremptorū numero suscepturū, ut qui uos non presentibus tantū malis eripuerim, sed futurorū quoq; metu liberauerim, ac certe uobis libertatem praestiterim, nullo herede scelerum relicto. At interim tot rebus à me praeclare editis, in periculum uenio, ne à uobis nullo premio donatus abeam, solusq; mercede frander, quam leges à me seruatae statuerunt. Hic itaq; meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uideatur, sed eorum caede commotus, ut in eum qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices anscultate paulisper dum tyrannidis mala (quanquam ipsi probe sciatis) expono: nam & hoc pacto melius beneficij magnitudinem cognoueritis, & magis item gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim quemadmodum alijs plerisq; iam saepe accidit, ita nos quoq; simplicem tyrannidem & unicam seruitutem sustinuimus: neque unius domini libidinem pertulimus, sed soli omnium quos unquam similis praesit infelicitas, duos unius loco tyrannos habuimus, & in duplices miseri iniurias distracti sumus. At moderatior admodum senex erat, & in ira mitior, et ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote aetate iam impetus eius uehementiam cohibente, & uoluptatum appetitiones refranante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filium (ut iam ostendit) propensus supra modum fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicquid

quicquid ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac deniq; sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatū satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: ceterū re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmatas quoq; ac tutamentū principatus ab illo pendebat, quoniā et quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regiebat, qui subditos sciebat, q̄ insidiatores terrebat. Ille erat qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si qua exilia, pecuniarum expilationes, tormēta, cōtumeliæ, hæc omnia iuuenis fiebant audacia: nā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidē nobis intolerabilis facta est: nam quum animi libidines ab imperio sumūt licentiā, nullum iniuriarū finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imō æternā potius futurā hanc seruitutē sciebamur, & tradendam per successionē Rempub. populumq; alij post aliū domino ac scelerato hereditatē cessuram. Alijs profecto non paruā spem hæc res facit, quod perpēdere possunt, ac secū dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erūmus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nunc paratū imperij cernebamus heredē. quāobrem nec suscipere negotiū audebat fortiū quisquā, qui tamen eadem mecū cupiebāt: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrānis, cū necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerūt, neq; perpensa negotij difficultate detrectaui, neq; periculū expaui. Solutus quidem,

dem, solus aduersus tam fortem ac multiplicem tyrannidē, imò uero nō solus, sed cum gladio auxiliari cōscendi, con-  
 sorte etiā tyrannicidij, mortē prae oculis habens, sed pro-  
 priam tamen cēdem cōmuni libertate compēsans. Cum in  
 primam ergo custodiā incidissem, ac satellites haud facile  
 amouissem, obuiū quenq; perimēs, & quicquid obsisteret  
 cōficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicū  
 tyrānidis robur, in ipsam nostrarū calamitatū materiam:  
 & in summa arcis custodia sistens, quum illum cōspexis-  
 sem sese generose defendentē, atq; resistentem, uulneribus  
 multis tamē interfeci: ac iam quidem sublata tyrānis erat,  
 facinus confectū erat, atq; exinde protinus omnes liberi.  
 Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, ma-  
 gno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla  
 generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogi-  
 tabam: totum negotiū meum bene se habet: omnia peracta  
 sunt, omnia strēnue perfecta sunt. Quo nam ergo iste qui  
 superest plectetur modo? Me siquidē ac dextera mea indi-  
 gnus est: praeipue uero facinore tam splendido ac iuue-  
 nili & generoso confecto, cuius gloriam addita hac tam  
 inerte cede minuerem. Dignum autem querere carnifi-  
 cem quempiam oportet, uerum post erumnam, tum ne &  
 hanc lucrifaciat uideat, puniatur, appositum tantum en-  
 sem habeat: huic ergo reliqua committo. Hec ubi statuis-  
 sem, illinc amolior. Ille uero sicut ego antē diuinaueram  
 fecit, ac tyrannū interfecit, fabulaq; meae supremū actum  
 addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem  
 adferens: & omnibus securitatem denunciāns, ac liberta-  
 tem feliciter annuncians. Nunc igitur factis meis frui-  
 ni.

ni. Sceleratis enim ( uti uidetis ) arx uacat , imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere: atque hæc uobis ex me, atq; hoc facinore meo profecta sunt: atque ex illa una cæde, postquam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista cenſeo, debitum à uobis mihi præmium dari: non quòd studiosus lucri ſim, aut qui parua magnipendam: neq; quòd ob mercedem de patria benemereri in animum induxerim, ſed quòd mea officia cupiam ueſtro præmio eſſe comprobata, ne deſpectus ſit, ne ue inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mancus, & præmio iudicetur indignus. At iſte contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim eſſe me tyrannicidam, neq; factum à me quicquam ſecundum legem eſſe, ſed factò meo quiddam ad præmium petendum deeſſe. Rogo igitur cum, quid reliquum à me deſideras? non uolui? non aſcendi? non peremi? non liberaui? num imperat quiſquam? num iubet quiſquam? num dominus minatur quiſquam? num me maleficorum effugit quiſquam? non dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifeſta libertas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra periculum, & uirgines tutæ, & feſtas agens ſerias ob communem felicitatem ciuitas. Quis eſt igitur horum omnium cauſa? quis illa ſuſtulit, iſta præbuit? Etenim ſi me quiſquam eſt hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio iſthoc abſtineo. Sin uerò ſolus ego cuncta peregi, audens, periclitans, adoriens, interimens, puniens, alterum in altero ulciſcens: quid mea calumniaris officia? quid ingratum erga me po-

pulum facis? At ipsum non occidisti tyrannum: lex autem tyrannicide premium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam praebeas? Ego certe nihil puto, nemp. hoc solum legislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorum amolitionem, istud honorauit, istud gratia dignum cēsuit, quod factum à me non esse non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste non potuit uiuere, ipse nimirum mataui. Cedes mea, manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neque examines quomodo interijt: sed an amplius nō sit, an per me est, quòd amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoque mihi uidetur excussurus, & sycophantam in benemerentes acturus, si quis non ense, sed lapide, ligno'ue, aut alio quopiam modo peremisset. Quid uerò si tyrannum fame obsessum, ad mortis necessitatē adegissem? etiam ne tum requireres meamet manu peractam cēdem? alioqui deesse adhuc aliquid mihi ad legem implendam diceres? atque id grauiore supplicio interfecto malefico? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosorum superest? quis iniuria metus immunet? quae uestigia calamitatum? Sin uerò purgata sunt ac pacata omnia: sycophanta est, modum rerum calumniantem, uelle premio ipsis factis debito fraudare. Ego siquidem hoc quoq; in legibus declaratum memini ( nisi forsan ob longam seruitutem sim quae in illis dicuntur oblitus ) causas mortis duas esse: siue quis ipse occiderit: seu si quis ipse quidem non occiderit, neque manu rem gesserit, coëgit tamen atque occasionem necis dedit: aequaliter hunc etiam lex plectendum censet, atque admodum

admodum quidem iuste: nam præbitam interitus causam ni-  
hilo iudicauit ipso facto minorem. ac reliqua iam de modo  
necis questio superuacua est. Illum ergo qui sic occiderit,  
puniendum tanquam homicidam æquum censeas, absoluiq;  
nullo pacto uelis: qui uerò eodem quo ille modo ciuitati  
benefecerit, indignum benemeriti præmio duces? Neque  
enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse tantum: bo-  
num autem exitum quendam temere non me id destinan-  
te, consequutum. Quid ergo pertinuiſsem amplius, eo qui  
fortior erat interempto? Quid in uulnere gladium reli-  
quiſsem, nisi id ipsum omnino quod erat futurum prædiui-  
nassẽ? Nisi hoc fortasse dixeris, quòd qui peremptus est,  
tyrannus non erat, neq; hoc nomen obtinebat, neq; multa  
uòs ob id libenter, si necaretur præmia dedissetis: sed hoc  
nunquam dices. Ergo interempto tyranno, illi qui causam  
præbuit non reddes præmium? ô curiositatem, quomodo  
necatus est curas, quum libertate fruaris, aut ab eo qui de-  
mocratiam restituit, amplius aliquid postulas? At qui lex  
(ut dicis) ipsum rerum caput examinat, media autẽ omnia  
ualere sinit, neq; ultra curiosius inquit. Quid enim, qui  
in exilium tyrannum cõpulisset, non honorẽ iam tyran-  
nicidæ tulisset? Imò ac ualde quidem iustè, nam & ille li-  
bertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est,  
non exilium, nec redintegrandæ rebellionis metus, sed om-  
nino perfectæ sublatio est, & generis illius uniuerſi in-  
ternicio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per deos  
omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) excutite,  
an prætermiſſum quicquam ad implendam legem fuerit,  
& an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ de-

buit. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atque Reipub. studiosum, paratumq; pericula pro communi commodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an pericula prospiciens, per quæ mihi uadendum erat, detrectaui? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo quod uolui, atq; isto consilio fui, etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præuium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absonum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere: maximeq; si dicerem, ô uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum? Quid tum responsurus esses? Nunc uerò non id dico, sed et ascendi, et periclitatus sum, atq; innumera-bilia priusquam adolescentem peremerim feci. Neq; enim rem usque adeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumq; tot uiros auertere. Sed ferme maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neque magno negotio conficiendum, neq; expugnatum difficile, sed ea potius quæ muniunt ac tuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquum quidem parum est. Siquidem istud ad tyrannum usque penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodium qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil amplius adjicio, sed ijs rursus immoror. Custodias superavi, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Ob hæc ne honore

honore tibi dignus uideor? an adhuc à me eadem postulās? Atqui si eadem etiam quæris, nec istud quidem deest. Neq; enim incruentus sum, sed perpetravi magnam ac nobilem necem iuuenis florentis atque omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit. Quid tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si minimum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorē? an non magnum etiam hoc tibi uideretur ascendere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam illum qui peremptus est considera: filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus inclementior, ac tortor crudelior, ex tortor uiolentior. Tum quod maximum fuit, heres omnium atque successor: postremo qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto, quid dicitis? non dabitis? Non illum quoque suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerandus erat? Nunc uerò etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui, non uulgariter, neq; uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendens misere prostrata, quæ illi fuerant charissima, filium quamquam malum, tamen ætate florentem, ac patri similem, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimum tyrannicidarum glady. Hæc tyrannis crudeli-

bus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica poena dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quātum ille erga filium gerebat affectum, et quòd post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra ceteros habebat, idq; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremq; tyrannidis, solumq; pericula patris praeoccupantem, ac firmitatem imperio praestantem. Vnde etiam quamquam non ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius praebebat ablata. Omnibus igitur illum simul circumsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum commulitonibus usus sum, et ad ultimum illud consilium coëgi. Interijt nobis orbus, afflictus, dolens, lacrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, et quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est miserrimum, multoq; acerbius quam si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num quis illum agnoscat alius? num cuiusquā alterius telum est? Quis illū in arcem duxit? ante tyrannū quis usus est? quis illum tyranno misit? O ensis mecum comunicans, rerū à me bene gestarū successor, post tot discrimina, post tot mortes despicimur, et indigni praemio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorē peterem, si dicerem: o uiri, tyranno mortem cupienti, ac tum inermi forte deprehenso, meus

iste

iste subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem commodauit omnibus, honore ac premio indignum putassetis? dominum tam popularis rei non reualiassetis? non inter benefactores inscripsissetis? non inter sacra gladium ipsum reposuissetis? non secundum deum illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrannum ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uerisimile, quum filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo stupeficeret, miserabiliter exclamauit atq; inclamauit patrem, non ut auxiliator esset aut cōmulito, quippe qui iam senex erat atq; inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragœdiæ autor. Reliqui uerò histrioni cadauer, & scenam, & ensen, ac cetera quæ fabulæ supererant. At ille quum adesset, ac uideret filium quem habebat unicam, uix respirantem, lacerum ac morte plenum, uulnera quoq; illa densa, ac multa, & letalia gerentē, sic exclamauit: O nate, sublatus sumus, interēpti sumus, tyranni cæsi sumus: ubi iste interfector est? ad quid mihi parcit? cui me reseruat malo per te iam fili præmortuum? nisi me forte utpote senem contemnit, & lente me perimere decreuit: ac mortem mihi producit, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicēs, ensen quærebat: ipse autem erat inermis, ut qui omnem in filio spem reposuerat. At ne is quidē defuit, iamdudum enim à me ante præparatus erat, atq; ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens, iamdudum me occidisti, peremisti, nunc uerò mihi finem facito. O ensis, inquit, patri

ludenti consolator ueni, atque infelicem senis manum adiua, iugula tyrannum, perime, ac luctu solue. Vtinam in te prior incidissem, utinam ordinem cedis incepissem, cecidissem quidem, at tu tyrannus tantum, at ultorem sperans, nunc uerò ut orbus, nunc uerò ut etiam carnifice egens. Et hæc simul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidem, inualidus tamen ad facinoris ministerium. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot præmia? Et tandem uidistis omnes iacentem iuuenem, opus neque paruum, neque facile, senem uerò illi circumfusum, cruorem utriusque inhaerentem, atque illam libertatis, et uictorie parentem libitinam, et nostri ensis operam: ensen uerò ipsum inter utrumque monstratum, declarantem quam non indignus domino sit, testantemque quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ego fecissem, obscurius fuisset, nunc uerò redditur ipsa nouitate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum: opus autem in multos distributum est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidam partes ego, secundas uerò filius, tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

Deda

## DECLAMATIO

THOMAE MORI, LV-

cianice respondens.



NON putaueram Iudices, ei, qui ( id quod ego nunc facio) publicā causam suscepisset agendam, opus fore, ut quid id facere instituerit, rationē reddat: Neq; enim ullum fore periculū, ne id malicia potius aggreſſus, quam pietate uideatur, quum hoc certissimū praebeat magnae integritatis argumentū, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumnia suspitione defendere, me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus proſim, non solum hunc mihi laborem desumpſi, sed inimicitias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoque iactat occidisse. Sed quoniā nihil tam recte ceptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet iniquitas, et quosdam iam nunc musſitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meum officium in peiorem partem rapiunt: statui Iudices nobis huius actionis meae causas exponere, ne quis industrie meae malignus interpres eam dolori, odio, uel inuidie conetur ascribere. Ac primum, quid est quid tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi nuper obiecit, probationem uero nullam attulit, dixisse tantum consentis, et credi sibi sine argumento, sine teste postulat: mo, inquit, nisi doleres, nisi tyranni mortem ulcisci cupe-

res, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, prae-  
 mium iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis ui-  
 dere quam nihil dicis? Si te tyrannum occidisse pro-  
 bes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem  
 uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum,  
 quam quod illum non occidisti? Si tu interfecisses, nihil  
 quererer, imò laudarem, admirarer, ac praeuium primus  
 decernerem: nunc uero ideo tibi contradico, ideo tibi ho-  
 norem denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyran-  
 nam non occidisti. Num igitur occisum protinus dole-  
 re uideor? Ostendisse potius iudices debuit, me tyranno  
 fuisse uel sanguine coniunctum, uel affinitate propin-  
 quum, uel beneficijs deuinctum, uel scelerum communio-  
 ne foederatum. At istorum quicquam ne fingere quidem  
 potuit: ergo si neque cognatus illi, neque affinis fui, si  
 mea opera nunquam in cuiusquam iniuriam usus est, si  
 ab illo beneficij nihil in me collatum est, si me acerba  
 seruitute cum ceteris simul oppressit, si me illius inte-  
 ritus libertati uobiscum una restituit, Iquid causae est  
 ut illius mortem mea salutis ac libertatis auspiciu do-  
 leam? At odij certe tantundem causae est. Nam quid egit  
 quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni  
 filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferen-  
 te, iste praeuium tanquam tyrannicida petijt: quorum al-  
 terum, puta quod iuuenem peremit, quanquam idipsam  
 parum consulte, parumque ex communi commodo  
 fecerat, nisi dij nobis fuissent propitij, fecit ille tamen ani-  
 mo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uere,  
 nempe

nempe quòd præmium postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, et ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum concitat. Extra hæc nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominem uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo læserat, gratis odio persequer? Restat inuidiæ diluenda suspicio, quæ talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura perniciofa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodq; pectus, cui semel infederit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus æstuarè, alienis laudibus iri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaque si à quouam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquam fortunæ impeti? Cuius res bene gestas eleuauit? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspitione si me mediocris ista fortuna mea non asserit, quæ non tam inops est, ut aliorum opibus ac premijs inuideam: si me antea acta uita non uindicat, quæ non usque adeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere: At ipsa me Hercle causa prorsus absoluit: quæ talis est, ut potius omnium ueniam, quam cuiusquam mereatur inuidiam. Quæso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiæ documentum præ me fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantum in ius uocatam ab illo defendendo. Sed quæ sedentibus ergo cæteris, ac tacentibus uni-  
uersis

uersis, atque in his multis & clarissimis uiris, & autoritate praestantibus, & multo ad dicendum instructioribus, ego potissimum surgo, & petenti premia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo: me certe ad dicendum cum Rei publicae causa, tum deorum immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenues aerarij nostri proventus, & praesentem pecuniam nimis exiguam, tum instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu multaretur. Tyrannicidij praemium quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim pretium satis grande sit, quo agri, foci, fortuna, liberi, coniuges, salus, ac libertas omnium, possint ipse deorum ara atque templa redimuntur? Quod quo maius atque urbi onerosius est, eo magis a nobis prospiciendum est ne temere collocetur. Satis Iudices, satis impense ac sumptus imminet, satis effundendum est, ut aerarium nostrum tam profunde, non iste etiam cui nihil debemus, exhauriat. Præterea quum hoc tyrannicidium sola deorum clementia prouenerit, quo toties inelamati calamitatum tandem nostrarum miseri, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non ferendum putavi ut ciuitas honorem gratiamque dijs merentibus ablatam, homini non merenti tribueret. Totum autem hoc negocij fortunæ deorumque benignitati deberi, huic nihil gratiæ, apertissimis argumentis docebo: quod dum  
facio

facio, quæso iudices diligenter attendite. Tria sunt quorū iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece commotus, ense quem iste reliquerat, mortem sibi consciuit. Ergo illius adolescentis cædes tyrannicidium uidetur? Quid nisi nempe & ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrannis? duos tyrānos inuicem concordēs eadem incoluisse mœnia? unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis uniuersus sufficeret? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrannicam considerare naturā: nam legitimæ quoque potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, ac tyrannide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitæ parcant, potiusquam eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriuerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittere? Quin brutorum quoque pleraque sermē, quæ (quod tyrannorum proprium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua tyrānicæ naturæ uestigia, in proprios fœtus seuiunt, potiusquam socios illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum quoquam posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrannos facit, ucrumetiam adolescentem plusquam tyrannum uult uideri: nam ciuibus atroces (inquit)

( inquit ) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eum ut uolebat rexit. At longe contra se res habet iudices: nimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neque filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est herede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atque adolescenti stringebat potius quam laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij audax, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem preferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quam se parenti satellitem præbuit? ex quibus quotusquisque est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana dissipet, obuios cedat, atque optimum quenque trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra freti, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri: solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperaret dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur ( si ad tantam peruenisset ætatem ) flagitijs ac sceleribus æquaturus, tamen in  
bac

hac adolescentia, præ illius crudelitate ac seuitia, quibus  
 iam a puero semper assuetus insenuerat, rudis adhuc mi-  
 les, ac uix tyro fuit, neque feri magnum quicquam, nisi a  
 patre iussus atque edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus  
 illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum  
 tanquam iussus egerit, quum neque tyranni nomen usur-  
 parit, neque se pro tyranno gesserit, sed patri se parere  
 significarit, & ausorum suorum causas in illum retulerit,  
 quum alium se potentiorum esse confessus sit, cuius uiri-  
 bus fideret, a quo omnis eius penderet impunitas: firem  
 si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, ap-  
 pelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrannicidium  
 potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa ty-  
 rannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas)  
 illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus  
 obsecro adhuc parentem uiuere, sed non fugatum tamen,  
 quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fu-  
 gaueras, nec quur ei fugiendum esset effeceris. Filio enim  
 tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris,  
 non uideo quur patri magis desperandum, aut fugiendum  
 fuerit, quam si aut filius ei natus non fuisset, aut peste cor-  
 reptus obiisset. Patrem ergo fingamus (ut dixi) uiuentem,  
 ac filio quidem unico orbatum, sed satellitum tamen ca-  
 terua cinctum, eadem filij lacrymantem: sed interfectori  
 manantem, atque omnia suppliciorum genera destinan-  
 tem, in forum uultu tristi quidem, sed tamen truci procura-  
 rare, & prolato quem tu reliquisti gladio, ingentia polli-  
 ceri præmia, si quis eius ensis dominum prodiderit: hic  
 tu foro iam ab illo, atque eius satellitibus occupato, & in  
 caput

caput tuum questione iam haberi coepta, in publicum for-  
tis tyrannicida procurre, & in medios globos irruens ty-  
rannum te occidisse proclama, libertatem omnibus denun-  
cia, ac Tyrannicidij premium postula. Quid fugis? Quid  
latebras quæris? Quid tyrannicida metuis? An non libera  
est Respublica? An non tyrannus occisus est? Neque ergo  
is quem peremisti tyrannus erat, sed quidam potius tyran-  
ni satellites: neque eius morte ciuitas libertati restituta est,  
quod solum paulo antè dicebas huius legis spectasse lato-  
rem. At heredem (inquit) occidi. Quid mihi hæc des nomi-  
nat? Quid in tyrannide leges memorat? Legum ista nomi-  
na sunt. Iuris est ista successio. An Pirata filium si demor-  
tui patris locum impleuerit, heredem quisquam dixerit?  
Intestatus semper tyrānus moritur, quippe legibus ab illo  
captius, quæ solæ ratum facere testamentum possunt. Pro-  
inde qui defuncti locum tyranni subit, hæres non est, sed  
nouus tyrannus. Non enim succedit, sed inuadit. At illi  
nunc paruiussemus. Istud quī constat? Ego contra tyranno  
mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra  
lex tyrannicide premium statuit, si alterius morte in alte-  
rius potestate recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto  
enim quolibet casu Tyranno, populus iam tum liber dum  
amici luctu occupantur, dum stupent eius morte satellites,  
ilico sese in libertatem aseruisset, neq; plus filius aduersus  
populi vires tum ualisset, quam nunc potest quisquā, uel  
ex amicis tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit  
post filium proximus, ad quem, si successionis nomen atq;  
hereditatis audiendum est, tam nunc tyrannis pertinet,  
quā ad filium pertinisset. Qui satellitem igitur, qui ami-  
cum,

cum, qui cognatum, qui filiū Tyranni peremerit, frustra Tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem tanto premio Respu. mercatur. Sed uolui (inquit) pertētāui, periclitatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futurae tyrannidis extincta, præclarū animi mei documētum reliqui, uel hoc solū sufficere mihi ad hunc honorē puto. Hic uide obsecro quā nihil malim uole, quā simpliciter agam tecū omnia, quā ex re tua totum hoc negocium minime suspiciosus interpreter. Nā si alius hanc ageret causam, nec tamē ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quisspiā qui locos omnes excutiunt, et suspicionibus urgent, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hunc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam, nec destinasse cōtenderet. Quōd si tu uociferareris mirari te quenquam tam insigni esse impudētia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non præstitisti, nō Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illatam tibi priuatim aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriā. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, assueui semper in meliorem partem esse procliuor. Permitto itaq; tibi, ut ista fecisse animo in Remp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hocce tibi uidetur

H isto

isto præmio compensandum? Primū quod uoluisti, quis nō  
 uidet quā sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannici-  
 dij præmiū peteremus. Quis enim tā frigido in Rem-  
 pub. animo fuerit, ut Tyrannum crudeliſimum non libe-  
 ter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declara-  
 ſti, quā quod eſſe Tyrannicida uoluisti? Quod te præ-  
 terea periculis expoſuiſti, an id præmium meruerit ullum,  
 poſtea uidebimus: quod autem iſtud nō meruerit: ſpero uo-  
 bis iudices eſſe uel ſola legis recitatione perſpicuū. Que-  
 rum præmium niſi Tyrannicidæ non ſtatuat, qui uero  
 Tyrānum non ceciderit, eſſe Tyrānicida nō poſſit: quā-  
 tumlibet quiſpiam tentauerit, quantuſcunq; ſeſe periculis  
 expoſuerit, fruſtra Tyrānicidij præmium, niſi caſo Ty-  
 ranno, petterit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exi-  
 lium compulſerit, præmium quidem: ſed neq; tantum, neq;  
 tanquam Tyrannicidæ decernam. Etenim ſi morbo quo-  
 piam laborans denunciem; quicunq; me ſanauerit, ei re-  
 cuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat ali-  
 quis ſpe mercedis inductus, qui mei curam ſuſcipiat: dein-  
 de medicamētis quibuſdam adhibitis, ubi fruſtra ſe conari  
 ſenſerit: artem ſuam morbo uictam conſeſſus, me iam de-  
 ploratum relinquat: aliqua tamen moleſtiæ parte leua-  
 tum, ſanitati illi mercedem, quia non ſanauit, non debeo:  
 ruruſ quia proſuit, inanem proſuſ a me dimittere haud  
 æquum eſt. At ſi poſt mille pharmata, nihilo tamen me-  
 liuſ habentem deſtituat: præmij nihil meretur, qui ni-  
 hil iuuit: gratia uero tantundem ſerē, qui quod mede-  
 ri tentauit, ſui gratia, non mei fecit. Quod ſi inſigniter  
 Medicæ artis ignaruſ, rem tamen aggredi fuerit auſuſ,  
 atque

atq; aliquantisper miserè uenenis adfectū postea dimittat: quum iam nō modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrū amore dignus est, quod me suo labore tandiu nulla prēmij spe tam officiosè uexauit? an summo potius odio, quod temerè sese meo periculo ei negotio cuius erat imperitus immiscuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyrannicidā conducere uehemēter alicunde studet, eiq; prēmū certū, Tyranno cæso, pollicetur. Sed Tyrannicidā quū dicit Iudices, hominem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quoq; multo magis ualentem, consilio potius quam uiribus præstantē: qui insidias tēdere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciā si quis huiusmodi susceperit, qui Tyrannū ipsum arte, et insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressū interimat: nec recepta semel nisi perfectā desistat: hic Tyrannicidij prēmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est, et confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem condonata uita coēgerit, uel ad deponendam Tyrannidem certā conditione compulerit: hunc ego prēmio dignum, neque nullo quidem, neque tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instructum esse Tyrannicidam oportet, qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui denique Aiaci multo sit, quam Vlysi similior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis insanienti, armenta honorum loco trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tan-

tam conficiendam sibi desumpserit : tum nec insidias colo-  
 locans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans: im-  
 petu quodā proruat, nec ab ipso tamē Tyranno incipiat,  
 sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi  
 loco. Tum subducto Tyranno, re temere coepta, stulte ge-  
 sta, per ignauiam relictā, ac penitus infectā, sola sibi fuga,  
 abiecto etiā gladio consulat. Postea uero uel defuncto, uel  
 interfecto Tyranno, in publicum prodeat: prēmīū tanquā  
 Tyrānicida postulet, atq; huiusmodi utatur oratione. Vo-  
 luit Iudices, ausus sum, tentauī, periclitatus sum. Vtrū Iu-  
 dices illi Tyrannicidij prēmium decerneretis, quia Ty-  
 rannum tentauit occidere? an malā potius gratiam habe-  
 retis, ac dignum etiam supplicio duceretis, quod sua teme-  
 ritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem  
 etiam uniuersam in summū discrimen unā praecepitauerat:  
 utpotē qui Tyrannum stulte irritando fecerit, et ciuibus  
 infestiores, et aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo  
 Iudices quemadmodū id quod iste uel solum satis esse cō-  
 fidebat, usq; adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil offi-  
 ciat. Quamobrē si neq; is, quē peremit, Tyrānus fuit: nec  
 satis Tyrāni filiū occidisse fuit: tentasse uerò temerē, plus  
 quā frustra fuit, reliquū est, ut ultimū illud, Tyranni ui-  
 delicet ipsius mortem, excutiamus: quā iste sibi nos de-  
 bere disputat. Hoc totius negocij caput est, hoc si uobis  
 iste persuasferit, causae nihil est quin uicerit. Cōtraq; si ego  
 hanc partem uicero, atq; sacram hanc, quod aiunt, ancho-  
 rā illi praecidero, non ne ilico necesse est fluctuet: ac nauis  
 fragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam, atq; etiam ob-  
 secro: ut quā maxime sitis attentī, dum Tyranni cādem  
 doceo

doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totū ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatum esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quū filiū perimeret, parentem, quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certè, quū sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturū: si neq; ipse Tyrannū peremisses, neq; id saltē fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut nobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eūq; sibi ipsi pariter, & istius gladio reliquisse, quē alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq; , nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quo me potissimū uertam? unde argumenta conquiram, quibus hūc probè non esse rerum futurum præscium? Quin illū percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dic igitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? defossum alicubi thesaurum effonde, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid, atque occultatum erue, quod miremur omnes: nempe eiusdem artis esse puto, & quæ præsentia latent edicere, & quæ

sunt futura prædicere. Aut si tu futuris duntaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis, aut si libet, seculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, et futura te præscisse dicito. Interim profectò egre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris antequàm fieret. Quod si tum, quum filiū interimeres, ignorabas patrē sese, quod postea fecit, occisurū: quur tu nunc eius cedis præmiū postulas, quā nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atq; adeo ne cogitante quidem, perpetratum esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cedes quam fecit, istius quoq; tametsi præter spem, causa tamen aliquo modo fuit. Quæ in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neque enim si Tyrannum casu quisquam aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmiū decerneretis. Quid ita? Nempe quòd inscius uterq; atq; imprudens occidisset, quanquam istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nā si alteruter illorum præmiū peteret, tametsi peteret qui perimisset ignarus: atq; ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uerò, et isto nesciente, et non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq; casu, neq; imprudens feci: sed filium consultò trucidauī, atq; ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filiū occidissem, adhuc tyrannus uiueret. Age accedā etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atq; is equo te persequutus, equo collapsō, præceps in gladiū tuū tam opportunè caderet, ut eodē trāsfigeretur

geretur: an non hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentē igitur prudentemq; causas ei mortis attulisse? nam nisi tu illū fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed non ne uides, ut eadē opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, et ignauia tua premium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiiecisses: nec trās fixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiā Tyrānicidas esse liceat. Quēadmodū licet uolēs adortus esses ut interimeres: tamen postquam re infecta fugisses, quod postea factū esset, tuum non iudicaretur, licet id factum nō fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses: Ita etiam si Tyrannum precepturus ascendisti, filiumq; dum patrem quæris, occidisti: tamen cū pergere ac perficere quod incoeperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu nō potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te infcio, atq; insperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desit, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrānum aggressus est, ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoq; quod nō proposuit, merito suum uocare nō potest. At ego eo proposito peremi filiū: ut pater sese dolore cōmotus occideret: atq; id facturū animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenferit præsciuerit ne? an cōiecerit? Si se præsciuisse respondeat, neminē credo ei crediturum: sin. coniecisse,

interim nescisse se fatetur: sed opinatū esse tantū, hoc est, dubitasse, incertū fuisse: postremo quid aliud q̄ ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quā perspicuis argu-  
 mentis, rem tam inopinabilē ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquā cer-  
 tū, atq; inopinabile proposuerit. Nouerā inquit, q̄ misce-  
 re deperibat filium. Ita ne id tandē adeo te certū ac secu-  
 rum reddidit: ut necem eius nō tanquam forte secuturam,  
 sed necessario futuram destinares? Scio iudices; haud me-  
 diocres illos affectus esse, quos erga liberos parentū pe-  
 ctoribus iniecit natura, neq; tamen aut tantos, aut cuiquā  
 tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac sponde-  
 re audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio  
 patrem ultro nec ei comitē futurum. Nam quotusquisq;  
 ex his, quorum filij, et unici, et charissimi quotidie uel  
 morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel  
 casu intereunt, usque adeo mœrore consternatur, ut sibi  
 mortem suā sponte consciscat? Sed amor, inquit, etiā de-  
 speratio non minor occasio desiderandæ mortis accessit.  
 Quamobrem obsecro, an tu quum filium perimeres, reli-  
 quos unā satellites omnes occidisti? nō dicis, opinor, stra-  
 gem te tantā fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opū  
 satis, uirū satis habebat. Quapropter uno adempto, quū  
 tot adhuc essent incolumes, quorū omnium intererat maxi-  
 me hūc incolumem esse, quid ei usque adeo desperandum  
 fuit, ut nō ab urbe, sed ex orbe festinādū fuerit? An usquā  
 gētium uiuere quenquā hodie suspicemur, qui id fecisset,  
 quod Tyrannus iste fecit? Quid de alijs quærimus? quin  
 te potius interrogemus, quem uerisimile est de te cōiectu-  
 ram

ram hanc fecisse, ex Tyrānum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atq; insuper imminere uideretur nōnullum, & fortunæ simul, & uitæ periculum: nō potius eligeres te comitē filio dare, quā mortē illius ulcisci? An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoq; respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentē tibi uenire potuit: ut quod nec alijs fecerūt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrānum cogitares facturum? At planē, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquissē? Recte nimirum ignauia tuæ nos admones. Nam cum hoc dicit iudices: non ne id uobis uidetur dicere, præsensi certe: alioqui cur inde fugissē? quid enim aliud est alioqui cur gladium ibi reliquissē, quā alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissē. Nam quid opus fuit gladium Tyrāno relinquere? Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itā ne qui omnium gladios timet, ipse gladio caret? Qui quicquid habet, gladio pēperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam absuerit? O' nouū prodigiū Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura præuidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepissē, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppressissē: ac potuisset fortasse progressus alterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus,

caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula,  
 carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quo-  
 rum imaginatione uana perterritus, iam strepitum om-  
 nem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram  
 expauescens: tam nunc repente timidus, quam ante te-  
 merarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem  
 tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum en-  
 se deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo  
 nunc perempto recurrit insolens, et tanquam ipse oc-  
 ciderit, Tyrannicidij premium postulat. Age ergo Ty-  
 rannum ipsum non quero an peremeris: hoc tantum que-  
 ro, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasio-  
 nem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus  
 opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine  
 ratione, præceptis incepisti, quod perficere non ualueris.  
 Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec po-  
 tuisse. Sin potueris: magna profecto uel inertiae, uel igna-  
 uiae fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de indu-  
 stria supersedi. Satis iam feceram, filium occideram: pa-  
 trem dolori suo, et gladio meo reliqui, quo eum sese per-  
 empturum praeuidi. O inuerecundum, si ista mentiris. O  
 insanum, si non mentiris. Si tam incredibilia finxisti, mira-  
 mur impudentiam: si tam absurde cogitasti, miramur amen-  
 tiam. Tu uero adeo eras insanus, ut quum uno ictu potue-  
 ris, et uitam tuam, et Reip. salutem in tuto collocare, ma-  
 lueris omnia dubijs fortunæ casibus exponere, et tibi fu-  
 turum promittere, quod sanus auderet nemo sperare?  
 Quid si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fe-  
 cisses, et quod illum quoque facturum longe uerisimilius  
 quam

quàm quod fecit, fuit: conclamasset satellites, coëgisset sacrificios, armasset carnifices, ac prolato filij cadauere, et natura crudelis, & tam atroci spectaculo irritatus irā ac furorē illam effudisset: primum in te, per quem filius occisus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occisus est: quæ si contigissent (ut tua dementia propemodum contingant) neq; tu miser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neq; nos Rempub. ullam à qua peti posset habereamus. Sed Dij immortales, Iudices, uota precesq; nostras recordati sunt: Dij seruitutis nostræ mala miserati sunt: Dij nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quum semper huic urbi succurrere statuisset, id potissimum tempus elegerunt, quo maxime nobis beneficium suum commendare posset. Nam Tyrannus quanquam semper erat molestus uiuente filio, tamen eo nomine minus grauis incumbere ciuibus, ne miseram penitus atq; exhaustam urbem filio relinqueret. At eo trucidato propter quē ante pepercerat, cui dubiū esse potest, quin fudit omnia direpturus fuerit? Postquam ergo Resp. istius primū temeritate, deinde ignauia in extremū illud periculum corruisset, superi tempus iā uenisse rati, quo perpetuā nobis insculperent fauoris sui memoriā, omnia mala quæ tum propē ceruicibus nostris imminabant, subito in ipsum Tyranni caput auerterunt, idq; tam celeriter, ut citius nos periculo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos interim saltē potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyrannum putasset Iudices, reposito filij sui cadauere, in sese potius quàm in hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-

prian

propriam illum perniciem immisſis ei Furijs, agitaffent? Itaq; iam nunc uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, contractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumentia. Deniq; qualem Pentheum describunt Poëta, toto ore, toto uultu, suæ prodætem mentis insaniam. Quum primum ingressus filium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid clamasse suspicemur? quid aliud quam ut impium, atq; dententem spurcissimo rictu insana in superos euomuisse conuicia? O Deorum iram, ô numinum inuidiam. Video cœlites odij uestri signa: uideo liuoris atrî uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidētius. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabescitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insidiatorem filio submisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est: hoc certè saltem gaudeo, quòd nemo se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmiū petere. Nemo enim Tyrannū occidet hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego hodie uel Dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blaterasset, in gladium tandē amens ac furiosus incubuit. Tyrānus igitur Iudices istius gladio, inò nec istius, quippe quem antè abieccrat, manu quidem suapte, sed sola Deorum opera perfoſsus iacet. At nunc iste sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uenadicat. Itaq; qui me sycophantam uocabas: uide obsecro, ueter nostrum huic uitio propior est, ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisq; dimicans, præmium tamen nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, contendis

tendis tamē alijs, atq; his quidē Dijs uincētibus ipse triū-  
phare? Desine, desine aliena uirtute partam tibi arrogare  
uictoriam. Desine Deorum in hanc urbē tam clarū obscu-  
rare beneficiū. Desine Deorū laudibus obsistere, & ab hac  
temeraria petitione desiste. Quod si iste Iudices molestus  
esse perrexerit, uos tamē ipsam rem æquis lancibus expen-  
dite: Nam iste quid aliud, quā Tyrannum ut sibi caue-  
ret admonuit? Dij ne cauere sibi posset, ne insidijs āplius  
opus esset, effecerunt. Iste quid aliud quā gladio suo Ty-  
rannum in nos omnes armauit? Dij gladium illum à no-  
bis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste quid aliud de-  
niq; quā uniuersam urbem in summum periculum demē-  
tia sua cōiccit? Dij corrigentes ijsius insaniam, discrimen  
illud subito in prosperrimam securitatem conuerterunt.  
Vos ergo Iudices per deos immortales obtestor: per deos  
huius clarissimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis auto-  
res, ne quod nobis Deorum omnium consilio, ac uirtute  
suceffit, id uos unius hominis anētiæ referri sinatis acce-  
ptum: ne'ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam  
ingratam esse: ne'ue patiamini ut salutem suam debere se  
potius humanæ temeritati, quā deorum benignitati fatea-  
tur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic ur-  
bi propitios, si nos eorum quæ contulere memores, eos  
(uti æquum est) beneficiorum suorum recognoscamus au-  
tores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis pro-  
fecta sunt, in alios referamus, gratiamq; superis debitam  
impendamus hominibus: uicissim hercle metuendum est, ne  
dij quoq; suum erga nos fauorem imminuant: ac Reipub.  
nostræ curam, ut indignæ quæ ab illis curetur, abijciant.

Quamob

Quamobrem ut aliquando finem dicendi faciam : quam-  
 doquidem iste peccauit officio, & bono animo male fecit,  
 dij uerò eius peccatum in commoda nostra uerterunt : ac  
 dij quidem coëgerunt, sed se tamen Tyrannus interfecit:  
 tum præmium qui coëgere non petunt, petere au-  
 tem qui peremit non potest: uos sententijs ue-  
 stris Iudices, & huic ueniam, & su-  
 peris gratiam decernite: & ur-  
 bem ab huius præmij de-  
 bito, quo eam liberam  
 esse dij uoluerunt,  
 absoluite.

Dixi.

## L V C I A N I S A M O

S A T E N S I S S O P H I S T A E

oratio, Latine reddita, à Philippo

Melanchitone.

Calumniæ non esse temere credendum.



**P**ERNICIOSA res Ignorantia est, & uarijs modis noxia mortalibus, non solum communi hominum uitæ tenebras quasdam offundere, ac ueri cognitionē obliterare solita, sed priuatas quoq; singulorū rationes nūscens ac perturbans. Quo fit; ut perinde, atq; qui in tenebris errāt, inò haud aliter quam cæci, iam huc, iā illuc impingamus. Quod haud procul nobis & ante pedes est situnt, non uidemus: formido est his capi, à quibus etiā quā longissime absumus. Deniq; in rebus humanis nihil tam fauste feliciterq; agitur, quod nō error aliquis interpollet. Hinc sunt innumera illæ tragicæ clades, fata Labdacidarū, ac Pelopidum, aliæ itē aliorum calamitates, ferē enim quidquid malorum scænæ, ac pulpita clamant, ab Ignorantia ceu tragico deo compositum proficiscitur. Illa uero cum aliās potest plurimam, tum noxia est immodice, si quando in calumnias familiarēs, & mutua inter se amicorum crimina incidit. Quibus solent, & intestinis disidijs res domesticæ, & odijs ciuilibus urbes funditus eueriti. In natos sæuire parentes, nati parentibus insidiari, frater fratri, amans amanti, amicus item ab amico diuelli. Turbari denam omnia calumniæ

lumnie uasfricia. Itaq; quo pacto caueri facile possit, & qualis nam sit calumnia, unde originem trahat, quantum ferè efficiat, hac oratione, uelut in tabella depingā. Porro quam eius imaginē subijciam, Apelli Ephesiō pictori acceptam refero dicatam. Quū is apud Ptolemæum regē coniurationis, quæ in Tyro autore Theodota, facta est, insimulatus esset, quāquam neq; Tyrū uiderat unquam, neq; Theodotam nouerat, nisi quantum fama accepit, cū Ptolemæi præfectū Phœnicen administrare: Verum Antiphilus quidā artis, gratiæq; Apellæ æmulus, illū apud regem coniurationis Tyriæ reum fecit: cum Theodota principe factionis uisum familiariter congregi, conuiuari, secreto itē, & in auriculam inter conuiuandum colloqui. Paulo post, & defecisse Tyrum, & Pelusium Apellis consilio occupatum esse. Tum Ptolemæus præter modum, cum & aliās non satis animi compos esset, assentatione insuper tyrānica fractus, adeo excauit, adeo admiratione calumniæ percitus est, ut coniecturis quæ causæ fidem, aut facerent, aut minuerēt, neglectis, non animaduertit calumniatorē Apellæ artis æmulum esse, dein fortuna minori Apellem, quā ut Pelusium prodere posset: hunc itē beneficijs regijs plus cæteris pictoribus autum. Neque interim percontatus, num aliquando ille in Tyrios nauigasset. Quin statim plectendus uidebatur. Regiam tumultu insolito Rex perturbat, Apellen perfidum, ingratiū, reum uiolate maiestatis, insidiatorē, coniuratum, clamat. Ac nisi quispiam ē socijs cōiurationis, qui capti tenebātur, & audax Antiphili scelus stomachatus, & infelici Apellis misertus, nihil ei cōmune cum seditionis fuisse

fts fuisse probasset, dubio procul Tyrriorum malorū pœ-  
 nan capite multatus soluisset, etiamsi nihil sibi male con-  
 sciū. Ptolemæus igitur collecto animo sententiam muta-  
 uit, Apellem donauit talentis centum, addito in seruitutē  
 Antiphilo calumniatore. Apelles contra periculi memor-  
 tali est imagine calumniam ultus. Ad dextram considet  
 quissiam auribus prælongis insignis, quales frē illæ Mi-  
 de feruntur. Manum porrigit procul accedēti Calumniæ.  
 Circumstant cum mulierculæ duæ, Ignorantia, ni fallor,  
 ac Suspicio. Adit aliunde propera Calumniæ eximie com-  
 pta, uultu ipso, et gestu corporis effera rabiem, et iram  
 æstuantem conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem  
 tenens flammium omam, dextra secum adulescentem capil-  
 lis prebentem, manus ad superos tendentē, obtestantemq;  
 immortalium Deorum fidem, rapit. Ante it uir pallidus, in  
 speciem impurus, acie oculorum minime hebeti, ceterum  
 planè ijs similis, qui fontico aliquo morbo contabuerunt.  
 Hunc facile coniicias Liorem esse. Quin et mulierculæ  
 aliquot Calumniam sequuntur comites, quarum est mu-  
 nus, dominam hortari, instruere, comere: interpretæ pictu-  
 ræ aiebat Insidias ac Fallaciam esse. A tergo, lugubri ha-  
 bitu, pullata, laceraq; Pœnitentia subsequitur, quæ capite  
 in tergum deflexo, cum lacrymis, ac pudore procul ueni-  
 entem Veritatem excipit. Hac Apelles tabula casus suos la-  
 sit. Iam et nos, si uidetur, Ephesij pictoris exemplo, re-  
 censeamus calumniæ rationes. Principio nobis effigianda  
 est, et explicanda finitione quadam, quæ uice iconis fue-  
 rit. Est enim calumniæ, delatio ementita odio, clanculum  
 reo calumniatori credita, delato ad respondendum ac re-  
 sellen

fellendum non admissio. *Quæ definitio personis, perinde  
 atque comicum argumentum, tribus constat, delatore, de-  
 lato, & auditore calumniæ. Singulorum partibus defun-  
 gemur hanc acturi fabulam: omnium, si lubet, primum  
 producamus in medium, actus principem, & quasi præ-  
 sultorem, autorem calumniæ. Is quidem quàm minime bo-  
 nus uir sit, ignorat nemo. Neque enim quisquam uir bo-  
 nus amico damnum dare causatur. Nam boni uiri est, ho-  
 minum sibi animos conciliare studio bene merendi de ami-  
 cis, neutiquam inimicis criminandis. Vnde haud incom-  
 mode colliges, iniustum, sceleratum, impium: in summa,  
 incredibilem rebus cõmunibus calumniatorem esse. Nam  
 quis est, cui non uidetur in uniuersum iustitiæ pensum  
 æqualitas, & quod aiunt, NE QUID NIMIS? In-  
 æqualitas item, & quod nimium est, iniustitiæ. Qui uero  
 clanculum absentem insectatur, æqualitatis metas egredi-  
 tur: quippe, auditorem sibi totum adserit, aures eius ante-  
 uertit, obstruit, & inuias responsuro, calumnijs refertas,  
 efficit. Ea sanè extrema est iniuria uel optimorũ legumla-  
 torum iudicio Solonis & Draconis, qui iureiurando Se-  
 natum Atheniẽsium adstrinxere, ut pari benignitate gra-  
 tiaq; tam reum quàm actorem iudex audiat, dum alterius  
 causam honestiorem intelligat. Scelestum & crudele iudi-  
 cium esse, si quid statuatur antea quàm cum accusatione  
 comparata sit defensio. Ad hæc, sibi male propicios deos  
 reddunt iudices isti, qui cum accusanti aures liberè indul-  
 serint, reo denegant, aut præstigijs capti delatorijs, mus-  
 sitantes condemnant. Tantum à iusto, equo, bono, legi-  
 bus, & iureiurando, senatus bene constitutæ ciuitatis ca-  
 lumnia*

lumnia discrepat. Iam, si cui dubie fidei legum condito-  
res uidentur, quorum decreta commouent, iustitia, non  
studio partium iudicare, is longe optimi poetæ impedi-  
scitam sententiam: imò uero legem sacrosanctam audiat,

Nec nisi librato dirimat sententia litem,

Parte quid ex utraque queat, examine causa.

Nimirum, uates intelligebat, ex omnibus nullam esse neq;  
grauiore neq; audaciorē iniuriā, quā indicta causa  
quēquam mortalium damnare. Id uero ex omni parte ca-  
lumniator molitur, uti cum furore ac uecordia hominis  
corā quo res agitur, indefensum reum cōmittat, defensurū  
partis suas clancularia sanctione arceat. Adeo enim hoc  
hominum genus obnoxium est formidini, adeo nihil audet  
palam, sed perinde atq; qui ex insidijs transuersi hostem  
inuadunt, ex abdito alicunde specu iaculatur, ut non sit  
qui cōtra uel mittere telum, uel manu cōtendere possit, ho-  
stisq; ignarus aduersarij, fraudisq; inscius pereat. Quod  
profecto minime fallax iudiciū est, in calumnia nihil inesse  
ueri, nihil sani prorsum. Nam qui accusaturus quēpiam,  
sibi conscius est ueri, procul dubio, et palam audet aduer-  
sarium incescere, corrigere, purgantem crimen ferre. Ut  
in bello, qui iusta acie uincere hostem palam potest, turpe  
ducit, astu et insidijs certare. At hoc genus homines in  
aulis regijs spectare plurimos datur, optimatum fauorem  
hisce artibus ambiēteis, ubi scilicet et inuidia erebra,  
et uarię suspitiones, et assentandi criminandiq; occasio  
multiplex in promptu est. Siquidē ibi quo pluribus plu-  
ra spes ostentat, eo necesse est maiore inuidia, seuioribus  
odijs, emulatione callidiorē certari. Illic uideas licet,

quàm acres alter in alterũ oculos defigat, qua cura obseruet, ueluti singulari certamine cõgressus, si quid uspiam in alterius corpore forte fortuna nudum, aut male munitum conspiciat, quod ferire feliciter possit. Ita studio cuiq; est, cum ipse primus esse cupit, uti proximum deiiciat, exturbet, conuellat, proculcet. Hic si quis est uir frugi, temere euertitur, illuditur, deniq; ignominiose exterminatur. Cõtrà qui adsentãdi paulo peritior est, et habiliore ad mētiendum ingenio, probatur, superat. Sane omnino iuxta Homeri carmen est huius certaminis alea.

Vndique communi seuitur. Marte, pariq;

Victusq; uictorq; cadunt fato.

Alium subinde alius, alia uia aggreditur, ut ferè fieri solet, sicubi de magnis agitur commodis, sed per calumnias iter est ut compendiarium, ita minime securum. Principia inuidiæ debent inter spemq; metumq; fluctuanti. Exitus nihil non miserabile, tragicum, calamitosum habet. Ceterum quadruplatoris ipsum quoque studium nequaquam facile est, simplex uē, quanquam ita fortasse uideatur, sed arte multiplici, solertia peculiari, indefessa deniq; et accurata diligentia opus habet. Neq; enim noxia fuerit calumnia, nisi in speciem similia uero narret, neque temere cunctarum alioqui rerum DOMINAM VERITATEM superauerit, nisi auditorem argumentosa et probabili actione, in summa, mille modis fallat. Porro defertur is plerunque qui honore quadam alios prestat, nempe ijs inuidiosus, qui spe illius frustrati sunt. Quo fit, ut omnium telis affectetur ceu obex, qui uiam assequende dignitatis alijs intercluserit. Seq; primos tum singuli fore confidunt

confidunt, si sublimem istum loco demolitè sint, ab amicis abalienarint. Tale quiddam in gymnico cursu fieri consuevit, ubi, si quis est cursor ingenuus, statim ruptis carceribus primas affectans, & animū ad stadij metas adijciēs, spe uictoriæ è robore suo concepta, neque sequenti incommodat, neque omnino laboris huiusce socijs quidquam struit remora. Contra, qui malitiosus, imbellis, enervus contendit cursu cum alijs, desperatis uiribus in fraudem intentus agitur, atque in uniuersum hoc unicum spectat, qua currentem occupet, impediat, ac intercludat, & ni succedat actus, non est, ut ullo alio modo uincere possit. Haud aliter in ambiendis magnatum amicitijs accidit, ubi si quis feliciter anteuertit, in medias continuo labitur insidias, & incautus ab æmulis captus discerpitur. Hi deinde amari, coli, amici uideri incipiunt, uel ob id unum, quod bonis incommodarint. Iam uti probabilem, & dignam fide calumniā faciant, nō quod fortuito casus ostēdit, præhēsant, sed in hoc toti sunt, ut accurato detectu obseruet, ne quid absonum, aut alienum, à causæ fide incidat. Adeo rationes eius quem criminantur uniuersas, in peiorem partem trahunt, suspectas reddunt, quo fidem addant accusationi. Medicum insimulant ueneficij. Magnificum ciuem affectatæ tyrānidis, tyrannum proditionis. Interdum auditoris affectus, sua calumnijs discrimina suppeditat, cum quo si ueteratores isti & nugiendi suas technas cōparēt, apte illuditur. Quod si auditorem zelotypum norint, annuit, inquit, ille uxori tuæ inter epulas, & defixis in eam oculis alto suspiria pectore duxit, uxor uicissim suaue quiddam & amatorium: alia itē quæ

ad suspitionem adulterij faciunt. Sin poetice studiosus, et sibi arte præter modum placeat, Philoxeno, aiunt, carnem tuum non probatur hiulcum, lege solutum censetur. Ad religiosum, en ille de pietate, deq; Dijs male sentit, sacra detestatur, prouidentiam uniuerſi gubernatricem pernegabat. Tum auditor ceu æstro in auriculā immisso, excādescit, ut pro re conijcere licet amicum ab se impos animu re ipsa nondū cōtente cognita, miſum facit. Talia ferē sunt, quæ ab impuris istis consinguntur, uidelicet ad irritandos audientiū animos maxime accommoda. Tum, quā parte singuli præstant, eam potissimū iaculis suis obnoxiam ij faciunt, ne quod auditor subita inturbatus irauero cognoscēdo collocet ocium: deinde sese purgaturonō fiat hominis copia, quem criminis admiratio speciesq; uiri occuparūt. Etenim dici nō potest, quā instructa sit, quantumq; ualeat calumnie facies, si quando cum cupiditatibus auditoris conflictatur. Quidam apud Ptolemaeum, cui Dionysio cognomē fuit, quissiam Demetrium Platonium accusauerat, quod in Bacchanalibus aquam biberet, solusq; omnū muliebribus non uestiretur, de quonisi accersitus ad regē mane palam uino libasset, et instita muliebri amictus, ad numeros Dithyrābicos, Cymbalorumq; modos salisset, planē actū erat, quod et regium exemplum non esset imitatus, et aspernaretur Dionysiorum molliciem. Apud Alexandrū grauissimi criminis reus fiebat, qui colere et adorare Hephestiona nollet: nam posteaquam is uiuis excessit, amore uictus Alexāder effuso animo ad reliquā funeris magnificentiā additū uoluit, ut mortuus inter deos Hephestion haberetur. Continuo ci  
templā

templa ciuitates pleraq; dicarunt, delubra condiderunt, aras, sacra, ferias NOVO DEO sanxerunt. Iusiurandū omnium religiosissimū Hephestionis nomine fuit. Capitale erat, si quis hac parte uel cōtaretur, uel neglectim cole-  
ret. Hic euiratus affectus, hæc uesania, fuit assentatoribus occasione, accendendi, inflammandiq; regis. Narrabantur insomnia, uise Hephestionis umbræ, prædicabantur illius responsa. Deniq; aræ & sacra dicata sunt FAMILIARI & malorum VINDICI deo. Proinde, cum his Alexander initio mire oblectaretur, tandem ita captus est, ut fidem quoque adhiberet, gloriareturq;, quòd non modo Dīs genitus esset, sed deos quoque ipse faceret. Quo tempore, quantum putamus amicorum Alexandri affixit Hephestionis diuinitas. Si quibus non uideretur commune numen uenerari, accusabantur, deportabantur, gratia regia excidebant. Tum Agathocles Samius, qui primos aliquandiu ordines apud Alexandrum duxerat, magnis item ab rege honoribus auctus, parū absuit, quin cum leonibus committeretur, criminatus, quòd illacrymasset præteriens Hephestionis sepulchrum. Verum Perdica hominem seruauit, deos omnes, ipsumq; Hephestiona iuratus, eum sibi in uenatione Augusta specie, Deum clare uisum, mandasse, ut Alexandro diceret, parcendū esse Agathocli, qui non hoc lacrymasset, quòd aut uana sibi Hephestionis diuinitas uideretur, aut mortem miseratus esset communem, sed pristinae consuetudinis, & matui amoris memoria, permotam esse. Sic igitur affecto Alexandro, locus adsentationi & calumnie aptissimus fuit. Nam perinde atque oppugnaturi urbes, non, qua probe munitæ  
I 4 sunt

sunt alto, præcipiti, ac solido mœnium opere, hostes inuadunt : sed ubi sentiunt quàm minime defendi, muniri, muros accessu faciles, collapsos, hac omnibus uiribus, certatim contendunt, quàm citra difficultatem irruere, ac potiri rebus queant : Ita qui criminandis alijs desudant, quod in auditoris animo languidum, fragile, facile subactu uident, in eam partem traducunt coguntq; machinas suas. Denum quando insultus hostilis nemo persentit, nedum non obnitiitur, expugnant. Iam intra muros cuncta igni ferroq; deuastant, excidunt, populantur : qualia uero simile est capto, & in seruitutem redacto animo fieri. Arma sunt istis aduersum absentē, fallacia, mendacium, per iurium, supplicium, imprudentia. Deniq; innumera imposturae ac malitiosae cautiones. Omnium maxime præsens, & longe efficacissima assentatio, Calumnie cognata, imò soror. Quippe nemo hominum tam generoso est pectore, etiam adamantino septus muro, qui cum calumnie concedat, non idem assentatione uincatur. Hæc foris recti iudicij ceu fundamēta suffodit ac subruit. Intus coniurati cum hostibus proditores, irruentes adiuant, manus porrigunt, portas aperiunt, & modis omnibus cōnituntur, ut auscultatorem calumnia sibi seruum faciat. Sunt autem proditores, de quibus dico, Nouandi cupido, natura humanis ingenijs confita, præsentium itēm fastidium, sequax eorum animus quorū admiratione capitur. Nescio enim quī fiat, ut omnes amore sui immodico admiratio furtim rapiat, et suspicionibus illectet. Quosdam equidem comperi studio calūnie adeo suauiter titillari auriculas, ut si pennis confrices. Proinde talibus adiuti socijs, calumniatores cum irruerint,

ruerint, cuncta pro uiribus euerit: nec magno emitur uictoria, ubi nemo repugnat, nemo uim tormentorum sustinet, aut iaculis iacula mutat: sed qui auscultat, ipse sese sponte sua in manus hostiū dedit. Interim ignarus insidiarum est qui accusatur. Nam haud aliter qui deferuntur, atq; qui capitis urbibus pereunt, dormientes trucidantur. Et quod est in primis mirabile, nescius se reum haberi, neq; cuiusquā sibi sceleris conscius amico candido concreditur, familiariter cōpellat, facitq; pro more, iam antè undiq; circūuentus insidijs miser. Tum ille, si homo ingenuus est, & liber, cōfidensq; frangit iram, & effundit animum, defensionem recipit, agnoscitq; se frustra aduersus amicum exacerbātū fuisse. Sin autem est indole seruili, & male mascula, adit quidē, & summis aridet labris, uerum odit, & clanculum dentibus frendit: ac, ut inquit Poëta: Extruit ira fundamēta. Quo ego homine prosecto, nihil iniustius, nihil tetrius existimo, qui admorso labro bilem intus alit, odiumq; intra se conceptum auget, aliud in pectore clausum, aliud in lingua expromptum habet, agitq; lata & comica facie, tragœdiā meram, & nihil non triste patientē. Id ille maxime patitur quū simili delator uecordia apud eum cui parat insidias, odiū mussando, dissimulat, effecitq; ut amicus ei uideretur. Tum enim ne uox quidem delati, nedū non defensio audiri solet. Tantū fidei calumnie facit, concepta de illorum amicitia opinio. Hic quanto satius erat perpēdere inter amicissimos non raro clam alijs graueis simulatum causas intercedere. Sæpenumero item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, socium insimulat: ut quū antea uerterit accusando, suspitione

culpe ac crimine elabatur. Atque ideo ferè fit, ut quibus nos putent amicos tantũ, inimicos nunquã calumniemur. Nam actioni quæ ipsa sese præ se ferens actoris odium, prodit, fidei nihil esse potest. Verum, quos vulgo amicos æstimant, aggredimur, ceu auscultatori specimen fidei nostre daturi, ubi sua ipsius causa, commoda, salutemq; familiarium amicorum, neglexisse uidemur. Est & genus aliorum, quibus tametsi comperitur falsò criminatum apud se amicum, tamen cum credidisse pudet, neq; afficere illum, neq; in gratiam redire audent: perinde ac ipsi iniuria sint affecti, quòd alienam iniuriam nõ prospexerint. Proinde, multa sunt humanæ uitæ mala, ex eo quòd promiscue ac sine discrimine calumnijs creditur. Quale est quod apud Poëtam ait Antia, Bellerophonem occidè, aut Proetæ peribis. Qui mihi conatus præsigne, auferre pudoris Fœminæ decus. Cum ipsa prior adolescentem ad concubitũ sollicitasset, contempta in hoc periculũ induxit, ut cum Chimæra pugna congresso, parum absuerit, quin uictrice bestia occumberet. Tanta pœna luenda fuit castitas, pudorq; iuuenilis, quem hospiti coniux adultera suspectum fecerat. Simile quiddam Phædra priuignum calumniata, effecit ut filij caput pater Theseus execratum belluis marinis deuoueret: quanquam ò superi, nihil prorsum deliquisset. At inquiet quispiam, an non dignus est fide nonnunquam uir, cæterum bonis moribus & recto ciuiliq; iudicio præditus, qui alterum accusat? non licet tali auscultemus, modo reliquis sibi malis artibus temperarit? Age inquam est ne alius, Aristide iustior, ille tamen aduersatus Themistocli, contra eum populi animos exacuit, inuidia gloriæ popularis, ut aiunt, uellicatus. Aliàs uir bonus Ari-

stādes, uerūm homo erat, nec felle caruit, solebatq; amare alios, alios odisse. Iam si uerum est, quod de Palamede ferunt, sapientissimus quidā Achiuorū, ac ad res alias gerēdas accōmodus, inuidia flagrans, insidias parasse fertur, cognato, amico, ad hęc eiusdem belli socio. Adeo naturę hominū familiare est, hoc errore labi. Porro, quorsum attinebat et Socratē recensere, insinulatū apud populum Atheniēsē seditionis et impietatis? Quid Themistoclē aut Miltiadē tot partis uictorijs, suspitione proditiōis notatos? Sunt enim exēpla innumera, et uulgo iam pleraq; nō ignota. Quid igitur faciet uir prudēs in re ambigua? sanē opinor, quod Homerus in Sirenū fabula docet, perniciosas taliū sermonū delitias nauigio prętereat, obturet aures, nec passim aperiat affectui cuipiā obnoxiijs, sed ianitore sedulo ac fido adhibito, ratione uidelicet ac iudicio animi, recta dicētes reclusis foribus excipiat, inutiles nugę obdito pessulo arceat. Nempe ridiculū fuerit, datum edibus ianitorē officio suo defungi, aures mētēq; uulgo patere. Postea quā ergo tale quiddā calumniatū audieris, tute apud animū tuū rem ipsam perpēde, nihil attinet qualis sit qui accusat, nihil ad rem faciūt alieni mores, nihil accusationis acrimonia. Quin, eo maiore cura rem disceute, quo instructior uenit delator: neq; itē credere cōuenit iudicio et existimationi alterius, imō accusantis odio, sed suū ueri examē apud nos accurate seruandum est, suę itē calumniatoris inuidētię partes dandę. Deniq; quod utrinq; argumēta suaserint, statuendū. Tum uel odisse uel amare quē diligēter explorauimus, licet: Priusquā id factum sit, calūnię cōcedere in primo statim cōgressu, heracle

cle nimis quàm puerile est, ac indignum viro, longeq; à iustitia semotū. At uero horū omnū causa, una est ignorantia, tenebraeq; ille, quibus suæ cuiusq; hominis rationes moresq; obuoluuntur. Iam si deorū quisspiā uitæ nostræ lumē afferat, futurū est, ut euanescat calūnia, fugiatq; in altum Barathrum, nec usquam in humanis locum inueniat, reddita nobis luce omnium uitæ studiorum, ueritatis beneficio.

## CLARISSIMO VIRO

D. GEORGIO COMITI AB

Erpach, Palatinatus Rheni Archipincernæ,  
Præsidi Alsatiæ, &c. Domino  
suo Clementi, Philippus Melanchthon s.



**C**VM pro ea admiratione, quam de te, Clarissime vir, quo tempore & Lipsiæ te primum uidebam, & de rebus grauissimis, ut tum forte inciderant, cum summa prudentia, summaq; facundia differentem audiebam, concepi, singulari quodam studio erga te accensus fuisset, iam olim equidem optavi, animum atq; uoluntatem hanc meam digno atq; idoneo aliquo argumento tibi declarare posse. Ea enim pulcherrimarum rerum propria quedam uis est, ut non solum animorum nostrorum sensus, recordatione sui afficiant, atque oblectent, uerum etiam eiusmodi desiderio impletos se dimittant, ut quantumuis procul amotus atq; sepositus fueris, subinde tamen recurrere & ad ea

ad ea quæ absunt, præsens referri, tibi uideare. Et quem-  
 admodum in excellentibus picturis ac tabulis accidere no-  
 bis ipsi uidemus, ut oculi nostri contemplando, satiari fe-  
 re nunquam possint, semperq; nouum aliquid spectanti-  
 bus nobis sese offerat, quod discedentes ultro alliciat, de-  
 tineatq; ita ipsa uirtus quoq; sensus atq; cogitationes no-  
 stras trahit, neq; unquam à sui admiratione quiescere, lon-  
 gius uè recedere permittit. Itaq; etiam fit, ut non modo  
 ipsi intra nos earum rerum, quarum studio atq; amore ita  
 tenemur, uoluptatem capere contenti simus, uerum etiam  
 nescio qua ui compulsi alijs quoq; eadem illa, quibus nos  
 afficimur, prædicare atq; cōmendare subinde studeamus:  
 ac perinde atq; unguento aliquo delibuti odores nostros  
 in obuios ac proximos quosq; diffundimus. Proinde cum  
 eodem modo erga te, Clariss. uir, ego quoque commotus  
 et incensus iamdiu essem, cupereq; studiū atq; affectum  
 hunc meum etiam opere, ac ceu manifesto aliquo signo,  
 te hunc facere, nuper posteaquam Lucianicū in Demosthe-  
 nem Encomium scholæ nostræ publice interpretandum  
 cepissem, ipsumq; libellum pro meo more ac modo Lati-  
 na oratione uertissem, operam hanc nostram dedicam  
 tibi, tuoq; nomini inscribendā mihi esse putauī: non aliam  
 certe ob causam, quā ut singularem istam tuam eloquen-  
 tiam singulari quoq; eloquentiæ exēplo, nō meo quidem  
 illo, sed eius cui Encomium hoc dictū est, publicè commen-  
 darem. Nam cum tanta tua in dicendo prudentia, tantaq;  
 copia tibi sit, quantā uix puto me ullo antea in homine,  
 qui quidē eius ætatis foret, cuius tu eo tempore natus eras,  
 usquam animaduertisse: quid rectius aut dignius potui,  
 quā

quàm eo argumēto, eoq; in autore uoluntatem tibi meam declarare, qui & ipse omnis eloquentie parens merito habetur, & ab altero etiā ipso eloquentiss. noua quadam eloquendi ratione laudatur. Nam ut hoc quoq; hic addam, eiusmodi in hoc Encomio laudandi figura Lucianus usus est, ut singulari quodam & laudū & orationis genere Demosthenis claritatem atq; uirtutem, memorie animisq; hominū cōmendare uoluisse uideatur. Non enim cōmunibus illis Rhetorum formulis ac locis insistit, neq; etiā simplici ac recto ductu ingenij, fortune, ac corporis dotes, ornando atq; amplificando prosequitur, sed noua quadam occasione ad ipsam causam uelut attractus, dum Homeri cuius cum illo contentionem inducit, laudibus occupatū se simulat, aliud planè agendo hoc ipsum agit, ut ostendat illum quemadmodum corporis atq; alijs externis dotibus longe Homero superiorē, ita ingenij felicitate, animiq; constantia, ac robore nulli clariss. uirorū usum inferiorem fuisse. Imo tanquam communia hæc, & alijs totam plerunq; laudandi materiam atq; facultatē sibi petunt, pro paruo duceret, aut plane cōtemneret, posthabitis alijs locis, continentiam solū, atq; fortitudinem, quibus immoraretur, & quæ uerbis amplificaret, potissimum delegit. Quarū alteram quidem ille ita præstiterat, ut nullis unquā corruptelis atq; dissolutioribus, quibus eo tempore Atheniensium Resp. præcipue infestabantur, aduersus patriam corrumpi se passus sit. Alteram autem ad extremum usq; spiritū animo ita obfirmato, atq; constanti custodiuit, ut cum incolumitatē & certa præmia, si ad Antipatru transisset, proposita sibi uideret, uoluntariam mortem

tem inhonestæ uitæ antehabendam sibi putarit. Præcipue uero in attollendo illius erga patriam amore operam sumit, quem tantû in illo fuisse indicat, ut non modo in classem, & publica ædificia priuatas facultates impenderit, uerum etiam cum iam iterum ab insensis ciuibus per summam contumeliam urbe eiectus fuisset, mori tamen potius uoluerit, quàm cum Macedonibus aduersus patriam, adeo etiam ingratam consentire. Et ad hanc quidem rem non ullo domesticorum testimonio, aut ex Græcorum alicûde historia petito utitur: sed quod uel præcipuum iudicandû est, ab ipsa hostium atq; Barbarorû confessione, qui nihil ad confirmandam Demosthenis laudem grauius esse poterat, fidem uerbis facit. Quo sane in loco illud admiratione dignum mihi maxime uideri solet, quod duobus diuersarum gentium clariss. eloquentiæ luminibus, patriæ autem utrinq; fidelissimis tutoribus atq; patronis, non modo simili sermè fato perire contigit, uerum etiam quòd iidem eodem exemplo maximum uirtutum atq; laudum suarum encomium, ab hostibus, ijsq; ipsis quorû odio atq; tyrannide perierat, retulere. Nam quod hic Lucianus de Antipatri, Philippi, aliorumq; testimonio confirmat, idem ferè à Plutarcho de Cicerone & Augusto, cuius proscriptione hic damnatus fuerat, traditû uidemus. Cum enim ex Cesaris nepotibus quidam, Ciceronis nescio quem libellum, legendi causa manibus teneret, inquit, & mox interueniente subito Cesare, eundem sinu abscondere uellet, nec tamen posset, quin uideretur, Cesar accepto libello, cum stando plurimâ eius partem euoluisset, reddidisse adolescèti cum his uerbis dicitur: Eloquens hic uir, Eloquês fuit ô fili, & amator

amator patriæ. Dignū mehercule præconiū, & haud scio  
 an plus laudū & gloriæ Ciceroni addēs, quā uel laurea  
 uel supplicatio illa, de qua ille sæpe ac multū gloriari so-  
 lebat. Quod enim uirtutum testimoniū præclarius esse po-  
 test, quā quod etiā is qui uitā, opes & reliqua omnia ab-  
 stulit, ultro nulloq; cogēte perhibet? Nā ea profecto uirtu-  
 tis uis atq; potestas est, ut animos ac sensus nostros, utcūq;  
 erga ipsos homines odio, alijs uel impulsione affecti su-  
 mus, cū honesta ac præclara illorū facta cernimus, incredi-  
 bili quodā studio atq; amore accensos & inflāmos red-  
 dat. Itaq; etiā Vlysses, ut apud Sophoclē fingitur, cum im-  
 provisō Aiacis, cū quo tū summo odio ipse disidebat mor-  
 tem deprehēdisset, dextramq; illā qua nō modo antea pro  
 Græcis strenue pugnarat, sed etiam tunc contra seipsum,  
 dum præsentē ignominiam euitare studebat, fortiter usus  
 fuerat aspexisset, cum cetera illius uiri præclara facinora  
 uerbis extulisset, tandē hæc quoq; addidit, credo ipsa uir-  
 tute ita extorquente, ut diceret: *ὡς ἡ ἀρετὴ μὲν ἔχει δὲ  
 πολὺ.* Vt enim rectiss. dictum à Poëta est, *τὴ γὰρ τοι καλὴ  
 καὶ παρὰ ἰχθυοῖς καλὰ.* Hoc igitur tanti uiri, & non solum  
 ab omnibus, tum Græcis tum Latinis, uerū etiam ab ipsis  
 hostibus ac barbaris tantopere laudati, Encomiū, in quo  
 si ad argumentum respicias, singulare quoddam præcla-  
 ris. uirtutum exemplum, si uero ad ipsum libellū, nouum  
 quoddā laudandi adeoq; ipsius eloquētiæ specimen, pro-  
 ponitur, ut à Luciano quidē compositū, à nobis autē La-  
 tina oratione uersum est, tibi Clariss. uir, tuoq; nomini  
 dedico: simul ut à principio dixi, quo ex hoc uelut argu-  
 mento quodam uoluntas erga te mea certa tibi constaret:  
 simul

simul etiā ut quoties in hoc Demosthene ipsam uirtutem, eiusq; incomparabilem estimationem tanquam in speculo aliquo intuereris, Clariss. Heroum maiorum tuorū in mentem tibi ueniret, qui ut partim ipsi per se, partim apud illustri. uiros ac Principes summo cum splendore, summaq; prudentia semper uiuere, ita haud dubie unā cum reliqua generis nobilitate praeclariss. uirtutum hereditatem atque successionem tanquam per manus traditā tibi reliquerunt. Et quemadmodum prestantissimus poēta de Ascanio ait, ita te quoque in antiquam uirtutē animosq; uiriles, Et pater Aeneas & auunculus excitat Hector. Tu uero Clariss. uir si pro nostro hoc erga te studio uicissim nos tibi commendatos habueris, beneficiū abs te, ut maximum ita gratiss. putabo me consecutam esse. Vale.

## ENCOMIUM DE

MOSTHENIS, EX LVCIA=

no uersum, per Philippum

Melanchthonem.



V M in porticu deambularem, exeunti ad sinistram die xvi. paulo ante meridiem, forte se mihi Thersagoras offert, existimo eum plerisque uestrum notum esse, pusillus est, naso aquilo, serē candidus, uirili specie. Hunc cum procul accedentem uiderem, dixi, Hic Thersagoras poēta est. Et interrogauī, quorsum, aut unde iret. Ille inquit, domo se huc uenisse. Num, inquam, deambulandi gratia? Tum ille: Omitte hoc interro-

K gare

gare, nocte intempesta surrexi, ut ad Homeri natalem carmen ei dedicarem. Præclare inquam facis, quod illi studeas gratiani institutionis referre. Hoc cum instituissem, ait ille, huc ueni, neque anima luerti me deambulationem ad meridiem usque produxisse. Tum ego, Et mihi opus est deambulatione. Sed ille, Multo ante, inquit, oportuit me illum salutare, monstrabat autem manu Homerum. Scitis enim in templo Ptolemæi ad dexteram collocatum esse, proluxa coma insignem. Ad hunc, inquit, eundem mihi est, ut eum salutem, ut orem, ut mihi magnam uersuum copiam largiatur. Ego contra, inquam, si quid uotis proficitur, & ego iam olim Demostheni obsequor, ut mihi supeditet orationem ad natalem eius ornandum. Si igitur satis erit uota facere, adiunge me tibi socium, nam commune inquit lucrum auferre cupimus. T H E R. Ego, inquit, habeo poemata lucubratum hac nocte & hodie, quod Homero propter beneuolentiam dedicaturus sum. Nam diuino quodam furore commotus ad poëticam raptor, ut iudicabis ipse. Gero enim mecum libellum in hoc paratum, ut ostendam sodalibus, cum in aliquem otiosum incidero. L V C. O te felicem, inquam, qui uideris mihi perinde facere, atque aliquis, qui postquam cursu uicit in stadio, redit abluto puluere, ut oblectet se spectando, & cum luctatore iocatur, expectante ut iam in certamen uocetur. Cui respondet ille, at paulo ante, cum à meta procurrendum esset, non erat otium ad iocandum. Sic tu uelut in cursu poëtico uictor, facis me ludos ac delitias metuentem studiij fortunam. T H E R. Scilicet, ait ille ridens, quasi rem difficilem susceperis. L V C. Fortassis, inquam, Demosthenes

*sthenes uidetur tibi indignus, qui ad Homerum confra-*  
*tur, & uideri uis in argumento graui ac difficili posuisse*  
*operam, cum Homerum laudasti, me uerò existimas leue*  
*argumentum de Demosthene sumpsisse. THER. Caul-*  
*laris, inquit ille, nam ego nolim heroes illos inter se com-*  
*mittere, tametsi magis faueo Homero. LV.C. Bene, in-*  
*quam, an non putas me Demostheni magis fauere? Sed*  
*quoniam non recusas hac de re mecum colloqui, apparet*  
*te solam poëticam admirari, & solutam orationem pror-*  
*sus contemnere, sicut eques peditem prateruectus asper-*  
*natur. THER. Tum ille, Dij prohibeant, ne sic insaniam,*  
*tametsi non leui furore opus est ijs, qui ad poëticas fores*  
*accedunt. Verum & Oratoribus opus est afflatu quodam*  
*diuino, ad efficiendam orationem non humilem aut frigi-*  
*dam. Nec enim hoc ignoro, ac saepe me comparatio, cum*  
*aliorum oratorum, tum Demosthenis cum Homero dele-*  
*ctat, cum similem uideo uim, acerbitem & impetum. Ut*  
*Homerus Agamemnonem appellat uinolentum, ita Demo-*  
*sthenes in Philippi ebrietatem, saltationes, petulantiam in-*  
*uehitur. Et quale illud est apud Poëtam: Vnum augurium*  
*optimum est pugnare pro patria: tale illud est apud Demo-*  
*sthenem: Oportet bonos uiros bona cum spe suscipere de-*  
*fensionem Reipub. Et illud: Forsitan ipse Senex deploret*  
*taliam Peleus. Simile est huic sententiae: Quam grauius inge-*  
*misserent illi fortes uiri, qui propter gloriam & patria li-*  
*bertatem in acie perierunt. Confero & magna ui fluentem*  
*Pythons orationem ad hybernas niues, quarum similis*  
*oratio Vlysis esse scribitur. Et illud:*

*Ni foret hæc hominum natura obnoxia morti.*

K 2

Simile

Simile est huic loco: Omnes homines natura morti obnoxij sunt, etiam si quispiam conetur se inclusum in caucam seruare. Denique infinitæ sunt similes utriusque sententiæ. Delectant autem me & affectus tum uehementiores, tum leniores, & orationis uarietates, & metaphoræ tædium leuantes, & tempestiui ex digressionibus reditus, & concinnæ collationes, denique totius urbanitas orationis. Et mihi sæpe uisum est (neq; enim dissimulanda est ueritas) plus esse grauitatis in Demosthene castigante segniciæ suorum ciuium magna libertate, quàm in Homero cum Achiuos Achæidas appellat. Et Græcorum Tragœdias grandiore sono representat quàm Homerus, qui fingit colloquia in medijs pugnis, & certamina iactu lapidis dirimit. Sæpe etiam apud Demosthenem membra suos habent numeros ac mensuras, quales sunt in poëtica. Sicut neq; desunt in Homero antitheses, comparia, figuræ asperiores aut candidiores. Nam ingenia uidentur sua sponte similes uirtutes, etiam in dissimilibus studijs gignere. Quare igitur tuam Calliopem aspernarer? Quamuis autem hanc ualde admirer, tamen mea caussa duplo plus habet negotij, quàm Demosthenis Encomium, non ob illam caussam, quia mihi carmen scribendum est, sed etiam propter argumentum: nullam habeo materiam satis splendidam ad inchoandas laudes, præter ipsam poëticam, cetera sunt ignota, patria, genus, ætas: nam si hæc nota essent, nullæ exstitissent inde dissensiones. Alij patriam ei assignant urbem Ionicam Colophona, alij Cumam, alij Chium, nonnulli Smyrnam, quidam Thebas Aegyptias, & innumeras alias. Patrem Mæonem Lydum, aut flunium. Ma-

trem

trem Melanopen aut aliquam nympham, siquidem humanum genus ignoratur. Alij existimant eum temporibus heroicis fuisse, alij Ionicis, nec satis cōstat utrum Hesiodus sit antiquior. Quidam etiam contendunt prius ei nomen Mellisigenæ fuisse, quàm hoc quod nunc in usu est Homeri. Nec de fortuna eius aliquid constat, de paupertate, de cecitate, ut satius esset fortasse omittere ista cum sint ignota. Valde igitur angusta erit Encomij materia, si nullæ res gestæ, & carmen tantum laudandū erit, & sapientia ex uersibus æstimanda. Tibi uero amplissima materia ad manum, & in promptu est dicendi de rebus certis & celebratissimis: tantum uerbis opus est, tanquàm condimento ad obsonium parato. Quid enim non magnam & splendidum fortuna Demostheni concessit? quid nō celebratissimum? nō ne patria Athenæ opulētæ & nobiles, & Græciæ propugnaculum? Quòd si mihi Athenæ contigissent, poëtica consuetudine recitarem amores deorum, iudicia, commigrationes, dona, Eleusinem. Porro de legibus, iudicijs, concionibus, Pyraeo, colonijs, trophæis terra mariq; partis, ne Demosthenes quidem ipse pro dignitate dixerit. Ex his magna mihi copia suppetet. Id quæ Encomium non existimarem prætermittendum esse, cum in præceptis laudationum hoc contineatur, ut laudes ex patriæ ornamentis cumulentur. Isocrates Helenæ præconio inseruit Theseum. Poëtis uerò concessa est maxima libertas. Sed tu fortassis irrideri te metuis, si initium orationis iusto grandius sit, & uereris ne quis iuxta prouerbiū dicat: Epigramma maius esse calatho. Itaque etiamsi omitam Athenas, occurret pater præfectus

clafsis, aureum, ut Pindarus ait, fundamentum. Nulla enim Athenis maior dignitas est quàm præfectura clafsis. Quod uerò extinctus est Demofihene adhuc puero, non est calamitas iudicanda, sed gloriæ occasio, retegens generofam indolem. Iam Homeri institutionem & studia nusquam legimus, sed statim oportet nos attingere poë-  
 mata eius, cum de educatione, deq; studijs eius nulle extant hiftoriæ. Neque licet fingere eum à musis accepiſſe poë-  
 ticam, ſicut de Heſiodi Lauro ferunt, quæ otioſis paſtori-  
 bus poëticam inſpirabat. Tu uerò Calliſtratum habes, &  
 longum & magnificum catalogum, Alcida mantem, Iſo-  
 cratem, Iſæum, Eubulidem. Et cum innumera illecebræ  
 Athenis ad ſe inuitent, etiam illos qui ſunt in cuſtodia pa-  
 trum, cum quæ adoleſcentia per ſe procliuſ ſit ad uolupta-  
 tem ac Demofiheni liceret propter tutorum negligentiam  
 uoluptates ſequi, tamen continuuit eum amor uirtutis ac do-  
 ctinæ, & duxit non ad Phrynæ ianuam, ſed Ariſtotelis,  
 Theophraſti, Xenocratis, Platonis. Hic poteris philoſo-  
 phari, duplicem amorem eſſe in animis humanis, alterum  
 mari ortum, uarium, ferocem, ſcilicet Venereos fluctus in  
 animo, qui mouentur exæſtuantibus cupiditatibus iuuenû,  
 naturam plane marinam: alter amor eſt aurea catena cœ-  
 lo demiſſa. Hic non habet faces aut tela, quæ faciant leu-  
 lia uulnera, ſed bonum furorem immittit mentibus, quæ  
 ſunt cognatæ Dijs, incitantem ad natiuam & incorru-  
 ptam pulchritudinis formam comprehendendam. Omnia  
 hæc amori facilia fuerunt, tonſuræ, latebræ ſubterraneæ  
 ſpecuum, corrigere linguæ uitia, actionē in ætate uirili di-  
 ſcere, exercere memoriā, adſueſcere animum ad con-  
 temnendo

temnendos populi fremitus, continuare studia per diem & noctem. Vnde quis nescit, qualis extiterit orator Demosthenes? quomodo orationem uerbis & sententijs ornauerit, argumentis adsperserit adfectus, quantus in copia splendor sit, quanta uis & impetus, quanta uerecundia & parsimonia sit in uerbis & sententijs, quanta uarietas figurarum. Itaque Leosthenes inquit solum illum ex omni Oratorum numero uiuam orationem habuisse, non fabricatam malleo. Non enim componebat orationes ebrius, ut Callisthenes Aeschylum ait Tragoedias inter pocula scripsisse, cum uino incaluisset. At Demosthenes scribens aliquid, aquam bibebat. Et extat hac de re Demadis iocus, qui dixit alios ad aquam dicere, Demosthenem uero etiam scribere ad aquam. Et Pytheas inquit orationem Demosthenis lucernam olere. Hunc campum habes, ait ille, de Demosthene dicendi, qui conueniet etiam ad meum argumentum, cum erit de poetica Homeri dicendum. Sed postea transibis ad benefacta, & liberalitatem & dignitatem, quam in Republ. adsecutus est. Hic cum iret connecteret que reliqua, plura dicturum ego interpellauit, ac ridens inquam. L V C. Hauris ne modo tanquam balneator, ut reliqua oratione perfundas mihi aures? THER. Etiam inquit ille, congiaria, ludos ex proprijs facultatibus ultro factos, instructas naues, murum, fossam, redemptos captiuos, uirgines donatas, consilia optima in Republ. legationes, leges. L V C. Cumq; incidisset in magnitudinem rerum gestarum, coepit ridere hominem supercilia contrahentem, & timentem ne deficeret eum oratio de rebus gestis Demosthenis. At fortasse

me inquam putas unum ex omnibus qui eloquentiæ dede-  
runt operam, nihil audisse de rebus gestis Demosthenis?  
T H E R. Imò ait ille, opus est nobis mutuo auxilio in scri-  
bendo, quemadmodum paulo antè dicebas. Verum nisi for-  
tasse aliter affectus es, existimo tibi perstringi oculos ful-  
gore Demosthenicæ gloriæ, nec posse te tam claram lucem  
inspicere. Mihi quidem accidit hoc initio in Homero. Pe-  
ne igitur abieceram argumentum, quia non potui intueri,  
postea nescio quomodo recepi in manus, et paulatim assue-  
feci oculos, ne reformidarent aspectum, ne' ut quisquā me  
accusare possit cæcutientem in sole nothum gentis Ho-  
mericæ. Quanquam tua caussa facilior est quàm mea.  
Nam cum in Homero nihil præter poëticam laudare pos-  
simus, tota illa laus simul in animo concipienda est. Tibi  
uero cum totum Demosthenem consideras, ingens copia  
se offert ut dubites, huc ne an illuc te uertas, nec possis sta-  
tuere quid primum sumere uelis, sicuti delicati in Syra-  
cusanis mensis, aut auidi spectatores & auditores, cum  
uaria spectacula & carmina offeruntur, dubitant quò  
potissimum applicent animum. Itaque opinor te ex  
alio in aliud desilire, nec posse in una re commorari,  
cum te subinde alia ad se rapiant, uidelicet, natura libera-  
lis, ingenium ardens, temperantia, eloquentia, magni-  
tudo animi in rebus gerendis, multa & præclara faci-  
nora, fortunæ desipientia, iustitia, humanitas, fides, au-  
dacia, prudentia, singule actiones in Republ. Fortasse  
hinc intuens decreta, legationes, conciones, leges: in-  
de classes, Eubœam, Megara, Boeotiam, Chium,  
Rhodum, Hellepontum, Byzantium, dubitabis quò te  
potissi

potissimum uertas in tanta copia, cum in unaquaque re emineat peculiare quiddam laude dignum. Vt igitur Pindarus alicubi dubitat, multa uidens sibi proposita esse cum inquit:

Num mea Ismenum Meliam'ue nympham  
Seu magis Cadmum, genus aut uirorum  
Dentibus seui genitum draconis  
Carmina dicent?

Seu canam Thebas celebres'ue pugnas  
Herculis? seu Bacche tuos honores?  
Seu prius nunc Harmonie puellae  
Dicam hymeneos?

Idem tibi accidet, ut dubites, utrum orationes an res gestas, aut eloquentiam, aut doctrinam, aut auctoritatem, aut mortem uiri sumas laudandam. Verum non erraueris quicquid sumes: si solam eloquentiam elegeris, argumentum copiosum habebis. Hic satis erit eum cum Pericle conferre. Nam illius fulgura, tonitrua, et aculeos relictos in animis audientium, fama tantum accepimus, sed nullae extant eius orationes. Quare constat eas praeter actionem nullam habuisse solidam aut durabilem laudem, quae promeretur admirationem apud posteros. At Demosthenis scripta extant: sed hoc relinquam tibi dicendum, si hoc argumentum tractaueris. Si conuerteris te ad mores eius, et ad res gestas, poteris excerpere unum locum, aut ad summum duos, hi tibi amplissimam materiam suppeditabunt. Res enim sunt splendidissima. Quod si non uis totum argumentum pertractare, sumes partem aliquam Homeri exemplo, qui heroas ex partibus laudat, praedi-

cat pedes, aut caput, aut comam, aut uestes, aut clypeum. Et ne Dii quidem huiusmodi laudes aspernantur, sumptas à telis, arcu, clypeo, nedum ab aliqua corporis aut animæ parte. Beneficia uerò deorum nemo complecti semel potest. Itaque neque Demosthenes ægre feret, si uirtutes eius non comprehenderis una oratione. Nam ne ipse quidem suas laudes omnes una oratione complecti posset.

L V C. Hæc dicentem Thersagoram interpellauit. Ac puto, inquam, hæc te narrare, ut eloquentiam tuam apud me ostentes, cum initio tantum uolueris declarare, quantum poëta sis, nunc ostendis etiam quantum in soluta oratione ualeas. T H E R. Tum ille, Volui, inquit, hoc argumentum percurrere, cum uiderem te segniorem esse, si tamen cura paulisper remissa audires me poëma meum recitantem.

L V C. Ego uerò respondi illum non facere operæ precium, ac uide inquam, ne magis etiam perturbatum me dimittas.

T H E R. Tum ille: Facile remedium erit, si nondum etiam tibi satisfactum est. L V C. At nescis, inquam, quæ res me angat. Deinde ut medicus ignorans morbi genus, aliena remedia adhibebis. Tu enim instituisti me iuuare tanquam rudem aliquem, & nunc primum ad hæc studia accedentem, uerum hæc mihi iam olim detrita sunt. Proinde remedia tua nihil ad meam sollicitudinem faciunt.

T H E R. At hoc inquit remedium fuerit: Frita uia tutissima est.

L V C. Mihi uerò diuersum inquam placebat. Aiunt Cyrenaicum quendam philosophum se aurigantē Platoni ostentasse ante Academiam, quod in eadem orbita subinde duceret & reduceret currū, nihil decerrans, ut uestigia tantū unius perpetui cursus uiderentur

derentur. Ego contrà studeo tritam uiam & uetera uestigia effugere. Verum difficile est nouam uiam relictâ ueteri excogitare. THER. Ad hæc Thersagoras ait. Placet igitur Passonis consilium. LV C. Quod? inquam: non enim audiui. THER. Tum ille: Ferunt quendam cum Passone pactum esse, ut equū pingeret uolutantē sese, iste currentem pinxit, & circa equum exuscitatū puluerem. Cumq; astaret apud pingentem ille qui locauerat equum pingendum, & cū pictore expostularet, quia aliud pactus esset, exhibet pictor tabulam puero, & iubet inuictere ac picturam illi ostendere, ita uidebatur equus in tergo iacere, seq; uolutare. LV C. Festiue inquam, uerum putas me tot annis non sepe conatum esse, ut materiā uerterem? Ego uerò inultifariam uerti ac reuerti, & uereor ne mihi ad extremum accadat idem quod Proteo. THER. Quid nam, ait ille? LV C. Hic fertur consumptis omnibus formis, quas solebat induere uidelicet, bestiarum, plantarū, elementorū, rursus penuria peregrinæ formæ Proteus factus. THER. Tu, inquit ille, magis uarias formas excogitas quàm Proteus, ut effugias meam recitationem. LV C. Ego uerò inquam libenter præbebo me auditorem, & ejiciam curam excogitandæ orationis ex animo. Forsan enim cum lecto poemate desines partum tuū curare, me quoq; parturientem adiuuabis. Itaque cum peruicissim tandem, sedimus in proximo saxo. Hic ego audio recitantē egregium poemā. At inter legendum repente uelut furore percitus, clauso libro, aufert, inquit, mercedē huius auscultationis, sicut Athenis sportulæ dabantur in concionibus ac iudijs. Sed uide etiam atq; etiam, ut gratiam mihi habeas. Ego ne inquam gratiam

gratiam habeam, cū nondum intelligam quid dicas? Verū quid est quod promittis? T H E R. Incidi, ait ille, in dōmesticos commentarios regum Macedoniae, quae res incredibilē mihi letitiam attulit, quare librū illum non sine magno negotio mihi cōparavi, huius mihi iam uenit in mentem. Continet autē cum reliquam interiorē Antipatri uitam, tum etiā quēdā de Demosthene, quae cupide lecturus uideris. L V C. Ego uerō iam inquam refero gratiam pro Euangelio, dabo tibi operam reliquos uersus recitanti, neq; dimittam donec promissum praestiteris. Nā ut Homeri Encomio magnifice me delectasti, ita delectabis baud dubie & Demosthenis Encomio. Postquam igitur perlegit reliquos uersus, paulisper ibi commorati sumus, donec poēmate debitas laudes rependerē. Deinde ad aedes Thersagorae inuis, ibi uix tandem reperit librum, sed reperit tamen, quem ego accipiens domū rediī, & cum legissem, decreui nihil mutare, sed totam historiam uobis ad uerbum recitare. Non enim minor honos habetur Aesculapio cum Alisodemi & Sophoclis uersus ei decantantur, si desit nouum poēma sacrificantibus. Et Baccho iam olim desijt mos noua poēmata faciendi, sed alijs cōposita non minorem gratiam merentur, his qui ea tempestiue proferunt ad Bacchum celebrandum. Liber autem haec continebat (licet enim mihi interdum addere commentarium. Narratio autē libri erit) Sic igitur ait, Antipatro indicatum esse quod adesset Archias. Verum si quis adolescentium hoc ignorat, Archias fuit is cui rex mandauerat exules capere. Habebat & de Demosthene mandatū, ut nulla uī adhibita persuaderet ei, ut ex Calauria discedens, ad Antipatrum

trum ueniret. Porro Antipater in tantam spem erectus anxie expectabat Demosthenis aduentū. Quare cum audiisset Archiam ex Calauria uenire, mox iussit eum intro uocari. Postquam ingressus est, sed ipse liber narret ista.

ARCH. Salue Antipater. ANTI. Quid ni saluus sim, siquidem Demosthenem adducis. ARCH. Adduco ut potui, nam urnam adueho in qua sunt exuuie Demosthenis.

ANTI. Magna de spe deiectus sum, quid enim mihi cum urna & ossibus, si non contigit Demosthenes? ARCH. Nō fuit possibile rex, uiuū in hostium potestate redigere.

ANTI. Cur non in Bœotia aut hic accepistis aurum ad eum corrumpendum? ARCH. Nos uerō citius Byzantium ui aut machinis, quā Demosthenē auro expugnare mus.

ANTI. Ego Parmenio, si quis Atheniensis in consilijs Reipub. pluris facit me quā patriam, huic argentum offerre soleo, amicitia nō offero. Si quis autē propter patriam mihi inimicus est, aduersus hunc bellum gero, ut aduersus arcem, mœnia, portus, fossam. Admiror autem uirtutem, & urbem beatam esse duco, cui talis ciuis contigit. At proditores, cum eorum opera nō indigeo amplius, perdere cupio. Illum autem incorruptum ciuem malim apud me habere quā equitatum Illyricum, aut quicquid est mercenariorū militū. Nec postpono his eloquentiā ac prudentiam talis uiri. Cum hæc ad Parmenionem dixisset, rursus mecum loqui cœpit.

ARCH. Ego curauī diligenter eos, qui cum Diopithe Athenas missi sunt.

ANTI. Tu uerō nobis ab Atheniensi duce aut milite metuis? Triremes, Piræus portus, nuge sunt. Quid enim facerent homines in spectaculis, ludis, conuiujs uitam omnem consumentes? Si

unus

unus Demosthenes non fuisset Athenis, facilius potiti essemus urbe quam Thebis aut Theſſalia, dolo, ui, opprimentes & corrupentes. Verum unus ille uigilat in omnes intentus occasiones, & nostros obseruat impetus, & instructus est aduersus nostra cōsilia. Nunquam fallere neq; insidiando, neq; agendo, neq; consulendo possumus. Hic uelut murus est aut scopulus obſiſtens, quo minus omnia primo impetu capiamus. Nam quātum in ipso fuit non potuiſſemus Amphypoli, nō Olyntho, non Phocensibus, nō Pylo, non Cherroneſo, non ora Helleſponti potiri. Ille inuitos incitat, & tanquam mandragora sopitos expergefacit, ac uelut secans & urens caſtigat ignauiam ſumma libertate, nihil ad gratiam dicens. Publicas pecunias quæ antea diſſipabantur in ludis, cōfert in ſtipendiū: conſcribit claſſem, quæ penē perierat conſuſione ueterum tributorū. Et urbem quæ iam nihil generoſum cogitabat, tantū ſportulas & ſeſquidenarios captabat, reſtituit in priſtinā dignitatem, & excitauit fractos & abiectos ciues ad imitationem gloriæ maiorum, & rerum ad Marathonē, & Salaminem geſtarū. Et Græcos inter ſe ſocietate & ſœderibus deuinxit. Hic non poteſt falli, non arte decipi, corrumpi uerò non magis poteſt, quàm Ariſtides à rege Perſarum corrumpi potuit. Hunc igitur Antipater magis formidare oportuit, quàm omnes Triremes & uniuerſam claſſem. Quod enim apud ueteres Athenienſes Themistoꝑles & Pericles fuerunt, id nunc eſt iſtis Demosthenes, prudentia par Themistoꝑli, magnitudine animi Pericli. Itaque redegit in ipſorū poteſtatē Eubœā, Megara, orā Helleſpōti, Boeotiā. Et feliciter accidit quòd Athenienſes Charetem,

Diopi

Diopithen, & Proxenum, & similes quosdam præficiunt exercitui, Demosthenem uerò domi retinent in suggestu. Quòd si hic in potestate haberet arma, naues, exercitus, occasiones rei bene gerendæ, & pecuniam, uererer ne de Macedonia iam periclitaremur. Nunc enim decretis tantum pugnans nos undiq; adoritur, occupat, cõficit pecuniam, exercitus. Sed cur nõ cõprehendistis uiuũ? A R C H. Cepimus uiuum. A N T I. Num in itinere extinctus est? A R C H. Non, sed in Calauria ubi erat. A N T I. Forsan hoc accidit negligẽtia uestra, quia non bene tractastis hominem? A R C H. Imò nõ fuit in potestate nostra. A N T I. Quid ais? mera sunt enigmata quæ dicis, uiuum cepistis, nec tamen fuit in potestate uestra. Non mandasti initio, ne quis ei uim afferret? A R C H. Nihil profuit quòd nemo ei uim attulit. Hoc enim curæ nobis fuit. A N T I. Non accidit igitur uestra negligentia, sed fortasse uos ipsi interfecistis eum. A R C H. Non interfecimus, neque opus erat ei uim afferre, cum uerbis impetraremus, ut imperata faceret. Quid autẽ prodesset, si uiuum adduxissemus? quid faceres de eo aliud quàm quòd occideres? A N T I. Dii meliora Archia, non satis animaduertisti, aut qualis uir fuerit Demosthenes, aut quod meum sit de his iudiciũ. Sed putas perinde esse Demosthenem inuenire & hos proditores, qui male perierunt, Himeræum, Aristonicũ, Eucratem, qui nihil differunt à fluctibus, qui perpetuo huc atq; illuc agitantur, homines sordidi, qui per occasione subito in tumultibus inclarescunt, & ad leuem spem motus aliquius ualde insolentes, ac superbi fiunt, uerum breui tanquàm uespertini flatus metu perterriti diffugiunt. Num similem

similem puta. Demosthenem improbo Hyperidi? perfero assentatori uulgi? quem nō puduit iniquo iudicio Demosthenem, ut gratiam apud uulgus iniret, circunuenire, & assentari multitudini, ea in re cuius statim illos poenituit. Etenim non multo post hanc calumniam, contigit ei reditus clarior reditu Alcibiadis. Istum autem nihil puduit lingua incessere homines quondam amicissimos, quam conueniebat ei propter ingratitudinem præcidere.

A R C H. Quid audio, non oderas Demosthenem maxime omnium hostium? A N T I. Non, si quidem rationem habeam morum & fidei eius, & anem ubique integritatem, & constantiam. Nam honestæ res etiam apud hostes honestæ ducendæ sunt, & uirtus ubique digna laude est. Neque uelim esse deterior quàm Xerxes, qui Bulidi & Sperchidi Lacedæmonijs pepercit, propter admirationem uirtutis eorum, cum posset eos occidere. Ego uerò, si quem alium, Demosthenem maxime admiratus sum, tum quia bis cum eo Athenis congressus sum, tum quia eius laudes ex alijs cognoui. Neque uerò tantum propter eloquentiam ( ut arbitretur aliquis ) magnifeci eum. Quanquam Python ad hunc collatus nullus erat, & Attici oratores ludus erant cum isto congressi, tantum uincebat actione, sono, compositione, sententiarum luminibus, densis argumentis, conciliandis & impellendis animis. Itaque ualde poenituit nos consilij, cum Græcos Athenas conuocassemus, ut Athenienses obiurgaremus, freti promissis Pythoniis. Sumus enim circumuenti Demosthenis argumentis, qui erat insuperabilis in dicendo. Sed hanc eloquentiæ laudem non duco in illo summam fuisse, erat enim organi-  
uice

uice, sed magis admiratus sum eum propter magnitudinem animi, & consilij, & constantie, quam in periculosissimis tempestatibus retinebat, nunquam cedens aduersis rebus. At memini Philippum de illo sic sentire, qui cum afferretur quædã cōcio, in qua Demosthenes in Philippum inuectus erat, & Parmenio uehementer stomacharetur, & Demostheni conuiciaretur, Hic uir, inquit, dignus est, quem libere loqui sinamus. Nam huic uni omnium Græciæ oratorum nihil fertur expensum in meis rationibus, cum quidem ego malim ei confidere quàm naualibus scribis. Nullus est autem istorum, cui non inuenias in meis rationibus perscriptũ esse aurũ, ligna, redditus, agros: at Demosthenes classes armat, cõparat exercitus, & subinde reparat. Talia dicebat ad me Philippus, tũc & sæpe aliàs de hoc uiro. Et in quadã felicitatis sue parte numerabat, quòd Demostheni non esset cõmissa summa imperij apud exercitum, cum omnia sua consilia perturbarentur illius orationibus, quæ ex Athenis uelut arietes, uel catapultæ mittebantur. De pugna ad Cheroneã facta, nec post uictoriam desijt prædicare, quantum hic uir creasset periculum ipsi. Nisi enim præter spem, inquit, propter ducũ inscitiam, & aciem male instructã, & insperatã fortunam, quæ multa nobis cõficere solet, uicissemus, uno die non modo regnum, sed & uitam meam, in discrimen adduxerat. Coniunxerat potentissimas urbes, coëgerat omnes uires Græciæ, Athenienses, Thebanos, Boeotios, Corinthios, Eubœenses, Megarenses, & effecit ut periculũ simul omnes ciuitates subirent, & mihi transitum in Atticam interclusit. Tales erant huius de Demosthene sermones perpetuò. Et cum diceretur ad

L cum,

eum, quòd magnum antagonisten haberet populum Atheniensem, respondebat, se unum habere antagonisten Demosthenem. Nam quod absque Demosthene sit, Athenienses similes esse Aenianensium, & Thessalorum. Et quando legatos ad urbes mittebat, si quos alios miserant Athenienses, facile uincebat ipse: sed Demosthene presente, frustra, inquit, se legatos mittere. Non enim possunt contra Demosthenis eloquentiam erigere trophæum. Sic Philippus dicebat. Itaque ego, qui quidem longe inferior sum Philippo, si cepissem talem uirum, num uelut bouem ad cædem abducerem? an uero potius in consilium de toto regno Græciæ constituendo adhiberem? Nam initio natura ei bene affectus fui, propter res eius gestas, ac magis propter Aristotelis testimonium, qui solebat eum sæpe ad Alexandrum & ad nos ducere. Et cum tot essent, qui ad eum uenire consueuerant, neminem sic admirabatur propter magnitudinem ingenij, temperantiam, grauitatem, acumen, libertatem & tolerantiam. Vos, inquit, Aristoteles similem putatis esse Demosthenem Eubulo, Phrynoni, & Philocrati, & conamini hunc quoque pecunia corrumpere, qui uniuersum patrimonium in Athenienses priuatim & publice contulit. Et quia nihil proficitis pecunia, minas adhibetis, cum iste nihil dubitet pro patria mortem oppetere. Et si quid in uobis reprehendit, ægre fertis. At ille ne populum quidem metuit. Non uidetis eum amore patriæ Remp. gerere ac ducere, hanc administratione tanquàm philosophiæ ac uirtutis scholam quandam esse, quam non conueniat ad quæstum aut alias cupiditates conferre. Propterea, Ar-

chia

chia, ualde optarem mihi eius consuetudinem contigisse, ut consilio eius uti possim in præsentia, & audire uocem libera mentis, tot alioqui circūsus assentatoribus. Ac mihi sane uidetur hoc nomine reprehendendus esse, quòd uitam suam in discrimen adduxit pro tam ingratis ciuibus, cum posset alios inuenire amicos fideliores & constantiores. ARCH. Alia quidem recte dixisti, sed hoc frustra dixisses illi, adeo furebat amore patriæ. ANTI. Sic est, quid enim manifesta negē: sed quomodo mortuus est? ARC. Magis etiam mireris cum, si hoc scias. Nam & nos qui adfuimus, non minus obstupuimus quàm alij spectatores. Videtur enim iam olim apud se constituisse de hoc exitu uitæ, quod intelligi potest ex apparatu. Sedebat enim intus in templo, ac frustra superioribus diebus, cum eo collocuti eramus. ANTI. Quales fuerunt uestri sermones? ARCH. Multa humanissime proponebam, promittebam ei ueniam abs te, non sane expectans, non enim noram hanc tuam uoluntatem, sed arbitrabar te huic uehementer iratum esse, tantum ista dicebam persuadēdi causa. ANTI. Quomodo accepit ille uestram orationem? et nihil me cæles. Vellem enim me coràm audiuisse, sed tu nihil omittas. Magna res est tanti uiri mores sub exitum uitæ contemplari, utrum spiritus defecerit, utrum expalluerit, an constantiam animi retinuerit. ARCH. Nullam significantionem pauoris edidit. ANTI. Quomodo? ARCH. Suauiter enim risit, ac lusit in priorem uitam meam, dixit me ineptum histrionem esse tuorum mendaciorum, nec posse commouere spectatorem. ANTI. Itaque non credens tuis promissis despondit animum. ARCH. Non. Quòd si au-

dies reliqua, non tantum uidebis fidem non habuisse, sed etiam acrem obiurgationem attigisse. Dicam enim quia iubes. Non inquit indignum est aut nouum Macedonibus sic capere Demosthenē, ut Amphipolim, Olynthum, Oropum. Talia multa dixit. Adhibuimus enim scriptores, qui eius dicta exciperent. Ego, inquit, metu tormentorum, aut mortis non moueor, ut spe uitæ proposita promittam me ad Antipatrum uenturum esse. Sed si hæc uera sunt quæ dicitis, multo magis cauere debeo, ne mens mea uideatur ab Antipatro corrupta, ne uidear deseruisse ordinem, in quo ad Græciæ defensionem collocatus sum, et trans fuga factus, ad Macedones concessisse. Si mihi honeste est uiuere, Pyræus præbeat et Triremis quā instruxi, et murus, et fossa, meo sumptu facta, et tribus Pandionis, cuius causa ultro ludos feci, et Solon, et Draco, et libertas conciuum, et liber populus, et decreta, et leges clāssium, et maiorum uirtus ac trophæa, et ciuium beneuolentia, qui me sæpe coronauerunt, et Græcorum autoritas, qui hætenus à me seruati sunt. Quod si mihi uita debeat contingere alterius misericordia, quanquā id turpe est, tamē hoc beneficium malim accipere à meis ciuibus, quorum redemi captiuos, aut à patribus, quorum elocauī filias, aut quibus donauī pecunias. At si me nec insularum imperiū, nec mare defendet, petam ab hoc Neptuno auxilium, et ab hac ara, et à sacris legibus. Sin autem Neptunus non potest defendere immunitatem templi, nec pudet cum prodere Demosthenem Archiæ, moriar, nec mihi Antipater pro Deo colendus erit. Liceret mihi amiciores habere Macedones quā Athenienses, et frui felicitate uestra, si imitari

tari uellem Callimedontem, Pytheam & Demaden. Liceret animum uel sero mutare, nisi uerecundia Codri & filiarum Erichthei prohiberet. Non igitur uolui transfugam fortunam sequi. Honestum enim effugium mors est, quæ est extra omne periculum turpitudinis. Et nunc Archia, quantum in me est, non uolo dedecorare Athenas, seruitutem accipiens abiecta libertate, in qua mori est honestissimum. Verum conuenit te meminisse Tragœdiarum, non ne grauius dictum est?

At illa iam moriens tamen

Decenter ut caderet cauebat sedulo.

Hoc cum fecerit puella, quanto turpius erit Demostheni præferre inhonestam uitam honestæ morti? ac obliuisci Xenocratis & Platonis disputationum de immortalitate animarum. Addidit etiam quedam inuectus in eos qui calamitatē exprobrant. Verum quid attinet me nunc recitare, cum ego ad extremum partim precarer, partim minas adhiberem, & blandicijs terrores miscerem. Ego, inquit ille, persuaderi mihi paterer, si Archias essem, sed quoniam Demosthenes sum, peto ut ignoscas mihi, qui non consueui incostans esse. Hic cum cum ui abducere uellem, idque ipse sentiret, coepit me irridere, & Deum aspiciens, ait, Archias putat tantum arma & exercitus præsidia uitæ esse, & meum apparatus contemnit, quem expugnare neque Illyrici, neque Tribali, neque Macedones possint. Firmior est enim, quam ille murus ligneus, quem olim nobis Apollo respondit inexpugnabilem fore. Nam ut prudentia me in administratione Reipub. securum præstitit, ita me aduersus Macedones securum reddet, Nunquam formidauit Euctimonem,

aut Aristogitonem, aut Pytheam, et Callimedontem, aut Philippū, neque modo hunc Archiam formido. Cum hæc dixisset, Age, inquit, ne afferras mihi uiolentas manus, non enim prophanabo templum quantum in me est, salutato Deo sponte sequar. Ego sic sperabam facturū, cum ille manum ori admouet, neque ego suspicabar eum aliud facere quàm orare deos: sed quid egerit, postea ex ancilla per tormenta cognouimus, diu eum habuisse paratū uenenum, ut morte libertatem redimiret. Neque extra templi limen peruenerat, cum lapsus, inquit, hoc cadauer ad Antipatrū uehes, Demosthenem uero non uehes, non per. Et uidebatur suo more iuraturus per illos qui in Marathone occubuerunt, sed ualedicens auolauit. Hunc ego finem rex assero expugnati Demosthenis. ANTI. Demosthenis scilicet. O inuictum animū et beatum, quàm generosum facinus. Prudentia est, in manu retinere libertatis possessionem. Sed decepsit uicturus in beatorum insulis apud heros, ut dicitur, aut in cælum peruenturus, ut Deus factus comes sit Iouis liberatoris. Corpus uero nos remitemus Athenas, futurum honestius ornamentum patriæ, quàm illi qui in Marathone occubuerunt.

F I N I S.

Elenchus

# ELENCHVS OPVSCVLO-

rum Luciani, interprete Erasmo.

535

|                                                                                 |          |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Saturnalia                                                                      | pagina 8 |
| Cronosolon, id est, Saturnalium legum lator                                     | 9        |
| Epistolæ Saturnales                                                             | 15       |
| De luctu                                                                        | 27       |
| Abdicatus                                                                       | 34       |
| Icaromenippus, seu Hypernephelus                                                | 55       |
| Toxaris, siue amicitia                                                          | 80       |
| Alexander, seu Pseudomantis                                                     | 124      |
| Gallus, seu Somnium                                                             | 160      |
| Timon, seu Misanthropus                                                         | 186      |
| Pro tyrannicida declamatio                                                      | 214      |
| ERASMI declamatio, Lucianicæ respondens                                         | 227      |
| De ijs, qui mercede conducti degunt                                             | 295      |
| Dialogi XVIII.                                                                  | 331      |
| Hercules Gallicus                                                               | 357      |
| Eunuchus, seu Pamphilus                                                         | 360      |
| De sacrificijs                                                                  | 366      |
| Conuiuium, seu Lapithæ                                                          | 376      |
| De Astrologia                                                                   | 399      |
| Aliquot item ex eodem commentarij, Thoma Moro in-<br>terprete                   | 411      |
| Oratio Luciani, Calumniæ non esse temere credendum,<br>interprete Philipp. Mel. | 495      |
| Encomion Demosthenis, interprete eodem                                          | 513      |

FINIS.



AD4187